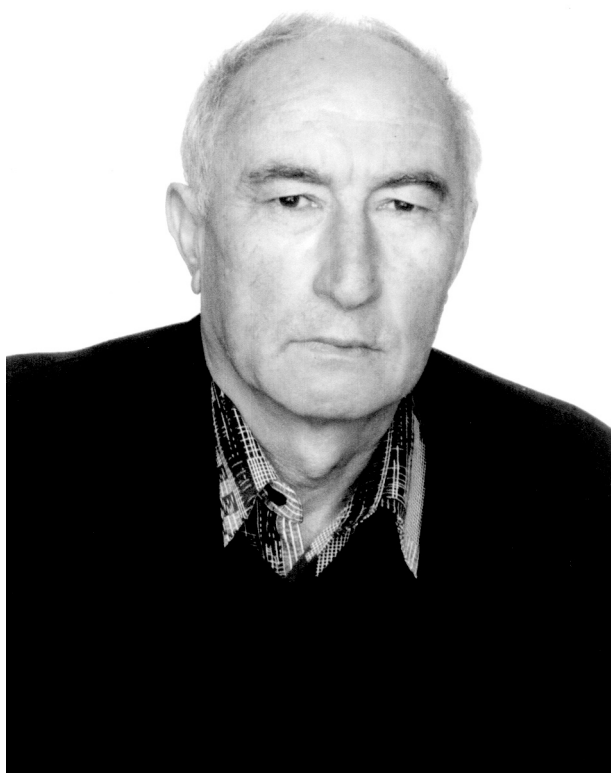

Рауль Лашәриа

ИАЛКААУ

Апхәынтшәкәтыжырта
Акәа 2011

ББК 84 (5Абх) 6-5
Л 42

Лашәрия, Р.З.

Л 42 Иалкаау: ажәсинраалақәа. / Рауль Лашәрия –
Апхәынтшәкәтыжырта. Акәа, 2011 – 588 д.

Апост Рауль Лашәрия апоезиатә сизгақәа жәа-
шәкәык дравторуп. Убарт рахьтә апхьаф идгалара иац-
соуп хәа иицхьазо ажәсинраалақәа сиднакылоит абри
ишәкәы «Иалкаау».

Игәцаракны иацхьо дарбанзаалак ибартоуп арәиафы
идоухатә цшаарақәа, ицсадгьыл алахьынцазы ихьаа-
гәыпхақәа, ицьынцъ уапәтәи апсицп азы имоу агәтын-
чымрақәа. Агәыгра хамоуп, ашәкәы зцыхьашәо, аамта
азыцшааны уи ацхьара гәахәарас изауа игәы иахәаша
абымтақәа ицылап хәа.

ББК 84 (5Абх) 6-5

© Лашәрия Р., 2011
© Апхәынтшәкәтыжырта, 2011

«АҶХ ҶДҶА»

1973

САН

Ецәак харантәи абла тәкәиза
Илашалароуп сара сзы.
Уи акыдшәара иакәйтзам,
Иацнацароуп сыцсынцры.

Сара сан, ацсра бақәйтзам,
Есымша итазароуп быцсы.
Сара сан, ацсра бақәйтзам,
Ибыхчароуп са сразкы.

Сара сан, бара быснықәуам,
Бнықәра – агәагъра атаххоит.
Имачхан сычҳара сандәықәу,
Быбла кәышқәа сеикәдырхоит...

Ецәак харантәи абла тәкәиза,
Илашалароуп сара сзы.
Уи акыдшәара иакәйтзам,
Иацнацароуп сыцсынцры...

СЫЦСТАЗАРА

Уажәыгъ ухрозага рхиязами?
Сааихъеит, абар, моабжара.

Сымшкәа уразарц утахзами?
Сан леицц изгонси утәра.

...Исывсусит абызцәа, сынрыжьусит,
Урт рыщакра сылам сара.
...Ацәкәрцакәа амшын ршәалашьынусит,
Ацәыцә рьшцусит дара.

Зынза имачзоума исылшо?
Хәыцроума исымоу абцарс?
...Сышьхакәа гылоуп сикәышла,
Урт иртахгәышбоуп срыжьжарц.

Саргылом цъарак, сгәы хытхытусит,
Иауам, ишәкәгылом ссара.
Ацәкәрцакәа амшын ршәалашьынусит,
Ацәыцә рьшцусит дара.

О, сашьтоуп издырырц рыгәгыха,
Сазцаарц стахуп рыгәтаккәа –
Дара роуп изеицшу, изкәырчахоу
Сара сылахь иану ацәахәакәа.

Нас уртгыы зеу сшәалашьынроуп,
Цъара акы саздырхиозар калап.
Сахьынзако, ссамтакәа ашәшъыра,
Исылшо ламысла икасцап.

АҢАКАРАЗ

Амшын иахъа аидара иацоуп,
Иацакьуа иацоуп иара.

Кэыркэа атакараз, дхацоуп
Мшында изхызго ара.

Аха зезыкэабо срылам.
Икыдхалан сылацш, сыцшуп.
Зыцстазара зхызго еисрыла
Амшын, спазыкоу дыщатәуп.

О, исзыкадом сырбзамыкә, сырцәа –
Избоит алабжыш хушә иахьагы.
Иразкыдахаз сашыцәа-амхацырцәа
Ирхарам, ирхарам акгы.

Мыцхәы ахәыцрақәа срылоуп,
Ссиршәоуп ишыкоу Ацсны.
Ашьхарахь зы рханы игылоу
Амца спәацралар сыоны,

Иарцәоит уи алабжыш, иарцәоит,
Цыкәбар зацәык ақәстәар иазхоит.
Зтәыла хәыч змазас ахацәа,
Гәырәацәгъан са сгәаца иҭахоит.

Амшын иахьа аидара иацоуп.
Иацақьуа иацоуп иара.
Кэыркэа атакараз, дхацоуп
Мшында изхызго ара.

Аха иахьала сцан сталап,
Аґба-хәч сталап сара.
Асахьақәа сзаип сишьталан,
Амшынахьтә избап Ацсынра.

Уи мыч чыдан сыпътнахып,
Ацсрацёкьягъ смырбо акашә,
Убаскан избахып, избахып,
Ацсынтәыла шытцаа изгарапшә.

Аха нас, аґба-хәч сақәцны,
Снықәгылар адгъыл сласза,
Алахәыхреи аццзарей иргәылсны
Исықәыгәґап атоурых хьантәза.

Амшын иахьа аидара иацоуп,
Иацакьуа иацоуп иара.
Кәыркәа атакараз, дхацоуп
Мшында изхызго ара,

Аха абла ачча-хаа хызар,
Узымнеири ашка игәаґны,
Избоит уи исхысыз, исхызгаз,
Слахьынца, сгәыґра ирышәкәны.

* * *

Ал. Лашэриа игәаларшәара иазкны

Аацын, сгәата, сгәы сагоит,
Ускак сазхәыцуам слахьынца,
Избанзар, Аацын, са сґабоит –
Уцахьейт ахәра ду сынца.

Аацын, сгәата, са сшәбоит,
Схыхны самам укашья.
Аацын, Аацын, са сґабоит:
Уара ушәґымтаз сашья,

Ипцәсит ипстазара арахәың,
Имбацызт идгьыл изхара.
Аацын – сгәыңра, цкьа уазхәың,
Сухәоит, дугәаларшәа ура:

Ихәон уи ашәа игәы тыгьгьа,
Амцацшь иацлабуан ибжы.
Ихсицш, игон, игон угәра,
Дубон длахсыхза еспыжы.

Уаргьы иссиру тыңхацас
Улахсыхза уеырбон,
Игәы-раз дузза нак имцарс
Изгәамтазакәа иума уцон.

Аацын, сгәата, сгәы сагоит,
Абра схандеиусит сыпсы мшә.
Аацын, Аацын, угәра згоит,
Уара дысцәугазаргь сапшә.

* * *

Адуinei ду сзыцшуп илахсыхза.
Адуinei ду ахы сгәанарцхоит.
Аха сара сыблакәа ирхымцзо,
Истахы-истахым избалоит:

Даныкәло анышпәынтра лхала,
Даныкәцуа аарла дгәагәо,
Ацәашы аналыркуа хәлбыехала,
Ианлырцәо шыжыла, лгәы даго.

Адунси ду лыцәтәымуп зегъ рыла,
Мыткәмак дзышыцылахьоу лхәоит.
Лыблақәа зыфоуп лабжышла,
Сара сырхыңшылар хәа снәоит.

...Данықәло анышпәынтра лхала,
Данықәцуа аарла дгәагәо,
Ацәашьы аналыркуа хәылбыехала,
Анышпәынтра саосны санцо.

Дсыхәаңшусит ан са гәыблыла,
Дсыхәаңшусит ус, деикәшышы.
Исәаңчоит, икыдцхалоит сызқәа
Уа анышпәынтра иқәңхо ацәашьы...

ИУА ИБАКАҢЫ

Гәаныла Аңсуара зырго,
Гәаныла иныхәо Аңсыңра,
Сандәықәу сара схылда-зылдо,
Саналахо Акәа сара,

Снанагоит Иуа дахьгылоу,
Дхәыңпраха амшын ахь дыңшуа,
Снанагоит Иуа дахьгылоу,
Иара ус аказыхәан дмашшуа.

Схагарей, сгәыргъарей, слафи
Мыч дуззак иагоит исыххәа,
Схы цхаспәоит усда сахъавоу,
Усда сахъавоу аңшахәа.

О, иахьада, иахьада, иахьада
Ус касцозар жэбалап.
Ашәшь иаңәа изқәа иахьаду
Иуа ахьта дакуазар калап...

Уажәшьта сара сызынра кәашза
Сгәаңәә атра ахаусит.
Итынчза, игәыбыңгза, икәашза,
Исыдчабло бжык сахаусит:

Иуа ңара аидара даңан.
Иуа иңон аңара.
Иапгәсы асасңәа ыжәңуан,
Аамта рхыргон дара.

Иуа ңара аидара даңан,
Бзиа ибон Аңсынра.
Иуа даңсуа фырхаңан,
Баҕхатәрала иаңигон аңсра.

Гәаныла Аңсуара зырго,
Гәаныла иныҳәо Аңсынра,
Сандәықәу сара схылда-зылдо,
Саналахо Акәа сара,

Снанагоит Иуа дахыгылоу,
Санхәыңлак, сара сыңхәшьоит.
Уа ибака аҕаңхәа – сыпхамхыңшлан
Атамзаара саҳәарң стаххоит.

* * *

Исыгәтасуаз сара тымра-тымра,
Сырцәымғыз, сдыргылоз хара,
Ацсыңра исыхынагзашам еиҗымрак,
Чхашыа змаз зегъ зычхаз Ацсыңра.

Ирхыччоз агәыдракәа исымоу,
Иашыклахәуаз амц са сәра,
Ацсыңра иснарбоит сара сымса,
Чхашыа змаз зегъ зычхаз Ацсыңра.

Сзымцәбаша сышырышьтоу исхашгыр,
Икәкәма-шәыкәмаха инсыжыыр сыңра,
Иадырусит насыцс исзынхаша,
Чхашыа змаз зегъ зычхаз Ацсыңра.

Исыгәтасуаз сара тымра-тымра,
Сырцәымғыз, сдыргылоз хара,
Ацсыңра исыхынагзашам еиҗымрак,
Чхашыа змаз зегъ зычхаз Ацсыңра.

О, имсасуаз, ибжазуаз, ихнымхәуаз
Сыгәхыааган сымшкәа зегъы,
Сара сахынзакоу исзымхәаз
Мышкы-зны ирхәароуп усизгы.

Ацсыңра исыхынагзашам еиҗымрак,
Чхашыа змаз зегъ зычхаз Ацсыңра;
Сара сзы иканарцхашам апсымра,
Згәы дунеицас итбаау Ацсыңра.

НАС, УАЖӘШЬТАН ЗНЫ...

Сдәықәындаз, шыры, сшыапқәа хыркыакыа,
Иахыанзагъ сынхандаз сара сышхәычыз...
Исгәыдырцоит иаалыркыан ажәа-хыткыара, –
Исархәоит соызак, ма сықәлак дшыңсыз.

Рылабжыш рыкәааша ипәуоит, ипәуоит,
Илабжыркәақәоит ахәса апсыжра аены.
Цхызцас хаҕсахыак схалоит, сгәы тзызо,
Срыцдахәха аганахъ сахыгылоу сгәкны.

Аха, иага зургы, ахәхәыхәа сызпәуом,
Сқәыпсычхауа ахәхәахәа исызхәом ажәақәак.
Сгәы мыжда цсеивгапшыас иасташа сзызбом,
Сара исхатәзампшәа ихахәхоит уи зынзак.

Нас, уажәшьтан зны, сшыкоу са схала,
Ицсыз ихаҕсахыа сзымхо скалоит.
Азәгы сахыибартам, сишътала-сишътала,
Сылабжыш цшыала, цшыала икатәоит.

АСЫКӘМАЛ

(Схәычра иацу агәалаишәара)

Усгы лымкаала дзызхыда,
Хыызхәала дзызхыдашы уажәы?
Адунсиаҕ, хыхъ икәтәоу анцәа ида,
Дыкам санду лзы сазәы.

Дкәынд-кәындуа, диашыапкуа ихылцоит
Хтахцәа ицсхәоу рзы асакәмал.

Еицыхэхэа алға иахылшуа
Избоит ҳара ҳдацха ишынал.

Ҳацғэы ахылатэоу ахэа
Игызмалза ачыс иаыцшуеит.
Ҳлаграггы, иамбошэа агэиахэо,
Абжыы тахэасэа ишуеит.

Аарлахэа, аарла, апэашыы-цшза
Алабжыш аарла иаёыкэкэоит.
Санду лхы лыкэасы, дцэышза,
Дахыгылоу ахэыцра дагоит.

Адэахыы ажэоан ду зыжбуи.
Ацша-лас, уцхамшыан, уонал.
Иахыала санду лхы дазныжбуи,
Аффы хаацэоуи асыкэмал.

САШТА

Сгэы сшаптны, схы сшаптны, зегъ сшаптны,
Исзымдыруа шуурас сызтоу,
Сгэы цшқаза сықөцшуеит сапта,
Сазхэыцуеит цөқөырцас са сызлоу.

Изалшом са сапта азэ дахашшуа,
Сгэы цшқаза сгылоуи ус ёымт.
Сгэы цшқаза сықөцшуеит сапта,
Сапта ссир – ажэоан аеыт.

Избан нас,избан, сгэы арахэыцқэа
Абасцөкыа иахыа изыххахей?

Иалызгой, иснатои са схэыпра,
Сызеузеи, исашэхэ, сызлахей?

Сгэы схаштны, схы схаштны зегь схаштны,
Исзымдыруа шоурас сызтоу,
Сгэы цшқаза сықәцшусейт сашта,
Сазхэыцусейт цәқәырцас са сызлоу.

Са сашта иадыруейт суасиатаэ
Ишысхэо истаар ацсра:
«Сызқәа тыц ылшэымхын саштаэ,
Ишэымгәагын уа анышә ацкара.

Истахуп сара сашта есымша
Шәахстада сишбылза ирбаларц.
...Сеидру нас, сеидру, симшызар,
Сымшрагь иара иазынхарц.

АШЫЦ

Абгъөсжькәа қыцьқыцьусейт, ирыхьызпәа ашыз.
Ацхыз-цәгъа изалымцуа иалоуп дара.
Аха ишгылац игылоуп, игылоуп ашыц,
Аштәсы тацара уа.

Ацаргьы чырчыруа идырцәажәом адәы.
Избом ашәахәа-ссир иахьанза сзааз.
Сахьзома, сахьзома, сахьзома сгәахәтәы?
Избоит абри азцаара такда ишынхаз.

Исыцхьойт сахьгылоу са сқәыцшра абжы.
Хәыцрак сыцрыхойт сахьгылоу сара...

Игылоуп апыщ иатәа ус,сикәшышы,
Аштәсы тацара уа.

* * *

Ацша сценцьыр иадыхәхәалоит.
Сара исханарштусит сышәоу.
Ақәа ихымкәо аднахәалоит
Ашә, са суада хәыч иәоу.

Акгы ахарам излачызар,
Ашә маатуазар уажә ианша.
Исылоуп, сылахь мацк сикәызаргь,
Агәытра апыщхәкәа рыеша.

Агәхантра змоу са сгәыла цхәызба,
Ацхыз-хаа изалымщыц уажәгы,
Акран шаартыз ус инлыжын,
Абжы сарцәазом азгы.

Уажә азы азәгы итахзамкәа,
Ицкәза цака икатәоит.
Нас ус иауалуншә, имгәамцкәа,
Уа анышә иналаба ицоит.

Ацша сцынцьыр иадыхәхәалоит.
Сара исханарштусит сышәоу.
Ақәа ихымкәо аднахәалоит
Ашә, са суада хәыч иәоу.

* * *

Уажэакэмыз, сацэақәа ыжэны,
Сеиқәлафха санеыжәлаз убра.
Аха икшазаап са сыжәа,
Скьалан, избом сахьцара.

Сахьыкоу исцэыхаран, нақза,
Исахаусит шәахәабжьушә акы.
Сгәатсиуа сышдәықөыз, сангәакза,
Иакәсыршәит ацәра са ссы.

Ажәданаэ асцә симхәыцуп.
Исхаччоит игызмалха мыцхәы.
Ссы саман иахьнеиуа, сазхәыцусит,
Исыхьыз акырза ишхьымзгү...

Истахзам асырцәыуара, агәамцра,
Сгәы ицазам сгыларц настха.
Нас сашьыз атахьзаргь, сыон аацраэ,
Ишцыкәу сышкьалаз уаха?

Цқьа ирлаша, амза, са сымәа,
Сацоумцан уахак сгазара.
Икшацәкьсит, сара ахәаша, сыжәәа,
Исамхажәт сахьыказ сасра.

О скыта, сара исдунсиу,
Исцәымзакәа исахәа ура:
Схы стәызаргь сыоныка инеиуа
Сацәәашьома амәа сара?

...Сахьыкоу исцэыхаран, нақза,
Исахаусит шәахәабжьушә акы,

Сгәәтсиуа сышдықәыз, сангәакза,
Иақәсыршәит ағәра са сәы.

АЧЫНЧА

Ашәтқәси абардқәси здыңңбу,
Излам, иагзлымшо цәгъара,
Тыцкаә изымтәоз ачынчеи
Ацырцалыкыи среицхызт сара.

Адгъыл зынза ималачырран,
Сақәтәаны снесиуан асыз,
Анчаә ачынча чырчырран,
Ачынча чырчырран изсыз.

Станахъ амшын ду ихылан,
Ацырцалыкъ иацәа амшын иацәа ихын...
Ссыз-хәыч кәадамызт шьамхыла,
Ишалшоз исырфырц стахын...

Имачызма адәсиужь, хлаҳәада,
Иалазт агәсисра ацәкәырца...
Избада, изгәырсада, тынхада?
Изутода уи азыхәангы вба?

О, цштәыла иахьсицшыз иажьама?
Ихылама акыр иацәшәаны?
Ма ацсеицштәкыа бзиа иабама?
Изхылеи амшын игәағны?..

Адгъыл зынза ималачырран,
Цхьака изцомызт асыз.

Анчае ачынча чырчырран,
Ачынча чырчырран изеыз.

* * *

Аоны сыкоуп сара схала.
Ацеа сыкөхан схы хышышыусит.
Амца, архнышына иахынхалан,
Икацшыза абыз ахынашыусит.

Аоны сыкоуп сара схала,
Сыргоит схэщракеа хара.
Ускгы сыкөшөахит уахала, –
Саеун ацш шкөакөа асырпра.

Алу гьежьюсит азлагарае.
Алу са сыцш агөацхоит.
Ипахоит ацшхэынцө хөыч азара –
Ацшрыц ашытакеа азынхоит.

Илахыхун амца ссиршөа,
Алөақ иашөхьсит ахөблы.
Амца кьоукьад уаласыршөит
Ацшхэынцө шкөакөа хөыч, ублы.

Ишызбо цшыаала утаруазар,
Иузымчхаит ухала уанынха.
Уара узыхөан кантаруазын
Иуцөызгаз ацшрыцкеа уаха...

Уи азоума, сара сгөыраз,
Амца ушакеугы убылны,

Урт рыштакәа нхейт ишыказ,
Инхейт рыштакәа сибганы.

Арахь ацстазара иазхьуашәа,
Исцәықәцсоит ацшрыцкәа аоныргәы,
Хазы асаара ду ағьуашәа,
Абжы ыкәыоуеит са сгәы.

АХАЦЫ

Дызтымт Абырскыыл ахацы.
Ицәызхьома агәыцра уажәшьта?
Ишыказ инхама иказшьа?
Дызтымт Абырскыыл ахацы.

Иахьанзагь инхама атларкәыкә,
Насыцс ахылца кацшь змоу?
Абырскыыл илабашьа зәакәо,
Иахьанзагь инхама атларкәыкә?

Дахыкоу дызнсеизом азәгы, -
Бзиа дибоз, ма диағаз.
Ибоит уи ихы дшазынхаз,
Дахыкоу дызнсеизом азәгы.

Ичхара гәгәоуп Абырскыыл.
Агәашьагы даараза игәгәоуп.
Иганас аура ду шьтоуп,
Ичхара гәгәоуп Абырскыыл...

АБЛАҚӘА

Аблақәа – игәазтаз сышгәамцуа,
Игәазтаз – сара сышзатәхаз,
Исыхызоит исмырцәарцаз амца –
Сгәацан хлацшыда инхаз.

Аблақәа ирдырусит имцымкәа
Иахьсымаз са сгәыцра цәахны.
Ацәажәара цқба истахымкәа,
Сыздәықәу са сылахь сикәны.

Аблақәа – исцәымгуп шәахьсышьтоу.
Аблақәа – спәыхәоит, шәысцырц.
Шәысмыхәацшын схала саныкоу,
Ианыстаху схәыпрақәа црырц.

Сеыкаспом са сыхгәырцхаган,
Шәаргәыргъартә ма лафкгы сымхәац.
Аблақәа – са сызцырхагам,
Схы сацырхагоуп, шәыскәац.

Аблақәа, шәзатхазом амца,
Сгәацан хлацшыда инхаз.
Аблақәа – игәазтаз сышгәамцуа,
Игәазтаз – сара сышзатәхаз.

ЗЫНЗА

Издырусит схата исыцгылоу,
Уи сыхәаера ишашьтоу зынза,

Сара сыңсы ахынзатоу испылоит
Сызхымсуа, сызтымсуа зынза.

Аацынтәи шәтышла еиласхәоит
Апәацыцац иҗархаз зынза.
Аха шыта ибцөымзакәа ибасхәоит
Сызхымсуа, сызтымсуа зынза.

Срызхәыцусит са сгәыцрақәа рышыта,
Истахым исцөыззарц зынза.
Ах, иараби, ибцөымзакәа ибасхәоит
Сызхымсуа, сызтымсуа зынза.

Сазхәыцусит са сгәыцрақәа рышыта,
Истахым исцөыззарц зынза.
Сажәа кәамцақәа рышытахь,
Иссирхахьсит амшқәа зынза.

Аха азиас ду итынчым ахықәан
Изацәуп анышықәа зынза.
Ихыбкуан, са сыблақәа хыбкуан,
Амшын тынч банаалон зынза.

Иссызбом уажә аамта ахгага –
Сыблыцәкьарц егьсыгым зынза.
Сыбзиабара абас иахыгәыскаагоу,
Хатала исхароуп зынза.

Аха усгы са сгәыцрақәа рышыта
Истахым исцөыззарц зынза.
Сажәа кәамцақәа рышытахь
Иссирхахьсит амшқәа зынза.

Бгәы хьацссан дырөггых бысымлар,
Исабымхәар ацшәа зынза,
Деикәлафха җа рцыск дхабжагылар,
Сынбыжыяр назаза, зынза.

Сыкастап хьаастгы исымшәа,
Аха исиаап сгәыцжәара зынза,
Иалашәап сисцәахә кыдшәан
Асы,цааршәа иахышытоу зынза.

Нас ашьхарахьтә агака идәыкәлап,
Изытып уи асымкәыл зынза.
Шәа шәнышыгы цейцеиуа инхылап
Ацтазарагъ жәбап иласза.

АФЫЗ

Издырусит сзыргәакуа хыкәкыла...
Сзахьозар хәа сашьтоуп арашь...
Насыцк сазхәыцуа, гәаныла,
Ахәара сәсуп абыржә ажь.

Рыбла алашара ахьхыцчало,
Ажыргәыцкәа сырцәымгушәа збоит.
Аха угы, ирыцхашь, цыһала,
Ахардан жы аиахәаҗ исхәоит.

Уа, анцәа ииныхәаз ашьхыц,
Утрахы уцаруси, ихәлеит.
Егърыгым сыблакәа тырхырц,
Акәыбркәа рлеишәа цәгъахсит.

...Аиахәа цаула ианылоит,
Ашәах хылоит афыз ицхаза.
Насыцк сазхәыцусит гәаныла,
Ажыргәыцқәа силацәоит зынза.

Афызгғы иаха-иаха асарцәгъоит,
(Егъараан хәгәқәа сизынхап).
Уажәнатә имақарусит: «Ахацәа,
Сейбгазар, шәыгәтыха шәсырхәап».

О, афыз, уара мачк усхәацәаргғы,
Иудыруаз, сара ушысгәацхо,
Цытк са усааины исурхәаргғы,
Гәтыха зқыи сгәаца иштахо.

Цәала ацәажәара сфәымгуп,
Ацстазара шыхъантоу дыр.
Аохара акынза акыр угуп,
Сухәоит, убжынамхааит ауалыр.

Уа, анцәа ииныхәаз ашъхыц,
Утрахыи уцаруси, ихәлсит.
Егърыгым сыблақәа тырхырц,
Акәбрқәа рлеишәа цәгъахсит.

АЦХ ЦӘЦА

Ирхәалоит: азгаби апәңеи,
Икоуп избогғы сицшны...
Зыбла тылашоу ацх цәца
Иагәыслушит азиас ццакны.

Избарц стахзам уи аныцёо,
Иацёызусит ианыцёоу асара.
Адунсиас агэакрақэа инымцёо
Рцасгы илахсыхуп иара.

Азэггы шэсидицхалом мчыла,
Гэыла шэсибадырхазар знык,
Азиас ахықэан шэсицыла,
Еибышэхэа шэыгэтыха, Ө-насыцк.

Заа ицхыарыло ацаргы,
Шёара шэзы рыцэа ндырхап.
Игёыргъан шёа-чыдак рымцаргы,
Изышыцылахёо ашэакэа рхэап.

Шэгёыграқэа рымёакэа аццо,
Азиас ихырцхало ашэахэа.
Ажёсанаё амзаёа ткёаццас
Иахкыду ишёыцхыап хара.

Цэгъамзар зны бзиац зымхёацгы,
Ижёдыруси ргёы аацшқахар.
Ихашьташёарыщауа амцгы
Шёара шёсы ахы кёыннашъар.

Ирхёалоит: азгаби ацёси
Икоуп избоггы еицшны.
Зыбла тылашоу ацх цёца
Иагёылсусит азиас ццакны.

ГЭАНЫЛА

«Ирыцхауп цъара-цъара икэыцшкэоу...» –
Имхэа-мырза, гэаныла ак сызбон.
Исызтан ускан агэы-цшқа,
Ускан сара бзиа бызбон.

Иссирха ичырчыруан са сыжэцыс,
Сиецэахэ кыдын хара.
Быблакэа амцахаа сыжэцо,
Исмеигза иафымзи сбылра.

Аха апшқа сиоызамзи ускан.
Сгэы итаз, уа иштэз итахсит.
Бара быхызала сылабжыш хахэссан
Акырынтэ сгэаца итацсеит.

«Ирыцхауп цъара-цъара икэыцшкэоу...» –
Имхэа-мырза, гэаныла ак сызбон.
Исызтан ускан агэы-цшқа –
Дасазэггы бзиа бибон.

...Уажэ схала сапылоит апара.
Схы бталан ссилабгоит зынза.
Амши апхи рыбжьара
Сара сыбжьаршэуп сзацэза.

Бсахьа гэаныла иштысхуа,
Иштысхуа, иштысхуа инкабоит.
Адэахы ихтэы маркатылха,
Амацэыс апцтхэа сионацэоит.

«Ирыпхауп цъара-цъара икъыпшкѣоу...» –
Имхѣа-мырза гѣаныла, ак сызбон.
Исызтан ускан агѣы-цшкѣа –
Гѣаныла сара бзиа бызбон.

АБЗИАБАРЕИ АКАРМАЦЫСИ

Акармацыс анцѣоу избахъада?
Иакѣызкхъада мамзаргъ ишгѣырѣо?..
Исымхѣац, иагъысхѣом иахъада,
Ишѣахѣон уи агѣалакѣа хѣо.

Ѣнак-зны – ацша хыпѣашѣа анасуаз.
Ѣнак-зны – амра антѣашѣоз.
Ацла цшза дукѣа ханраѣсуаз,
Моахѣастак ханылан ханцоз.

Ажымжѣакѣа ацлаѣ ианыцшзаз
Гѣыцрак анхартѣоз дара.
Ажѣанаѣ асцѣа анцѣырцуаз,
Схѣыт-хѣытуа ианбасхѣоз сара...

Акармацыс анцѣоу избахъада?
Иакѣызкхъада мамзаргъ ишгѣырѣо?
Исымхѣац, шьта иагъысхѣом иахъада,
Ишѣахѣон уи агѣалакѣа хѣо.

Хѣылпазык жѣанаѣ ишѣырцыз
Ѧ-сцѣак инрыкѣкны снапы.
Хасцѣахѣ кыдлазшѣа анысхѣаз,
Дара ракѣызшѣа анызбаз хгѣыхѣтѣы.

Аха акармаңыс хәйчгы баша,
Хәйльцазык баша имгәйрәсит:
Сатамыз, сатамыз – цюук риецәхә,
Ргәыхәтәы ссир снапы азсырххсит.

* * *

Са сгәәсы имацәыст, ихысит.
Гәйцрак бжәзит, асазсит.
Шәпыла амш-лаша сахысны,
Апх цәца акынзаггы сназсит.

Амш-лаша ауал ду шықәыз,
Ашәаха сымтакәа исыцәсит.
Ацсы ахаара ақышә ишықәкыз,
Акәапхәа амраггы нтәшәсит.

Сыбжыггы иахыстахыз имнеизсит –
Амшын иныхбала ицсит.
Схала, схала, схала – иаоцан –
Хәаак хьу-хьуа исзынхсит.

Апәкәйрцакәа са сгәы хьарцссо
Аисра рылшом, ишанхсит.
Исцәыхарамкәа дгылоуп ацссаә,
Уи амәа дадцсыло илыцсссит.

Лхәымсаг рыцха, асаба иаргылаз
Амшын ду инхаҳала ицсит.
Бзиа избоз гәыла-цсыла
Цәгьала ачҳара гәгәахсит.

Исыздыруам сыгага иацэызыз,
Ацшахэасы изышьтоу уахак,
Егьсыгым сыблақәа ирыцэхыңыз
Иара исцәакәтәарц лагьырзқәак.

ИСТАХУП

Уаха исымамызт цсыхәа:
Хөыцбагы хабжьара ак збатэын.
Уи иссирзас ацх пәца ауха
Бзиа бшызымбоз басхәарц стахын.

Аха уи басхәартә иапсас хәа
Ажәазацөык ссыцымпәсит уа:
Сынзыжызы сыг-ссы амхәо
Данстәалашәа, ссит снейлаууа...

...Сара сыгәра шыбгацәо бныцшусит,
Уи асны цәгы бычча гәкын.
Азыхь – бара быблақәа ирейцшу –
Шысыцымхуаз басхәарц стахын.

Абриггы гәагыны изымхәазу?
Днымхазои дрыцхан иара?
Дгьылзу, хауазу, цстхәазу
Изхараз сыздыруам сара,

Аха адарқәа цәгыалацәкыа ихыцсит,
Ихажәларц сихсит, хагситә.
О. амшцәгы базныжыцәкыаны сзымсит,
Исымгәагьт, иахызгит ситә.

Сара сыгэра шыбгацэо бныцшуан,
Уи аены цэгъа бычча гэкын.
Азыхъ – бара быблакэа иреицшу –
Шысыцымхуа, басхэарц стахын...

САРА АЦЛА-КАТА СЕИЦШУП...

Казшьас исымам бзиа избо
Рывсра, сыцсы шырхыхэхэо.
Имачзарц сашьтоуп са сызнызбо,
Ирацэазарц сашьтоуп исгэацхо.

Идырны гэнаха азэгъы изызуам.
Уажэоуп саньыцхаха, са сшоуп.
Ашьыцрей, акъиарей, ацёымгрей,
Еснагъ иахъсицынхо агэашоуп.

Казшьас исымоуп, сгёыцра анызуа,
Схала сгэала агэнгара.
Аха гёыргъак ансызцёырцуа,
Азёык-ёыцъак дырбара.

Сазхэыцуеит сацхъака исцеицшу.
Сапгта сныкэцшлоит сгэкуа. –
Сара ацла-ката сеицшуп
Ицхны ианеитарха ицсуа.

«АЕЏӘАҚӘА
ЗҒАЛО
АЏЛА»

1976

ДЫРМИТ ГӘЛИА

Дырмит. Ахәычра. Ацсынтәыла.
Абла. Агәеисра. Апшамхы.
Асымкәыл. Асытәхәа. Хкы-хкыла
Агәакра. Агәампра. Ацәашпы.

Дырмит. Ахәычра. Амхацпырра.
Атәым жәџан. Атәым гба. Ахтәара.
Адагәара. Алашәра. Ачнырра.
Амшын цәкәырца. Апшәакъмца. Ахынхәра.

Дымрит. Атоурых. Ацсынтәыла.
Амацәыс. Адыд. Ақәа.
Агәыжәла. Ажәытәра. Гәышщыла
Ажәлара. Аужәра. Анапқәа.

Дырмит. Асара. Ацсынтәыла.
Асыхара. Апссыхра. Амахәса.
Шьаҫа-щыщхьаза агәтыха. Мбатәыла
Аиҫыхара. Аеҫмырхаара. Ахҫа.

Дырмит ду. Икамхауа аць-цла.
Агәгәара. Ахымтарра. Антра.
Асцышәара. Асцашәыркра. Дацла.
Ахшыюцарра. Ацсира. Ацара.

Сгэы ипхо. Сеимыздо. Лапшыла
Сзыргэыгуа. Сзызхэыцуа. Мыцхэы.
Назаза. Дырмит. Апсынтэыла.
Ацсуара. Ацшэма. Ссахэы.

ХЫЫ УАРДЫНЛА

Сдырчыхэчыхэусит амра ссир апыцкэа.
Ацэца шытышэхла сныхэаҕа хэаны.
Жэоантэыла шыкоу сдэыкэлоит хы уардынла,
Ашамтаз сыцэкэа иреигу пахэаны.

Сдырчыхэчыхэусит амра ссир апыцкэа.
Абынцыхэеицш срымцасуеит, схэычуп.
Ипыргэатэхар сыцстазара сапыцыла,
Сыссыр еигууп – ссызцэа рзы схымзгууп.

Спар стахуп жэоантэылака уардынла,
Мазас иацоу нмыжкэа зегы спарц.
Ихақэцхо амра снавсны, ҕымт, гэыблыла,
Егырт амра пагбақеаре сназарц.

Имфасны ицап нас апыкэсқеа еиштыла.
Мышкызны урт амра пагбақеаре сназап.
«Сыцэгба-сыбзиа ишэтааз, дад, милатла
Сапсуоуп», – хэа сасзаны сыехэап.

Урт имазакаэа ирасхэап исыгэтыхоу,
Мрак шакэу расхэап сыдгыл хэыч зырцхо,
Ауабытэыоса – лапарада изнымхо –
Еснагь мрак шакэу расхэап ихацхо.

Урт ирасхәап, урт ирасхәап са сзеигәыргьо
Ишарцхо расхәап хамра ссир хагәкәа.
Аха усгы, аха усгы шгәыгра духо,
Иаадырхәыр урт сьдгыыл ахь рхы-рәкәа.

Са сызустоу шөазцаала, сыжәдырла,
Ацәца шытышәхла сныхәаса хәаны.
Жәәантәыла шыкоу сдәыкәлоит хы уардынла,
Ашамтаз сыцәкәа иреигьу цахәаны.

УАЦӘЫНЗА

Акәицкәа гарасцоит снапала,
Аган ахь снахоит акәастга.
Ахьза рзысысуеит са схала –
Ахәа иалыксуеит уаха.

Акәицкәа гарасцоит агара,
Урт срызхәыцуеит са сеырдынч.
Урт рыда исымазам апсгара,
Ур рыда исымазам ацьынц.

Агара игарасцоит акәицкәа,
Истахуп снапала исшышыырц;
Иахьанза исамхахәахьоу сымцкәа
Уацәы исыреыхаанза исшыырц.

Акәицкәа гарасцоит снапала,
Урт ирыдруеит са сбызшәа,
Урт ирдыруеит скьала-цалан
Сшыно – сымәа санацәшәа.

Акәицкәа гараспоит агара
Адәахы сдәылцит – аацынроуп:
Ашәапыцац – сыңсеикәара –
Хәычтәы кьанцьоушәа силахәоуп.

Ацсабара – са сыңсы-цкәа –
Стәыднакылоит са спышыуа;
Апстхәа аспәакәа дрыцкәоит,
Рымпахыш хәбабакәа рыхышыуа.

Апстазара саргәыбзыуам.
Сымәа усцәкәа имариам.
Сәыза гәыраз – са сзыкәгәыцуа –
Уансывамгыла, акгы сацсам.

...Стылоуп скәицкәа рааигәара,
Уажә ацәа иалоуп ихааза.
Уацәынза ак сыхыр, урт агара
Игарх, сәыза, шарцаза.

* * *

Дгылы жәәани ахьсивцоу наххыза,
Азә дакәыцуам, жәхәала дыкшоит.
Итахуп уи скаларц сыкәрахымзан,
Сеара ашыж спазхәыцуа исыршоит.
Дыкшоит уи. Дрысуеит асалкәа.
Исыхәацшуеит быбла самсалкәа.

Зны амшынкәа ирхылаз гбакәакгы,
Уаөцсык дыртазамкәа ирбалоит.
Урт алоуп сыңхыз сахыдалакгы,
Гба дукәак реырныркьар калоит.

Изсалоит урт. Ижбакпоуп рпарсалқәа.
Исыхәапшусит быбла самсалқәа

Ғыц иныкәо ачкәын хәыч дкамхарц
Дахьыску, сдаутәкьоу дьышьоит.
Уи апсәәхә дицымларц, диеамхарц,
Уахгьы-сынгьы смыңәа дсыхчоит.
Дыччоит уи. Ираңәоуп сара суалқәа.
Исыхәапшусит быбла самсалқәа.

Ацсны асәәхә ажәәан икьдуп,
Ахьы шәәхәа сгәәца итәңоит.
Уи сара сеиңшәкьа изгәыблыда?
Назаа адунси иазынхоит.
Са сҭахоит. Адәы сықәушь сапсамкәа?
Исыхәапшусит быбла самсалқәа.

* * *

Иңсхьоу рңәа-ржьы ирңәыбналан,
Ғаңхәа аңстазаара рҭахны,
Цьоук иртәу атомқәа сишьҭалан,
Сңәа-сжьы иалалт ипланы.

Урт сымцын иқәсымжьларц сеазыскуам.
Ус салагаргьы – сымч дырхом.
Идырҕынтусит сусқәа-схәыскәа,
Тынч ашышьыхәа сындырхом.

Цьоук иртәыз атомқәа, ибналаз,
Сңәа-сжьы иалоуп, рыңсы тоуп.
Адунси амшын-цәқәырца иналаз
Иңаз схасмыршҭларц сыхәтоуп.

Шакао рыба симхэыцкэа рыла
Сара сгэаца итацшуеи,
Шакао сыхэои, ҕымт, гэаныла,
Мап ацэыскларц ацаршеи.

Сара сатомкэагь,издыруеит,
Цьоук рцэа-ржбы иалаларц ртаххоит.
Стэеисра анрыщымла ирзыруеи –
Иснызбартэ сицш урт мыцхэхоит...

Сускэа-схэыскэа нак сыркэацны,
Стэалом схэыцуа, сеикэшышы,
Урт атомкэа ахьсылаткэацуа,
Иргоит икылыблаа са сжбы.

АЕЦЭАҚЭА ЗҒАЛО АЦЛА

Аацын блахкыга афэы-хаа
Рхыскаауеит ацзабцэа шөтышкэа.
Ацстазара сгэызегь сифыхаа
Икэнамцарц реыршыуеит са сымшкэа.

Реыршыуеит, ишпазури, сымшкэа,
Ууафыз хэа уасиатны исархэоит.
Реыршыуеит исзааныжыны рымшра,
Сыхэракэа смырхкэа исархэоит...

Сыцстазареи аацынтэи сымшкэеи
Ирыбжыиааз са сычкэынра ацла,
ИшҒало жэфантэ асцэ шеишеикэа,
Дыкам са сыда ихазцо.

Пхэызбак са сычкэынра ацла
Дыцагылоуп, зегрыла дыссирха,
Егылыгзам, бзанцык илызхамцо,
Исылхырц ецэакгы хыыршэыгэха.

Сыдгыбли аацынтэи сымшкэси –
Адунси ду шыаплыхла саналцлак –
Ирзынхоит жэоантэ асцэ шишсеикэа
Зэало са сычкэынра ацла.

* * *

Избоит сара – цхэыс ссирзак дыцэоуп.
Итэзит атролсибус уажэык.
Мыцхэы акрыздыруа, идырцэоу,
Станаэ дагыусит такэажэык.

Избоит сара – цхэыс ссирзак дыцэсит
Дахынатэаз тыцкаэ цара.
Зиаспас схэыцра хышхыцэсит,
Сызлыхэацшуам уи сызхара.

Ицоит, нас ицоит агэырсыгга,
Атроллеибус гэырсыгга ццакзом.
Са сынасыц, сгэыцра, сыцсэыхга
Засхэо хэа азэггы дызбазом.

Исхэоит сара ажэа лыцшаахкэа,
Абзиабара шыкоу агэра згоит.
Лнацэкьара кахэхэа-цшза цшқарахкэа
Насхысыр – сеикэыццышэ сыргоит.

Лхы-лҗы гҗежҗ гҗкыра сыхнахусит.
Дуней дук са схала сахуп.
Лнацҗкҗара кахҗхҗа-цшза цшқарахқҗа
Зхыысуа дыздырырц стахуп.

Дгҗыбзыцу, дымсыгу, дуаҗ татоу,
Длыкҗымчны имац лируоу,
Мамзаргҗы длыхзызо дишатоу,
Дицсахуоу, ма бзиа дибоу?

О, исахҗ, нас, насыцла беикҗшҗоума,
Быччома, нас, бхҗаакҗа быерымт?
Саргҗы сыт-сыт исыкҗшҗоума
Сыбзиабара аҗеыхақҗа җымт?

Ицоит атроллеибус тагҗ-тасуа,
Уи итыҗусит атакҗажҗ лыбжы.
Ахҗыпрақҗа. Агҗалақҗа. Ахтысқҗа.
Сдыртҗсит зынзаск сеикҗшышы.

АКҒАРАҒ

Сыхнымхҗып, сымҗасып сеыртынч,
Ишьтысхрым, ишьтысхрым ба бгҗаҒ.
Ишьтысхып, ишьтысхып схы агҗаҒ.
Сеиламгазар, иакҗхап схы сымч.

Нахххыза цҗара амра кацшыза,
Иҗеиҗеиуа иххалеит амшын.
Иахҗанза сгҗыцуан, сыцшын,
Цҗоук рыба сеацҗыхҗа, сыҗа.

Цъара амра ташесит икацпъза.
Хаицырцит. Издырусит бзыцшәаз:
Ихъантоушәа бгәы ибнатсит сбызшәа.
Ихъантоушәа бгәы ибнатсит сказшәа.

Са сымдагъ хъантоушәа бымбей,
Иацсамшәа бымбей сзышьтақәоу,
Имыцхәцәоушәа бымбей сгәы итақәоу,
Базмырцхошәа бымбей са сдуней.

Нас, иахзеилой, исыхьи, избан,
Бзиа бзызбой, бзызбой бара?
Сзаргәакуей, сзаргәакуей ббара?
Схы изастой, изастой гәыбган?

О, сгәы бзыцжәоузеи шака...
Ишьтысхит ецәа цпшак агәаг,
Иахасыршәырц стахуп акәараг,
Илбаазгарц стахуп уи цака.

АШӘА

Апшака жьакцақәа зцарсу,
Аччара, агәыргъара зцасу,
Лакхьсықәарк зыонамло бзанцы,
Ресторанк зыхгылоуп азы...

Снеиусит цхәызба цпшак слыщны,
Исыхәапшусит чкәынцәақәак шыщны.
Илацәкәысусит урт мазала,
Аха ироухәои - сымт иччала.

Ашәахәабжь халоит цәәанцәыка.
Ишыгъежътәу схаштәусит аоныка.
Слыцкәашоит сыщиза игәагъны,
Сылгоит лара мшынк агәахы.

Гәалак сызцәырцыр стахыцәкьам,
Ацсуа-шәа халоит цәәанцәыка,
Аресторан аоныцка ихәәсусит,
Асаркьақәа, абар, ицнаәсусит.

Ишызбо, абар, иара бналоит,
Ишызбо, азы иалацалоит:
Ашьхақәа ркынза иназарц,
Архақәси адәқәси симнадарц...

Ах, уи ашәа насыпда
Шгәакуа азәгъы игәситом са сыда,
Хыбрак аоныцка ихәәсусит,
Асаркьақәа, абар ицнаәсусит.

АЛАКӘЫМХА

(Схәычра иацу агәалаиәара акнытә)

Ажәәанаә амзаәа алымха
Кьыдцан, цшыаала изыроусит.
Адгъылаә ацсуа илакәымха
Иазкны ашәа зыоусит.

Ашьхақәа, архақәа рсахьа
Сара сгәаца иташуп.
Ахы азхәыцраха, сацхьа
Алакәымха аандахьтә ицшуп.

Жәәанахьтә, ахы сгәанарцхоушә,
Амзаға кәапза илашоит;
Зынза ихьшәашәаза, дьуоушә,
Алакәымхә азаза асыкәкәоит.

Амышьта... Аладшцәгьа... Цьарцас
Иара ақышә еикәырцоуп.
Иркьақьан амгыш, маңәазпас,
Нап казалә уакә иахарцоуп.

Сқыта ду... Ацсуара... Слымхә
Итаоусит ирхәыцгоу ашәак.
Нтенноушә, сапхьа алакәымхә
Иаларсуп аанда алушәак.

ШӘЫШЦАКАҚӘОУ

– Угәабзиара шцакоу, ажәәан?
Сара сгьсыгьым сымчә шәарц.
– Изалшом сымцын иқәларцә ажәра,
Сыбла тиацәә лашәхарц.

– Угәабзиара шцакоу, амра?
Сымши сыцхи сеимдырххоит.
– Исоурц сыказам сицакра,
Сшыцхац аринахыс сыцхоит.

– Шәышцакақәоу, аеңсә ссирқәа?
Ицызго салагеит агәыхь...
– Ашықәсқәа рыгәхьаа мкыкә,
Еснагь ххыцхалалоит азыхь.

– Угəабзиара шцакоу, амза?
Саргəатсеицəоит са сəара.
– Икалап иахысхəо ицшамзар,
Аха исықəым бзантц апсра.

– Угəабзиара шцакоу, сыдгьыл?
Цьым, уарси сарси хайшыцəоуп,
Зны саныкам сара сыдагь
Узыкəгəыцша рацəазоуп.

– Усыцəшəома, ауаə гəыраз,
Исмыхьыц чмазарак зынза.
Исхызымгарц икои гəакрас,
Аха саргəыцусит слахьынца.

... Шəарт зегь агəабзиара шəымоуп,
Цшəымас шəамоуп адуней.
Нас саргьы ссасым, сацшəымоуп,
Шəара шəылымкаа сзыниси?!

РОБЕРТ БИОРНС

Исымоуп дуней ссирк сара исхатəу,
Мачк изызхəыцтəу, мачкгьы ирххатəу.

Сдуней ахь инеиуа зегьы-зегь разуп,
Урт златасыжьло агəашəқəа хазуп.

Схəыщрақəа ирыццо, сыргəыцуа сихагьы,
‘Нак зны сдуней хəыч уатааит уаргьы.

Стэы ипхоит укэыпшра, сазхэыцуеит еиха,
Слызхэыцуеит тэым цхэыск илхылцыз уцха.

Ицбасшьоит уи илзукуыз аоымта сара,
Абар, уажэ скэынд-кэындуа, саеуп ацара.

Абасцэка бзиа иубоз уцха,
Ецныхэак калцозушь лара ианлызха?

Стэытракэа ирыццо, сыргэыгуа сихаггы,
Енак зны сдунси хэыч уатааит уарггы.

Хэаас излакауцеи, ицбасшьоит сара,
Исырбгеит хэа кэатанла ахэынац атра!

Уа зны машэыршэа сарггы исырбгеит,
Исырбгеит, иара бналеит, уака хайлгеит.

Акалашэа икоуп уара улахынца,
Ишцеицшым хэцстазара, ишцеицшым зынза.

Акызацэык сзыхэо, сара исыгэтаку:
Исцэахырц уара уеицш апхэахэаре стэы.

АКЭАТЭИ АБАХЧАЕ

Ақалақь Акәа агәтаны
Икоу абахча уахьтало.
Еснагь арымзае дтәаны,
Хацак дызбоит шыжьжымтанла.

Хэыхэқэоуп дызхылацшуа уи,
Акрыресицоит ахэыхэқэа инапала.

Дарбан? Дызуҭа? Дзакәи?
Ицҭазара моасма гәырҭала?

Икәтәоит ахәыхәкәа ижәахыр,
Инсины инапкәа ырынтәалоит.
Асабицәкәа ицәшәаны дара ҭрыр,
Амцицш иаразнак деицралоит.

Икыдхаса ианлсиуа ақәа,
Дыцоуп абахчара ихала.
Дкәынд-кәындуа, азыҭсы иҭыкәкәа,
Акрыҭеицоит ахәыхәкәа инапала.

Иҭынцшылара зыцәгъои абас?
Инапкәа изларынтәалои апсаатәкәа?
Имоу урт роуп гәыҭыртас,
Иацызцо ицҭазара асааткәа.

Хәылбыяхак – абахча тацәыр –
Арымзас днатәоит иара ихала.
Дицәалаззар аибашьра азәыр?
Далцзар иаразәк уи лыцхала?

Сивслоит абахчас шьжымтан,
Инапала крыҭеицоит ахәыхәкәа.
Илахь зеикәи, избан, нас, избан,
Дцәуошәа зызбои ахәхәыхәа?..

АРАКӘЫН

Сыцҭазара ахьцашаз аракәын,
Аракәын иахьсылаз хәарта.

Апхэкэа хсыргылоит иракэан,
Ицэыооажэхойт, абар, амхырта.

Исцэыхъантаз ус хэыцкэак схырхын,
Игэагыны инсыжът сыоната.
Сымоа – зны ихырымзгы хирхан –
Сагоит уи зацаaira оада...

Сзсигэыргъо схэойт сара аргама,
Сгэы иамыхэогъ, исцэымгугъ – убас...
Избахъсит сара сыдгыыл агъама,
Исымоу иароуп гэыцыртас.

Инсехъыспыыр сылацэа – цхызла
Сгэатеиуа сыонахуп аоны.
Ицъалъбахуеит сангъы иахъсыцлаз,
Лгэы цжэахуеит иахъсамхажэуа аоы.

Аоны сыонагылахуп сзыцэза,
Фитзахуам саб зынзагы.
Иакэыцхит, са ссацхъа игэыбзыцзом,
Сацэтэымны скалахт алагы.

Исхэахуеит сгъацэы-гъацэуа, сцъынцъаз,
Ссирзак касцоит хэа лассы.
...Икьатаз цэашькэоушэа, акэынцъкэа
Збахуеит иахъылыхэхэо асы...

Уажэ апхэкэа хсыргылоит иракэан.
Ицэыооажэхойт, абар, амхырта.
Ах, аракэын, аракэын, аракэын,
Аракэын иахъсыллаз хэарта!

АҢАРА

Азацәра. Ақәыцшра. Акыр цхкәа
Азмышәара. Агәтыха. Азыцшра.
Ацстхәакәа. Амщцәгъа. Акырцхкәа
Рышьтыбжь. Рызхәыцра. Рхыцша.

Ашықәсқәа. Ашлацқәа. Агәытра.
Ашьхыцқәа. Ашьыцра. Ауаѳра.
Ақәлацәа. Аѳызцәа. Агәсыгъра.
Апышәырчча. Ашәа. Агәырѳа.

Анацәа. Аптәқәа. Ахшара.
Аеышькыл. Аеыхәа. Акамчы.
Атх лашыца. Ақәицқәа. Ашара.
Анарха. Ахацара. Абжы.

Ачхара. Агәсибакра. Асымтра.
Ацшзара. Ақәыцшра. Агәата.
Ачархәара. Апәацхәара. Ацсымтәра.
Анышәнап. Архнышьна. Аѳната.

Азацәра. Асцәа. Апара.
Азиас. Амшын ду. Ацша.
Агәыцшқара. Ақәыцшра. Ахшара.
Азмышәара. Агәтыха. Азыцшра.

НАТАВАН

Сара саптсеи бара баштсеи
Рыѳбагъ зырцшзеи, Натаван.

Аибадырrei, нас агəхаштрei,
Җабҗамлар акəын, Натаван.

Исыдыббалеи, сыгəра зыбгеи,
Хьаас изыбки слахьынца?
Бара быблеи сара сыблеи
Ирмазеит аихəацшха зынза.

Сара исхəои ба бзеигəыцуеи,
Ба бзеицхызуеи са сзышьтои,
Ба бзыхызои сара иныхусеи
Шака силкаазамкəа инхои.

Бзиала, сдəықəлоит шыта Ацсныка,
Инсыжьуеит шыта Азербайцан.
Исзыхтацəкьом уа саныкам,
Исхəо башоуп, Натаван.

Бара ибдыруз – сара сықəреи,
Нас сыгəтыхеи, сыцсынтри,
Стəы зеицхызуа амəа ссирқəеи
Сжьиусит, иқəкны апцынгьари.

Бара ибдыруз – сцəалашəара
Сара самоуп сыхтакны.
Амшын, Ажəан, Мраташəара
Сымра ргəылоуп ихьчатəны.

Аха сқəыцшреи сара сцеицши
Брылазгалом, урт мазаз.
Ах, быцстазара ссир сицшу
Шака салазəарц стаххаз...

* * *

Снапала инанысцит: «Атыжъраз!» –
Акышхъра иазхиоуп агазет.
Сзалпуам анбанкъа рзыжъра,
Сцакъцакъуа агәахы сагазит.

О, срышхъеи шакантә са срыхызо
Ацәахәакәа, ацәахәакәа, ацәахәакәа.
Реахыртәахуа сеидру, реахырзо
Агхақәа, агхақәа, агхақәа...

Снапала инанысцит: «Атыжъраз!» –
Атипография азлагареицш сахоуп.
Сзалпуам анбанкъа рзыжъра,
Асарцәикәеи акәацкәеи срагоуп.

...Ашамтаз аоныка сандәықәло,
Снапқәа ачышә иаганы,
Дыцәоуп драхатза са сықәла,
Азә цхызла длыцәажәоит дгәыкны.

Са снейусит скараха даара,
Абар шыта, абар, симыгтоит:
Газетушә – ажәбан сакара,
Асцә- нбанқәоушә избоит.

АХРА

Шәсеигәырғоит ахра сызхалар,
Уашьтаншә, мамзаргы лассы,
Аха сышкыду сыбгалар,
Икыдхалар ахра сыңсы,

Сшөыхәоит, згәы сабылуа, мцымкәа,
Жәытә цасла асырпын архәаны,
Сыңс ахра акыдхра шәсазымккәа,
Шәызеу шәаҥыз ичҳаны.

Хыхьынтәи, иссиру мрахәаган,
Издырусит, сгәы ишықәңхо Аңсны.
Икыдхалаз ахраҥ гәыргәгәаган
Аңсқәа ирылаз сыңсы.

* * *

Ишыстаху иңегь сшәахәар,
Срыхәарң шыстаху сыжәлар,
Аңсҥазара сгәы сикәнажәар,
Ажәәанаҥ сиеңәахә кыдшәар,

Акармаңыс иахьабаша цъара
Иқәшәңа сгәы раз хәың тыхны.
Истахуп иадырың иара
Скыдкьо сызмаз са сыгәтыха.

Ашышыыхәа инамцкласып сгәы,
Инамцкласып, тәамбашакә, цыңла,
Аха иадырыр уи знык изакәу,
Агәалақәа гәалак нарыңлар,

Иңәырган иахәап, Аңсыңра
Сахзызо са бзиа ишызбоз,
Ишсымаз насың лапа абра,
Сыхгыы сазгәааны спанызбоз.

Акармаңыс хәйч иахәап иара убас,
Са стәала, ишкәстәоз аңхаша,
Спазхәйшуаз – сыңсы зығхәараз
Апоезиа – згәйхәтәы ссир назаша.

Сызхымзас цюуку инарыгзап...
Азәгы илымха итамло бызшәала,
Акармаңыс хәйч иңәырган иахәап –
Иштәыз сара сгәы зәгы ашәала.

АРДӘЫНА

(Схәычра иацу агәлашиәара акнәтә)

Ашәшь иаңәа иалартәа иназгон.
Ардәына аблақәа хәан.
Иахыскыз, сдуней хәйчза азна,
Гәтыха маңарала итәуан.

Ардәына ахы цахәцахә иарблын,
Иалартәан ашәшь иңшзаза,
Бзиабарак иабылуаз хәаблан,
Рыгәтыха алсибырхәарц маза...

Аңсшәа сибаххәоит дансцәло,
Ардәына аңсы иаңзырхаз.
Деикәшәарц итахын уи насыңда,
Насыңда иахьанзагь инхаз.

Аңсшәа сибаххәоит данызбо,
Ардәына ззызгаз сара.

Лыблақәа ирхышуам анызба,
Ус ишыказ иажәит ла лсара.

...Ашәшь иацәа иалартәа иназгон.
Иахышын ацыц-хәыц ашъа.
Игәнызгоз сзымдыруа игәнызгон.
Лахсыхрак ацәызуан сказыъа.

АПЦЦӘАҲА

Икалап, иара игәағъра ссирзар,
Цъара сааигәа дтәазар уаха.
...Гәалак сыцрыхоит са сизар –
Сиҕахарц стахыпәкьоуп саҕа.

Аха дсықәшәом, иеизоит макъана,
Макъана ҳаикәшәарц итахым.
Арахъ, уажә апцтазара агъама
Сыхнахын, ускак сгәы сеаным.

Икалап, сара схәыцшыакәа ссирзар,
Хара сырғацәозар уаха,
Икалап, лацццашәаразар, цхыззар,
Аха исхаштуам: жәаха

Саптаҕы дықәианы дыцәан,
Иааигәара шәтык қашә-қашәон.
Ацар рыбжы мацзак идуцәан,
Амра ахаҕы лапазон...

Иссирын сахықәцшуаз апта,
Хәыцрак сышптнахуан хара.

Исыңхьон сгәы ажәѡан ду ашпахь.
Ацстазара сыңхьон сара...

Гәалак сыңрыхьонит са сизар –
Сымч икәхарымань саға?
Иссируп, уи игәагъра ссируп,
Дтәоуп цъара сааигәа уаха.

АҚЫТАҒЫ

Тынч ақытағы сызтәом.
Ахьшыңбақәа гәыла среисоит.
Тынч, иауам, сызтәом, сызтәом,
Скыта агәеисра сара исгәеисроуп.

Шарцазза исдырбоит аңар
Аңха ирәшпыкәкәо агъама...
Аңсны иахәара ак касңар,
Нас сыңсыргъы, маң егъамам.

Гәаныла аныхәаңхьыз хәаны,
Сазхәыңуа агәыргъара исныруа,
Шьыжъза, аңәкәа цахәаны,
Кәатанала иалыздоит аңыруа.

Сымра кыдуп, иташәом.
Агәкахара, маң, санышәом.
Бзанцыкгы сгәы иташәом
Сзырехәо дкаландаз хәа машәыршәа.

Ақытағ ажәѡан дасакзоуп,
Адәсиужькәа хкьоуп какачла,

Сєыхəа ағəра сзасакзом,
Иагхом анарха мач-мачла.

Зынгы избахусит, сгəы кацо,
Ашəацыцац акы рхəушəа,
Амшын ахь хзиасқəа ицо,
Хашьха дуқəа рыцрахəушəа.

...Ииашоуп, чышəракəак паны,
Амəа сықəуп, шыта крысхыцуєит.
Сара скытауəууп, паны
Сыцсы кытада исхыцуєит.

АЧХАРА

Сгəаца итаканзом ашəтқəа.
Исхаштуам ирхылцуа афəы.
Иззом, ибжəазом са сашəа,
Сыцлагы иасуам афы.

Сымшқəа дегызмаха ианысша,
Иссирхаргы, изхəартəи, са сыцх.
Издырроуп ацша-цəгьа анасша,
Издырроуп ианлеиша акырцх...

Ацсуаа сидшылан ишасуа
Аимцакьача... сгəы рыбжəашəар,
Ишпастаху исмыхьырц еиласрак,
Ишпастаху єымт исычхар.

Сгəыгуєит итамшəап хəа сымра.
Ацсра сасагылоит сымшəа.

Сазхәыцусит адгъыл асымтра,
Имазоуп сара сзын абызшәа.

...Моа дук, сҭалалза, санысны
Сышнсеиуа сыҕсы сихәлашәар,
Снышәынтра азыхәан мышкызны
Ацырканти ахахәи сикәшәар,

Ускангъы адгъыл ҕнатышам,
Иахәашам машәыршәа актгы:
Адгъыл иадырусит ссымша,
Ачҳара ишахьчо зегъы.

ХАТЫН

Цшәаалаза, цшәаала спәыуарц стахын,
Аха мчык сакын сжәагәаны.
Гәырәацәгьоуп, гәыцжәагоуп, ирыцхауп Хатын –
Еикәыццышә ишьтами Хатын цшза былны.

Арака иҕашам бзанц адгъыл ажы –
Аибашьра иашәахстан инхоит.
Арака икнахау асаркьалқәа рыбжьы
Гәытшәааган қяацта-ццхьаза игоит.

Джиуип арака изызгылоу абака.
Инапқәа дырнуп ичкәын дыцсны.
Иамазам хәашәа игыгшәыгыз шака,
Ишьтазцаз Хатын зегъ былны.

Зныхгъы сгәы иснатоит: абра, шарцаззак,
Ирблыз ауаа зегъ бзахоит.

Рхы-рѣкѣа лахъеиқѣрак рнымкѣа зынзак,
Игѣырѣѣо урт сицдынхоит.

Абар, апсы талсит ажыгъы ибака,
Ицеи иареи аоныка сицдоит.
Асаркбалқѣа кныхны идыршѣусит цака,
Адгъыл ылыташышь ицоит.

...Цшѣаалаза, цшѣаала сѣѣуарц стахын.
Схала скѣынѣ-кѣынѣуа ак сѣѣон.
«Адунсиаѣ икоуп, икоуп Хатын!» -
Асаркбалқѣа слымхѣаѣ ихѣѣѣон.

ЦХЫБЖЪОНШѢА

Еитах схы сазхѣышусит цхыбжѣоншѣа,
Ихъу-хъууа сѣѣы италоит акы.
Слывсусит, схы сықѣыжъ, дсымбошѣа,
Ицѣгъамкѣан илусит ларгъ ацкы.

Аха амшын цѣқѣырца дуқѣа анырхызло
Хаѣы лапа амза апѣахѣа,
Дыѣналоит, срыцхашъан, цхызла...
Дыѣналеит са суада уаха.

Ицзосеи дсымбеижътеи... ылыгуп,
Са исхароу, мамзаргъ – даѣазѣы?
Абар, изеицшроу царцалыкыуп
Абырфын цаха, изѣычо лыхцѣы.

Дызгылои, нас, ѣымтзо, слымбоушѣа,
Днархъысыр иауазеи снапқѣа!

...Хцәацла иҗсалаз бамбоушә,
Икәтәоуп ихыбны акәытқәа.

Уахынтә исымтазо таха,
Рбагък акыи-кыихәа җнатит.
Измадаз, уара мыжда, уаха,
Спыцәаз җтахәхәа сааурцшит.

Шьта уаха сахымзар хәа спәоушә,
Лара сышлызхәыцуа исыршоит.
Хара хамәа асархәоит мзасоушә,
Зиасшәа цьара хайонашоит.

Еитах схы сазхәыцусит цхыбжьоншә,
Ихьу-хьууа сгәы италоит акы.
Слывсусит, схы сықәыжь, дсымбоушә,
Ицәгьамкәан илусит ларгь ацкы.

* * *

Нас, скалоит абасгьы зны:
Акгьы тазамкәа, сгәы тацәны.

Хьаак сымамкәа зынза,
Сықәхоит адгьыл сууза.

Сазхәыцусит ускан сара абы,
Ахацшья итәйтәаз анхабы,

Аха ахацшья икылысны ицаз,
Азәгьы имжәзакәа ицхастахаз.

Нас скалоит абасгы зны:
Акгы тамамкәа сгәы таңены.

Схы сыхахьха, сыңхашьо,
Сышнейуа сшыкақәоу дыашьо,

Ғнатызшәа сыдгьыл, сыхьз хәаны,
Бжык слымха итаәусит иааигәаны.

Уи саҳаанза шака цыз
Схарштүа, исхацирусит ацыс.

Амшын ззымдыруа зынза,
Схыңшылоит зыхькгы ицкьаза.

Сшыаны нахьысыр еиәңарашәа,
Избоит моахәастак харашәа.

Стаңшусит ажәәан алакта,
Стаңшусит сшыпхақәа рлакта,

Рдуней сыбзиабара ахьыгзо,
Цхьака сдәықәлоит сыңцак

* * *

Сгәы заңә лак-әакуа, илаңшуа,
Амәадукәа инырнылоит есены.
Суада иныәналоит аңша,
Сцендыр асаркьақәа цены.

Ссиршәоуп са сшыкоу иахьа,
Сгәәтеиуа, сыңс амкуа сыәны...

Икәжьуп систол сицхытта
Бгыщқәак, сыгәтыха рынны.

Суада иньонагъежъны, ацша
Сыбгыщқәа дәылган иагоит.
Ирныспазгы сшаптны сшаҭа,
Схы кны систол снахатәоит.

Ишьтастцом сидаран сызцоу, -
Уи имздеит сазәы сихъзаны.
Ғымткәа сымфасны сызцом,
Сымфасны сызцом сыезаны.

Ссацхьацәкьа амшын силашуа,
Ижәылоит цхьака ицәкәырцаны.
Сгәы запә лак-факуа, илацшуа,
Амфадукәа инырнылоит есены.

* * *

Зыкәрахь инсихъаз акәраан,
Ицырны ақытахьтә Акәа иаан,
Икыпшаха иахьныкәтәаз цлак,
Иабоз ссирын иахьыцшлак.

Амшын шыкоу инацшын,
Ихтәалан ачныщқәа амшын,
Меигзарахда ацсызқәа ркуан,
Урт рсыцакны ицыруан.

Нак абахчахь инацшын,
Абахча ахәыхәкәа рыла итәын,

Ауабы дырхылапшуан, ихъчон,
Фатэыла-жэтэыла урт ирчон.

Ичырчыруан хаз аңар,
Иртахын ашэа ыыцкэа рңар.
Амаамынкэагъ, ахэаны,
Ирыкэлон аңлақэа сиханы.

Зыкэрахъ инсихъаз акэраан.
Ицырны ақытахътэ Акэа иаан,
Цлак иахыныкэтэаз апсашъарң,
Изалшозма агэы мңарң:

Ауаа рышьтыбжь даара иңгэъан,
Амашынакэа – сиңэан.
Мхыртақ ыкамызт цъара,
Цшык ахъафашаз иара.

Ех, нас, баша Акэа иаан,
Зыкэрахъ инсихъаз акэраан,
Ицырны ақытарахъ иахыңоз,
Абриак акэзан уи иахэоз:

«Кыр-р, кыр-кыр-р, кыр-р,
Итбеит скиркы, скиркы, скиркы,
Шъта искицэкъароуп какалк,
Цшазак сфароуп, ма каканк».

* * *

Реыргызмалны ишышеишеиуаз,
Асцэакэа ахъыз зымбеит.

Лара днаскъагазан сышнсеуаз,
Убас мшыцэгъа-мыждак сыхъзеит,

Сгэы цнажэоит иара зегъ рыла,
Сгэалакэа зегъ сизнаркэкэоит,
Злакта хэашьу жэоан цаула
Ашьа кэанда асанаркэкэоит.

Ирылагъежъуеит сара сымцкэа,
Исхыччацэкэоит азхара;
Сахьцо сақэымшэо, сзызымкуа,
Шьоук раапра сыпахеит сара...

Лахьынцак ануп са сылахь,
Еснагъ исабжьакэо, шэыскэац.
Сахьгылоу аплакэа ирылыхьхь,
Ацэыкэбаркэа цоит иткэац...

Мшэан, са соума адыцшыла?
Еснагъ згэы мыжда иажьо?
Аоны шкэакэахьтэ сыбла дхыло,
Цхэызбак дсыхэацшусит сьыашьо...

Бысмыхэацшын, са сгэы снархъуеит,
Аоны сандэылцуаз сыццакуа,
Машэыршэа асаркяхьтэ са сахьсахьа
Рхызымбаалеи сыбла агэкэа.

Инаскъазгаз ус сзылцырцуам,
Хзеицу сзымдрит схатагъы,
Цэанырракгъы ма исызцэырцуам,
Сгэы былхьсеит ауп – уаха акгъы.

...Шьоук раапра сыцахан сзапырцуам.
Ақәа иаха-иаха асаргәгәоит.
Ацхәызбагъ сыхәацшра дакәыцуам,
Ецныхәак сылтошәагъы збоит...

Акгъы сзыбымхәан гәаныла,
Быонал аоныка, идьдцәоит.
Уа бхала, бхала, хыхь бахыгылоу,
Афы бысыр хәа сацәшәоит.

АПСУА БЫРГЦӘА

*Апсуа этнографитә хор «Нартәа»
иаләу абыргцәа ырыхъзынәылоу*

Сара сзыхәан ипатууп,
Иламысуп – уаха акгъы,
Ацсынтәыла – згәыцра дуу,
Знасыц ыкоу ескъынгъы,

Иазышәахәо апсуа быргцәа,
Шәсацхәа ахырхәара слакәны,
Шәымца хаара – бзанц исымцәо –
Ицегъ айкәцара игәгәаны,

Шәызышәахәо хадгъыл гәакъа,
Шәызыкәапо шәа шәпырны,
Саныцшылоушәа асаркәа,
Избар иахтыскәахьоу зегъы.

Шәара шәымпра апсуа иаптә
Ахафра арццзоит есымша.

Шәара шәашәа иакәым хаштра,
Назаза икоуп ахьз-ацша.

О, иказ шәыгәгәара силамскәа,
Шәарт ашлакәа – исгәацацхоу,
Шәарт, зхазыртақәа ркаламкәа
Рышкәакәара хыхь ихоу.

* * *

Схынхәусит суадахь. Шьта цхыбжьонуп.
Акәа амәакәа тацәуп.
Ҡацхьа исамхажәт ба сыбжьоназ.
Ҡацхьа са сзацәуп, сзацәуп.

Абар, исывкәа ицаз таксиуп,
Абла тиацәа тыцхоит.
Уаха игәнызго убас иссируп –
Са сзацәын, сзацәуп, сзацәхоит.

Ицом азқәа зегьыцәкәа рхьышьтрахь,
Ахахәкәа шәажәку ус иаанхоит.
Аонқәа сахьрывсуа са сарыхьтшыны,
Сыцсыц ала исырцхоит.

Сара истахуп насыцла итәызарц,
Еснагь идырцхаларц агәкәа,
Дара рзын агәакра тәицзарц
Уаха сызвысуа аонқәа.

...Дытк исамхжәт ба сыбжьоназ,
Исцәымгыз тыцк асы уаха.

Схынхәусит суадахь, шыта цыхьбжьонуп.
Схынхәусит сәажәкуа, сьашьатәха.

* * *

Чили апоет Виктор Хара ихъзынфьлоуп

Апоет дымцсит дынкахан,
Игәы тымкьсит ма дшәаны.
Апоет дыршыит дыкнахан,
Астадион ду агәтаны.

Апоет зынза дыгәнахан,
Зынзаск дыказам анцәа.
Астадионаә уи дыкнахан,
Инацәкьарақәа цытәпәа.

Апоет дмыцхәны даныршьо,
Исы ансхаргәо иццакны,
Усс дымкзакәа нак даныршьуа,
Сызлатәои сыцсы заны?

Апоет игәыцра кахан,
Ашәа изымхәо дкамлазеит.
Апоет дыршыыз дыкнахан,
Ижәлар ргәацә дынхазеит.

Адунсиаә, митә каларгы,
Апоет игәеисра сикәтәом.
Митә каларгы, митә каларгы,
Уи дыцсзом, дыцсзом, дыцсзом.

* * *

Абар, адырды ианыстоит,
Исхахоит сгэыгра абамбеицш...
Издырырц сашьтазам инысца –
Истахуп слахсыхзарц бара беицш.

Аха заа сахэы кыдцуеит,
Ашэкэы бгыцкэа ирыбжыпсоит,
Сара сышыхакэа кыр нырцуеит,
Урт сышрацлабуа саацсоит...

Сказыа зегы иргэацхашам,
Зегы сраабларцгы смизеит,
Избоит – итамгылт сара сапта,
Аацнеицш, ацхынгы сыцэцеит.

Акэарацча сылацш ашшэоит,
Абар, шыта ткьацла аетанахэхэоит.
Ацар аацын ирхэоз ашэа,
Сзырфын, тагалангы ирхэоит.

...Шэарт абгь оежыкэагь, снапсыргэыцеицш,
Ацэахэа ссакэа зылдоу,
Шэымшыцкэа, мачк хатыр сикэышэца,
Шыта тагалароуп хазтоу.

Имшароуп адцкэа цшада, сыда,
Азын самгароуп агэсыгь.
Ицшзахароуп сара сыдагь –
Сыонра, сгэара, сапта, сзыхь.

Издырырц сашьтазам инысца,
Истахуп слахсыхзар, бара беицш.

Ианыспоит, адырды ианыспоит,
Исхахоит сгэьцра абамбеицш.

* * *

Амшын савоуп, Акэа, ара
Аапын сцэа-сжыы симнадоит.
Изтахыда сымоа асакэара,
Са сгэы цсаатэхан, ишэахэоит.

Амшын савоуп, Акэа, ара,
Абар, абар. Абар ишоит.
Жэоан цаулахьтэ, акэара
Сгэаларшэо, асцэа лапоит.

Амшын савоуп, Акэа, ара
Са схандеиоуп, сыкруоуп.
Зынгы, сантышуа ныкэара,
Алаф зцэымцым сырбаоуп.

Амшын савоуп Акэа, зда
Сымам соьызцэа сыргэацхоит.
Амшын иакэушэа акэада,
Цхьака, цхьака, цхьака сихоит.

Амшын савоуп, Акэа, ашэак
Шарцазшэа исхэарц стаххоит.
Соьызцэа-сцызцэа санрыкэшэа,
Мариала ускан са стахоит.

Амшын савоуп, Акэа, ара
Абар, абар. Абар ишоит...

Шьта исыцлом сакара,
Аамта цоит, ицоит, ицоит.

АУАРБАЖӨ

Сымч-сылшара агөра анызго,
Сыцшларц ансуалу хара,
Игэнызгоит, даараза игэнызгоит,
Уцашөар сылаццп уара.

Аха ацла хаккала, ацла
Сахубаазшөа сахыкөлаз сара,
Стөыроакөа акы хөа урзацлан,
Укьиуа усхалсит абра.

Избоит иахьа цкьа ипузымшаз,
Ажөөан ушху узацэны:
Дгьыл җацак арцсаара злымшо,
Көа цөыкөбарк зызкамтөо цстхөаны.

Сцөа-сжы ианырусит узхаөо,
Иахьала узыргөакуа зныза,
Ацла симсацартас, иахьгөаөоу,
Итатөоуп ақөазы көызгаза.

Шьяарцөыран азиасқөа убозар,
Урт рыжөра азин умхзар уара,
Азба уакызар, уцсозар,
Абри ацлагь сылбаап нас сара.

Иахьак урыццахөха узхаөо,
Сцап сацырцзан хара,

Ацла симсапартас, иахыгәаоу,
Узыхәашь ужәып узхара.

* * *

Абра исыршап – цьаргы сьазом,
Абра исыршап сара сымгәамтқәа.
Цшакгы асуам, бгык қәацом,
Шәахәак талапом са сгәаца.

Бзия бшызбо са исыззом.
Ус бысмабжьалан бнасыкәпқьан...
Амшын табама? Амшын сисзом,
Исаҳазом уаха акәит-цситқәкьа.

Амшын зыниазеи, ацсы зазеи?
Убри акынза икарахама?
Амч-алшара зегь згеи?
Еснагь агәрымра агәы цнацәама?

Хәатәыс исымоу, са сзышьтоу,
Изызхәыцтәу сгәалси сгәахәси,
Имхәазакәан, сгәы иштәу,
Мышкызны ицәырызгошәа сгәахәусит.

Истахуп – амшын сгәаҫы,
Мазажәак сахәо, ихәыт-хәытырц.
Ацкәырца исцәалахаз бхы-бҫы
Снапқәа цшәаалаза инахыысырц...

Уажәшьта апара рацәак бжам.
Илахәыхрахан ишпаз сицш.

Шьта издырусит, са смыцхэзам,
Ёынла жэбан икыду амзеицш.

* * *

Зны-зынла сикэысцит сара сылахь,
Сыркуеитаз хэыцра гэартак сеимырхха.
Сыоны лашароуп, илашароуп сара сыла,
Зыжыцас ицамцароуп сымзырха.

Сгэы иабцит назаза абас сынхоушэ,
Иацамлоушэ сара сымра апшэшы.
Сышыха дукэа мазала акы рхэоушэ,
Снатэар рымуашэ хамтак сеикэшышы.

Сыцхыз иалоуп сыцэар сара апхныга,
Сан ацыка злалхуаз игэзаза.
Нап казала саб икаицаз аныга
Ахш ыкэжжусит акышэ жэпа шыжыза.

Ацсуа имца еснагь иахьейкэу иссирха,
Архнышына ахцэы ахькамызуа ицшзаза,
Сара абызцэа срыцкоуп сгэы зыреыхо,
Гэтыхас урт ирымоуп слахьынца...

Имариамыз амса са сызнысыз,
Сыбафчыда цьаршыоз сызбалак.
Схэыцра хаара иапу кармацысыз.
Слымха итафуаз апшэ сахьцалак.

*«СЫМШРА
АМАЦДАЗ»*

1987

* * *

Ихагмыз харт амра кацхара,
Асцә кацхарагъ – убас.
Изнагошь, нас, адгъыл ацхара,
Амзае ансира зылшаз?

Уи дыказар дара деикәчабны,
Дцәымзан ауаа дырзакырц,
Машәыршәа ишьапкәа ирыщарчабны
Инсигарын адгъыл акәиц.

Еибадырусит адгъыли амзеи,
Рынасыц-моа цом хаз-хазы.
Сгәацае акәицжәла лацазар,
Сказцо уи ами сразны.

Нас нагзара акәыз идгъылтәу,
Уи иацу агәыцра зегъы!
Нас нагзара акәыз ижәџантәу,
Исыцәтәыму хәа ыкам акгъы!

Аха асцә рхыбла анкуеицеиуа,
Ацых зынза ианыцәцоу,
Адәеиужь саныкәу сгәатеиуа,
Сыццышәха сгәы саблыртә ианцоу.

Сынасыц сгәыцра сазхәыцусит –
Харантәи исзыцшу ихьтакны.

Саштахъ хассахъак моахыцуеит,
Исацэажэоит уи сыхтакны:

«Инасыцым, ацх урлашаргъы,
Умза хышэапшэан жэоан ахтэ уаацшыр.
Инасыцуп, мышкы иадамхаргъы,
Удгъыл гэакъас укэицны ублыр».

АГЭАЛАШЭАРА

Хышэ шыкэса зхыцуа апыць, -
Ацстазаара сгэазырцхоз,
Сашта зырцшоз амыцмыць,
Зхапыц ссақэа сикэацхоз!..
Ақэацасы тынч, хрыжь-хрыжь,
Ашэа зхэоз акармапыс.
Дгамшь ццакы-ццакы азыжь,
Бзиа избоз зегъы рыцкыс.
Аккара инагаз икапышы, -
Абна илаз ажъақэа,
Игэарцуаз арахэ сицхаршышы,
Урт наскъазгоз алақэа.
Адэы ццпа иқэыцуаз асқэа,
Збырфын цырцэқэа сишышэшэоз,
Ирзышэарыцоз ахэычқэа,
Аха асыкэтэара иацэшэоз.
Исытуа исышьтаз сара сан,
Ихыцны зыназхоз асырз,
Зцашэ сишышыыз алацан,
Уака зсызцэахуаз ацсыз.
Сыбла ихгылоуп урт зегъы,

Сыбла ихгылоуп ак аанмыжъ.
Сара схинхэыроуп уахъ уеизгы,
Итамбазацт макъана сзыжъ...
Сашта зырцшзо амыцмыць,
Зхацц ссақәа еикәацхо!
Хышә шықәса зхыцуа хцыць, -
Ацстазаара сгәазырцхо!

АЦХЫЗ

Ацхыз хәа избесит адышьатәы:
Бара быбналаны бцазшәа,
Цьанат дгъыл ссиркаә бназашәа –
Иахьамбац аццәаха ишпаны.

Уа ашәтқәа мканзозшәа бзанцы,
Ицәымзуазшәа ақәыцшгы иқәыцшра.
Еицамкуазшәа акәышгы икәышра,
Икьафмызшәа азәгы ицсынцры.

Ацхыз хәа избесит адышьатәы:
Стахмада хымхәан скалазшәа,
Бара бшынцәахшараз бынхазшәа,
Иббазшәа бара бәахәатәы.

Ацхыз хәа, ишанан зынза,
Уи сазхәыцуан, сазхәыцуан сансыха.
Стәи сыхшыои еиҕыхон, еиҕыхон,
Еимдырххон, симдырххон слахьынцә.

Бгәы ибзаруазар, быбналаны бца
Дгъылк ахь, аццәаха дахьамбац,

Азыхь хэыч кеикейгы ахьтамбац,
Азэггы ашэы ахьипшэымлац зынза.

Фымт гэырфала суахта спазыцшу,
Бца апстазаара ахьыкоу назаза,
Бтацшырц безыбымкын сгэаца,
Саанхоит сара сабацэа ахьжу.

СЫМШРА АМАЦЭАЗ

Ипсыхьыз сыздыруам, исцэыкалсит ссиршэа
(Иахаразар акөхап сыгэтыха ахьрацэаз),
Ца змазам аамта ацахь исыршэит
Сахзызо снап иамгаз сгэыцгра амацэаз.

Исыршэит. Ибжъазит. Ииасуа амшкэа
Рзыблара ипшткэыцэаа иагама хара?
Ма ахауа ианалаха, уаха аналымша,
Иалагама мач-мач ихамбазакэа азытра?

Ца змазам аамта ацахь исыршэыз
Сымшра амацэаз хэыч сахьчарц иасуп.
Схы, збоит, схы збоит акалашэа, ссиршэа,
Ацэца аца иташэошэа, ахьсөбжы сазыцшуп.

АЕЦЭАҚЭА

Ссарц ртахым урт ус сынкылаз,
Ишырдыруагы спыпсыша.
Цпшаала, цпшаала, игэыдыскыларц,
Асцэақэа лакэусит сышка.

Урт рыжѳан ду иацѳыбналоит,
Иааскѳоит сышка, сыгѳра анырга...
Агѳыргѳа матѳа зегѳы ирнаалоит,
Ашѳеикѳацѳоуп агѳташыѳа.

Урт сыцстазаара иачыдан
Ишыкоу, спѳыхѳоит, зегѳы ихашѳарц.
Истахуп сара сымчыдан
Сахыгѳлоу, ахѳхѳыхѳа инеимастѳарц.

Схарашѳк, спѳыхѳоит, сышьха зышкѳа,
Сышѳшьозар сыдгѳылаѳ сацшѳыман.
Асцѳакѳа лакѳусит сышка,
Снапсыргѳыщакѳа реырныршѳлан,

Исацѳажѳарц бызнѳа ссирла,
Жѳѳантѳыла амазакѳа сархѳарц,
Нас хайлацѳарц гѳыла-цсыла,
Сыдгѳыл ахѳракѳа зегѳы сархѳарц...

Ишрымамгѳы зынза саха,
Ишырдыруагѳы сшыцсыша,
Иааскѳоит сышка рыбла тѳха,
Асцѳакѳа лакѳусит сышка.

Аха сара урт сзырцылом,
Цака мчык сагоит исыхан...
Асцѳа харак сзырдкылом,
Саргѳы исхарои – ауаѳ гѳтыха.

* * *

Ацта сикәара сналцшны, ашпыбжьонк рыбжьара,
Ацець цаула ацахтә сиецәхә ссацхсит.
Абри адунеиае цьаргы тыц бжькацәарак
Ыказамшәа исхасырптын, гәыла са ссахсит.

Сиецәхә, зыпцхъазкыз, испьышпыт лацшыла,
Сгәаца итасхәсит ажәақәа, гәыбылрала итәыз:
«Сыгәра га, о, сиецәхә, бзанцык судышшылом,
Еидара хьантас икоу зегь сацхьака изыцшыз».

Атак снатсит сиецәхә: «Сгәы раз хәыч, умәашьан,
Схәыцусит, сара схәыцусит схы аца ду арбо,
Сшәоит абри адунеиае уара удгьыл аншьян
Кәалар хәа итынхадаха, дамамкәа изцабо»,

Атак астеит сиецәхә: «Сара, мап, сыхшыюдам,
Уаргы саргы иахзеицшу сыдгьыл сикәсырхоит.
Уацәымшәан сара сшыюкра,
уацәымшәан сара сшыюкра,
Апсы тоуп са сажәа, иштоугы ус иаанхоит».

...Ацта сикәара иналцшны, ацта сикәара иналцшны,
Ашпыбжьонк рыбжьара сиецәхә ссацхсит.
Сеидру сара ысылшо, сеидру сара ысылшо,
Сшыюкреи, сара схәыпреи, сыцкәынпреи сиесахсит.

* * *

Цаха кацшыны, илакьы-лакьуа,
Амацәыс каччара,

Амшын ижэыло сипақы-сипақыа,
Ацэқырцқа рхырчара.

Ақа арыцқа сишьтала-сишьтала –
Адгыл шаба ацсыхра,
Цэала-жыла, сихэшала, сишьала
Игэырцо рылахсыхра.

Ахэыцқа – ихэмаруа ацыбаха,
Насыц зцу ашт-агэара.
Мшызха иузха, иузха, иузха хэа
Зышьтыбжь го агара.

Инсиуа ацхэызба цакы-цакы
Лыблақа ртычара.
Зегы ирыццо закы-закы
Згэы аарту псабара.

Харантэ адыд агэыргэырра,
Ашьхатэыла ацасқа.
Асы цышэқа рыкыркырра,
Арцарцэа сисамсқа.

* * *

Ари ақалақ, ари ақыта
Ирымоуп рыобагы сыңсы акырта.
Руак сыңстазаара иашыаноуп,
Егы лакэ-сырбага шаноуп.

Ари ақалақ, ари ақыта –
Сара сгэыгырта, сыңсырта –

Спәоит снейгәыдырцо сынхар хәа,
Сыртахзамкәа срыбжыхар хәа.

Уара, ақыта, исымцахароу,
Уара, ақалақь, исгәацхароу,
Ихъантоуп аидара сызцашәцаз,
Ахәыцрақәа сгәаца иташәцаз.

...Абар, сгәы раз тәны гәырәала,
Цшәаала снесуит қалақь мәала.
Акалашәа спшәаа сыхызгоит,
Исыхь сзымдырау, акы гәнызгоит.

...Ари ақалақь – қалақь цшзатәкьоуп,
Иснато ахәыцрақәа рацәатәкьоуп.
Сышнесиуа цшәаалаза саагылоит,
Илацшцашәаран сыбла ихгылоит:

Ацааимбарцәа – аиаша иачычоу,
Гызмалрала Абрыскьыл дызхәынчо,
Ажәқәа рцәала адгьыл хыркьоит,
Афырхаца акырза исикьоит.

Анцәа иацлабуаз деитымхсит,
Идгьыл иццәрааит, ицәтәымхсит.
Ихарацәахсит ишъха цагъа,
Дазымышьхсит инышәнап гәакъа.

...Ари ақалақь, ари ақыта –
Ирымоуп рыобатъ сыңсы акырта.
Руак сыңстазаара иашәаноуп,
Егъи лакә-сырбага шаноуп.

Абар, схала, схала, схала
Схэыцуа снейусит катран моала.
Исыхь сзымдыруа, акы гэнызгоит,
Акалашэа спыафа сыхызгоит.

* * *

Археолог И. Воронов иахь

Стэы тыцоит, итыцоит аерацэан,
Иабоит иафагылоушэа ахса.
Ииацэоуп, илахэызшэа, абри ацэца,
Ицкьоуп икейкеиуа ахаэра.

Игъу атоурых цэкэырца ссацэан,
Иасуп, иасуп са схэаера.
Анышэ хышэашэа иамаз абри ацэца
Ицкьоуп икейкеиуа ахаэра.

Ицкыпцкыамшыа соызцэа ишытыхны,
Фыла иртэны, аныхэафа рхэоит.
Инсыжыусит абрака стэы тыхны,
Бжык адгыыл ицыоны игоит.

...Ацла акышпэкышэра ихалаз,
Мышкызны ихала дылбаашт;
Хэра тыццас хадгыыл ианхалаз
Сазхэыцусит цабалтэи абааш.

Цьоук цхызла исгэйдцан сыршыхусит,
Аха мап, сара итамхо уафцсуп.
Соызцэа аныхэафа шытырхусит,
Ацысхэ сицш ацэца ласуп...

Ииацәоуп, илахәызнәә, абри ацәца,
Иважын уи жәытә сибашьоык...
Иалагазшәә ақәоура инсимацәан,
Слымха итаоусит, сихсыцъуам шытыбжык.

Абри ацәца итәын цсуа хацак,
Дазгылан ицъынцъ, ицсы тых.
Анышә ишазымфо агәра ахсцит,
Анышә ишазымфо хтоурых.

АРХНЫШЬНА

Сыцшусит гәыцрала сшыцшыц, -
Ацтазароуп сыздыкылаз.
Сара исыргылазом аон ыц –
Еикәсырхоит исыздыргылаз.

Сусқәа сцәсилахсит рацәа,
Сазымхәыцсит заа сышыжь.
Бзанцък дхасымцацт анцәа,
Исымзатәыц сылахь-сыцъымшь.

Аха срыхзызацәоит мыцхәы
Исылаеу ацсуа пасқәа.
Урт роуп ситазхәогы ссахәы,
Сагырнышәом ырыгәтасуа.

Сыцшусит гәыцрала сшыцшыц –
Сацәоаншьауп оната дуззак.
Нас изалшма сапшырц,
Ма схәытхәытырц сыбжы ныцак?

Сөйзә, сықәлә, са стахы,
Машәыршәә ишәңәымгәәлан сырхнышына...
Шәнсины ишыжәбара сымхы,
Иәоуп алапкәә дуқәә сихышыны.

Иццәктәызар – сыццәкзәп,
Аха усцәккәә сгәәи сапымскәә.
Цыхла мацарагы срыхзәп
Икацәтәу аус-хәыскәә.

Сыәнаҭа еснагъ ибзән,
Цьаргы сызцәзом иааныжыны,
Азәгы шәәзымцаан «избан»?
Аха шәәгәыцәмсын сырхнышына.

САБ

Асы хьанҭеицш, ашықәс хьанҭыщкәә цны,
Ихьҭсит саб иахьанза ханхара-ханцыра.
Ҷааны. Дасазнык. Дасазнык. Дасә аацнык,
Ихала Ҷацхәә иҭеикрушь ацыруа?

Ашықәскәә реидара даара ихьанҭоуп,
Иахәә баша дымҭеит уи деиқәышла.
– Цшзала, еаанынза, дад, акрыбжьоуп,
Дад, ажәлә узыскәәп напымшла.

Дышцәшәи апсабара абри ауаә дмаацсо,
Ма дышҭеиқәхеи дмажәыкәә шьамхыла?
Инап цьацьақәә рыла ажәлә кацсо,
Агьара сиужь ду дынхылоит.

Абас сымхәыпцызт сара абжәаңны,
Хәаас исмоуцызт ханхара-ханцыра.
Ғааны. Дасазнык. Дасазнык. Даса ааңнык,
Иҗеикуанда ихала, кәәтанла, аңыруа!..

АХЫ АХЛАФРА

Стахмада-кабадан,
Статынжәга сахо,
Сажәәкәа нымцәо имыңхәхар,
Стакәәжә хаңыңда
Исылымто таха,
Асхәа са сысхәахар,
Схы ахынахо сықәңың,
Илсырбарң са сышбашам,
Снаа-наауа сдәылтың аоны.
Амған млак самкырң
Макәанк, сымч зықәхаша,
Шьтысхың, фатәыла иртәны.
Сышнейуа дысцылаң
Адау цәыршәага,
Мчымзар хышық хәа зызтам.
Дызжәаң цәа мбазакәа
Ари ауағага, –
Сымаана сыңхәа мариам.
Ахахә пыластәың,
Ацәәәхәа азы алысхың,
Аңлақәагь ыңхәан изгаң.
Сииааиуашәа мчыла,
Сыбзгы сасуа,
Иаңкыс сиңәамкәа акрысфәаң.

Адаужә, дбатәкьалсиуа,
Сныкәыжыны икәакәа,
Шәарах гәартак дрыңал,
Аоныка сааигап.
– Шәабаңи, азә шәахзамкәа!
Стакәажә, бабакоу? –
Агәашәәс сыбжы насыргап.
...Стахмада-қабдан,
Статынжәга сахо,
Сажәәқәа нымцәо имыцхәхар,
Стакәажә хаңыңда,
Исызымто таха,
Агәы лымоуп усгы аky лхәар...

АКЪУ

Сыңсҗазаара анарха
Шмаңмыз агәра згон.
Аха акъу гәыткыагаха
Абжы гоит цхыбжәон.

Сгәы есиусит ихагаха,
Мчыла схы скажоит.
Акъубжы гәыткыагаха,
Ақәаңкынтә игоит...

Са сгәы збылхәоу алағырз
Сзамәәқәа ирыхышхәсит.
Схәыңы-зыңуа саламхарц,
Сгәыраагы схәәсхәсит.

Акьюи сарси саштасы
Иҳамазам хәтәы.
Исымоуи цәашьас сиартасы?
Снықәххит адәы.

Ацсәәха ицхаражәхәара
Акью агәы цнацәом.
Ишцазури, ишсашәхәара,
Цхыбжьон исызшьзом...

Сыпстазаара анарха
Шмачмыз агәра згон.
Аха акью гәыткьагаха,
Абжыи гоит цхыбжьон!

Истахым сымәа антәамтазы
Акьубжыи стәы тнакьарц,
Истахуп сара сцамтазы
Ашәакь ахала иткьарц!

АБЫЗКАТАХА

Афина ссир, Афина. Зевс леишәацәгьа ицха,
Иаалыркьан бысгәалашәсит, сангәырғашаз иаха.
Стәоуп сара җнатакаә, сныхәәсагы рхәоит,
Стәоуп сара җнатакаә, цхәызбак дысгәацхоит.

Бзиабара шәахәац цшзак енак исәаччан,
Снаагсит җнатакаә. Даара силфачан,
Аха атзамцкәа ркәакьтаә, омашәа ицшзаза,
Бызкатахак кнахан, атуан асахьыгза.

Сара – ацсра иазхэыцуа – уи сацэпшөом бзанцы,
Афина ссир, Афина – исылацпэсит быбцы.
Дзыхбыркьей Арахна, аказа цыашьатэы?
Апстазаарае уи дрыцхан дзыкэбцей адэы?

Икалеи, нас, дбеиканзар, дакэгэыцзар уи лымч?
Фымткэа ибычханда, бльвсында ма тынч.
Арахна, атыцха ццза – дбырсаастан бара,
Дбызкатахан дгэакуа дыкнахауп уажэ абра.

Афина ссир, Афина, Зевс леишэацэгъа ицха,
Ишпастахыз са ысымтырц, икасцарц емырха.
Арахней барей аамта азыблара шэатэуп,
Гэнахарац калазаргъ, зны ахац шэатэуп.

...Стэоуп сара онатакае, сныхэасагы рхэоит.
Стэоуп сара онатакае, цхэызбак дысгэацхоит.
Арахна бызкатаха дысцэыцхашьан дыцсуеит, -
Азэи сарей хабжьара уархал ссирзак лсуеит.

СЫЗАЦЭИ СЫРАЦЭИ

Сызацэ хыцхызара сидарапас сацоуп,
Сырацэа хыцхызара зтацэаху сгэацоуп.

Сгэы сыштацэуахэо схаршцуа лыцсаала,
Схэыцпраха сыкэуп сдуней хэыч ахсаала.

Ацсра ашьтахь ацсцэаха изымшпыз сапцтоуп.
Цаимбарк уи сикэирхарцаз дапшьтоуп.

Сызаңи сыраңи силалоит, сильпусит,
Амаңыс бырфын-цаха урт ирыбжыпусит.

Ажәәни адгыли бапа срыбжаршәым,
Сызаң бзантык ачытбжы ашәом.

Сыраңа хәссахә ахәссахәкә рыцлоит.
Урт сымпыцрааны Амшын Еиқәа ихызлоит.

О, иарбан мчу хыла-гәыла сеилазцаз?
Уахынла моа харак иқәлаз хаирпланцас.

Сызаң хыцхызара ажәән иххалсит,
Ахауас уи абжызаң кынхалсит.

Сызаң хыцхызара сидарапас сацоуп,
Сыраңа хыцхызара зтаңаху сгәацоуп.

* * *

Акәара шкәәкәси ахаң шкәәкәси,
Амза шкәәкәси ацых шкәәкәси
Ирзааныжыуа насыц шкәәкәк,
Ицон зиаск, цштәыда-шкәәкәк.

Иақәыршәызшәа ашъаршәф шкәәкә,
Ишьтан сацхә акәара шкәәкә.
Икәаң-кәаңуа схәычра шкәәкә
Инархысуан ахаң шкәәкә.

Акәара шкәәкәси ахаң шкәәкәси
Ирызгагаз сқәыцпра шкәәкә,

Импалырсит цхэызба шкэакэак,
Мыцхэы изнаалоз ацкы шкэакэа.

Уажэ сицакма акэара шкэакэа?
Уажэ сицакма ахахэ шкэакэа?
Уажэ ибжъазма сцэыцшра шкэакэа?
Уажэ дыбжъазма апхэызба шкэакэа?

Ицэышкэакэоуп акэара шкэакэа,
Ицэышкэакэоуп ахахэ шкэакэа,
Ицэышкэакэоуп сгэыцгра шкэакэа,
Ицэышкэакэоуп сымза шкэакэа.

Сыцстазаара ишкэакэа цэышуп,
Сынасыцгы ишкэакэа цэышуп.
Ицэышкэакэаза ахэыхцэа
Ныхапырлоит, сымца ныхэо.

* * *

Азэггы сыхэом, азэггы дсыхэом,
Аоны сыкоуп тынч, сцацэуп.
Цыцхтэи ажэцарацэа хнымхэит,
Рытрацэа тыкка итацэуп.

Избан, нас, аацынраз изавси,
Иадырбалси, хагсита.
Агэаартрей, чеицыкеи, ламыси
Бзанцык изгымхац сыоната.

Исараз, сацбал, ицегь цытрак,
Икасцаша рацэазоуп.

Зынза сгэы змыртынчуа тынчрак
Иѣаха-дагэан исхатэоуп.

...Цыцхтэи ажэцарақәа хнымхэит,
Рытрақәа тыкка итацэуп.
Азэгы сыхэом, азэгы дсыхэом,
Ус сыцшуп, сыцшуп, сзацэуп.

* * *

Арака сгыкам ирххатэу,
Шәара шәоуп сара сызтэу,
Апсилааи абазгаи,
Саныгаи мсаи,
Акгы смыхкәа иахьанза смаи.

Шәара шәызуствәаз, шәахьынхоз,
Тоурых цшатлакәс шәзырххоз,
Апсилааи абазгаи,
Саныгаи мсаи,
Иахьагы шәсимаркусит, ааи.

Апсуа еснагь Апсны дакуан.
Еснагь апсуа дыццакуан,
Апсилааи абазгаи,
Саныгаи мсаи,
Ихагмыт гәакреи алыцсаи.

Апсны ауасхыр шәара шәоуп,
Сара сакәзар, сышәкәыршәоуп,
Апсилааи абазгаи,
Саныгаи мсаи,
Сырхылан шәышьтақәа сымцшаи.

Арака егыкам ирххатөу,
Шөара шөоуп сара сызтөу,
Ацсилааи абазгааи,
Саныгааи мсааи,
Егьсыхьуам иахьанза шыта санааи!

ГАГРА

Иаухьан сара саанза ашыац аагага,
Иршанхагаз уцабара ыыц иштөхьан.
Уара уанимам ацсуа дрыцхауп, Гагра,
Шөбыцьягь аамта зырөөаш шөташөахьан.

Зда сымазам сбырлаш хөыц, сгөыттага,
Ажөөан саркьа иацаршөу ацшқарах.
Шөбыла зажөа симхөыцкөа ззыркхөу, Гагра,
Иууам сгөы умырцөажөар уара ситах.

О, Гагра, Гагра, Гагра – са сөахөхөага,
Рымцөыжөаа сицыхуа хөыцпракөак схацөит.
Амшын азөы инькөишпызшөа ахөхөага,
Еикара-сишпылза станае иеырбөит.

Исацөажөөит доуха мчык сөахөытхөыцта,
Исанахөөит маза-ссирк сыззыцшзам.
Сахьыцшлакгы лакөцас сыбла хызкуа,
Ашыха цагьа дуқөа шыхақөазам:

Ицөоуп Ацсны ацсицөа-ибаагөараз,
Руапа цхақөа нарыкөца, ихьтакын.
Аамта азгыра иалахаз, иаркараз,
Макьана имфыацт цхыз-хаак иатөнатөын...

Иаухъан сара саанза ашыац аагага,
Ирпанхагаз уцсабара ыщ иштъхан.
Уара уанимам ацсуа дрыцхауп, Гагра,
Шёбыцъагъ аамта зырфаш шёташёахъан.

ГАГРА ШЫЖЪЫМТАН

Амырхёага акёнышышыла
Ацсабара есышыжь иахьиуа,
Ацсаатё шкёакёа, напышыцыла,
Цшыаала иахътазсо азиа.

Ашёацыцъацкёа рышёшыра
Азы иахъзаало, рыцсы шёо.
Ашёахёа-цха, кёандашышыра,
Амшын иахъхыло ицхашёо,

Дгыбли-жёфани рицёара
Уахъадыршёуа иртаххар,
Ашыха дузза акацёара
Иахъуоуа фызас уагёацхар.

Цшыаала хёыцрақёак еицыло,
Угёы ахъырыжьжё ситах,
Уцстазаараё узышыцылоу
Зегъ ахъубо ыщбарах.

Цхашъарами гёагк анулаё,
Умаалықыны укала...
Ацсабара шана еишылыраё
Ф-мчык сиканусит мазала.

ГАГРА ХЭЫЛЦАЗЫ

Арака исгэымцхо ак анызба, - исмычхароуп,
Амч арака исымоу – зынза даса мчуп.
Амшын иапца арака ицэкэырцоит, ицьоухаруп,
Ацстхэа бымбылқэа Мамзышьха иасачуп.

Тынч схала арака сахыгылоу сыцсгартоуп,
Ичырчыруа апсабара дырцэажэоит апар.
Амзаа ахькыду ажэоан акалтан
Истахуп абыржэыцкэа ссирзак сахар!

Арака ирацэоуп сара сыблақэа хызкуа,
Исызгэатом амачар сицш ахауа спашьуа.
Еимхэыцпас идрыцхын Гагратэи ахэызқэа,
Уантэи хызыркыла икаццоит ацэашьқэа.

Икам са дгыылк ари адгыыл ссир иафсуа,
Арака арыцжэла ахала икашэоит.
Ашьтыбжь мыргакэа адэыцбацкэа моасусит,
Фадхэа абри адгыыл агэы ахэыр хэа ишэоит...

Хэылцазы апсуа апшэак, шыри, исахаруеи,
Быжьра-быжьцэа изгапша схэаи сгэырфэи.
Амшын арака ицэкэырцоит, ицьоухарусит,
Арака акалашэа избоит адунси!..

АРИ АДГЫЛАҢ

Суафы мшны ари адгыыл сахымшеи,
Насыц сыман схы збон есымша.

Аха азын-цхы, инымцэазоз, цхны-мшны,
Лакэ шанан шыжымтанк иансызша,

Цсы зхаз зегь сыџцаажэсит лацшыла, -
Цсы зхаз зегь сара сыртызшэан...
Сызын-мѳа амра хаа аншылон,
Адуinei ду сазымкуа итшэан.

Сгэы иснатон идэыкэлозшэа азы-мшын,
Шэа-зызarak скэамцуа сарххон.
Сызтагылаз, икѳаџаз зны-мшын,
Арахь амра хааза икацхон.

...Истахзам сара анасыц хымшырз,
Сыбжамсамны сызкэлом адэы.
Суаѳы мшны ари адгьыл сахымшар,
Издырусит, сзахьзомызт сгэахэтэы.

Ѳынѳажэа, абар, шыта сшырталаз
Уажэоуп цкѳа сыхшыѳ аназцаз.
Зыцсы алыхэхэо апцх хьанта иалаз,
Азын-мшны цхны мшны иказцаз,

Доуха мчык иархынхэусит скэыщпра,
Гэыргъа мазак сгэаца интаца.
Аха усгьы сартынчуам сгэакэышра,
Бжык ааѳусит харантэ ихааза;

«Ари адгьыл укэуп ууаѳы-мшны,
Урбоит бзиа уѳызцэа узлоу,
Аха уцхынра мѳасаait ицхны-мшны,
Узын-мшгьы цаait ишзынроу».

* * *

– Атааңға реихабы дабакоу,
Аоны дызтəамзеи асы анлеиуа?
– Иааңға шытыхны дцсит дгəак-гəакуа,
Ҳаизыңшуп иара хгəаҗеиуа.

– Атааңға реихабы дабаңеи,
Егьырт зегь аоны шəахупеи?
– Заагара хəа дцан, дабази?
Ихышəашəаза иахжəырц хтахупеи?

– Атааңға реихабы дызсəзеи,
Иаразəк ашəшьыразы дмыңхəама?
– Иирашəаша закəтə цшузеи,
Иус даңəурзырц утахлама?

– Атааңға реихабы дзыниазеи,
Дызтəамзеи асхəа агəтаныщəкьа?
– Ахьта хшакуа дгəартə иауазеи,
Ҳагəкəа цхом уащцас хаоныщəкьа.

– Ҳаи, агəак-цəгьа, дабадəыкəлеи,
Ихы абахоу атааңға рцызa?
– Иахьа днаскьахгоит иуси икəлеи,
Ишцахаугəышьари дыцсызар...

АЕЦƏАҚƏА

Асцəақəа
мазас ирыцоу,
инымцəо
мазахсит.

Ртынчра рцэзын,
ржѳангѳашѳцхъара
акырза
итпѳахсит.

Асцѳакѳа
уажѳ сицѳажѳом,
блала
сизгѳыкуа.

Еилацыруа урт
силалсит,
пхыцкѳоушѳа
ицыруа!

* * *

Уахгъы-сынгъы, хахеи-хымши,
Лабжышла ирцѳабоз сынра,
Сара сгѳыргъара иазхымѳсит
Уаанза иахтысхъаз агѳыроа.

Иамам, иамам, иамам хаштпѳа,
Асцѳаха ибла сызтацшыз.
Ацъар ицѳдырпѳаз сара сапта,
Псы зхамыз цѳѳѳыран изеицшыз.

Гѳырѳеи-гѳыргъеи ирзеимакрыан,
Ириааниуа сзымдыруа, сзацѳа,
Искша саѳѳымшѳо маакырас,
Сгылоуп сапта аханза.

Сара сыххалсит агәырға ашьта,
Сыбла кыдхалан сыпшуп.
Цла ката цпзак, амаша ашьтахь
Еитасхан, айлғаара иаәуп.

Адуinei сықөзам схылға-цсылған,
Лассы снықәба сцом абра.
Зыхызала еитасхаз лыцсы симан,
Ацсабара, суашьапкуеит сара, –

Имырғаакәа абри ацла сзыхьча,
Сахәшьа лхатыңан иазхауеит.
Игәкы-гәкуаз лара лыччабжь
Сахьцалакгы исахауеит.

...Уахгы-сынгы, хахеи-хымши,
Лабжышла ирцабоз сыонра,
Сара сгәырғара изазхымезеи,
Уаанза иахтысхьаз агәырға?

ИЗБАН?

Избан – бжь-мшынк,
Избан бжь-шьхак
Рхьцра
Ацсуаа изыртаххазеи?
Избан – бжь-хаҳәк
Инафсыр знык,
Азы цкьахоит ҳәа
Агәра дзыргазеи?

Избан бжъ-мшынк,
Избан бжъ-шыхак
Ирыцнаргартэ, бжъ-өсишыцэа зыргэгэзеси?
Избан – быжьба,
Избан – быжьба,
Избан – бжъ-цштэык...
Избан – бжъ-хэыхэк
Бжъ-махэтак ирықэтэарц
Ргэзырцхазеси?
Атакэажэ рыцха
Митэ збахъаз
Бжъ-цутак хъаас
Изыкалпэзеси?

Бжъ-сцэак сцэацъаа
Еилымшэо изыргэгэзеси?
Мчыбжьык – бжъ-мшык,
Мчыбжьык бжъ-мшык
Разкыс хазы-хаз
Изханаршыазеси?

АБРЫСКЪЫЛ

Абасцэкъа ихъантоу агэакра
Зроурыз апсуаа лахъынцас?
Ихашхатэароуп зегъ арака,
Шъаеак узыкацом уаөпас.

Сара сгэы раз зырхытхытуа –
Абрыскъыл игэра ганы,

Ахапы санычалоз, схэйтхэытуа,
Анцәа сиашьампкит спәаны.

Снеиусит уажәы са сгәы каршәны,
Хаҕы лашак сазгәыкны.
Снеиусит сара азыгәта итаршәны,
Сапсуара цәашьдас икны.

Азәгы имхәаргы: «Умәа бзиаэ».
Усс симкыргы – цхьака сцоит.
Апһашьалқәа, сымәа зиас,
Лабжыш хышәашәала икәырцоит.

Уаха сылшазом, снатәароуп,
Итагылом сгәы атра,
Зегь арака ихашхатәароуп,
Зегь умпыцәырусит ара...

Сыцоуп, сыцоуп ахац шана –
Цаала итаззуа зегь рыцсы.
Илашозаргы макъана,
Спәашьы спәыцәару лассы?

Гәағрак, иссиру, сылымшозар,
Сыдгыл сзамоузеи сынкыл?
Сара сымчydаны скалозар,
Исанаумыжын, Абрыскыл!

* * *

Ускан шәышықәса иртысхъаз,
Аарлаҳәа иахыҳәхәоз апәыгәыгә,

Апстазаара акырынтө иардысхъаз,
Атакөажө рыцха хынчыгөыгө,

Дныкөон хөыцра дук лөатан,
Лакта хаак азөггы илырбазомызт.
Амат лпаҳалар амөан,
Исыцхап хөа уи дацөшөазомызт.

Дөиташөон атакөажө акала,
Илкуан лыбга цыкө нтарсны.
Еилыргашья змамыз бызшөала,
Аматгы зымцо имөасны,

Инылкылон уака ишанхазшөа,
Ахы кьакьаза иштнахуан.
Абри азыхөан мацара дыршазшөа,
Атакөажө көындкөындрак дыхнахуан.

Нас лара ддөықөлон аөныка,
Лылахь-лыцьымшь лзатөуан...
Амат, ашөымтак аөныцка,
Ахабарк хөа ыкамкөа ибжьазуан.

Ускан шөышықөса иртысхъаз,
Аарлахөа иахыхөхөоз ацөыгөыгө,
Апстазаара акырынтө иардысхъаз
Слызхөыцусит атакөажө хынчыгөыгө!

АЕЦӨ-КӘИЦҚӘА

Сыцсы ахьынзатөу исыцу суаөра иаблан
Ацсны жөөан иацаршөун сапта ццзаза.

...Иқыцькыцьусит абгъ џежкѣа, бзиабарак иаблын,
Ирѣшпѣоит ашѣацыцац уажѣы иласза.

Иарбан сзеигѣырѣаша исымоу тагалан?
Ирылызгазеи сышыкѣскѣа иниакѣкѣа ицаз?
Нас иарбан, исазхѣода, сгѣапа инталан,
Схы ахыызгара смоуа сеикѣыщышпѣ сызгаз?

Ах, шѣарт абгъ џежкѣа,
абгъ џежкѣа, абгъ џежкѣа,
Сацѣышпѣыхча сызацѣра, спѣыхѣоит, сара.
Исыхы, сышпацеи исаџжтѣымыз саџжбуа,
Избан, сзымѣахыци сахтѣымыз сасра?

Итынчроуп, итынчроуп, итынчроуп ахаблан,
Атынчра абжѣада шытыбжѣ ыкам цѣаргы.
Иқыцькыцьусит абгъ џежкѣа, бзиабарак иаблын,
Схы схѣыцраха сапгѣаѣ сгылоуп саргы.

Ах, шѣарт абгъ џежкѣа,
шѣымшѣан, шѣымкыцькыцьын,
Сгѣы антазызо азѣгы иасхѣом схѣа.
Шѣыпстазаара сзацпом, сатамыз, егъсымчым,
Аха аспѣ-кѣицкѣа тацсоуп са суанта.

Снапала, снапала, снапала, абгъ џежкѣа,
Снапсыргѣыца шѣнаныршѣлан убас шѣысуантап,
Шѣыхаара, шѣыцшзара, шѣкѣыцшра шѣызныжыны,
Кычырас ишѣну зегъ шѣныхны изгап.

Аха исыцсыхѣои, исашѣхѣи, машѣыршѣа,
Суанта машѣыршѣа асы насцѣатыр,

Асцә-кәицкәа

шәрыблыр уа инашәықәшәан,
Ма ирацәаххыраха урт снәрәацшыр...

АШӘТ

Ажәәан анышәт, адгъылгъы аршәтырц
Иаытышпәшәоит цшәаала ибыбышза асы.
Егъсыгзам мца шоурак акәа станаршәырц,
Мца шоурак сыжәларц, исхымго лассы.

Икәандаз цәаныррак сышьтыхзаны сшамаз,
Сгәы шдырсыхоз ашәала ацсаа иргәацханы,
Сханагалсит ахәыцшзахь моахәастак ашамтаз,
Уажә сгылоуп арака сара сшанханы...

Ажәәан анышәт, ибыбышза ашәткәа
Икәнацсеит адгъыл, ишәтырц атахны.
Иабакоу, иабацәаху исымхәац ашәа,
Исцәызхьоу наза, ма икоу ицәахны?

Сашьтам ацстазаарә акымзarak хамтас,
Суаора есимзар, сшәыхәоит, игәашәт,
Сханагалсит ахәы цшзахь моахәастак ашамтаз,
Азынраз ишәтуа сашьтами ашәт.

Ашәт азынраз ишәтуа... Акымзarak уаха.
Сыцстазаарә уаха акгъы стахзам.
Сахысит суаора, исымамкәа гәнаха,
Илеусит асышәт ссир, макъана иканзам.

* * *

Уалцзар адгбыл, идыр нас уи ушатөү,
Ацсра акөым, мап, ацсра акөым игөынгатөү,
Уцстазароуп – баша иануцөтахо,
Угәисроуп – мцак ахылымцуа ианынхо.

Ацстазара, дад, уи хадароуп,
Аус злоу, аус злоу ухатароуп.
Ацсра акөым, мап, ацсра акөым игөынгатөү,
Аргама зызбахә цөырган ихәатөү.

Уахгы-сынгы сзызхөыцуа сара акоуп:
Ацстазара ахьцөуалоит мариоуп.
Адунси баша укөзарц мбатөык утахзам,
Ахныкөгаараз акымзарак цатөзам.

Ауафы иказшьоу сыцөтөымым зынза актгы:
Ацстазара сахьцөуалоит саргы.
Аха уи ааныжьзаны санцо,
Исыхьцөуару, исыхьцөуару, сгөынго?

Ацстазара, дад, уи хадароуп,
Аус злоу, аус злоу ухатароуп.
Уалцзар адгбыл, идыр нас уи ушатөү...
Ацсра акөым, мап, ацсра акөым игөынгатөү.

СЫБЗИАБАРА АҚӘАРШАҒЫ

Сыбзиабара акөиц санатөхә,
Нак исырцөарц, ма избылзарц.
Скөыпсыччара инахылщын ацстөаш,
Инацалт әжөан исырбарц.

Сыбзиабара акәиц аанкылан,
Снапала исырхәашарц сҭаххан,
Илакьҭеит амацәыс хьыцштәыла,
Сыцстхәаш иасит, сгәаца иткьан.

Шьта бзиабарак сазымхьахәуа,
Зегьы-зегь схаптуан еицш иахьа,
Зыхь ссирк дәықәлсит ахьхьа-хьхьахәа,
Ҥабашьак ақәымкәа, ҭацхьа.

Сыбзиабара акәиц аанкылан,
Снапала исырхәашарц сҭаххан,
Илакьҭеит амацәыс хьыцштәыла,
Сыцстхәаш иасит, сгәаца иткьан.

Сажәа гәалақәа зегь сымцәан,
Ус сыцшун, сыцшун, сыцшун.
Сыбзиабара ақәаршәы кьыдцәан,
Абар, алсира уажә иасун.

ХЫХЬИ ЦАКЕИ

Иаҳа-иаҳа амрахь, иаҳа-иаҳа амзахь,
Мчык хыхь исыхоит, сықәрахь саннеи.
Сашьтоуп, исышьтоуп сыхь здыруа скалазар
Зегь злазо, зегь здыруа ари адуней.

Хыхь – ажәәан ахь, асепә рыбла тыцьцьарахь
Снапқәа шсырххо, мап, имазам.
Иаҳа-иаҳа ацбар рахь, ацбар рахь, ацбар рахь,
Моа дук ахь, амшын ахь – хәаак змазам.

Ибзиоуп, нас, цәсижыла сатәыз симгеимцарак –
Сгәсисра назазатәи аамта иатәуп.
Истахзам сара хыхь иахьыхьу мацараз,
Хыхь – цеицш шәахәа ссирла ихыркуп.

Иаха-иаха сыдгыыл ахь, иаха-иаха сьынць ахь,
Мчык уахь исыхоит, сықәрахь санниси.
Иаха-иаха асымтрахь, иаха-иаха атынчрахь,
Шьта ахы азхәыцрахь исыцхьоит сдуней.

Схахәы иаха-иаха иалашәоит шлацқәак,
Исыхнакьоит ацстазаара апкәөхәа камчык.
Иаха-иаха сыдгыыл ахь, иаха-иаха сдац ахь,
Иаха-иаха исыхоит сыцака мчык.

Иаха-иаха амрахь, иаха-иаха амзахь,
Мчык уахь исыхоит, исыхоит, исых.
Снапсаргәыца ицоуп иьаьаза амса,
Исымам хыхьи цакеси хәа силых.

* * *

Ацпси амшцәгьси идыркараз
Гәыцәмакьак збеит абас анны:
«Еа тыцк ахь сиасроуп анхараз,
Титәыс исымоуп абри аоны».

Са исхатәызшәа, сцәа стазызо,
Саатгылт, сылахь сикәцаны.
Исгәалашәсит, сыбла ихымцзо,
Сахьиз, сахьаазаз сыоны.

Исгэлашэсит, хапсыра цэгъала,
Иширгылоз саб хаоны.
Абнаматэахэ штигоз кiarла,
Хгэыла ицэкэа цахэаны.

Еихала ишицэуаз ахахэ-цэахэкэа,
Еихала ишицэуаз ауасхыр.
Ацхзы шилцуаз иара апэцэахэа,
Ипашьхъаз аидара ижэоахыр...

Дызустадашь, дзакэтэ хацой,
Гашьас иаутари игэра,
Ицстазаара хаарас иацой,
Иахэу здыруа зхэыштаара?

Ах, са сыдгбыл, сыдгбыл хаара,
Уа уёоуп сахьыкоу, сахьыцсуа.
«Еа тыцк ахь сиасроуп анхараз...»
Агэыцэмакъя кыдуп ицысцысуа.

* * *

Ажэоанас аспэ сидцэацэала
Рыбла бгызракэа ссоуп.
Зобызцэа ирыцхьо азэазэала
Зхала иааныжбу соуп.

Аешьада иацкыс аоьызара
Зыцсацэкьюу здыруа дкалом.
Гэыла еснагь сынхаоьызаргьы,
Ақалақь са скэыннашьом.

Атх-пөңа – сқөыппра згәыларшәыз,
Саналоу уажәы гагаңас.
Азәбызаңык дыкоушь сызгәалашәо,
Исывагыло сара хаңаңас?

...Ажәәанаә асцә сидпәәңәала
Рыбла бгызрақәа ссоуп.
Сыңхын мшқәа исхызгаз акакала
Рымцәыжәәқәа шыта сикәәпсәуп.

* * *

Апырра злымшо –
игәра гатәым.
Ицыруазар амшқәа -
игәынгатәым.

Ахьантара аңәымңуп
агәы – сихатәым.
Амшқәа ирыңцыртәуп,
рышьтахь иаанхатәым.

Аңсабара ҳашазар,
идыруп ҳуахта.
Ҳамцәыжәәа злачуазар,
Иаххарәуп ҳхата.

Ҳнапқәа аусәә
еснагь сикәыддусит.
Ҳаңстазаара иабжныңоран
зны баша идыдусит

Ацырра злымшо –
игәра гатәым.
Ицыруазар амшқәа –
игәынгатәым.

АГАЗА-КӘЫШ

Сухәоит, срыцхашъа, усхымччан,
Скаумцан хәмаргас, слахьынца,
Агаза-кәыш сара сицәыхьча,
Снаумышьтын имцанка зынза.

Ех, шәикәгәыцусит шәара баша,
Дшәырџашьоит бапша анцәагъы.
Агаза-кәыш дахьызымбапша
Сабацари сыхцәангъы.

Знык, шыкәсыкахьтә, шәалкьа мроушәа,
Ихәоит жәа-кәышқәак сисартәуа.
Ихшыџ нас шәшыырак ахацәоушәа,
Цәгъала дыкәхоит дсараантәуа.

Убас аусқәа еилаижьусит,
Иутаххоит зны-зынла ухәхәарц.
Нышәгәал ажәала улаишьтусит,
Иара иганахь акы ухәар.

Арахь уахьыхәацшуа адәахьала,
Ибаргузеи, дыкруџуп.
Аха дыжәдыруазар хатала,
Зда царта амам мышгаџуп.

Уи мышөкөыш зхазыхәа икәышу,
Ржашьа здыруа ауаагы.
Исызбом цасхәа длазыркәыша,
Дшыкоуп исхәо – уаха акгы.

Адәы дықәыз дшәалкьямроушә,
Убри акәзам са ссы зкуа.
Агаза-кәыш дзакәу жәымбоушә
Кәышс дахышәшьо шәхатакәа.

Ех, шәикәгәыцусит шәара баша,
Дшәыроашьоит баша анцәагы.
Агаза-кәыш дахызымбаша
Сабацари сыхцәангы.

* * *

Иатәарымбо – ахәак икәнуп,
Аанда ихыцусит – илакәуп.

Амалуаф мыжда дцәашьатәуп,
Ихы тацәуп – ицъыба тәуп.

Ихшыф ицырхагахоит акәыш,
Агаза исацхьа зны длакәышт.

Анбан ззымдыруа ионы,
Икагәышьоуп шөкәыла итәны.

Зыхәда иахоуцаша акәкәа,
Цьоукы днаскьяргоит сицхыкәкәа.

Ацөгъси абзиси рышьхэа сивцоуп,
Руак сихауп, егъи – сицоуп.

Иатэарымбо – ахэак икөнуп.
Аанда ихьцусит – илакөуп.

АМЧЫБЖЬ-АМЧЫБЖЬ

Иатахуп, нас, ганкахъала,
Харт хыхъсизало шэахъала,
Аускъа шпакоу хэа иахъала,
Исыртатаны, гэтыцъгъала,
Дахъхазцаауа хайхабы.

Иабаргузси, хажэа карцэан:
– Лакѡакрада, хагэра жэгацэкъа,
Аус ааусит хмацра цхьарцэан,
Хадца нагзахоит иахъацэкъа, –
Атак ахьиахто хадцакны.

Хзырхэацэозси, зыбыз ѡаша,
Ихазмырхэозси хара аиаша:
Сасык хайцылароуп аѡаша,
Ацара цшаатөуп ихазхаша,
Дабакылази Кылчын.

Шьыжь инаркны, ацэа хшалоу,
Хайтеизыргахусит хашала,
Хайтадырцэажэахусит кэша-кэшала,
Хайтахандеихусит хьызла-цшала,
Ажэа бабақэа хдырчын.

Шьта закәыхи, инхаз ацшаша,
Ххәыцроуп ххы ахьахмырцхашьаша.
Цьанат зыцсатә калаша,
Хакәыцә имшәынәажәахь ицаша,
Уаәцас рсиа капатәуп.

Хазтало амчыбжь икаҳцаша
Хускәа шьақәхаргәгәоит ахәаша,
Иаҳкапанусит цкьа ҳахьцаша,
Асабшеи амешшеи хзыхьзаша –
Уигь ахәашасны избатәуп.

Иҳабаргузеи, ганкахьала,
Харт ҳахьеизало шәахьала,
Аускәа шцакоу ҳәа иахьала,
Иеыртатаны, гәтыгьгәла,
Дахьхазпаауа хаихабы.

* * *

Уара иухәан, сара исхәан,
Акәа иалалт аухәан-схәан.
Иахьиааны анапы,
Иацагьыланы ашьяпы,
Ахы захьымзартә иласны,
Инахьцәсит уи Ацсны:

– Уацәы дамырхусит, Цьарнас.
– Уи дамырхусит, аха нас?
– Нас закәыхзеи, зегь акоуп,
Иуртәалакгьы баша дтәоуп.

- Лассы дыкэырхэоит Гьедлач.
- Итыцан дартарушь Кэалач?
- Иара уигь Гьедлач дисицэоуп.
- Уажэ дызмоугы рацэацэоуп.

- Мызкы дызнеиуам рхэоит Есхак.
- Дзыхдыркьозеи уи агэак?
- Дузасамкузаап уи ихсак,
- Азэы исыциргеит «асақ».

- Мамсыр ицкьоит ишьяпкэа.
- Ихъзеи, умхэои, абаакэа?
- Иагъа ссир хәхап хамцсыр,
- Ацартыша игеит Мамсыр.

- Кэаблыхэ, Кэана, Мырзакан,
- Зыкэр, Никэа, нас Елкан
- Рызегъ амхны иртэатэуп,
- Ртыцкэа збапәгы цшаатэуп.

АНХАФЫ

Анхафы дшынхац дынхалап,
Ицыкэрсей леицалап аацныла.
Афилософия изыхэтоу ирцалап.
Апстазаара иазхэыцлап зегърыла.

Дзыркэыпша еснагъ иахалап,
Анхафы дыҕиалап онатала.
Ирыц-жэла ишазхац иазхалап,
Иеицшугъ ахылцлап жэабала.

Ус ацстазаара шпац ицалап, –
Насыц имоуп зегърацкыс иацфызго.
Акѣышцѣа акѣымцзо ирцалап
Рхы зыхдыркьо, мап сицфызкуа.

Ирыц-жѣла ишазхац иазхалап,
Дшылапац уи длацалап, нас.
Ацъыкѣреи лапкъа ссирс ирбалап,
Акѣышцѣа уи дырххалап, нас...

Философиатѣ хѣыцрала итѣу,
Зцаарак шѣызбарцаз шѣгѣатсеила.
Ацстазаара шеибгоу изтѣу,
Анхафы – сара скѣыш – ухандеила.

«АБЗИАБАРА
АШЫҚӘС»

1980

АЦЫНЦЬ

Цсаатə хəйчыс, чынчас
Сзыцхьазо – дгазоуп.
Сыкоуп сара сьынцъаз
Сышьтыбжь мыргазо.

Хир ибом исчычаз,
Схата ицъасшьоит сымч.
Сыкоуп сара сьынцъаз,
Сазхəйцхьсит уи сьыртынч.

Кырынтə, цьым, суазырхьсит,
Сыбла итасхьсит, цьым.
Ацьынцъ зыхьзыцəкьоу здырхьсит,
Ацьынцъ зыхьзыцəкьоу, цьым.

Сара агəakra исхызгаз
Мца-шоуран изьынхашт...
Сабацə – сьзхьылцыз,
Рьцсыбацкə анысхашт,

Сьзкə тыц сьзтынчом,
Схатагы суацзам,
Сьдгьыл гəакьа сьынцьхом,
Ньшəхоит – хаарак зтам.

О, срыцхашъа, усыдгыл,
Цкъа урызхэыц хзыхшаз,
Урт абаоққа са сыдгыл
Мцаны ипхэыткъо збаз.

АЦСТАЗАРАҢ

Ацстазараҥ икоуп агэы ссиққа,
Ацстазара ацсы тазырхо.
Урт реицшуп нас асцә шеишеиққа,
Зхышпәхәа ссирха икацхо.

Ацстазараҥ икоуп агэы хахәкқа,
Зых иашьтоу, са гәык тазырхо.
Ацша-цәгъа зхашпәшәуа, изхахәхәо,
Аха ишакәхалак зыгзырцхо.

Избоит сара заа дыххәазпәа
Здынцъ хәаас ипътызхыз ахтылц.
Агэы рази збоит ихәхәазпәа
Ңнак, рыцсы ацхара анрылц.

Санрыцхау, санзықәымло спъара,
Лацшы-хаак са скынза иаазоит.
Агэы-сцәси агэы-хахәи рыбжьара
Еихымсыцъуа айбашьра цоит.

Дызбом издысцаша харак,
Истахзам азәгы ирцъара.
Нахъхы, дгыли жәфани рыбжьара
Ҳагәкқа бжьакнахауп цъара.

АМШЫН ШЫЫЖЫ

Асцә шычацшыоз, шытыбжыда,
Ацх, абар, шыта ацсы ахыцусит.
Исыжәло мшынтас изшыыжыда,
Сара истәума, шака схыцуеи?

Зынза исымамшәа ццакыра
Амшкәа шпцасыцәңои сишьтала,
Иаңызгалои апацкыра
Санацәтәымха дала-шьала?

Еигъуп тыцкае сыеныскылар,
Амшкәа шака хыда исхызгеи.
Ирасхәои рылацшкәа насцылар
Сымра-хакъеи сыдгыл-цхныгеи?

Сыцстазареи уи агәацшы
Ғәгәоушәа бапша сгәы сыжыжыма?
Сыгәтаки, нас сара суалцшыеи
Нагзапша сымамкәа схы жыжыма?

...Асцә шычацшыоз шытыбжыда,
Ацх цшыаала ацсы нахыцын,
Исыжәлаз мшынтас изшыыжыда
Еибарганы нхыци-аахыци?

Усцәкәа, мап, сара сыхышам,
Адәы сыкәымзаргъ насыцла,
Амшын-шыыжы сахәасышам
Исырцәкәырцар уи сыцсыцла.

АДУНЕИЕИБАРКЫРАҢ

Адгъыл ахала иазныжъым ахы
Инымцәо адунеиесбаркыраҢ.
Иҳамоуп хъызхәыцша, сәыза, стахы,
Җашгыламгъы уи амаакыраҢ.

Җалацш ахъымцәо цъара, хараза,
Цәазарак цәырцыр цышьатәума.
Даса хәыцфык дахыкоу дымгәырҗартә зынза
Ауафы убриакынза длакәума?

Адунеи еибаркыра, маза зкы пәахы,
Икаицәо збоит ҳәа изыцшлома?
Адгъыл ахала иазныжъзаргъ ахы
Алахъ еиқәылар калома?

Адгъыл – зда ҳамам, хъықәгәыцуа, ҳазтоу
Исәжуа игъежылашт уи алыра.
Ауафи даса хәыцфыки иарбан аамтоу
Ианеиқәшәо сымч ақәхом адырра.

Игәыцрақәа рымца акыз иххаза,
Ауафы дыказ еснагъ амаакыраҢ.
Аха хәыцфыкгъы дыказ цъара, хараза,
Инымцәо адунеиесбаркыраҢ.

ЛАМЫСК

Икалап, схәыцрақәа рацәазар
Ламыск сидараха сахъацәо.

Ажбы сжызар, ацәа сцәазар
Сарцхашьароуп санацәхьауа.

Ибаны сықәгылом казшьала
Зыдәныкатә ламыс зсалахьзәо,
Ацәгьси абзиси зегь неихшьалан
Еикаратәны ачалт рхьызхәо.

Ауаа ламысдақәа ихалоу
Рыкарцалоит угәы итымцәо.
Сара сыцсәазара зхьынхалоу
Ламыск ауп – зрахәыц цымцәо.

Сара сыцсәазара зыхтнысцо
Схәыцра иалами лассы-ласс.
Ишәиз сымшкәа зегь инысца
Аламысдара ансылас.

Шака шәақь хкы тқьалакгы
Икоуп аламыс ирзымшәуа,
Сзықәшәалакгы, сахьцалакгы
Стәацәсы ианхалоит ашъта.

САШЬЦӘА

Сашьцәа дара рсала
Иасны са сдырехәонда.
Идәықәсцо ахәала
Асцә кыдызжәонда.

Урт лахәны иангәамца
Рыцсы сзеикәырхонда.

Атаа рпсасиуа ргѳапан
Цѳымзаны слашонда.

Сасрыкѳа иеицш, шыри,
Аецѳ кыдсѳаандаз.
Сасрыкѳа иеицш, шыри,
Сашыцѳа сзырцхауандаз.

Нак сыцсыргы ныхѳак
Иацылошѳа рбозаргъ,
Сара скынтѳеи ецныхѳак
Калазом, сыцсозаргъ.

Сасрыкѳа иеицш, шыри,
Мчыла са сыцѳѳаанда,
Ишыцны нас сыршыргы,
Ианылахѳуа срыхъанда.

* * *

Дыцшзан.
Данѳѳыцшыз дыцшзан сара сан.
Ускан апстазара ахаа-цѳа лхан.
Дыцшзан.

Дыцшзан.
Данѳѳыцшаз дыцшзан сара сан.
Лымѳа ибыбышыз шѳтыла иѳѳан.
Дыцшзан.

Дышлсит.
Агѳырѳа даршлан, дажѳит сара сан.

Дкалсит дасакала, лцбабаакэа лыхъзан.
Дышлсит.

Дышшоуп.
Омашэацэкэа дышшоуп сара сан.
Дажэыз шэынтэгы, дажэыз сара сан.
Дышшоуп.

* * *

Мацурауафык
Икабинет дышдэылтусиш,
Сдэылтусит
Ашэ ныдцаны
Хэылбысхала –
Саапсаны,
Скараханы,
Схы сгэашаханы.
Акабинет сдэылтусит.
Сылацш лыкэшэоит
Акыцхьфы-амазаныкэгаф
Икыдылцаз
Мона Лиза
Лсахьа.
Сгэы иснацоит
Уи дысхыччошэа,
Сахьцалакгы
Лыбла гызмалкэа
Сышьтоушэа.
Мона Лизеи,
Амазаныкэгаф-кыцхьфои?
Ицашьатэуп.

Абжы сықәнаргоит аьбалк,
Цәгъа игәыткъагоуп уи абжыпцар,
Еибарцсрушь итмыркьакәа абцарк
Амшыни адгъыли срыбжыпцыр?

* * *

Сыцстазара аицшуп зхынкыларә цәгъоу,
Ихәжәанза аансасшьак иакәымшәо асыю.
Амш цакыдакәа схы сызрыщәгоу
Сыздыруам, аха игәатсиусит сыхшыю.

Сықәуп адәы схазгъы сазә изгъы,
Схазгъы сазә изгъы сгәы шеисыц еисуит.
Ашьхакәа, амшынкәа, ацсабара зегъы
Цкәа хмеибадырп заанац сыпсуит.

Издырусит: сызхымзо, исывсуа рацәоуп,
Иагъа зургъы сгәы ацхарра зегъы ирыхъазом.
Сарси ацстазареи еснагъ хаиуацәоуп,
Ацсра асацхъа схы ласыркәзом.

Ашьхакәа, амшынкәа, ацсабара зегъы,
Ауаа – сара исхәыцроу, сара исгәацацхоу,
Цәыкәбар-цәыкәбарла спъа ысылоу шаны
Ишәыстон уи ыказтгъы акала шәарцхо.

* * *

Иансыхо сыхшыбао ацырккәа
Исыздыруам сара ысыпсыхәо,
Мчык сылаапкны ысыхоит,
Иансыхо сыхшыбао ацырккәа.

Ианѣыхо сыхшыбаѡ ацыркқѡ,
Сазынкылом ахыкѡалаа сыкѡшѡар,
Сыкам баѡа адѡы сыкѡушѡа,
Ианѣыхо сыхшыбаѡ ацыркқѡ.

Ианѣыщѡо сыхшыбаѡ ацыркқѡ,
Сыщѡоуп сылақѡа шаацшуа,
Ускан имачзоуп сзызхѡацшуа,
Сгѡапан илеиусит ақѡа.

Ианыщѡо сыхшыбаѡ ацыркқѡа
Дсымам азѡгы сеикѡзырхаша,
Сыбзарзык ирхаан изхѡаша,
Ианыщѡо сыхшыбаѡ ацыркқѡа.

Ианѣыхо сыхшыбаѡ ацыркқѡа,
Сгѡыпжѡара иацлоит акырза.
Егъсыгхазом амца скырцаз,
Ианѣыхо сыхшыбаѡ ацыркқѡа.

* * *

Дыкѡэцрит сыжѡѡа ацааимбар,
Исылеитеит уи мыч чыдак.
Сеитеикит сакала абар,
Уажѡшьта сиеицшым уаѡ мчыдак.

Схыцшылоит схѡыцра хѡыцқѡа рзыхъ.
Абжы гоит уи ахъхѡа-хъхѡахѡа.
Исымазамшѡа ибжѡазт агѡыхъ,
Иахѡа исымам хѡахѡа-цахѡа.

Нак ицхьарцэаны смагра,
Сара икастэалоит ацхзапа.
Цэгъала исышьталаз сага
Исырдыррами сзыхзапа.

Дыкэприт сыжэа ацааимбар,
Исылеитсит уи мыч чыдак.
Сеитсеикит сакала абар,
Уажэшьта сисипшым уао мчыдак.

Сара сыжэлар ду сыртэуп,
Исыргэгэаларц стахуп сынхара.
Сгэы зегъ цхарала итэуп –
Бзанцък исымцэаау ацхара.

* * *

Лассы сдэықэлоит Акэака,
Ицшуп уа сынасыц, суахта.
Ихэу ауарбажэ иеицшуп ацхэакэа,
Изапэза иахьтагылоу ахэыста.

Нас дарбан гэыбганк сызташа,
Аанда снапала исыпшит.
Инсыжъеит уажэ скыта цшза,
Ақалақь кыр исыпшит.

Еикэшоуп сдунеи ду ыцъара,
Ө-ныхак срытоуп сара.
«Иарбану руа сызычара?» -
Азин сымам абас азцаара.

Лассы сдәықәлоит Акәака,
Ицшуп уа сынасың суахта.
Ихәу ауарбажә исицшуп ацхәакәа,
Изацәза иахытагылоу ахәыста.

ИЗААМҢОУ САРА СОУП

Ауаа зегы срейгхарц акәзам,
Ма гәахәтәык сахзарц ус-ус,
Схы-сыңсы самейга инақәпан
Ө-напыкла изызуа аус.

Иахәа уал дук саруазырусит,
Сханы уи амахәкәа зазоит.
Сеиха здыруа шыкоу здырусит,
Исеиғу шгылогь агәра згоит.

Иахьоуп сара аамта ансымоу,
Сәахәы сызхәозар, иахәа исхәоит.
Сахынзақәу сара сымәа
Амшцәгәа асырхәы сәанахәоит.

Икастап хәа сгәыцуам шәзыршанхаха,
Ак стынхап хәа – ицышәтәу,
Аха икоуп икастапа,
Гәыла-псылапәкәа сызтәу.

Иахьоуп сара аамта ансымоу,
Сацамхарц ансылшо суал.
Аус анызуа хыма-цсыма
Зынза икамшәа ацбалк.

* * *

Ацѐақѐа иртахтѐан абы
Иаххѐаша ҳақѐымшѐо хтѐоуп.
Сара сзыхзызо ауабы
Хѐаа-цѐгѐак дызгаша игроуп.

Стѐоуп, сара стѐоуп сгѐырѐаха,
Егъсыгым, егъсыгым стѐы ишаарц.
Дталоит адѐыгба уаха
Иреиѐу ахақѐымцѐа ицшаарц.

Сзыхзызо ауабы – сгѐацацѐа
Импѐѐа шыта ицхъазоит.
Ацѐақѐа шытихусит уаха,
Ихѐаацѐгѐа мчылацѐкѐа изоит.

Сныхѐаѐа шытыхны ижѐусит,
Исзеиѐеишьоит уи ацсынцры.
О, сара гѐыла сажѐусит,
Сзықѐлашам сшьара бзанцы.

Иныхѐаѐа шытысхырц саѐуп,
Игѐы иаанаго сеидру, дыччоит.
Сажѐақѐа мчыдоуп, ихѐуп,
Гѐаныла сыпсы сикѐыччоит.

Сара сзыхзызо ауабы
Хѐаа-цѐгѐак – дызгаша игроуп.
Ацѐақѐа иртахтѐоит абы,
Иаххѐаша ҳақѐымшѐо хтѐоуп.

* * *

Сақәшәо салагеит сыҭха арееишьа,
Издыруа салагеит исәызоу, сзаҭоу.
Егъамам, абызцәа сымнеир сахънеиша,
Егъамам сҭахсит хәа гәамчла сшыгәгәоу.

Иказ ацстазара – сацкыс икәышу.
Иказ ацстазара – изымхо сыхшыю.
Иказ ацстазара – сацкыс икәыцшу,
Иказ ацстазара – ахы зхымзо асыю.

* * *

Зны-зынла ссыспәахусит, сцәырцуам,
Скалоит схы стәымшәа, сашьушәа.
Аха сәыза, ухаҭы лапа сцәызуам,
Харантәи исәацхоит уи цәашьушәа.

Зны-зынла аоныкацәкәа сгәарлом,
Смарахәусит исархәо смырхакәа.
Ах, сәыза, иуцәыспәахуам сгәала,
Иуцәыспәахуам схәыцра пылхаткәа.

Сабдуцәа зны иржыз рнапала
Гәҭыхас исымоуп аццыҭы,
Снсиуазарҭ, сәыза, моа-пала,
Усцәымшәан, сидарак сазреицъуам.

Изышза цьоукы – ицәыркәа-цәырас,
Уахынла са цхыз исзырбозси?
Изтиаауеи аццыҭы ацәырас?
Зны-зынла, сәыза, изтабозси?

Абасцәкьа са сгәы сзахацжәозеи,
Кыр рыхьма зегъы-зегъы ззеицшу?
Абасцәкьа сара сзырхәацәозеи?
Иудыруазар, ссыза, испеицшу?

АХАТӘ ДУНЕИ

Ацстазара иснатом таха,
Сымч абақәхой сгәы ианас...
Сызыцшлоит тынч, сыбла тхаха,
Амра, амза, аспә, нас...

Ицәырцуеит урт са сәацхьа иссирны,
Сгәы сыхоит рышка цәгъалаза.
Ибаргузеи азыхәашь ирны
Цхьака инеиуа дкалаза.

Избоит бзиа адунеи ссир,
Абри адгъыл цьашьатәы.
Иртахым урт сара исеисар,
Иртахун сахьзар сгәыхәтәы.

О, исыздыруам сыцсы замкуа
Адунеи ссир – са сызқәу,
Схатә дунеик сымцшаар замуа,
Цкьа исзымдырзо изакәу, –

Уака ицхоит еснагь амра,
Ицхоит зынза имаацсазо.
Уакагь икоуп аспә, амза,
Цшыхькгъы насусит, апсы зо.

Еснагъ уака аапынрами,
Аштѣкѣа быбышпа ипытует.
Сгѣыдра шытызхуа сѣызцѣа рами,
Жѣоангѣашѣцхъарак сзадыртует.

Уи адунеиахъ сара сымѣа
Цшѣаала ацара иаѣуп.
Ѧ-дунейк ахъынсилацѣо
Сымца лашаларц стахуп.

* * *

Иртахымшѣа сыбга срейцѣыр,
Ирбар сылахъ ма сикѣны,
Зыбла цштѣыдоу сара спенцѣыр
Ахѣыхѣкѣа адпрылоит есены.

Сара спенцѣыр – зыбла цштѣыдоу,
Сыцсуа салагар схѣаены,
Ибнардырует сышнасыцдоу,
Сара спшыкоу сыхъчатѣны.

Сыцстазара иаѣоит хырѣа,
Ицшқарахуп сгѣы хѣыццас.
Аха бпенцѣыр – сыцсатыѣора –
Иалшом сеилкаара уаѣцас.

Сара спенцѣыр – слашарбага,
Бара бпенцѣыр ахъ ицшуует,
Ибанахѣоит сышгѣыццѣагоу,
Игѣыццѣагаха иашшуует.

Цкѡа издырусит сара исѡынѡу,
Иазкуам суада хѡыѡ сыѡсы.
Сыхгѡы мѡпатакѡа сачыѡоит,
Ирылѡуам схѡыѡпракѡа Аѡсны.

Зыбла ѡѡтѡыѡоу сара сѡенѡыѡ
Мазак санаѡѡоит есены.
Иртахѡѡѡкѡам сыбѡа среиѡыѡ,
Ирбар сылахѡ ма сиѡѡны.

* * *

Амѡѡѡѡѡа иаркаром са сѡѡы,
Амѡа сызѡѡугѡы саркаром.
Сара снаскѡароуп такѡы.
Макѡана иѡегѡ снаскѡароуп.

Сзанымлои, избан, даѡа мѡак?
Сзырбои ѡѡоукѡ даѡакала?
Сеѡѡан сызгылои гѡырѡак,
Сѡѡѡѡы ѡѡѡы-мѡак сихагалан?

Изысѡымлои сразкѡ акаѡы?
Мѡѡѡырѡѡа изызбои аѡахѡ –
Изѡѡѡакузеи амза аѡѡѡы?
ѡѡѡы-мѡак сиѡѡызгалей саѡѡхѡ?

Изѡынѡуи нас сыѡѡых зынза?
Мѡѡѡырѡѡа изызбои аѡахѡ –
ѡѡарѡахѡ ссирны иѡѡѡза
ѡѡѡы-мѡак сиѡѡызгалей саѡѡхѡ?

* * *

Ғнатуеит, сынасың, ғнатуеит.
Ғнатуеит акраамта сыхыз хәаны.
Жәәангәашәңцхыарак цә исзатусит,
Шьжымтанк сталарц игәағыны.

Ихароуп зны сынасың, хароуп.
Абжы сыхсыңусит, игазом.
Сызсу хәыңроуп, гәырәароуп,
Моас сызнылаша збазом.

Зеггы зхароу сара сгәоуп,
Сгәоуп сызгәаауа схата.
Иааигәоуп зны сынасың, ааигәоуп,
Цкә стаңшыртә еиңи алакта.

Аха җымткәә савсны сцоит,
Савсны сцоит, аха избан?
Абжы шгаң игоит, игоит.
Избоит иснаҗошәә гәыбған.

Ғнатуеит сынасың, ғнатуеит,
Ғнатуеит акраамта сыхыз хәаны.
Жәәангәашәңцхыарак цә исзатусит,
Аха сызталом игәағыны.

АБЗИАБАРА АШЫҚӘС

Дасу ибзиабара ашықәс –
Имоуп.

Дасу дызну, зыгәра игаша –
Имөөууп.

Дасу ибзиабара ашықәс –
Шәтыцуп.
Изгылоуп баагәран аиашаз –
Ицуп.

Сара сыбзиабара ашықәс –
Сталейт.
Цәаныррак амардуан – ицхашаз –
Схалейт.

Дкалар сыхәацхыыз зхәаша –
Ипатууп.
Сара сыбзиабара ашықәс –
Шықәс дууп.

* * *

Уажәоуп абгыжәқәа анкацаша,
Ғагалароуп, итынчрам.
Избоит зынза иажәызшәа сапҕа,
Сапҕа – сара сымчра.

Ицхашьозаргы казшьала,
Еильцусит ашәацыцац.
Икапсоит рыбгыжәқәа цшыаала, –
Дара рыба ацдықәа.

Сара схы акыр сахашцусит,
Сара сдәықәууп хыда.

Абгыжэ ыкэжьуп сара сашта.
Уаодас аоны сахында.

О, нас дарбан изыцсаша,
Изыцсаша дыкам.
Абгыжэ ыкэжьуп, ыкэжьуп сашта, –
Сзымцазит аоныка.

Нак исхасырштусит са сгәара,
Цхьака сдэықәлоит – ссыззом.
Сыоны, сашта, сқәаца, сгәара.
Ҷыртзом, сыласыртзом.

* * *

Смапуратә уада тшәазам.
Мшәан, иабаргәузеи – исгәацхоит.
Сыззызыроуа арака – ашәазам,
Ажәақәа ртәан-ца сахәоит.

Исхаразам уск сыхтынкьоуп.
Срыцхауп арака санажә.
Сахтан еикәапәала ихкьоуп
Шьжымтанза иаасыртуа ашә.

Мбатәыла сиыхоит ара.
Добсеиа ирбоит зегь рхы.
Исызхәагәышьом урт рызхара,
Ионалоит сыпка еишьтаххы.

Ажәала абґа дырцысусит,
Ақьаад еикәдыршәоит ишахәтоу.

Ианрыдуца уск – сикәпсуеит,
Иузырхәо изырхәаит ҳағоу!

Ататын-лоа, сара исхатәо,
Салпшуеит тынч, сеикәшышы.
Сышрызхәыцуа сзышьтоу, исхатәу,
Игоит ателефон цшза абжбы.

Пхәызба қәыцшк, - уск хәа змазам,
Исылылхусит, дзашьтои, аңы:
«Атааңара ушалам мазам,
Ицәгьамызт хзеикәшәар уаңы!»

Смапуратә уада тшәазам.
Мшәан, иабаргәузеи – исгәаңхоит.
Ажәақәа ртәан-ца – ашәазам.
Ажәақәа ихышәашәоу – сырцхоит.

АБЫРГ

Зықәрахь инеизахьоу,
Зыбға хәахьоу,
Зуапцәа хылца
Зхаршышы изхоу,
Зеикәа
Қәыршәу
Абырг
Ихала
Ахәыста дтахсит.
Егьырт зегьы

Рымхкәа ҫыхны
Иалгахьсит,
Итаргалахьсит,
Рыцхәкәа сикәырцахьсит.
Аха азәгы
Дицхраауам,
Игәхьаагы икым.
Абырг
Амхы теигалоит.
Ацша асуеит,
Зыбгы җазахьоу
Ацхә
Ашшыхәа
Абжы гоит.
Абырг
Даатгылан дзырәуеит
Изымдыруа бжык
Иаҳазшәа –
Ахәхәабжь иаҳазшәа

* * *

Ацсәаха ихы-иҫы сшышыуеит,
Ицаапсун изамәа ташәашәа.
Аха ччабжылла сишыуеит,
Сахибаауа далагеит ашәа.

Ацсәаха ихы-иҫы сшышыуеит,
Сиазпаазом сыблақәа инырпуа.
Ихаҫы зегь шьала икьашьуеит, –
Снацәкьарақәа ахәрақәа инырцоит.

САХӘШҢА ЛГӘАЛАРШӘАРА ИАЗКНЫ

Уажә ҫымт са сызсу гәйрәароуп,
Иңасһәит азә иччабһә саһар,
Издырусит: цәһала иңһәһароуп
Аһаңа дыһңәуо дырбар.

Аһа сақәыркһоит зһы-зыһла уи,
Хәыңһас сыргәабзыңуа срыһһәһоит.
Згәы қаһаз аһаңа дзакәи?
Иһала иңсәзаара иһәһоит.

Аңсәәһа дһашәуп, нас, уеизгһы,
Иңһһәит сақәһһа лһаһһыңңа...
Сгәы аһамыһһә иаһгәәкуаз зегһы
Саһңа-хәың һәықәңһы һәәңңа,

Сылабһыһ кәәңдаза иһеит,
Аңсра абһа таһәәһәә сәәңһит,
Сһы аһызгара сһоуа скаһеит,
Саһыңәә, сыңрысһы саәңһит.

Уажә саһңа – лаһһеиқәралла иңәу –
Саһықәһа сгәәңһуа, сзәңәә,
Ажәак – иғәыргәгәәгоу – һхәәтәу
Адыруазһәә, цыск шарңызза

Аһәә сһирк сзәхәһоит иғәәһһы,
Зыһңһас уи сыхәра иасәтәһоит.
Исхәә сәәмһәә, сара сһаһһаһы,
Сыһһылоу аһһәңраә сһәтәһоит.

Уажә сапта лахьсикәрала итәуп,
Игылам ашыац қашәқашәо.
Итабуп, уара ацыс, итабуп,
Сгәырәа сазынхар хәа уахышәо.

ЕИТА САХӘШЬА ЛГӘАЛАРШӘАРА ИАЗКНЫ

Рсыхашья имам зымцацәаз,
Назаза иагаз адамра.
Агәырәа – сыхәда иакәшаз азарцәи –
Иасуп зацаaira схәрра.

Схы сымахьха сҗалоит хәоны апҗа,
Бнышәынтраҗ цшыаала снатәоит.
Сахәшья, убас ба быгәшатаң,
Сбызхәыцыр, зынза сеилагоит.

Исылшаз хәа егыкам ба бзыхәа,
Хәычцас ахақымцәа сыржәсит,
Рышпә спшылагылаз, сышрыхәоз,
Иаалыркьан бгәсисра сикәтәсит.

Иниас шака аамта цалакгы,
Ибдыруз, сахәшья, зегь акоуп,
Сахьцалакгы, сара сзыкәшәалакгы
Гәыцхас исымоу ба боуп.

Бысцәымшәан залымк са саниар хәа,
Икасцар хәа бзырцхашьо акы.

Амса сызнылаз сахкыар хәа,
Иаңыскыр хәа мап сыңтакы.

Сара спыббацтәкыа сыкоуп,
Сыңгәоуп гәыла схата.
Бхаәсахыа хызацәны ысылкыоуп,
Аха ихаразаап суахта.

Рсыхашыа имам зымцаңаз,
Назаза иагаз адамра.
Агәырса – сыхәда иакәшаз азартәи –
Иасуп заңааира схәрра.

* * *

Икасцит, зегь касцит –
Иаахәжәаны.
Исхәцит, нас зегь схәцит –
Иаахжәаны.

Сынхцит, са сынхцит –
Иаахтцәаны.
Стәы ндырхцит, индырхцит –
Иаахтцәаны.

Икалом схәыщыр, икалом –
Иааигәаны.
Исхәалом, издыруа схәалом –
Иаачцәаны.

Стәом аганахь, стәазом –
Саашыаны.

Сымѡа сықəлоит, сеицахом –
Сыцспьаны.

Имариам усцəкьа, узцом –
Саажьаны.
Иухəлакгы касцом –
Сааршəаны.

Икасцоит, зегь касцоит –
Иаахəжəаны.
Исхəоит нас, зегь схəоит –
Иаахəжəаны.

* * *

Сгəы – ицəаз вулканын,
Иаалкьан ианəыха,
Еизызгарц сгəы итаскын
Сыбзиабара ацəыха,

Игəыгьны, сымшəазакəа,
Иахьсикəшьаз сидыскылт.
Ажəакгы мхəазакəа
Ныхəацəак ныскылт...

Сангылаз азə лаапрац,
Санылкымыз хьаасгы
Схарштны, са сгəацац
Сгəалацəа цхьаскит.

Ёыц иѡатцхаз цкəынцас
Инысықəлан лахəыхрак,

Ицѳаз сгѳы ансыѳас
Исзыкалеит цѳеыхрак.

Сгѳы хыхѳхѳо насыѳла,
Сазымхѳыѳзо испеиѳшыз,
Снахьысит напыла
Сыбзиабара ахьеиѳшыз.

Снаѳѳьяраѳѳа цыскеит,
Ирхьыкѳѳеит ашья кѳанда,
Снаѳѳьяраѳѳа цыскеит
Ма исзыргѳанда.

Сгѳы – ицѳаз вулканын,
Иаалкьян ианѳыха,
Еизызгарѳ сгѳы иѳаскын
Сыбзиабара аѳыха,

Еитах исыѳѳѳаѳит,
Иѳзаѳѳѳеит аѳыха.
Исымазам гѳнаѳа,
Исымам аѳшыа.

* * *

Ишарккоит, ишарккоит,
Ишарккоит ашышьыхѳа,
Игазом шыѳыбжьыхѳа,
Аѳыѳаѳ ишарккоит.

Ицѳѳѳырѳоит, сгѳы цѳѳѳырѳоит,
Ицѳѳѳырѳоит уи мшынѳас,

Схэыцра ақәаца спыцаз
Ишоит, ишарккоит.

Ицшуп, иазыцшуп
Сыоны ашацкыра,
Исымамшәа ццакыра
Скәйтза сыцшуп.

Ишеит, ишарккеит.
Зегъы-зегъ шыахитхейт,
Саргъы схы сақәйтхейт –
Сыгәкаҳара сацәцейт.

Илашыцоит, илашыцоит,
Исхызгоит мыш дузак.
Ацъалк абжы нытак
Сыхъз гәагъны иахәоит.

Ишарккоит, ишарккоит,
Иақәшоит ацсабара.
Схэыцра хъантоуп даара,
Ишоит, ишарккоит.

АБЫРГЦӘА АХЫПЦСЫЗ АХАБЛАӘ

Сыршьом сара арака, сыршьацәкьом сасыс,
Сналалт ахабла – абыргцәа ахыпцсыз.

Сналалт ахабла – схэыцра зегъ ахыцаз,
Сналалт ахабла – асар ирзынхаз.

Алыкьса инышэынтра збоит изацэза,
Шьта дмачуп иазхэыцуа уи илахьынца.

Ааигэа сахэшьа лнышэынтра збоит.
Шоурак станаршэын, егысыгым спабоит.

Сыцсыр сицгуп абри ахабла саналц,
Снапала ианыцызжэа сисшьара адац...

Ирусит цъара чарак – апстазара нцэом.
Аха цсхэуп изеицшу – ишэахэом, икэашом.

Мшыбзиа хэа шыца ахыгылоу изымхэац,
Дасуп уака сизаз ацъар силиргарц.

Сналалт ахабла – абыргцэа ахьыцсыз,
Асар иахьырмаанхаз, иахьыкалаз хыс.

Рсеитаркит казшьала, рсеитаркит зегьы,
Рхазы-рыцсазы инхоит ужэ усизгьы.

Анкъа-зны акытае игар цъа хэхэабжьык,
Ицон зегь сибарсны икалсит хэа митэык.

Уажэ рыонкэа инырдылцны мацк изырѳусит,
Азэ далазит хэа шытахька игьежьуеит.

Сыршьом сара арака, сыршьацэкъом сасыс,
Сналалт ахабла – абыргцэа ахьыцсыз.

* * *

А.Аңғынцал игәләршәра иазкны

Усиңәхә, спост, икыдыршәзеси,
Ухәызңәзеси, цым, абас?
Аңстазараҫ угәы нзырхәзеси?
Дкамлеи усылызкаауаз уаҫпас?

Уара иахңәузартә улыкәшәзеси?
Иузыкалазеси ңабатәыс?
Ухәызжәзеси, ухәызжәзеси?
Икалазеси, мшәан, митәыс?

Сара суаҫра агәра анызго,
Ма сандәыкәу сгәы сикәыңчо,
Даара, даараза игәнызгоит
Уахысыңмло, цым, уччо.

Уара – ажәа ңақәа знаалоз,
Иззырхәоз дңеиуп хәа раңәа,
Амшын хықәаҫы санааило
Салагоит стазызо сңәа.

Исгәалашәоит, зегы-зегь рааста,
Сазхәыңусит, сгәаңакныңкәа инаг,
Игазго иңажьу амшын аңкәярста, –
Хахәыла иңәукъаз уара ҫнак.

ЦСпост, амшын уара уахаштхәсит,
Ишаҫың иәсуп аңкәырңара.
Ахахә иуршәыз аңслымз иажхәсит,
Иңәахуп иахьахамбо ңара.

Зыцсы ахынзато идыргэамтца
Даныцслакгыгы игэы ндырхоит...
Ажэа – итыщыз ура угэаца –
Цэапъдас сацхъа икацхоит.

* * *

Асцэақэа
Сыцсы
Рылыхэхэо ирылоуп
Усс иамоузеи?

Ирылнахуазеи?
Адгъыл асықэнакырауазеи?
Ахы адырырауазеи?
Ахауа

Сыцсы
Алыхэхэо иалоуп.
Баша изыхътакуазеи?
Сыоны иазмыркуазеи?

Асыцхъанакырауазеи?
Тыцкас итэарауазеи?
Адунсиас
Сыцсы

Цэгъала иқэхсит,
Иахъаша иақэымшэо,
Иауша иақэымшэо,
Саргъы скэыннашэо,
Исцырцынггы изымцо.

АБЖЫЫ

Измааноузеишь, анацалбсит,
Измааноузеишь, нас абри,
Сапшырц аума уи ацалда?
Спыцэо пхызла изсахари?

Измааноузеишь, анацалбсит,
Абас сгэы раз сзажьари?
Уи абжы-хаа насыдцабло
Сыпгтэо схала изсахари?

Избан, избан, уи абжы ссир,
Сара изышьтои сахыцалак?
Иатахума са сгэы бжыысир,
Ма сарыхар саныцслак?

Аха ыстуам, сгэыуеит, хэамтак
Иссахэытхэытуа абас ахэоит:
«Ичха хамтак, ичха хамтак
Унасыц зацэ абжыы гоит».

АҢАКӘАЖӘИ АЗЫНРЕИ

Ңакәажәык – хара хауак –
Хшара дызмамыз,
Ңынхак хәа дызмамыз
Хәоны дышһтан.
Уи дгызуан, дыкһуан.
Ажәакала,
Ацсра даһын

Акраамта.
Дыштан
Лцәси-лыбаои сикәыршаны,
Ихьахьхьала иоаз
Афархь еицш.
Исгәалашәоит,
Уи ашықәсан
Азынра цәгъан,
Аусиа баацс хәа
Зырхәоз ыкан.
Атакәажә
Лхьаа ансиқәтәоз,
Лылацәа анаахылтуаз
Есымша исылтоз
Зцаарак акәын:
«Адәахьы амш зеицшроузеи, нан?»
Сара аоны сындәыллны,
Ицәгъазаргьы ибзиазаргьы
Асы алеира иасуп хәа
Ласхәон,
Сара сеицш ларгьы
Уи деигәырғьоз цышъа.
Аха абри шаалахалак
Лыхәдацәа кны дахон,
Абасгьы лхәон:
«О, сара жәымтацәгъа,
Аикәацәа ахьыршыит
Сыцстазара,
Аикәацәа».
Сара ускан еицш
Иахьагьы ицбасшьоит,
Исзеилымкаацт уи асы

Абастәкьа дзацәшәоз,
Асы леиуазар
Лара изылцырхагаз,
Лыцстазара
Аиқәапәа захьнапһуаз.
Атакәажә
Уи ашықәс лызхымгеит,
Дыцсит.
Исгәалашәоит ускан
Даара азынра цәгъан.

АЛАБЖЫШ-БЫРЛАШ

Ирацәоуп исыгәтыхоу, сзыргәамцуа
Сара – ашьхақәа рпа...
Схала салахар сзалцуам
Апһәышықәса амшын ду ацәкәырца.

Нас сныжъны уабаци, абырг шла –
Абжы умахазои акацкац?
Ацәапһы-ццза, алабжыш-бырлаш
Иаргыларцу уцстазаара акәац?

...Ашамтаз ацсәәха дырбошәа
Алақәа апһтәс ишусит.
Уи цъара гәакрак иазхәошәа,
Узцацһыо ҫымт сиәапшусит.

Хәыцрак сызцәырцусит ргәәтеиган:
Цхьа сдәыкәларгъы ухызала сныкә,
Сызсаны егһсмыхкәа сазнеиру
Апһәышықәса амшын ду ахықә?

...Ираџоуп исыгѣтыхо, сзыргѣамџуа,
Сара – ашьхаџа рџа...
Схала салахар сзалџуам
Ашѣышыџѣса амшын ду аџѣкѣырџа.

Анкѣа зны итѣыла изчыџоэ
Ихѣыџра ишалаз иара,
Икалап, зынзаск иахѣиџынџыым
Даса псуак даѣызаргѣ аџсра.

Нас ныжѣны уабаџои, абырг шла –
Абжѣы умаџаџои акаџкап?
Аџѣашѣы-џиџа алабжыш-бырлаш
Уџџаџара иазаџѣтѣом акѣаџ.

* * *

Сареи агѣкажѣреи џаимарам.
Сшѣаны саџѣыбналом аџѣа.
Сызџѣылаз амѣагѣы мариам,
Амра, сыбла уџаџѣа.

Иууам гѣыла са сажѣыр,
Аџсабара, слахынџа,
Мыџ дуџзак сыт нас абыржѣы,
Сымѣа схымџѣартѣ сиџиш скаџа.

Ирхысџом сыблаџѣа ашѣшѣы,
Гѣалак сафѣз атаххаргѣ,
Инхароуп сышѣџахѣ са сыбжѣы
Сыџѣрахѣымзан зны сџахаргѣ.

Ацсадгбыл алихзом азэггы,
Исыцизшәа збоит иара.
Исмырцхашьар – уаха акггы –
Сазхиоуп ускан тынч ацсра.

Ацстазара – злеишпәа цөгьюу –
Иатәыз, иамаз слахынца.
Зыгтарала сыпсы ацөгә
Сшымцо, соыза, ихаца.

* * *

Исхысырыма аматкәа рышхам?
Исаҳарыма сгәы кылызцәо ажәа,
Азы инхыршәлан снапала, ирышхан
Ацстхәакәа анацастәо ажәәан?

Сымәасырыма соымкәа, ма сзымкәа?
Сирехәарыма сызцәымгу гәаныла,
Схәыцра, са схәыцра зызымккәа
Шыжымтантәи ашәацпш ианагәылоу?

Нас схәацрыма азиас хышхыцәар?
Сынхарыма ахықәәс сызмыркәа,
Сгәы ацхара мышкы-зны исымпәар
Сықәхарыма адуней сатахымкәа?

Слыпсахрыма абастәккәа сзыхызо?
Ирхәарыма са сызбахә неигәыдцо,
Сгәы анаарту, иансымазам иззо,
Ианырацәоу сылахь сикәызцо?

Иныхрыма сымшкѣа зегъ хыда?
Ицъабарыма са сзыхѣа иуазыруа?
Ианахаршѣтѣу амацѣыс сыхѣда,
Ианалдатѣу адгъыл ацыруа?

Инсыжьрыма ссыхѣа кѣадырны?
Скаларыма мышкы-зны иснызбо,
Ацсны закѣу Ацсны ианадыруа,
Абрыскыыл игага анызбо?

* * *

*Гагра агараан иѣахаз ателеоператолр
Анзор Кѣарчелиа бзиа шибоз ашѣа иазкны*

Илыздырзом сара сгѣакра,
Илыздырзом сышбылуа,
Илыздырзом апх еикѣараз
Смыцѣазакѣа ишсыршауа.

Илыздырзом уи сыгѣтыха,
Цѣапшѣдас сѣха-сѣха сбылусит.
Илыздырзом уи сыгѣтыха
Аамта цѣаатѣдас ицырусит.

Илымазам са сзыцшыха,
Аамта цѣаатѣдас ицырусит.
Абзиабара сгѣаѣы исыхаз,
Иаацын быбышха ипытуеит.

Илыздырзом сара сгѣакра.
Илыздырзом сышбылуа.

Илыздырзом аңх сиқәараз
Смыцәазакәа ишсыршауа.

* * *

Идуззоу ддуззаз – хшыюла.
Идуззоу ддуззаз – мчыла.
Разкыла идуззоу – ддуззаз.
Цсынщрыла идуззоу – ддуззаз.

Идуззоу ддуззаз – хъзыла.
Идуззоу ддуззаз – хъыла.
Тынхала идуззоу – ддуззаз,
Нас тыңла идуззогъ – ддуззаз.

Идуззоу ддуззаз – хшыюла.
Идуззоу ддуззаз – мчыла.
Адуңей ду рыхъз ахыюуаз,
Ифырхацәоуп хәа ирдыруаз...

Идуззоу ддуззоуп – гәыла.
Дфырхацәоуп уи зегърыла.
Уск хъзы змам – даҕызаргъ,
Ицтазараҕ дзаңәызаргъ.

Акәтагъ арацәа агәышцзом.
Згәы тбаау дунейцас – дыззом.
Идуззоу ддуззоуп – гәыла,
Дфырхацәоуп уи зегърыла.

* * *

Аңсы тазар, итазар, итазар,
Сыңсы тоуп.

Ажәоан аапынра атазар,
Схата истоуп.
Ажәоан ацхынра атазар,
Саргы истоуп.

Агәы раз азтазар, иазтазар,
Агәы сызтоуп.
Ажәоан тагалан ицшазар,
Тагалан сыцшзоуп.

Цсицш дук иазцозар, иазцозар,
Уи сазыцшлоит.
Ажәоангы азын ишлозар,
Скәапша сышлоит.

Ажәоан ду сныкәлар, исныкәлар,
Саныкәлоит иаргы.
Уи абызара сараапсан сныкәиар,
Исхарам акгы.

Ө-ХӘЫЦРАК

Абас схәышуан: «Зны сызсыжәлар,
Скалароуп срыхәо сара сыжәлар.
Ссы агәра аужьзан спырзароуп,
Уаө дызхымзас са сахзароуп».

Абас схәышуан: «Зегы ирбартан,
Акы нсыжьроуп – уаха иарбан?
«Чоу» хәа слацкьан архси сәәси
Нак сырхысроуп сашәа рәәуа».

Абас схәпуеит: «Шака ицәгъоузеи,
Шака ашьацәхныслара мариоузеи,
Җы цышәымзаргъ, гәрак укызар,
Угәра зго цьоук узыцшызар».

Абас схәпуеит: «Иргәагъозеи,
Урт агәыхәа ирызтаозеи,
Жәларык рымац рурц зәазызкуа,
Уи зәазызкуа, уи зәазызкуа...»

* * *

Ихьтакыз цысцас акәым, хышьыцбацас
Бценцъыр садпрылоит, сзадпуам.
Цстхәацк жәәан иацәа иацам,
Ицәгъамхозар амш сара спас.

Ихьтакыз цысцас акәым, хышьыцбацас
Сымцәыжәәақәа адсыллоит бценцъыр.
Сыбзиабара – срыцхауп, сареицъыр,
Ибтахума схы спъарц еибацас?

Ихьтакыз цысцас акәым, хышьыцбацас
Сыәналарц сеаныспәоит буада,
Аха сара саха зауада,
Исызхымго салагеит бцас.

Ихьтакыз цысцас акәым, хышьыцбацас
Садпрылоит бценцъыр сакәымцзо,
Аха иббом сцәанырра шхыцзас
Сымцәыжәәақәа цыххаа ишцаз.

САРЕИ АЦСАБАРЕИ

Сшашьтазам цссыхрак
Мышкызны сыцсыпшт.
Ашьхақәа ғыхар,
Адуinei дырцысыпшт.

Сзеигәырғаша сдылашт,
Ирацәоуп зыгәра зго.
Мышкызны ижәылашт
Амшынғы газго.

Ашәтқәа сышрылоу
Рыфәы-хаа сапшыпшт.
Иқыцьқыцьны, сзықәгылоу
Адгьыл цысыпшт.

Схәыцрақәа срызго
Моа дук сазыцшыпшт.
Икаххаа ишеилгоу
Ажәәан хәашыпшт.

Сапштазам цссыхрак,
Ацсабаразы споуп.
Гәамчла сыцсыехар
Стызго ахыцшоуп.

Ицагьоу хәатәхамцан
Саннъкәа – сикәашәоит.
Уи ыкоуп наза
Са сымра ташәоит.

Иссиру апсабара
Сзыкоуп анцас.
Җыыцагы даара
Җгәыбыцун хәыцдас.

* * *

Икалои сыоныка иҗааихар
Сыыза, иускәа зегъ ныпхбак.
Иамазамкәа зынза җааихак
Ақәоура иаҗуп иахбак.

Зны-зынла убас игәсыцъроуп,
Апстазара тацәзоушәа убоит.
Арахъ уашьтазамкәа цсәыхрак
Урыцхаха укәпоит, укәпоит.

Ухәыпра иалаз шеишықәсала
Уыыцәа азәазәала иануцәа,
Алабазатә сицш ухала
Нхашьа умазам зынза.

Аыыцәа среицхызлоит уахынла
Аепныхәа сыртоит ргәазхара:
«Дад, уаопас уоны уахыла,
Уеазкы, дад, шьта анхара».

Иамазамкәа зынза җааихак
Ақәоура иаҗуп, иаҗоуп.
Икалои сыоныка иҗааихар
Сыыза, схәыпра рацәзоуп.

Убас азаңара уархагоит,
Уажәагәоит иузымхәо ажәак.
Ажәак убас ицсеиқәырхагоуп,
Ицхаңыңхаңәо ажәак.

АРИ АМШГЫ

Ибылуеит, ари амшгы ццышәхоит.
Ари амш саргәакит акыр...
Гәала хьантарак сыңрухуеит
Сгәыгра, уара снауәаңшыр.

Зынза ираңәазаап ирзеило,
Амшкәси аңхкәси зынза.
Гәыграк агәашә хәың сазнеилон
Зегь рылаңи сеаңыыхьча, сыеза...

Аха бзиала, нас, бзиала, абзиараз,
Иазхоуп шыта, акыргы сгәырәсит.
Сыбзиабара – зда сымамыз, сгәыраз,
Идаңдахаз цлоушәа сарәсит.

Лабжышла исыхыңәыуаргь, сзанышәом
Еңәаңшзак сзылңхап саргы.
Ибылуеит, ари амшгы ццышәхоит,
Ибылуеит, исзыннажәуам акгы.

Имәасуеит, ари амшгы, ццышәхоит,
Сеибганы сҭалапшә еа мшык.
Сгәыгра, схәаакәа сыңрухуеит
Усыхәаччар иңегь аңсык.

АБАР САБЛИТ...

Абар, саблит асы бымбыл,
Ишызбо ацшзара сажьоит.
Иаха стынчуп саныбымбо,
Схала ишыстаху сгэырѳоит.

Сара исхарои? Схы спһаирыма?
Харантһи сгыланы сыщшусит.
Сгәи сыхшыѳи аймак рымоуп,
Бара бхарала еицөгәышшусит.

Мап, исхәашам са сгәы бгәында,
Са сгәы акырцъара сажьоит.
Алакә ссиркәа ирылоу Гәында
Бара бакәушәа снарбоит.

Аха сыхшыѳо асархагоит,
Уи иаздыруам бзысгәацхо,
Уи иаздыруам имырхәагоу,
Имырхәагаму сзырцхо.

...Абар, саблит асы бымбыл.
Ишызбо ацшзара сажьоит.
Иаха стынчуп саныбымбо,
Схала ишыстаху сгэырѳоит.

* * *

Исыцуп хаҗсахьак – сзыхалаз,
Сыпстазара кьаҗыз, иауз.
Аапынра ацәа-хааза зхалаз,
Амцәыжәа хәыцкәа зауз

Шәтыпцас адәы иапәа инықәлеит
Әнак царцалыккык цырцыруа.
Царцалыккык – сара сымпқәа ирықәлам,
Царцалыккык – изымуша сзыруа.

Уи исханарштит шықәсыла исхыцыз,
Цшәаала сыхәрақәа арғоит.
Әнак сара сгәсисра иахылцыз,
Сгәсисра ишацу иаанхоит.

Аацынра ацәа-хааза зхалаз,
Зымцәыжәәа хәычқәа ирызхаз
Царцалыкыцас хәссахык – сзыдхалаз,
Зытра цшза сгәапаңы изхаз,

Уахынла саныцәогъ исхафоит,
Сгәсисыбжә иазызырфоеит тынч.
Бзиа избазар – исхарои?
Иахықәымхо исхарои схы сымч?

* * *

Ацстазара сажәахә сығнахусит,
Исымоуп ахәаха суасиат.
Станархоит шысхәо, сығнахусит,
Сгәалақәа анышә хышәашәа инат.

Ахахә ду – спыххаа сышьтазцо,
Сасыркәа иеицш шыапыла исзыцеуам.
Исымдыруа цасхәа сатазцо
Ицасхәа цәгъа-мыцәгъак сзыршуам.

Апстазара сажәәхә сыҥнахусит
Исымазар акәһап хәтәык.
Чархыцас сымшатазо сахусит,
Исылшазо дьушһап митәык.

Апстазараҥ наҥ са сзыкәзыша
Сшәаны акәым – ус иҥасцом.
Сыхтакны самоуп азыша,
Еикәзыртәаша макьаназ избом.

Апстазара сажәәхә сыҥнахусит,
Мач-мач сыпсы тһамхыр ауам.
Станархоит шысхәо сыҥнахусит,
Саргы ал-мәсицш цшһаала сбылуам.

АПСУА ТЕЛЕХӘАЦШРА

Сылабжыш аеырхәа инхаддылт,
«Шәнеибац...» амелодиа ансаха.
Исхамацәыст, уаҥа исхаддыт,
Схәақәа ирыцлсит сиха.

Ауха шаанза сызмыцәсит,
Хәыцра цаулак саган.
Ссиршәа иахьанаало иссирцәкьоуп,,
Ацшәа ахьанаало аскран.

Убас ажәытә бызшәа цкәынхейт,
Убас сицш разкык азыцшуп,
Атоурых иахьазымфаз закәыхи,
Ашһакьар ахылцра иаеуп.

Хачкэынцәа ашықәс ду нырцып,
Итыргап Ацсны ахыз омашәа.
Ахызкәа иахымдыруа цәырцып,
Рхы иазхәыцп иказыжыыз збызшәа.

Сыдгыыл иаларсун сдацкәа,
Зацааира избоит сышәахо.
Стәаца итабылуа амца
Ишыкоу здырусит иарцхо.

Сылабжыш аеырхәа инхаддылт,
«Шәнеибац...» амелодиабжә анга.
Исхамацәыст, ацыкхәа исхадыдит,
Иарбан хәыцроу сыздыруам сызга.

ҖНАК

Ижәдырырц стахзам исыңсышәахо,
Уи амаза сымаз схазы.
Сызлеибарку сымаха-сышәаха
Иаразнак сицталейт рыңсы.

Истахым, истахытәкьам шықәсыла
Сара аңсра азбахә схәаларц.
Иңсларц сда-ссақәа исылоу,
Сылақәа шааңшуа сыңсларц.

Сызлеибарку сымаха-сышәаха
Рыңсы сицталейт зеггы.
Идыруп сара исыңсышәахо:
Җнак сеиңыңсуейт – уаха акгы.

«СДОУХ А
АШТА»

1991

АЦСЫНРА

Ухъз шьтымцыр калом, ирымдырыр калом,
Иснырусит уацхъака иуцейцшу, Ацсынра.
Ишыстаху цкъацэкъа уздыруа дызбом,
Сыщсы узтыхны усыхъчароуп сара.

Умгѣамцыр калом, умгѣакыр калом,
Ихынтыцъза сидарак науқѣаһшт зынғы.
Убзырзы цѣырган зегъыцѣкъа ирхѣалом,
Цасхѣа угѣы ндырхалароуп уеизгы.

Рыхъз шьтымцыр аузом, ирымдырыр аузом,
Ирзалхуп ацсуаа азѣазѣала ртыц.
Рыгѣнаха иацоу хара дызцазом,
Рымчкѣа анейбырта, ироусит насыц.

Ухъз шьтымцыр калом, ирымдырыр калом,
Уара адунеи зегъ уабоит, Ацсынра.
Сцѣа-сжыы ианыруа зегъыцѣкъа сызхѣом,
Уцѣашхѣы ашышьхѣа иаѣуп абылра.

* * *

Сцѣа-сжыы хъантара насымхны
(Сшыцаз сеыртынчны аккара),
Дгъыл мчык насыщас, сыштыхны,
Саздѣықѣанацсит ажѣѣан сакара.

Схацоуп, нас, жəоан сибаркыра
Сгəы тќан иаразнак сазымшьыр,
Адуней дукəа зыргьжəуа алыра
Мцəышəцас Ацсны уа инахысшьыр.

Сзызхəыщуа: алацшцəгəа схьымзар,
Слахьынта ацацха ахьасыртышоуп.
Адуней дукəа ахьейцəшəо, нак хыхьза,
Ирыбжəоу ца змазам тымитышоуп.

Ихтаскыз шəазызарак салцырц
Схала исхəагəышьароуп ашəа...
Харт иахбо аецə силаарцыр
Рхьы шəахəа хьшəашəоуп, ихьшəашəоуп.

...Дгьыл мчык насыцас, сышьтыхны,
Саздəыкəнаецит жəоан сибаркыра,
Мцəышəцас Ацсны дгьыл нахысшьырц
Зегь-зегь зыргьжəуа алыра.

Аха арака адунейкəа сицəшəазызоит,
Зегь арака сицəырзоит рыцхара.
Сьдгьыл мчы арака исцəызусит,
Ейкəацəоуп зынза ажəоан сакара.

О, насыцуп иахьахбо цакантəи.
Зегьы-зегь хара ихазкацхошəа,
Нас иахьахбо цакантəи, абрантəи,
Зьжь цəуладас ажəоан иацəоушəа.

Сазыхынхəусит схала, ашьшьыхəа
Сьдгьыл – сатəуп уи назаза.

Зэыр дыкоума исызто аспныха
Суҳәоит, уецәырга, ахаца!

АҚЫЦӘ

Еснагь снап ихәанагоз қыцәын
(Сгәы итнамхуаз иарбаныз шанас),
Аха асншпыбжьон сымч хәыч сыпәон,
Амш хьанта азыхәашь сыхышуаназ.

Сси-снани сиқәпса, иауа-иашәан
Ак зымуцшәа сдәықәуп сгәтеиуа.
Еснагь сыпсы ихәанагоз ашәа
Рхәасуеит шыта ацша-цәгәа, аусиа.

...Исырбылгьарц ахахә дукәа срыхон.
Сгәы итасхәон: «Зэыр шәыказар, шәсыдгыл!»
Ипсыцрыхац еснагь исыцрыхон
Зәсахәы ахәаха иахьырмагьоз сыдгыл.

Дызмыртәозеи уащас ак зытнымхо?
Сымч зааза агәакрақәа ипыршәоит.
Саныкала сцынцәә сеитымхан,
Исәалапо сиецәахә кыдшәоит.

Еснагь снап ихәанагоз әаган
(Убриак, анцәа ихамтоуп, сахыбаам),
Сыхшәыргыл, нас, ағара снаган,
Сымч капсартә сықәра сахыцам.

Әнак исыжәлеит амшынгы хышхыцәан,
Ацәқәырца уажә сгәежы-хынхәуа салоуп.

Еснагъ сыпсы ихъаанагоз қыщын,
Сагысует убри ақыцә спахьынхалоу.

* * *

Оыла итәызарц стахуп сыоцара,
Истахуп шөысныхәрц хатала.
Ицәгъагәышьоуп аоны аонцара,
Агарра знык уапта иантала.

Игархар хәа сшәоит сыксаора,
Сшәоит спа тыкка итацәыр хәа.
Сыбла траа сазыщпыми сеаора,
Адәы сықәми саргыы, нас, азәы хәа.

Сымч-лшара самейга испазеит.
Иарбан исымоу-исыхзу, мшәан?
Азысаамта иазымгеит, иацәеит,
Сымхы иазхаит лахәахзушәа.

Сырхысит, са стәала, зи-мцей,
Гхақәакгы каспеит иссаурхьыртә.
Аароара иазымгеит, иацәеит,
Асаорагы соуит, саргәырцгартә.

Азә ус, нас, дшагәышьоуп, дымшуп,
Дшыехәо мацара сгәы цитәоит.
Абла траа сапта сзыщшуп,
Рыбла траа исыщшуп сысабицәа.

Омашәа уажә сара сеилахоуп,
Ацәа збоит омашәацәкәа тагалан.

Хъааи гәалей накза инастхоуп,
Знык, сөызцәа, сапта шәантала!

АДУНЕИ

Адуней зашыцылом абжы хаа,
Агәкәа хышәашәт, ихашхатәароуп.
Апсабара цшуп асеікәырцшыхаа, –
Лабжыпк усгы икатәароуп.

Ирцәымәахкәоит ауаа рымчра,
Урт ирцәызусит рахалалра.
Адуней адыршыцылом атынчра,
Еснагъ ахысбжы адырхалароуп.

Изуурызей измоу агәхаштра,
Игәалашәом дызныхъоу амәа.
Игәы ртынчны дшыкәтәо иапта,
Шарцаззак иныкәчусит аләа.

Иахъа атынчра иацәнымхошәа
Еидеырбало атәыла дуқәа,
Избоит зацааира рыедырхиошәа,
Идыртәуашәа абцарла рыкәа...

Иусқәа идырусит ацхьагыла,
Дыччоит, игәы штәугы гәагла.
Әнак-зны, издырусит, уи дәагылан,
Ишхакәикуа инацәкыс кәағза.

Анцәа сихәоит: хашней-шнеиуа
Ашъаарцәыра хтысқәа ххымзарц.

Иңхаларң амра ххашеишеиуа,
Дгылаок дхамамкәа ҳаанымхарң.

АЦАКҢА

Исмыхыщшәа збахусит, санхәыцлак, иакәымк,
Шәыламыс иамаз мазала исзыщәхәо.
Снадгылан ацакәа, ирацәан стацкәым,
Ишсылшоз сгәы стацт адыжәдыжәхәа.

Сладырзышо абасгы исыргеит са сыбжы:
«Иахәа спататәун, ацакәа сибыцәра.
Итыржәжәоит аргамәа сышрыхәацшуәа сжы,
Мач-мач иәсуп сбызшәа сцәызра.

Хар сымамкәа ацәгәеи абзиәи силсыргоит,
Стымцит уеизгы-уеизгы тыорак.
Ладантәи фадантәи асцныхәа сагоит.
Иумам хәа узыхсхәо жәытә фырак.

Нас, сухәоит, ацакәа, исухырң сыцсы,
Уара исоухәарң икацәкәоу аиаша.
Фырак шимаз здырусит ацсуәа ихазы,
Уи аамта иәсәицомызт баша...»

Цшәаалаза ацакәа цәажәеит абас:
«Дысцәымцуп згәы кахаз ахаца,
Зны утацшырң улахь ианицеит узшаз
Утоурых ду аець лапыца аца.

Иуцәызхәоу шыта архынхәра ус имариам
Уеиқәхоит иахәа азымшын узырыр.

Ацсуа ыра назаза сыоныңка итѳахуп,
Исцѳугарц сцысеуа усыграмлан.
Уажѳазы сычхара уоурц стахуп,
Уашьтан зны уи цѳырызгоит схала».

Фыртынк асуеит, аранза имаазапт.
Цьоук реыргынч акахуеикѣацѣа иаѣыхѣоит.
Знымзар-зны гѣил-шѣтык змаазап
Ашѣткѣа хызпѣаахѣоу ирхѣхѣоит.

Урт пхыз дырбалоит хаца кьаёк,
Ихы-иёы ацёыркыч-тыц анпыккалоуп.
Уахгьы-сынгы ишөихуам икьаё,
Ашьа-лабжыш ибла ихыхөхөалоуп.

Лацәырзасрак нахмырц ҳахирцәап,
Цъара иахзеицшу иргылап ақала,
Имарцеицәа ртачкәымкәа хаҳәап,
Цъаханымынтә дхынхәыр цацақала.

Зегъы-зегъ иаразэк ицәшәаны,
Ғаха-сымтрала ирхыргон ицәаа.
Хәашъа узәтәм амыткәма ашәаны,
Бзанц хоашъак узәтәм ашъамәа.

Фыртынк асуеит, аранза имаазацт.
Цьоук реыртынч акахуеиқәәтәа иаеыхәоит.

Знымзар-зны гәил-шәтык змаазаң
Ашәтқәа хызшыаахью ирхысхәоит.

Урт зааңшылоит зык... Җагәра ргом,
Игәтеиусит зегы-зегь рызеыцхан.
Маң, камчыда апстазаара рбом,
Ишьтаңпуеит рыхқәа рыкәыжыны ыыцха.

О, хрыцхауп шыта, халжәга хара
Пацақьала итатынжәга алға!
Җыынць аңсира, хлаҳәада шәара
Лабжышла изрыцқьода шәшыамға?

* * *

Аңқәара сызкыдмыршәеит схысны,
Снаңқәа җахәоушәа саанкылоуп.
Аамта маалықьра сахысны,
Быстаарак аамта стагылоуп.

Санзаахтәыз амшқәа сырхыцеит,
Мчыс сеидру адингы иснато...
Цьоуки срышьтан... Акыргы схыцхыцит,
Аха иснатуа дыкам, сызнатуагь.

Аңцәа сара шыта ситаххома,
Акыр сиашьаңкыргы, сиззатәуа?
Аңсуа инаөс азәыр сигәаңхома?
Изгәырғода сеиҳазтәуа, сеицазтәуа?

Аңцәа дыказар, баһа дынцәоума
Имбозар гәнаҳала исзыруа?

Стоурых ду адацкѣа пыщѣѣома,
Сыкѣхома ацѣхѣыра суазыруа?

Изтахыда, иацхьода соымта,
Иахьынхалан изкуада Аиапа,
Аамта, абри аамта силабынтра
Сналазыр ус, бапа-мапа?

Ацыс тахѣгѣышпазом схылца,
Шьта сеидру адингы иснато.
Санзаахтѣыз амшкѣа сырхыцсит,
Даажѣг, нас, ацсыцкѣа, сызнатуа!..

* * *

Амши ацхи – жьи-нацхыци –
Шѣхѣаакѣа дырым, силыргам.
Сара сыцстазаарей сыцхызи
Еилаѣашьоуп, рыгѣра гам.

Иабанзаназгари, нас, гѣыла?
Ианбанзакамцсари, нас, сымч?
Ацх сыцс алыхѣхѣа спагѣылоу,
Сзацымлазеситей ашара тынч?!

Мыцхѣарыла, ѣагѣыбзыцла
Сынхарц салагар сеыркѣап,
Гѣыблыртас сроурым лагырзыла,
Зы-цѣыкѣбарны сынкакѣкѣап.

Сара сыцстазаарей сыцхызи
Дрыбжагылоуп азѣ даач-маач.

Ах, амши апхи – жьи-напхыци –
Шака шөцөызгари мац-мац?

Уахь аазабла апх иацөызго,
Амш азыхэан игэхэтөыз.
Сара сышьтахыгы ицөыржөго –
Уигь апстазаара иатөыз!

Агеи ашьхеи, нхыци-аахыци
Рыцшатлакө сышьткөыцө сагоит.
Сара сыцстазаареи сыцхызи
Мачк исазар, силсыргоит.

ОЫНОАЖӘА

Амшоыноажәа акөзам сызсеу, –
Шыкәсыла сызтысхьоуп – оыноажәа.
Шьта ирдырхьсит ауаа исхысеу,
Сацоуп сыцстазаара аоынашәа.

Уажә сыкоуп сара схьыпсааны,
Ихэны ицыруа уарбаапс, схынаашәа.
Сгөырфа-гөалакәа еиҥа исхырпсааны,
Сацсроуп сыцстазаара ахынашәа.

Снап ецәак шахәшахәуа иарцхоит,
Азөггы икымзааит сымаршәа.
Зны-зынла схы схала исгәацхоит,
Сахьырбо зеггы-зегь сымоушәа.

Шьта тагалара схькөгылт. Ихьтоуп.
Сахьзома сыцстазаара ахынашәа?

Пылхатроуп сэицхызуа, ихъантоуп:
Иасырхэоит ак ымаашэа, хымаашэа.

Амшынџажэа акэзам сызэу, –
Шыкэсыла сызтысхыоуп – ынџажэа.
Шьта ирдырхэит ауаа исхысэу,
Сацоуп сыцстазаара аынашэа.

Оыстаа кэцъалк стагъежъуа стоуп,
Уи атыпраз исыхэом сываана.
Сдакэа шткэацра ирххоуп,
Адэы сыкэзарц стахым схэымаа-жъымааны.

Оынџажэа рнаџсгы сацхъа бахэроуп,
Снахыпраап ауарбеицш, схынаашэа.
Исну ахэра убас ала ихэроуп,
Иасырхэоит ак ымаашэа, хымаашэа...

МОСКВА

Сыхшара рызхаларц лыцхала,
Аныхэацхыызкэа сымхэалози.
Уск санакэшэа лахынцала,
Москвака сдэыкэымлар камлози.

Сыцнашэт ацстазара зегъ рыла.
Срыбжыхахэцэкэсит, нас, изыззои.
Ицаз иниас гэактэакрыла
Сан хэашацэгъеи сысабизеи.

Урт еикэгэыцрйо еиџацшыртэ еицш,
Аразкыцэкъа саназшьодаз?

Инасеичахан, сгәы шыртә сиңш,
Сыргәыбзыңны сыңс сзыршьодаз?..

Сыхшара рызхаларц лыцхала,
Баша аныхәацхыыз сымхәози.
Схахыызгара смоуа схала,
Дкьатар сысаби камлози...

Сыңсы азымкызт сара Акәа.
Сееидызгалсит хыма-цсыма.
Амоа сықәлеит нак, Москвака,
Гәыцра хәычкәак рцәара симан.

Москва гәытбаа, уахалалра
Ацсуаа зәырыа ашәа азырхәсит.
Смааит саргы, нас, ахархарраз,
Ишцастахыз сушварц азәы хәа.

Уара – схацкысгыы сзыкәгәыцуаз,
Иудызбалоит иахьа иуатәам.
Снеины усацхьацкәа сышхырхәогь,
Исаецнухәоит сахьмоскватәым.

Баша сцарцу ус снауцаз?
Москва, узбоит омашәақәацкәа!
Иутахым исатәашьан исутарц
Дызласхәо сысаби имышәкәанцкәа!

Абар, хажәларқәа сидызкылоз,
Сықәңшусит гәыблыла уашта.
Заа иудыруан исцынгылоз,
Уажә исоухәазом сзыниаша.

Сгәалақәа зегь нақ исхухәарц,
Цқьа дудырырц ацсуа хапа,
Ссазсырхиацәкьон ашәа узысхәарц,
Еснагь ухьз цәахыназ сгәацан...

* * *

Ссидру сансыхаз, ссидру саныцәаз.
Адәахьы сдәылымцшуа ашәкәа схаркын
Сахьакгьы рхылон сыблақәа ныцәпас
Уаханза фымцала сқыта хыркын.

Гәыгра хьшәашәакәак рышпәта схыцшылон,
Слахьынца ҕыц ирызбон ашацәа.
Ишьтан асы кәашза – икәабан иара хшыла.
Убла хнакыртә еицш апх лашацәан.

Исымам, исоуам, сагъашптам ацсгара,
Срыцхашпә, сыламыс, схьаакәа сыцәза!
Ашьтыбжь сахарц шпастаху гарак...
Аштә сгәәтеиуа сыкәуип сзацәза!

Фымцоуп сқыта агәсыцърақәа хьзеуа,
Фымцоуп қалақьхазпәа сқыта узырбо.
Уи иалатәоит зыхьпас спәаныррақәа нхысәо,
Схата сышзыхьугты сдәыкәуип спабо.

Сахьакгьы рхылон сыблақәа ныцәпас,
Илашон фымцала сқыта алакта.
Аха ссидру изыкхьазгьы, изхәода изыцәаз,
Лашьцароуп иахахаз уажә уи хәсита.

Анацалбейт, уахакгы, ишарушь хәа лыцхала,
Арбагькәа сикәсыртусейт нак, харашәа.
Ишызбоз иаразнак жәйтә цәак ахалсейт,
Изацәксейт ацсы сара сқыта оумашәа.

Избейт саргы сыртахазшәа аихацкәа.
Исхәейт мазала: «Шьта имшазои, имшаза!
Ацәашькәа ыццхакт, ашәымтакгы мцәцкәа,
Аонкәа рыгәкәацкәа качцсейт ицшзаза.

Маалык гәыбызграк ашышыыхәа исызцәырцит,
Оныс икоу срыоналан избарцгы стаххейт.
Азшәах лапара аамтала исцәызит,
Амардеицш схала ацх сасахсейт...

АБЫРГ

Зацсуара аазхәаз, изтииз –
Заа дымәасусейт, дыхцәойт.
Шәышыкәсак антәамтаз ииз,
Абар, дасә шәышыкәсак нирцәойт.

Дрыцхашьа, аамта, абырг,
(Игәы иахәомызт абранза сазап).
Уи аццәаха дицәыхьча, дицырг,
Данакәшәа абыскакцкәа азаб!

Иоухәейт изцааракәа ртак,
Шьта дзахьынхалом асыщ...
Анкәа-зны ишытихын матак,
Дасуи икамыжькәа, дшасыщ.

Уи идакәа иртахәмарусит шыак.
Имоуп еснагъ, нас, рххатәык.
Икәлак ма иыызак, иашыак
Дибазтгы, иоушан хәатәык...

Макъана иғәғәоуп ишыамхы,
Дцъаршыоит уажәыгъ дызбалак.
Зны-зынла ицхесишыоит ихы,
Дицәуом ақәыцш даныцслак...

Иацбал зынгы изснатусит,
Дылахоит дгәакуа ицәарта,
Аха ацстазаара агәашә изатусит,
Илабашыа шытихусит сита.

АУАҢЫ

Амшынгы ахәатыхла икәцоит
Имцсырц, ахы сикәнархарц.
Агәы тыцны ицоит, ицәкәырцоит,
Ишдуззогъ иакуп ацсы ахац.

Амшын газам, нас, сихоит,
Еихоит, нас, ахы сикәнархоит.

Абри адгъыл – хазхылщыз, хазкәу,
Ашәахәала ирцхоуп ецәкәак.
Ихаздырзом цкьацәкьа изакәу,
Хашреицымгы ус газақәак.

Абар, адгъыл ацсы сихәлахоит,
Аха шәтынчыз – ахы сикәнархоит.

Ахацшыа итартэаз օушэа имтэи,
Ейбацэымгра цэаныррак – шыта ихыцуа,
Цсаатэи, шэапыцшаци, цстэи
Ишацэшэо, агэра згоит, изсицхызуа.

Иахьа хауа хэшэыркыла идырчоит,
Аха рхы маза-аргама ирыхьчоит.

Дыкэпоит ахэатыхла ауабы,
Даса гэыки игэи сибарцхарцаз,
Аха синаалом, сикэшэом азэыры,
Избатэузеи урт тынч сицынхарцаз?

Аха, дшэартоуп зегь здыруа ауабы!
Ах, дрыцхауп зегь здыруа ауабы!

АЛАЦШ

Цсыхэа сымам, сан рыцха, сбыхэоит,
Бшыцсхьоугы, сбыхьхарцаз лацшыла.
Сара саптае зны илсит ахэылыхэа
Асырхэы мыжда – инымцэазо ашыла.

Уажэы икоуп, нас иараби, сзыхэо,
Сыкоуп нас, мчык агэра гацэкьан.
Аамтацкгы калароуп са сзыхэан,
Сымцароуп сзи-сымцеи неикэтэацэкьан.

Сгэы ацааршэ хьанта штажьу сыччоума?
Абри адунсиас слашэызма иахьанза?
Сан, ырдха, сан гэак, сбыхьчоума?
Иацеицшхозеи исзеиқэбырхо амца?

Сыпсы тазарц стахыпёкьам лабжышла.
Сымцароуп амшын ду сынхызлан.
Акы ыкоуп хёа сгёыцусит исылшо, –
Исмырфороуп аенышыбжьон сыцла.

Моа дуззак, сеырцшзо, снанцалан
Саныцуам, ишышытоу уанёас хёа.
Уапё ахёра цёгъа снылар хатала,
Ацсны, хёрыбгъыцла уи сасхёап.

Ацсреи азреи Ацсны рыбжьагылам.
Ацсны – Кавказ зегъы иацёыхоуп.
Зыпсы тоу уи адацкёа еидкылам,
Икёадырны игылоугъы сёыхёоуп.

Псыхёа сывам, сан рыцха, сбыхёоит,
Бшыцсхёоугъы, сбыхчарцаз лацшыла,
Ацсынра апгтаё имлеирц ахёылыхёа
Асырхёы – чагъа злымцуа ашыла.

СЫШЬХАХАЛАРҢА

Иацтёи уаёу, ма иахъатёиу
Уи иашьтада, силзыргода?
Схы-сцыхёа, сахъатёиу
Лакфакрада рыгёра згода?

Сыюны иахафё игёы иеижёоит.
Сзыхёо – сыхшыф сымымшёонда.
Сышьха халартахъ са сёеишьа,
Ишхёхёа аргаматёкьа, иацёшёода?

Аңсуа иңсы ахытоу адырра
Иахъа зәыр дыкоума изылпаша?
Сахыст шыапыла ахахә рддыра,
Исхалашарц амра шаша.

Аамта пылхат сыңсы аңәыган,
Уаңәынза аңеира сымч азхома?
Сшымшынуаоу ғың иңәырган.
Зегъ шәсынза анагара атаххома?

Амшын Еикәа ихыз сыңба
Аңырсал ланашытыз иахъакәзамыз.
Иңәгыоуп акырза ареиңыра сыбга.
Бзантыкгы, мап, сара сазәзамызт.

Сара сатәазымбо аргам
Атак истап – уи сзыниазоуп.
Сышьхауаәра хәаак амам,
Схатә дунеила адунеи сазноуп.

Иаңтәи уаоу, ма иахъатәиу
Исанхәхә, ламысла силзыргода?
Схы-сдыхәа, сахъатәиу
Лакәакрада рыгәра згода?

АХЪЗ

Зны-зынла еиңууп уцар уныбжъаз,
Еиңууп зны-зынла уәажәклар.
Аңсра ахатсиңи иңакыдахоит ахъз
Мыңхәы ианрылаңәа ажәлар.

Анцәа уанипах знык ууафны,
Цытфыкгы калароуп уздыруа.
Мыцхәы, сухәоит, уонамхан уоны,
Аха удәықәымлан устәкыа укалтыруа.

Иузырха зны-зынла, дад, асыкәбал,
Ишьтыхла мац-мац уахатыргы.
Уасамхан, иауазар, аамта абарбал,
Уазхәыцла ишыкоу акәадыргы.

Уаншәаша уахысыр, акгы уацәшәазом,
Уи уацәпазар уара, узыруазырцәси?
Мши-цхи реицш назаза сицшбуп, инцәазом
Ахъзи, нас ахъымзг мцәхәмыцәси.

Сыцшфушәа бзанцыкгы исхәашам: «Уәтаз».
Есымша истахуп уара уәажәклар,
Ацсра ахәтеицш ицәкыдахоит ахъз
Мыцхәзак уанрылаха ажәлар.

* * *

Саиыцәа Нури Ваниеи Лаиәриаа
ирыхъзынаылоуп

Иахъанзагъ ҳаками ҳхы ҳтәны
Иаахтны ҳцәуом лағырзыла.
Иҳаршәит ацсәа ҳархатәаны,
Ргәышцқәа кылжәан сихәцәыла.

Ҳшақәымгәыцзоз ҳзыхъ табәит,
Иҳахъшит ҳарт ашәаза-гәәза.

Шьта амамикәарацәкьа ахацсит
Наунагза хара хгәаца.

Хаикәпах мчы мыждак хакит,
Хархагсит амҗа хәхьанырцаз.
Ах, иараби, харт хшьапкит
Ацсәә гәакқәа хзырзахырцаз.

Кәтол абакоу? Ихарахсит.
Акәа абакоу? Адгьыл ацан.
Ацсәә гәакқәа харахсит,
Абри хыызгаз иоуп ахаца.

Ма знык ирухьазма қыф?
Иағын, иағғышьян анышә асра...
Иагәылазомыт ашьаршьаф,
О, иазкуамыт асакаса.

Ишцаҳазкылкьей аены аурт?
Хрыцхаршьозма хазбалакгы?
Ацсны амҗақәа ирнымзалт урт,
Иахгсит мшышла иҳаулакгы.

Доуха мчыла, анцәа хайбыт,
Хамырхагарц ускан иахбаз.
Икахцсит хнапала аҗоубыт, –
Ғацашья рымамыт акәыба.

Иахзыцшума хадхьакагь уашьтан,
Хазгәылацсран икоу азын?
Убас урт кәакәаса ишьтан,
Хәхьрыхәацшуаз сцәа сҗазызон.

Иззатәузеи, аргама избейт
Цсуа цейцәак шыроашыцәкяз.
Аус мариалаза ирызбейт,
Ицәыргазамкәа дара зшыцәкяз.

...Мач-мач адцәахагы хайнышәт,
Цытрак дхавсыр – уигь зейцшыкам.
Хашцәуоз иамахдсит анышә, –
Убри акәзоуп иашас икоу.

* * *

Избоит: ауаа зегьцәкәа уаам,
Икоуп уакәызшыа җахрак.
Мап, иахьанзагы ицшаам
Дара сидызкыло цапхак.

Амачаз абцаркәа тдыркьоит,
Егъламаз айбашьра иазхиоуп.
Аенышыбжьон рыжәа ткьоит,
Рыцсы мыжда апәы иахоуп.

Сеиҗышәшәоит җымт баф-бафы.
Исзызырышыа азә дызбом.
Истахын дысзааигәазарц ауафы,
Иара икынза арахь сназом.

Агәыцжәараз аума, нас, сызшоу?
Ма ишкәышым збарцазу адуней?
Сара соума аус злоу,
Гәакрас шәылымкаа сзыниси?

Смыщәа апцкәа сыршахьсит,
Сшыцпуаз атуаныхь сыбла траа.
Ркәышра иахысны ицацәахьсит.
Агәсыцърахь рхы дырхсит ауаа.

Постцәас икоу, калам зкуа,
Ражәа атынчроуп изызку.
Ауаа роуп урз зызгәыкуа,
Иазхәыцусит мөас иахьа изкәу.

Амачаз абцъаркәа тдыркьоит,
Егъзламаз аибашъра иазхиоуп.
Аенышъыбжъон рыжәаа ткъоит,
Рыцсы мыжда ацәы иахоуп.

Апостцәа рымчкәа баша иршәоит,
Цъоук цшуп ахысра иазхианы.
Шәаанәас, иауазар, ишәыршәоит
Зыцс жәәан икыду сцәақәаны!

* * *

Аргама, сыбла ишабо,
Исхаразам санаңашәкуа,
Сеицшхоит адгъыл аншабо,
Азыдараз иара аңәажәкуа.

Анхаә ичкәын зацә – сара
Абри ақалақь салтны сцашан, –
Амц саңәгыларцаз хара,
Снахандеи камларц мцурашан.

Мхэыц цэажэароуп схы кэыншьо
Сказцо, ипызжэо са сдацикэа.
Игэакусит адгьыл аншабо,
Ианазыхэшэу ацэыкэбарцэа.

Сатэаибом акэымзар, избан,
Сымчыдоуп акэымзар, исыхъси,
Ауао фантхь, шэзырфи, абан,
Ихэоит сицакны сыжэлеи сыхъзи?

Арахь ианышьтихуа апатхь,
Даныхныхэо дажэарказо,
Дысцэынхацэком ауао фантхь,
Исызиргылоит акаруаса.

Анхао ичкэын запэ – сара
Абри акалакь сафазама?
Азэ дасызаргь схырцэара,
Дсырехэо акынзагьы сназама?

Анхао ичкэын запэ – сара
Иарбан згьу сызго сымтарсны?
Анхао ичкэын запэ – сара
Исзымфацигом схы нхаоцасла.

Ах, сидхалсит ауао фантхь,
Ихаштхьоу знымзар-зны дшыцсыша.
Сгэы ццэсит, исымышэх абри апатхь,
Афы акэақхэа изысыша.

* * *

Сышлыхэацшуаз цхэызба ссирзак,
Ацхэызба хэа, зынза асарха,

Ишкәакәза, ак иыпрак,
Ғымт днасыдгылеит апсәәха.

Сгәы зегь баша итәызма апәала?
Сахынсеимаз сәә сәзысит.
Ларгы дзымсеит лныкәашәала, –
Лшыаны лыташәан, дпәәцәхныслсит,

Аха акгы лмыхьазшәа, лсыриашан,
Дсихышәашәо лымәа дныкәлсит.
Сара сзын уа апсәәха дбашан,
Мца шоурак мцабзха инасәыкәлсит.

Мчык насыцасит фыртынцас,
Сналыхьзарц апхәызба слышьталт.
Апсәәхагь уакәпәкә днасымпас
Санизымк, ихиршәлсит сышьта...

Нас дцон апхәызба, дцон – асарха,
Сара лыхьзашьак сымазамызт.
Санхьацш дсышьтазар хәа апсәәха,
Ихабар бжъазхьан, дыказамызт.

АҒЕИҢАКҢЫ

Гәы-зцам, хы-зцам, адәахьтәи
Асрацш хгыла-әгылара.
Дшыстахзамгы, иахьтәи
Имчаз азә исылара;

Зегь зышпо итахханы
Хахәырцәиа сыркәцара.

Ажә бамбала сырцханы,
Цас садарца сырцара;

Сәәхә-сәгәаны, слашәны.
Амца акыргы стәыллара,
Ажәак сзымхәо, сеихашәны,
Схәамтеи-самтеи сырғыллара;

Дызлакам ала уи дырххо
Уахгы-сынгы изыргара.
Агәра игарцаз спигәацхо
Мыцхәы ицәшәа-зызара;

Уи дыхшыотран, зегъ ибо,
Схы мац-мац амкәыбатәра.
Имц-цла дыкәтәаны, дсырбо,
Хыхынтә рыцхыла скәыбара;

Цьбуки сарси хлсинкьаны
Цылгьд дук хабжыцаара.
Уахгы-сынгы, сыхәхәаны,
Хшпа дкәабоуп хәа ихыкәаара;

Уацәы дшышьтыцша баны,
Сацхраарц хыхь ихалара,
Дыкоуп хәа апсуаа дырцаны
Ахызкәа ихынырхалара.

Җнак сыркәацыр игәагъны,
Сеитап ицсы сшеитара...
Абар дсабжьоит иажәа ргъны,
Дахьзахьсит асситакра.

* * *

Стгәы тнакьоит уахынла сымгесимцарак,
Пхыз-лабсабоушәа гагақәак анцәырцлак.
Сеасыршыцылоит, смыццакзакәа, алашыцара,
Сыңсы тынчхарц, алашара анысцәызлак.

Ишаны ишәыстоит, сеигзом сымши-сыңхи,
Аха мацк сыхъча, нас, сухәоит, аамтсеикәшара.
Истахым сымфасырц имхәазакәа стгәыцха,
Истахым лассы сацәызырц алашара.

Сеасыршыцылоит, смыццакзакәа, алашыцара,
Издыргәышыоит уи сыцахарц шысцейцшу.
Шәара ишәымаз, шәара ишәымаз алашара,
Макъаназ шәаргы саргы иахзеицшу...

* * *

Азбахә умхәаргы, иурехәаргы, иурцаргы
Шьта зегъакоуп, тоурыхуп изтәу.
Ижбакцоуп ауахәама иахагылоу ацаргы,
Ләақуп атзамц сицхәа дукәа ирыцштәу.

Иеахауп абри ауахәама. Азәызацәык днеиуам,
Цәашык ибылуам цсатақәак лашахарц.
Ма анцәа диашьапкуа уа дматансиуам,
Ихааза уацәыкгы амра ихацхарц.

Москва есымша мца-шоурак итаршәуп.
Иахъанза иамблыц – уи ицсы ишьсит.
Ихиеит, иагъхиамхсит Пушкин инаршәгы,
Инасыц абри ауахәамае ицшьсит.

Аразкы имазаргъ сеидру ак зытнымхо,
Зыхъз зынза ирѣщамшѣо ауа-атахгъы.
Ацшзара акѣызма Пушкин изымхоз?
Бзиабарак акѣызма изкѣитѣоз ихгъы?

Ах, сара рыцѣа, анкѣа санкѣыцшыз
Сѣашьон, иахъагъы исейжѣо раѣоуп.
Уажѣоуп, нас, уажѣоуп сынтагылан санкѣыша,
Сус сѣаназыскша, аха шыта ихышѣаѣоуп.

Исоуп саргъы, нас, сышнѣиуа ацсгарта,
Ѣымт-псымшыа исхысхѣап ацша-ѣѣгъа, аурт.
Санкѣыцшыз сызѣаараѣа исымазма ргарта.
Маѣ-маѣ ихысхѣахо иалагѣит урт.

Бзиабара мѣабызк азыхѣан иаѣсазма
Асарбылра илашѣ-ѣзамыкѣыз ахы?
Уаѣа найлымшо Пушкин дааѣсазма?
Игѣы ѣыржѣахъазма ма иуа-итахы?

Иѣахауп абри ауахѣама. Азѣызаѣѣык днѣиуам,
Ѣѣашьык ибылуам ѣсѣаѣѣак лашахарѣ.
Ма анѣѣа диашьанкуа уа дматанѣиуам,
Ихааза уаѣѣыкгъы амра ихаѣхарѣ.

* * *

Зыѣсадгъыл иаѣѣитѣу, уи ала згѣы хыху,
Есымша ситѣыхны дыѣками илахъ.
Ацсуа дгъыл рыцѣа. Зыжѣла абѣаѣѣѣа зыхыу,
Сыѣсы шыѣѣыхѣхѣо сѣынасхап сѣытахъ.

Апх-лашыца спацэажэо аарлахэа исыкэшоит,
Сара сзы ихаарадоуп избо аонкэапэкья.
Амоан сышнсиуа ссибырцэартэ исыкэшоит,
Сапсуара агэацгас ипцэаз адакэапэкья.

Насышуп сахыкыоу исымамкэа гэнаха,
Срыцхауп дахьсымам сгэалакэа цхьазцо.
Сахыцалак иссахэуа атоурыхтэ бызкатаха
Рхарцоуп зыжэла зыху скытакэа иахьанзагь.

Издырусит, сыжэлар рхэынчара шамуа,
Ирхыргоит урт рыцстазаара лакэшэа.
Ёнак ирызкылцхап убас мрак шамшамуа,
Ёнак изкэымгэыцуа бзиара дук иакэшэап.

Аус хьанта ацеицшуп зда сымазам Акэа
(Анцэа иахьумырсын хэызбеи далакьи).
Саныкам псыхэак рмоурашэа, сгэакуа,
Цхацас срыбжалеит қытеи калакьи.

* * *

Аамта агэра шыта исымпыцкьоит.
Аргама ишызбо ихагахоит.
Исымхэаша ажэа ссыцкьоит,
Исыхь сыздыруам, сдагэахоит.

Сганаэытэкья афы қшаргьы,
Сшэаны ажэоан сацацшзом
Хьаас исымоу, ихэларгьы ишаргьы:
Сыцсы ажэоан иацазом

Ускәак касцоит хыма-псыма,
Сашьтоуп, нас, сахьхымцәара.
Ишыстахыцкәью абаха сывам
Аамта ахышхыцәара.

Сшазыцшзамыз сацбал ааизар?
Исхамыштышна схасырштусит.
Сықәраггы мац-мац исиааизар?
Аамта апарда салыцшусит.

Сасырхә, Аамта, ускәацуам усггы,
Ушхамцәкыа ма уцхацкыа.
Нарт Сасыркәаггы Абрыскыылггы
Исымазам рызхәышхацкыа.

Агәра иску шыта исымпыцкюит.
Аамта шыта исыцәхагахоит.
Исымхәаша ажәа сьыцкюит,
Иара убри сцырхагахоит.

Избоит аргам: аамта сазом,
Ма сзыхьчо хәа исымада?
Сара сакәзам, сара сакәзам
Анцәа кадыць имадоу.

Сара сакәзам, сара сакәзам
Анцәа зхәатәы хеицоггы.
Ацларкәыкә хәыц тәамоахә ақәзам,
Иароуп ахылца зхеицоггы.

* * *

Саб иблақәа алабжыш рхызбаалт.
Иара сьтуам. Са исыздыруам изызхәоу.

Иарбан, анацъалбеит, ихы зхибааз,
Дахыкам акэзар игэтыхак назеихэо?

Дмажэзеит, икэра шдуугы, шыамхыла,
Макъаназ еиқэчабза икоуп уи ихшыю.
Лабжышқәак саб иблақәа ирхылеит,
Шьта дшахымзо ибамашь аамта-асыю?

...Иапгтае зегъ анеилаз хыла-гэыла,
Енак-зны уака асымкэыл анизлеи,
Уазыр ажәакгы иыпцмыршәакәа дгылан,
Ицха данцсы, ианцәуоз гэылси-злеи.

Акыр шықәса шьтрала сарггы инысцышт.
Ишпасытнымхо цъара сызбахә зхәо...
Саб иблақәа алабжыш нарывцыжт,
Издыррыдашь, о, издыррыдашь изызхәоу?

АНАСЫЦ

Идгылтәу, ижәфәнтәу насыцк
Сара еснагъ агәра згоит.
Уи саблырц исыпхоит ацсык,
Еыюцас мчык савган сагоит.

Зныхгы, ашьтыбжь сахәртә,
Убас уи убас иааигәахоит.
Еазныхгы, сыпсы насыхкәартә,
Срыцхамшьа, иссашәышпәны ицоит.

Уи зхароу са сгәы еилнаргоит:
Сыдгылтә насыц хьантацәоуп.

Сыжѳантѳ насыц ахь сеихоит,
Аха уигъ харацѳоуп, иласцѳоуп.

Идгъылтѳу, иагъжѳантѳу насыцк
Спазхѳыцуа шыта ацх симыгтоит.
Стѳапа итауазшѳа ас-цыбк,
Нас мрак нтацхазшѳа, сихыккоит.

Абар шыта, нас, ацх симыгтоит,
Мач-мач, имца шкѳакѳан, ѳадантѳ.
Алашыцара са сышка иааскѳоит,
Инаскъысыр, сеикѳыццышѳа сагартѳ.

Сыжѳан насыц ашытакѳа збom,
Аха сыдгъылтѳ, иухъзеи? Сурдыст.
Амца шкѳакѳа сыпсы шыцнархом, –
Сымблыкѳа нак инаскъыст.

* * *

Зыжь ацулак схыланы сызсозшѳа,
Цъарантѳ слымха итаѳуазшѳа шытыбжык,
Арахъ сыпсы сызтымкаауа, схѳаесозшѳа,
Схѳыцы-зыцуа салан сара цхызк.

Азыжь ахахѳ-сса кырцхцас иалапсахуан,
Ицахуан сапхъа аѳаѳгы ѳыбганы.
Смадагъ-мадашѳо бапа схы сырѳакуан,
Избахуан шыта спшызтымцуаз сеибганы.

Стахон цхызла... Аха цхызлацѳкыагъ сыгѳнахан,
Цѳыкѳбарк ансыкѳтѳа сѳыхсит сцѳырханы.

Сахәшья рыцха лсахья сханы икнахан,
Ицон уи лылабжышқәа лсыкәкәаны.

* * *

Гәыграс хыцъаггы ихамаз
Хқәыцшра акәын – уаха акаггы.
Ақалақь иазшаз тыцхамызт,
Уи иазшоу сакәзам сарггы.

Заацәан сымчқәа кацсама,
Схы сымагәхьхан сказцей?
Бдоуха аццшара сыххны саман,
Сыткәаны саман бдуней.

Лахьынцас, бара ахәаша, ибыман:
Ибцылоз агәқәа зегь тацәын.
Бхы базныжын, беитымын,
Ацстазарае усггы бзацәын.

Бара – ацсабара иахшараз,
Ишысхәара сакәшәом бзеицшыз.
Быцылт быссирха шыжь шараз...
Фыстаа мцас иарбан бзыблыз?

...Ақалақь иазшаз тыцхамызт,
Уи иазшоу сакәым сарггы.
Гәыграс хыцъаггы ихамаз
Хқәыцшра акәын – уаха акаггы.

Бгәеисыбжь шыта исахапам,
Схыцәкья цқья агәра згом...

Быхнахт акатран-мѡа бапа,
Бышьтак анхалан хѡа збѡм.

Харт шыта хайцылашам уаха,
Бдунеи лапыца акынза сназом.
Ёнак зны дхабжыхаит апсѡаха,
Сымчыдоуп, ажѡак сызхѡазом.

Цхызла быѡѡлазом сымцын,
Бызхѡыцхагъ сазом уаѡпас.
Испѡоит гѡнаѡа ахьсымам насыцны,
Сахыцѡѡу сгѡырѡоит лагырзѡас.

ААМТА

Исѡыхътазам, ишхаразам,
Изѡоит амш акалашѡа.
Аамта акгы ахаразам,
Аамта акгы агѡалашѡом.

Аамтсикѡшара сгараѡан
Сарѡысгѡышыѡн анкѡаза.
Саѡбал, маѡк исараза, -
Сгѡы хаѡѡхсит икѡакѡаза.

Анѡѡа иѡаѡхѡа ѡастазом,
Шыта исзызѡом исмызѡаѡ.
Сѡызѡѡак ѡѡѡырѡак реарѡазан,
Ёа ѡѡак рхарѡсит изымѡаѡ.

Ихѡлазаргѡы, ишазаргѡы
Ишыѡаѡ иѡоуп саѡсуа-шыа,

Исзеитакуам, ишпазури,
Сказшьеи, сцаси, сысасшьеи.

Издырусит: шыта сатэыцэкьамзаап
Сзыцэнымхоз аамтсикэшарагы.
Ауаа зацэык сыртэыцэкьазаап,
Урт ракэзаап сымш лашарагы.

Сгэасы ихьтам, иагыцхаразам,
Сцарыма цэкэырцак ссатаны?
Аамта акгы ахаразам,
Избахьада аамта аеситакны?

СИЕЦӘАХӘ

Сшыкоу сыказ: сеихамкэан, сеицямкэан,
Акы сзахымхуа, атахызаргь ихьыз.
Сапта тыцха-цшза, ура ма уеицямкын,
Атыц унхалоит нацэкьыск анухьыс.

Цсик мышкы-зны саптае диуазар,
Дахзызароуп сапта. Ах, уи сацэшэоит.
Иахьа ирыцхамшьа азэыр ишэиуазар,
Ишэицхьыз ихьцэкьа ишиапоу иташэоит.

Скаларгы енак, ацбал цэгьак ссеицшны,
Уи хьаам, нас, слахьынца сатэуп,
Аха арака лабжыши гэыргыареи ззеицшны
Изхызгахьоу сапта блахшэала хьчатэуп.

Сиззатэшам сызцэымгу енак зны синаалан,
Исцэымгу дшысцэымгу бзанцык исымзацт.

Уадафрак асапхба маза сыбналан,
Сыпсгатэы сыман, ижэдыруз сымцайт.

Хбааи гэалси ныпхбахэан, снарыхан
Фыстусит: «Ссызцэа, шэааскба,
Хдац-пашэи, хдыынцэи, хтоурыхи
Шыта иаамтоуп, иахзеилшэырга цкба!»

Слымха итафусит харантэи иснато сыбжныфара
Акырза сзызхэыцша атак:
«Еигэныфоруи, сигэныфоруи, сигэныфоруи,
Еигэныфоруи иказоу шытак».

Истахым агэыр аца рахэыцшэа скылшэар...
Сыпсстазара мшыиншэа игазгоит.
Зны – иамукэа систэахэ тынч ианызкыдшэа,
Сапсфэынза ахала ацы аанагоит.

АХАҚ

Уажэ ижэбахыоу акэзам Апсны,
Саргы шыта ижэбахыоу сакэзам.
Издырусит сымфашыахуа зны,
Аргама уи ацпзара спақэзуа.

– Ичхала, о, ичхала, зегь чхала, –
Сгэы итасхэоит, сапсхаусит сыбыз, –
Ублачыц еицш иуцэымзыц хьчала,
Утоурых хэызба ццышэуи иагрыршыз...

Адунси зегь иахыфып, иахап
Сыштатахаз сара афстаа икэцфалцкба.

Амч ызма, мпәән, саңсуара аһак
Иаразнак исхысыртә сынчалтцәкьян?

Сара саңкыс зымчу сиңәшәазом,
Ихьантацәкьоуп икастәо аңзаша.
Сгәы ссижәсит, тынхакгы дызбом,
Дадгылан сиаша зыхьчаша.

Убас сара исыртоит хтынкьяк,
Убас сладыркәуеит сара ажәала,
Имч сықәхоит шыта мөасоы хыткьяк,
Сдаң-цашә ихәрусит уи шашәала.

Доуха мчуп сара амца сзыркуа,
Пхьа сназго Аңсны аидара сгәыцак,
Уи шназго, сыңсы еизыркәкәа,
Сишьяаит, нас, сызшыуа инастгәйдцан.

ХРАЗКЫ-ЦЛА

Амахә мач-мач ихьжәжәоит
Хабдуцәа иртынхаз уи арацла.
Иахьанза ишпәартамызт дацла,
Аха шытацәкья, шытацәкья саңәшәоит.

Цсуа жьуп иакәу захәас,
Макьаназ, рыңча, иаҗалоит...
Ххәууп харт ишхамырку хәала,
Сеидру хзыкәшәазгы уамас.

Бзанцыкгы хзахьзашам хгәыхәтәы
Ханаҗшәа хразкы-цла хабгьжәны.

Ишсашәхәара, иҳахьзеи, ҳаймбҕыжәны
Ҳхы ахынахо ҳақелартә адәы?

Зыблароуп аамта... Ҳацәшәоит.
Дыгәғәоуп уи акәадыргы зеахазкыз...
Арацла – ҳтызтыц ду зымәхазкыз,
Амахә мац-мац ихыжәжәоит.

Изыхьчарыда уацәы ҳамзырха?
Изгәырәарыда иҳагхо, иҳацло?
Иәоит, шыта иәацәкьоит арацла,
Иәагәышьоит, абар, азахә.

Адунеи сицаныцусит лассы,
Аха урт алакоуп ссиррак акала,
Ишрыцоугы хаарак тагалан,
Рымцынка дықәлом уаәпсык.

Уи арацла омашә иҳаракзоуп,
Нас, дабакоу изкәыбаша рыцхыла?
Ацар ажь ахырфо шәгәы шәмыхылан, –
Ҳзышыцылахьоу акырза ирацәоуп.

Ҳарт иахьанза ҳдунеи еикаран,
Ҳакан иахдырузшә нбанқәак...
Иафьшәшәоит амахә каканқәак
Уи арацла ианықәтәо акәраан.

* * *

Уи асны сеишәара – сицаран,
Схәыцуан, сыгхақәа гәынга.

Маңәыссимкьаран, лапшпашәаран,
Исбартан сахьақәак рхәынга.

Сара сыеура бжьарахыцан,
Исцынгылозгы рацәан.
Абри ажәәан цамцам схыбран,
Абри адгьыл цшқа сцәартан.

Аиаша спашьтаз сыцсылмтыкуан,
Аиаша спашьтаз са скәруан,
Ацстазаара сартаслымуан,
Мач-мач сышпәгәашә анаркуан.

Ирацәәоуп игәнызгақәо санышла,
Амәә сижьагақәә сдырххсит,
Сжәылеит башаза даушла,
Ажәа агәара сыздырхсит.

Исыхьзеи сышпхәә тагъежыртақ
Икоу снышәнапәс ссасны?
Ицәырымгақәә рхарта-сартак
Цьоукы итарфазсит Ацсны...

Сара исызныкәаз ипсыхәтамыз, –
Ашәеиқәә салцусит знымзар-зны.
Азәгы исацхәа исхәом: «Сатамыз»,
Сыцсусит сыгәтыха нагзаны.

Уи аены сеишәара-еицаран,
Схәыцуан, сыгхақәә гәынга.
Маңәыссимкьаран, лапшпашәаран,
Ишысбартаз сахьақәак рхәнга.

Азэгъы изымдырзоз сыбжьала
Ианеыст, сыбжь апхьахэа ирынкьсит...
Агэарабжьара сыхэак бжьалан,
Насыцк аман нак ибжькьсит.

* * *

Азэ дысхагыланы дыхэхэазшэа,
Цхыбжьон атхарцэхэа сансыха,
Избсит сзымцысуа ссахэазшэа,
Исылакшозшэа асаркьа цыха.

...Мыцхэы итынчран сара скытан,
Зегъ ыцэан тынч, цэашпык аркымкэа.
Цпшпэы ахазамкэа амза кыдын,
Сеыспьуазаргъы усс иакымкэа.

Убас сыкан, схы стахымшэа,
Иавызбон убас схы харак.
Сыцсы сцэагарц атахызшэа,
Исцэацалон апх-цэца хаарак.

Скаларын сыцхзапа сцылан,
Уаопас хшыюла са сынхозтгъы,
Сахьа ссирзак сыбла ихгылан,
Фыстаа хэыцрак самырххозтгъы...

Азэ дысхагылан дыхэхэазшэа,
Цхыбжьон атхарцэхэа сансыха,
Сзымцэажэазсит, ссахахазшэа,
Самыхэазсит гэаныла цссыхрак.

Акызатәык сара ицбасшьоз:
Ғыцбарах зегъы-зегъ сцылеит...
Саанрыжъхъазаарын сыцхазшьаз,
Амза цааршә гәыдыскылеит.

* * *

Исценицшыз шәзымдырт закә ацбалыз,
Сызгаз шәзымдрит иарбан цшаз,
Цәыцоу, саану, ма икәцъалу
Еилзыргада уи зеицшраз,

Аха ак хыхьынтә, имишәанха,
Сапгәә иаины инатәсит.
Сышәзымышъчеит шәкама шәахан,
Шәкьарахә шәацхан, абжы мгеит.

Ари сцъынцъәә гәагърак сылан,
Гәаныла сияцлабуан анцәа...
Ажәак смышрхәакәа, сыртыслымны,
Сеилыршьит ажәәан адауцәа.

Акыргы ссыскъазеит имцымкәа,
Аха сҭадырпалеит рыкәцъал.
Нас апшәымтәкгы ахмышрцкәа,
Хцеит хнахыцрааны Хәацбал.

Исаргамом урт исархәаз,
Исаргамазом хахыцаз.
Доухак ыкоуп сара сәазхәаз,
Сгәсилашыра зегъ жәагәаз.

Сырхымцәусит сани саби,
Сырхымцәуазсит схәыцқәа...
Ца змам ажәоан ду асаба
Иразнышха ирықәцсит снапқәа.

Сыжәбон бзиа шәыңсы тыхны,
Ауаа, шәыззатәуп, шәхапқы сцит!
Шәыдгылтә гәжәажәара зегь шытыхны,
Ижәдыруз, ажәоан ахь изгсит!

АПОЕТ

Зегь патриотцәоуп уара уда,
Иузырхәогь даараза ирацәоуп:
«Абар, дахьцо апост шәыргәында,
Иичышә-мышнәуа ацәа ицәоуп».

Цьоук рыбыз иафойт... Рылаәутзом,
Уара ухәыцрақәа сакуп,
Аха уанақәшәагь, ус уеузом,
Уңсы уамеигзарц утахуп.

Адоуха макъана акрахьамчу,
Ахатыркәцара уацсоуп.
Уара ицхоушьойт улша ахьмачу,
Арахь, иараби, уаацсоуп.

Патриот кадыцьк, аанда жакъак,
Ахшыю кадыць уирцалоит.
Амоан цъара, игәы тырсақъа,
«Хпост дызәузеи» хәа дцаалоит.

Цкә узыршыпәкьар, уара уда
Зегъ рнапәкьарақәа тыккьоит...
Мшәан мтәыжәәада изыпыррыда,
Ахәа ырывыр баша иркьоит.

Итызшәаргоит уара усымтра,
Арахь усымтра усикәнажәоит.
Ушыацәхныслоит тымра-тымра,
Уахымгәыцзо ухыз рәашәоит.

Зегьы кәышпәахсит, дад, арака,
Апатриотцәа ухәсит хәа – алахарт.
Спост рыцха, угәак-пәакра
Уара уда дамазам шахат!

* * *

Абар, шыта амрагы ташәоит,
Исырхәлоит қәак самырбаазакәа.
Мач-мач акаҳара сацәшәоит,
Ус мач-мач, изымбазакәа.

Сазхәыцын сымш исхызгаз тынч,
Имәасит баша, сыырцхашада?
Сазхәыцын цкәа изыхтныспаз сымч,
Исыпсакьсит уи хаҳада-цышыада.

Нас иаамтоуп шыта, силыргатәуп
Абас сгәак-пәакуа амәа сзыкәу.
Сыцстазаара сцынць иатәуп,
Сымәасрымашь ауал шыкәу?

Хар умазам хэа сышдырехэо,
Стэы пдыркэандо ныхэасала,
Стэыр хэа спэоит мыцла сыхэхэо,
Скалар хэа шазапас исэалан.

Ауал ду иацоу ирцэара
Мариазаргы, дыгэнахауп...
Шьха уарба дуззак хыхь, цэара,
Имтысзо ахауа иалакнахауп.

Ажэоан амехак хыхь, цэара,
Избоит ауарба иху мцырзошэа,
Нак-аак хаеушэа ахжэара,
Хацсы зызтацэкьоу хэсилмыргошэа.

Зынгы рахэыцпас сихэтхашэоит
Сымша-лакьта – са сзыхзызо.
Мач-мач акахара сацэшэоит,
Изымбазакэа, спақэымгэыцзо.

* * *

Сыдгыыл гэакьа тынч сахуп,
Сааит иахьанза схымцэакэа.
Даса пытк снаскьарц стахуп,
Лассы сымша нымцэакэа.

Сызустоу адырра мариазоуп,
Санеыхоу сара ссыхапэкьоуп.
Зны саргамоуп, зны смазоуп,
Сыерыстом баша асыхацэа.

Агәра сзымго снит ацәы,
Уи сцылозаргъ ибырлапша...
Скарыжбыр икылжәаны сгәыхәцәы
Схацкы камыршәуа исцылаша?

Акгы саццоллом сыццакны...
Иацтәи амшгы сцыпшкляхәусит.
Сыццышәхартә сабылузит мцакы,
Арахь уи амца сарлахәусит.

Шьтацәкыа ссидара мыцхәуп,
Сдәықәуп сгәыцшаа-хыцшаауа.
Спшәбартә акынза сара схәуп,
О, дарбан сцынцъ сахызпшәауа?

Исылахәмарит цюук рацәа,
Сцынцпәкыа спәызыртә сырлашәуп.
Аха са сызбжа итәуп анцәа,
Сызбжак ауаа ирыларшәуп.

* * *

Зны-зынла сгәы мыжда қахауп,
Избоит Акәа салоушәа скьалан.
Атзамц хыпәашәа хцәышаас икнахауп,
Ирыцхәхәа сцәошьта сидшәакыала.

Стаццлоит уи пәахыала... хашала,
Исзыццшүшәа насыцк схы санеижьо.
Сихапцхьазаргъ соыза хәтала,
Уеизггы-уеизггы сыкам сыцхейшьо.

Аоны цэыш сипхэа дукэа ркэарами
Сызшыуа, лассы санацэымца.
Уи ацэгъеи абзиси еикарами,
Иарцэом, иагъеикэнатом сымца.

Азеицш օны. Азеицш хыбра. Ауада,
Схы сымагәыхьха сыѳнаршәуи.
Зызхара атзамц цөхөкәа збахьада?
Урт исыкәдыршәран икоу шыаршыафун.

Санхэыцлак, исылпсаауеит исылоу зегъ дас...
Нас уртқәа зегъ здырит – сара санжоедас.
Схэыцра шыжбымтанказ сышжбаз, сыпкәтәз,
Исыпәтәымыз дунейк ахь сымса хэыч шхаз.

Схәыҭра шьжыымтанказ слыреыхан сахәшыа:
–Уажәыгъы ушпаңәу, сапша, уңхаша,
Иахьа, мпәан, цыгала, ашкол ахь умцои,
Шьта уңаә кәыбчан уара укамлои!

Абар, сашъа, анбан шәкәы – излоуцо ацара,
Истахуп уи напымшла иустарц сара. –
Абас насалхәан, сылахь днагәзит,
Сахәшьеихаб лнапала ашәкәы наслырkit.

Иццзан, аиапаз, анбан шөкәы аңә,
Уи цыс ссирк ианыз сара сгәыргәңә
Зны цшәаала ишпышыит, игәыдыскылт нас...
Ах, насоуп ианыздыр, сара санәсидас...

Ашәкәы цсуа нбанмызт, уи анбан сакын.
Сбызшәа, сбызшәа рыцәа, амоакәа кын.
Издырусит уажә дшыкоу изхәаша сыгәшәа,
Аха ахәра хтусит унакысыр сбызшәа.

Санхәыцлак, исылцсааусит исыллоу зегь дас...
Нас уртқәа зегь здырит – сара санәсидас.
Уи аңыс ангәыдыскылоз исәаңсаз ахәы
Срыцқьоушәа, асаркәа санцшылоит мыцхәы.

НАЗАТАТӘИ СЫҢНЫ

Назатәи сыґны сыгәтыхан
Зны сазхәыцуа скаларушь?
Хылаңшыда, са сеитымхан,
Сажәымтыеха сынхарушь?

– Уажәыгь дыкоума дымцсыцкәа?
Абас сзырхәартә слакәзарушь?
Схы зыхтнысцо сускәа-схәысқәа
Азы инатаны итәарушь?

Сыцсымтазы сгәы нызкыло
Ажәа кәандак сахарушь?
Ахшара хәа исыңагыло
Ламыс рыман рызхарушь?

Стөйк хәа рыламкәа зегърыла,
Спақәымгәыңзо исыңаркрушь?
Еидызгалаз гәакцәакрыла
Илагәтасны иртирушь?

Стоурых мәа зынза исхаштны,
Сыхшыө мыжда тыкәкәарушь?
Сейгәыдцатәхар, азә дысхашшаан,
Сыбырзык ма изхәарушь?

Ус акәымкәа, сгәы сиңамкуа,
Абыржә сшыкуо сынхарушь?
Спақәымгәыңзо, жәымта шкәакәа
Змоу са сакәны скаларушь?..

АҢҢ

Сәы зшәахада сихагәаны,
Ажәак сәыңшәан исымхәартә?
Ңык кыркырусит цхагәаны,
Изыцьгәада слымхәкәа ирмахартә?

Маза ихаркәало снаңәа,
Исңәацз сымшкәа сыңхязом.
Сиңәиит усгы сара аңңәа, -
Ахызәң сывкыан иңазом.

Аңсңәаха сышыклахәра даәзоуң,
Иңааршә сакрымашь сеимлахәа?
Сразкы, сзыкәгәыңуа уара уоуң,
Ааңын маңәала сеилахәа.

Җык кыркырусит цагаһаны,
Икыркырусит, имлашыусит.
Икыркырусит иааигәаны,
Сгәашә иагәйдан асашыусит.

Ахаблаҗ ицәоуп ргәкәа каршә,
Лак машәыршәагы ишуам.
Хыла иасуеит сеиха агәашә,
Аха иабакоу, уи атуам.

Хацыцла иаакоит аиха,
Агәаг убриала иахнагоит.
Иатаауеит аацын сымзырха,
Лассы ашыацгы аанагоит.

Дасума дсыкәшәизарц анцәа?
Дасума сицеикырц уи схи-сәы?
Иахыхны иафоит апла ацәа
Аацнынза иртахым асы.

АШӘА

Ак сгәы иахәан, мамзаргъ сгәы иалсны,
Сыказам, ус сылацш симдоит.
Ашәацыцшац реилачыра сагәлсны
Амра аташәамтазпәкәа сцоит.

Аратәи ацстазаашәа, аратәи
Иснатоит, иагъсымнахуеит мчык.
Сыбжы ахымназо накса, харантәи,
Исахауеит ихааза шәахәабжык.

Ашәапыцһаң рлымхақәа кыдһан,
Иазызырәусит уи ашәа сикәшышы.
Сгәәтеиуа сара ацлақәа срыцоуп,
Ажәак схәашам интыган сыбжы.

Ашәапыцһаң сара срыцашыцуеит,
Ашәа иазызырәусит, урт рыцсы тоуп.
Анцәа ихамтоуп, ашәа рымшыцкәа
Иахыкоу... дуней ссирк сатоуп.

* * *

Уахынхало, ахәасы,
Ахала икәхсит ашәырдәы:
Ихәаеусит аоны, ихәасы,
Шәласны аенцһырқәа ашәырты!

Арака иссируп атызтыц.
Аонгы ханчацоуп рацәа!
Аха ирыцхашһан узтып, -
Иахыкәкәоит ақһацта-цәа.

...Ацсны ирацәан ақһацтақәа, -
Тоурыхла ус иахлахынһан.
Рышәқәа ақуан аонатақәа,
Ацсицәа реидара хһанһан.

Цһаргы икнаһазам хкәымжәы,
Хзыкәгәыцуагы хара ххоуп.
Хзыниазей рыцһарас уажәы?
Аоны ситымқәа рацәазоуп.

...Шьта схәычума, абар, сышлоуп.
Схы ыкәсмырхароуп ашәырдәы...
Аштә сихацла икәыршоуп,
Аоны аценцьырқәа ашәырты!

Уи иазымкызт азә иңсы,
Қалақьк дафәит, итаххан.
Ишпашәызгәамто, абааңсы,
Ақьаңта-цәа ахалт ахан.

Икылсуам уи мақьана ақәа,
Хәычык игәырғабжы иаңсан.
Аңсны ираңәан ақьаңтақәа, -
Тоурыхла ус иахлахьанңан...

Уахьынхало, ахәасы,
Ахала икәхсит ашәырдәы:
Ихәасуеит аоны, хәасы,
Шәласны аценцьырқәа ашәырты!

АЦЬАЛ

Сапһит азиас хәылпазык...
Сыңсы тыжәгеит ижәулакгы.
Нас сигәалампәсит уаосцьк,
Ма имшит машәыршәа лакгы.
Нак сыбжызит – ус иахәтан.
Ацьалда аңәыңаңсра суахтан.

Сышһеиуаз, схәыңраха, шыжык,
Инасыст машынак сгәыдлан,

Адәсиужь сықәланы сышщоз,
Избеит адгъыл сытабгазшәа,
Сгәы цшқарахгъы, мыцхәы ишщоз,
Инасымыѳрны ицазшәа...
Сыссы штоу сыташышьуеит анышә,
Цѳоук ччо икылыщшусит ахышә.

Сдунеи мшынтас еилашусит,
Сырхуп апсуаа рышьтақаа.
Гэыцрак сыман сыртацшусит
Еицakra зкэым урт раштақаа.

Икарцахъоума, мшәан, иакәымк,
Иртамцшыртә рыба тшашакәа.
Избарц сашьтоуп злахь сикәым,
Еснагь иапсуоу аштакәа.

Урт санривсуа сгэы сыжьжьбоит,
Насыцк апсуаа ирымоуп хэа.
Схы убаспгэа, убаспгэа изжьбоит,
Ецгэацаа рымгэа рымгэоуп хэа.

Цъа мбазакѣа зус зызбаз,
Срыхѣом рыбыз къакъакѣа.
Анцѣа дрыкъѣныхѣт апсуаа убас, –
Урт раптакѣа жѣоашѣакъакѣѣууп.

Зегъ сыбжы дсырхарц стахуп,
Азыблара цэгъа ссамтакәа.
Абар, лахьсеикәрак ацәа рхуп
Нартаа дуқәа раштакәа.

Анцәа иныхәсит ацсуаа убас, –
Дад, раштакәа – жәәашәакьақәоуп.
Ацсуаа иахьанзагъ сикәзырхаз,
Ирызкылцхало ашәалкьамроуп.

* * *

Сшыцәаз, цхыбжьонказ, спәазызан сцәырхаит:
Аргаматәкьа пстазаарак ашьтыбжь сахаит.

Уи ааоит харантәи, са дунеикоуп изтәу,
Абжьныюроуп макьаназ исыцу, исхатәу.

Слымха итабыз ашьтыбжь мазоуп, исхәазом,
Шәыгәкәагъы мышкы-зны ирнымбыр аузом.

Аурт асуеит, сыцла абгъ әсеижькәа сыршәшәо,
Уи амаза издыруа схәархәа сыршәо.

* * *

Имч зкәымхо изкашәоит...
Шәазызарак уи дышьтнахусит.
Хәыпра хьантак ицсы тнахусит.
Атахмада апсра дацәшәоит.

Идоуха-мра шыта иташәоит.
Игәнаалам ак импыцкьом.

Ажәа-гәаңәыхьак ма исыпкъом...
Зынгы амаңаң деилапәоит.

Зегы изырхәоит: уи дымшуп,
Ибзиахароуп иңсы атәарта.
Ишьтахька имам шәарта,
Цхьака – изымдыруа изыпшуп.

Иказшәа асапсахзсит, иаууси...
Аңәашы ирцәазом уахынла.
Апцәаха дкәадазам шыамхыла,
Апх лашә исалаикыр аусит.

Дақәзбо апстазаара ирцәоит,
Арахь атәыц дахьынхалароуп.
Иахьынзаилпогы дхалалуп,
Ихьчатәхаргы иxy ихьчоит.

Дшыцәоу уи дыпсыр хәа дшәоит,
Апсңьырқәа аартуп иуада,
Ашәцәкыа ма аркра згәаңуада,
Еиха апцәа дихьчошәа ибоит...

* * *

Ус лахьынцала исызшоуп:
Лахьейқәрак еснагь сарххалоит.
Сан лыншәан аоны исыкәоуп,
Убас лыбла атацшра стаххалоит...

Агәырға сшаиргаша избоит
Апцәаха – сара исызкашәаз.

Ицхыз пылхатушәа збоит,
Сзанышәом агәакра сзыниаз.

Ацстазаара схыччоитаз, цас
Гәылеи шьамхылеи сцархсит.
Зегь сангтае ресицыршьт убас, –
Цәгьсеи-бзиеси рышьхәа сивцахсит.

Адәы сшыкәу сеицамкуа, суаоны
Цәашьцас цшьаала сзыгьтп.
Акраамта сахзамыгьт сыоны,
Ирыхьчсит сани саби стызгьтп.

Сгәырәа хьантахоит быгькацсан.
Схы схәыцраха амәа сануп.
Инагаз шьха цхәызбацәкьан сан,
Лыжәла цшза ахарәа иануп.

Дымгәаккәа дыцсырцаз анцәа
Еснагь диҳәон. Лыбжы имаҳазсит.
Уи лгәыцрақәа леижьсит рацәа, –
Шәеиқәацәала лынарцә-мәахь дцсит.

Лыцсышьа бзиахарц диҳәон анцәа,
Аха исы лара лахь имыхсит.
О, итазосеи ауады мыжда ицәа?
Неитамхәа, лыцсышьа цәгьахсит.

Сан лыншьан аоны исзыкәоуп.
Убас лыбла атацшра стаххалоит...
Дыцсам уи, дахьыкоу сгәәсоуп,
Ллакта хаа сара сарцхалоит.

* * *

Апстазара хьантахоит.
Шьта избартоуп – станархоит,
Аха усьгы уахь сеихоит,
Мышкы шә-гәакрак сеимдырххоит.

Апстазара хьантахоит.
Шьта избартоуп – станархоит.

Ишпастаху сара шьта,
Исыщшу здырырц ауахта,
Схы мацара сазынхарц,
Сгәы уазыргы – цәымсахарц...

Исмычхашақәа зегь збоит.
Исыкамцашақәа сызбоит.

Сгәы иабахуан аханатә
Еилсыргозшәа ажәытә-аґатә.
Сымцанарсит уажәы цшак.
Итыкка стацшусит ҳацшьак...

Апстазара хьантахоит.
О, избоит уи – станархоит.

Ишпастаху, ҳаґсита,
Нак сацырцырц сыоната,
Исыламзапа ак зымбарц,
Исыламзапа ак смахарц.

Апстазаара хьантахоит,
Сгәы цәымсамхакәа ицшқахоит.

АХЫЗАЦӘ

Угәы рахатны, сыдгыл уцә
Арыц-жәла аапынраз исьбаанза.

Ахызацә тоуп ашәакь агәыцә,
Уи гьежы-хынхәып иткьбаанза.

Сара снапы иakup акыцә,
Сыцстазаара асахьа тнахусит.

Ахызацә тоуп ашәакь агәыцә,
Сахьазхәыцуа сыцсы тнахусит.

Снапы аларцоуп асю апырцә,
Уи шыацәхнысланы сахкьбаанза.

Ахызацә тоуп ашәакь агәыцә,
Сымшкәа рыццас срыцсакьбаанза.

Угәы рахатны, сыдгыл уцә, –
Сара сибашьрак сахаанзам.

Ахызацә ткьом ашәакь агәыцә,
Аихсицш сылацш хьантәхаанза.

* * *

Ауацбаккәа рыцсыц ларгафаргом,
Ашыжь шара атынчра ахатәоуп.
Ацаа зыхшәылаз афаркәа
Акәалац сицш рытра итәтәоуп.

СЦӘАШЫ

Иakup сынлагы сцәашы,
Икәтом, аха цшачыхк асуеит,
«Уара ушеибгоу анцәа спшы!» –
Сан лажәакәа слымха итасуеит.

Исызгәамтазакәа сгәы анцәашы,
Ианеигәыдырца уи мпылцас.
Изтахыда сынлатәи сцәашы,
Азәы исцәигап днасымпыцас.

Иakup уахынлагы сцәашы, –
Асцәакәа ирыдызбалоит.
Сыжәәан иацалар апәшы,
Ацстазаараә сзацәуп, исзалои?

«Уара ушеибгоу анцәа спшы!» –
Сан лажәакәа са искәынчаблоит.
Ашәваз иадблыло ацәашы
Гәыроак снамтарц сацәыбналоит.

Сыцхызкәа иргәылцчо сцәашыхәы,
Исхагәәтеиуа ҫымт, саацшаанза,
Иakup уахынлатәи сцәашыхәы,
Сара сачацшьоит аашаанза.

...Цшаласк хыт, абар, ахәы,
Асеибнатоит шыжь иҫыхан.
Дасу ишәымаз, нас, шәцәашыхәы, –
Уафраны, ламысны, цсҫыхган.

САРА СЫШЬТАХЬ

Мы все волки дремучего леса вечности.
М. Цветаева

Назаза... Назазатәи абнаршәыра
Хзылпрымызт хабгақәамзар...
Абри аихаза ашәыра сшәыран
Скаларымызт, ус сыгәгәамзар.

Цлакы сытахт, цла уашәшәырак, –
Адәыцәхәыра иқәхаз зхала.
Ихыршәаама абнаршәыра,
Излалтзеи абгақәа лыпхала?

Сызпарым сыгәтыха мхәакәа,
Иссижьарым зыгәра згацәкьо.
Сара старшәуп хәышрак акәа:
Адуinei сықәума сыбгацәкьян?

Агәра гатәума инсыжьыз ашьта?
Сагама сымч еижьага сыхны?
Сара асыс-цшқарахра сашьтан,
Сыбга гәнаҳарақәа сыхны.

...Аиха, аихаза ашәыра сшәыран,
Снапы гәгәакәа иааныркылоит.
Назаза... Назазатәи абнаршәыра
Сара сышьтахь еиҭа еинылоит.

ҘАЖӘИЖӘИБЖЬ

Ҙажәижәибжь, Ҙажәижәибжь,
Ҙажәижәибжьтәи ахацәа.

Ишөыхтыжәгаз шөицхыыз-жәабжұп,
Ишөылакысызгы джөымтацөган...

Азбахә сацәшөит җажөижөибжь,
Сшахаанымгы лахьынцала.
Җажөижөибжь, җажөижөибжь, –
Аамта гәнаха ацәцә паула.

Җажөижөибжь, җажөижөибжь, –
Ецәацәа-цеицә ркыдышөшөамта.
Аөыцәа гәакыәкә анксибажь,
Ахысга нацәа пагәа азхамта.

Җажөижөибжь кәрала стысны,
Харгы сымазамкәа сныкәлөсит,
Аха шыкоу гәыла сдысны
Излардырри сөыццөеи сыкәлөси?

Җажөижөибжь... Сцә сазызоит,
Исгәалашөит Пушкин икәра.
Атөым сырбаө ицә дтыцзан,
Иzymариахөит абцар икәкра.

Изгарыда слакәкәа сымхны?..
Җажөижөибжь – шөицхыыз-жәабжұп.
Уи захәаркыақы-дамыцны,
Сара шөышыкәса иахаршөуп.

АЦХАЦӘРЫ

Сара сакөымкәан, сазөы
Заа идырырцу сзыниаша?

Ацгэы абыз ыкэнашыт ацхапэры,
Сыкэкьан цьаханымка сцашоу...

Иахьа сыказаргы сзацэны,
Игэнызгозаргы сызхьымзас,
Иауам сазымхэыщыр суацэы,
Иароуп исзыказоу хэырбгыщцас.

Сара сакэымкэа сазэы
Заа идырырцу сызиниаша?
Ала абыз ыкэнашыт ацхапэры,
Сыпсата цьанатка ицашоу...

Исцынгылаша шыхарццас
Ацх сикэара нак снахысны,
Исоуз амоан лахынцас
Уацэтэи симш зацэ иназныжны,

Цшьяала сныкэлап ацхапэры,
Избап сзыкэсыр смыхбыкьыкэа.
Ах, уацэы, уацэы, уацэы, –
Исцбаханым цьанату мцымкэа.

СДОУХА АШЦА

Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Амшын итамлац, ашьха ихамлац,
Хтоурых абаашкэа ирыомамлац,
Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Сцаргы цэгьа ирбазом сныбжъаз,
Ма инарымоатэны срыбжъарц.

Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Ацсуа ҳацқәа бзанц иртамлац,
Ацсуа музеи бзанц ионамлац...
Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Иагьмачоым урт шыта, ирацәацоуп,
Ус уахьрыхәацшуа иаазоуп:

Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Ацсынра мац-мац иахыцәоит,
Иахьыртаху сцынць сәхырцәоит...
Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
О дадраа, ицәырыгсеит ртыхәрыкъ,
Ирыцхәоит роызцәа иасны абыкъ.

Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Сара сдоуха апта итамлац,
Иакузаарын, рыцха, амла...
Ацсны инхо, Ацсны зымбац,
Исыцшусит акрыфа-акрыжә...
Иеицшынсцәалоит дара ақдыжә.

АЦХЫЗ БЫЗКАТАҲА

Ацхыз бызкатаха абырфын рахәыцқәа
Пыцәцәаны ссыхарц сымч хәыч баша исшәон.
Цсуа цхәызбак илымпыцшәшәоз симхәыцқәак
Лышьта схылан мазала исыкәшәон.

Ацхыз азынгы илакәыз ланарцшыран:
Шәоыла, шәоыла рыба траа исзыцшан...

Ирзымычхауазшәа снапсыргәыта ашыра,
Қәа цәыкәбарцас урт аимхәыцқәа зытуан...

Шәахәак сарлашәыхуан сыбла хыстыр,
Ак сылацш ицашәахуан, нас, хрыжь-хрыжь...
Днеиуан уи ацхәызба, днеиуан зара сихатыр,
Лшьаца ашьхәакәа ртыц шәыгара сызныжь.

Сыпсыр еигын сара уа инасыкәшәан,
Издыруан: сацхьака еыцныхәан исзынхоз.
Азәы слышьтан леимхәыц ссақәа шытыкәшәо,
Изытуан цәыкәбарцас схы-стәы сшахацжәоз.

...Схын сара сызхымцуа уи ацхәызба лышьта,
Илаҳартә ажәак сызхәомызт хацацас.
Лызқәа икыдшәаз лыхцәы-кьлар арыхьтшыны,
Илакьто ианыршәлан амфаду матцас.

АДГЫЛ АЧАПАН

Сара издырусит: адгыл сачапаным,
Азәгы изыхәан сыказам сымчны.
Бзанцык сахьынхалазом исчаным,
Сдәықәлазом са соуп хәа сыцәқәырчны.

Дынхоит қяфла иахьа зус мацъаноу,
Иара дахьзоит зегьрейхагь игәыхәтәы.
Садыцсылан сахьынхалом еазә ичану,
Исызхоит – ицәгьа-ибзиа – сара стәы.

Схәыцусит. Сгәыцусит. Сныкәоит сьмацара,
Егьсыгым шыта сдуней қяцта дырхәырц.

Сара исызхоит, ижэдыруаз, симгеимцарак,
Сыцстазаара ахьи-ацыхэси аасырхэырц.

Снышбацэхнысло снесиусит тымра-тымра,
Иахаурызси, хацстазаара сиццзам.
Исызкацхап сара мышкы-зны ацсымра,
Ахыкэалааиццп икылкыап сыззыццзам.

Бзанцык стэуом сара схы сахашшуа,
Цлакаэ сыцсы бгъушэа икэацкэацоит.
Снесиуам абадара шыкоу схарштга,
Аха хылагъарак саман цака ицоит.

Бзанцык сахынхалом сара исчаным,
Сдэыкэлазом са соуп хэа сыцэкэырчны.
Сара издырусит: адгъыл сачапаным,
Азэггы изыхэан сыказам сымчны.

САБ УАХЬ

Удунси ццза акэа старшэын,
Уара унапкымтала сыхэон.
Унхао хеичаха аамсташэан,
Ацхзапа икоутэоз са саргэгэон.

Сымба уахнымхалсит уцеизацэ,
Знык санноужь, сагацэсит.
Уажэыгь икыбаодоу марпеизар, –
Атэым злагараэ слагацэсит.

Аацныла итоукуан уара ацыруа,
Ухала гөакрала улацон.

Ссазыскыр знык анхара-анцыра,
Омак сырсеюзшәа сыңхазон.

Ицон ашықәсқәа... Иныбжаршәны
Аоны санныдгылоз – ссасын.
Ауарбажә псымтә исцәафоз жьашәны,
Сыдгыл чашәра ус ицшын.

Бапә сныкәсит, бапә сцәажәсит,
Сымәасуеит сеицшны хычцацырк.
Сдуней зырцшзо, шыта усцәажәуеит,
Шыта умчқәа капсагәышьоит, сбырг.

Иубома, абар, макъана цәыкьоуп,
Исыздыруам амра узамырцхаз.
Ухәыштарамца – иара зацәыкоуп
Хаарас иушьо, иузынхаз.

Ицеит сәара ицхыз-лакәны,
Сгәырәо сазхәыцлап мазала.
Сузыхынхәуеит суаста цәыблагәны,
Шыта сылафымткәа сычхала.

* * *

Тынч узлацәари, уцсы злоушьари,
Узланымлари амәа уара уеилыхха.
Зегы урыхьазшәа, исәхәи, излоужьари,
Уркызар аус бжам-самқәа уеимырхха?

Азәгы дзужьари, сазәгы узижьари,
Ә-кынеәак зхибамзалари амшын?

Избан, азэы хэычпас узижъжари,
Уус зба уара ухала, умцшын.

Тынч узрацэари, уцсы злоушъари,
Мап злацэукри апстазаара азыжъ?
Умш сидарас иунатаз зыцхоушъари,
Цырцшъастгы иумоузеи тыцкас иааныжъ?

Уцэыцъ мца зейбамкри, сибамкыр – изцёушъари,
Амч сиқэацэа агзам ари адуней...
Са сацкыс цёукгы гэгэоушэа зцыршъари,
Цхъака цынгылак саиаины санней?

Тынч узрацэари, уцсы злоушъари,
Узлатэари уоны ашэкэа ухаркны?
Бзиа изумбари, азбахэ злоумхэари
Апстазаара – ушытызхыз уара ухаракны!

СА СТӘҚӘЕИ ЕГЫРҢИ

Са стәқәа сыржэит,
Егырт сыржэит.
Цёуку сдыршэит,
Цёуку сдыршэшэит.
Цёуку срыжъжэит,
Сыцсы сдыршэит,
Уаомдырс сыршэит.
Агъаргъаласе
Стоурых рыбжэит,
Иара рыцшэит,
Саргы срыцшэит...

Сыхъз зымхәаша
Сыхъз рәашәоит,
Амыкәшәатәыпцәкыа
Рхы итәшәоит.
Сандыргәыбызцуа
Сеикәашәоит...
Са стәкәа срыжъжоит.
Егъырт сыржъоит.
Стоурых рыбжъоит,
Сара срыбжъоит.
Сыдгъыл ршоит.
Схата сыршоит,
Ихәлоит, ишоит,
Ихәлоит, ишоит.
Асыргызмалны
Аамта сикәшоит.

* * *

Сахәшъа данцсышаз аены
Лылахъ еикәзамызт, длахъыхын.
Саргы чарак ахъ сцоит хәа саеыхын,
Сахәшъа данцсышаз аены.

Сахәшъа данцсышаз аены
Илоун лапцкәшәак хынтыцъза,
(Сара сышлыдтәалаз стынчза),
Сан дааит ишәииз уи аены.

Ахакъымцәа рыгәра хацаны,
Илсархыны, лажәа шәсикәара,
Дсыргъежыит сан, сыбла хаара,
Сахәшъа даныцсышаз аены.

Апсәәһа дтәан дахзыпшы,
Сахәшьей сарей уи дахбазомызт.
Дахбазаргы, хамч ирхазомызт,
Дыңсит сахәшьа уи аены.

...Уажә хашта сиужьра аханы
Ахатгәын-цәашь сабжьойт уахынла:
«Лахьсеикәрала ухәыцуа умгылан,
Апстазаара угәы азынханы.

Уахәшьа даныцсышаз аены,
Духәон ухы цкәа уазхәыцларц,
Башаза амшынгәы ухымзларц,
Уахәшьа даныцсышаз аены».

* * *

Сыңстазара асаркәа цөым,
Исәаччойт иара кейкеиуа.
Казшьалагы суаф хөым,
Азыхь сахәойт – икәсикәеиуа.

Абҕацымкра усс исым,
Уи сымхалашей сышнейуа,
Амра – сгәыцра – зпәәхәа цкым
Схалашозар ишеишеиуа.

Цәгъара ныкәызго уафым,
Сытөзам гәәцлаггы шеишеиуа.
Зхы иазхәыцуа мыңхәафым,
Самоуп бзиабарак сцейсеиуа.

Сыпстазара – зымѡа цкым,
Сарбыл сыжѡлар зыргѡатсиуа.
Гѡалси гѡакреи усс иском,
Исылазар дара реиуа.

Сыпстазара – зсаркѡа цѡым –
Сшаныщшыло иксикѡиуа,
Насыпдарак сшазыщшым,
Азыхъ сшахѡо икѡеикѡиуа,

Апсѡѡаха дсыжѡлар, сицѡшѡарым,
Апстазаара азыхъ иѡастѡап.
Нас уинахыс цѡгѡа изурым,
Саргѡы шѡшѡыра цѡанатк сеастап.

* * *

Арбагѡкѡа шѡырѡуа акѡи-сихѡа,
Аху-сухѡа ишѡилоу алакѡа,
Исыхѡо камлазакѡан хѡшѡык хѡа,
Сырхѡасуама апсѡѡаха инапкѡа?

Скѡытѡсы згѡы салсуа раѡѡѡхоума?
Ичара ду ахирѡома азѡыр?
Сшѡадѡ сѡтазхѡо рыцшаара цѡгѡахоума?
Ирххатѡхома сызкѡа тыц акѡыр?

Нас икѡѡхоума рхала агѡсакара
Скѡаад рыцхѡкѡа – изѡахѡаз сыцсы?
Амѡа дукѡа, чѡдала сзыркараз,
Сапыжѡгал ашарккара, абаапсы!

Цпшь-тзамц хэчык рыбжьара, ақалақыас
Сыбла траа спацацшуа атуан,
Сымч мырхакәа ацсәәхә, ақылыкьас,
Исхигома ацәсиха икәәтан.

Икамлагәышьар цсыхәак сара сзыхәан,
Уа иаанәсып сымшеикәшара ахыц.
Арбагькәа сыртып акыи-сыихәа,
Анышә абып ссыхәа апһапхыц.

Икәхома, нас, рхала, агәсакара,
Скьаад рыцхакәа – изфахьаз сыцсы?
Амәа дуқәа, чыдала сзыркараз,
Сацыжәгал ашарккара, абаапсы!

УИ АУХА

Амза шысхылацшуаз збон,
Асцә шысхылацшуаз збон.
Ажәәан шысхылацшуаз збон,
Стәи сыхшыәи сиқәәон.
Уи ауха убаспәа стахын...
Уи ауха аргама смыцхәын,
Омашәапәкьа ауха схы стәын,
Спенцьыргьы кьакьаза иартын,
Сацацшуан, схәыцуа, атуан.
Адәахьы, апсабара зегь шәтуан.
Сқәыцшың, сыгәтыха – ахыцәхәыц,
Сызхьыңхалоз ццәон арахәыц.
Адгьыл шысхыламцшуаз збон,
Сөызцәа сышгәарымтәоз збон,

Сгәи сыхшыҗи сикәңон,
Аостәа ихы сгәаирңхон,
Аңенңыыр сынкылңарң стаххон.

АҖЫЗА ИГӘАЛАШӘАРА ИАЗКНЫ

Зыңстазаара иалңыз соыза гәакъя
Ваниа Бодьгәуа инышәынтрасы саннеи,
снап азқәа иааины икәтәсит царңалыкь цңзак.
Уи саламкысит, иаргъы асмарцасит.
Санңоз, цңбаала санатәхәа, иныкәңраит.
Сара сартынчуамызт апсуаа рхәамтак.

Уакәгәыңит, Ваниа, уакәгәыңцәсит умч,
Шьта узқәа тың ылухт, цңбаала уеыртынч.
Иутынхсит җната дук – утымңт ахаңы.
Уңсы – царңалыкь цңзан, иакәтәсит снапы.

Иахьагь Акәа дызбоит уаб синаала Цьамал.
О, дашьатзам, дашьта, Цьамал, нас, амал.
Унасың дашьтоуп, уи игага збоит.
Тыңк хакуам хыңыагь, аргама хшақьбоит.

Ушьтахька инужда? Дныжьуп уахәшьа.
Уңстазаара мөасны ишңаңеи уеиқәжьа!
Уахәшьа хәаша иласхәоит: «Сбыхәоит, беыртынч,
Мамзар ситымхоит Цьамал дузза иңьынңь».

Амшын, нас, агәсисыбжь иара иахазом,
Аңәәәа аңудыр, иаартуп, акгъы азом.
Уоызара – мшынын, иңкәыырңан, маңк имчын,
Аха иухараз, угәаңан аңстхәа таңын.

Хабжьара изалшом анышә хышәашә акгы,
Уцсы – парцалыкь цшқан, иакәтәсит снапы.
Уеыртынч, нас, Ваниа сухәоит, сара –
Хзеигәыгуаз накза ицәахызааит хара.

Хапсуеит зеггы мышкы-зны,
аха ицсыхәои Цьамал?
Ишсоухәара, изшәода Цьамал дузза иуал?
Уи дашьтан дупрымшәо, ицсы ухтынцо...
Анышә хышәашә аума ацсира зыхьзо?

Епәа ссирк сыцәкыдшәсит, аргама асазсит.
Снапы ахымназоз тыцк асы, Ваниа, уназсит.
Сашьтоуп исшәарц уара уоызара ауал.
Дыкәызбаарц уапгә измырзша укәал.

Амшын, нас, агәсисыбжь иара иахазом,
Уара уоызара – мшынын, бзанцы итабазом.
Назаа иудырдыршам ухы ушазынхаз,
Фызцәала убсиоуп – урт роуп иутынхаз.

Аха илыцсыхәои, дзыжжьода уахәшья?
Лгәы еикәхәалан, ҫымт илыцсахру лказшья,
Уоызцәа ҳацәымзырц, Цьамал ионата,
Уа харт зегь дахцыларц Ваниа ихата?

* * *

Схала иахьанзагь еидара дук сацоуп,
Лажынцала исықәуп ус акәада.
Атцла ихәааз – лапшыла ацсы тасцсит,
Ицшқарахза иахылцуеит, абар, аката.

Рыбжы насыкәдыргар соызпәси-спызпәси,
Стәы надыргәдәр – ибгарыма адуней?
Шыбжьонк инкылсны сымға тбаа пызпә
Рычуан бжькәа гоит, исашпәхәи, изынииси?

Иззарым: сылахь еипысымхуа еикәылеит,
Абцарцас санхыспаз, сара сеихәлахейт.
Иахъанза сымца еикәыспон, еикәымлеит,
Исзеилмырго ахәи акәици еилахейт.

Баша сымәасуейт, избоит арахь спышлю,
Соызак дысәаччар – сыпсы танапоит.
Сақәгәыгуейт сымч – дагызмаха испо,
Сақәгәыгуейт сылацш – сымца еикәнапоит.

Снапы иакгәышьоуп сыпстазаара абырлап,
Қыдбажәны илашозар, ибароуп анцәа.
Уцстаңаган усыпыз сыканап, сылацш,
Сумырччан азәы исирбейт хәа инацәа.

* * *

Иазхәыпцтәуп Ацсадгьыл узхылпыз,
Ирызхәыпцтәуп зпәа уалпыз жәлара.
Ибашоуп шықәсыла иухыпыз,
Уцынцәаз умгылар қәцара.

Сасрыкәа икыдицааит аспәа,
Абрыскьыл дисагылеит анцәа.
Кьагәа ицаицалт бжьра-бжьцәа
Иқыта симызпәаз архәцәа.

Изымтысуа амра шанхалейт,
Апсабара тазызейт ацэа,
Лесибытан хаца матэала
Баалоу-пха инлырцэейт лагацэа.

Иазхэыцтэуп Апсадгьыл узхылцыз –
Уи ацейцэа дауапшыкэа ахшахьейт.
Рхы-рыпсы иамсейга ишазгылаз,
Маха-маха ирцэсимцэа иргахьейт.

Уцсы таз нас ахаца ишиатэоу,
Ицшандагоу уапштамлан ахыз.
Икоуп утэыла хэыч зпато,
Унышэнап угэацаз итаз!

* * *

Цгэык ахала иеҳэатэоуп
Ихырсысуа ахэпштаара.
Ацацха тынчрак ахатэоуп,
Иаеуп амцагы атаара.

Ацшэма бырггы уака диоуп,
Имчгы днанагом рацэак.
Хчык ихчнызцапа нас диоуп,
Уажэазыхэан – кыдсакэак.

Азэггы имазам, гэнчыхьк:
Ишпаз, иара, ицхэыс ипсхэоу.
Амшцэгга иацоуп мыцхэы ачыхь
Нак ихарштга дзыниахэоу.

Исыщшөазом: «Дадхсит, сгөашөт».
Изахауада акы ихээр...
Ажәқәа ылахсит агөашө,
Хазы сибаркааусит ахээр.

Ахэынацқәа алагөрасы
Еисуит симаркын араса...
Ахэыста итагьежуьсит асы,
Лажәк уи иашьтоуп икьбаса.

Ацшөма асхәа дысхәаиоуп,
Ихы иапоуп кыдсакәак.
Амш иахнаркьоит, цөгьа ихьтоуп,
Ахысбжь гоит – «Акәак! Акәак!»

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АГӘҢЫХА

Аоны-агөара зегь узныжны,
Иумамкыкәа амал-ашьал,
Сцьынць сапырцып сгөы азтынчны,
Ианкнахау аатрае ашьашьал.

Сашьа, иумаз хаоны-хгөара,
Хцьынць уахылацш, цкьа ихьча.
Ашьтыбжь сзырга ацсимш игара,
Хатыр сзакөца хаб ицьа.

Са схы соузь, моа цшандагак
Усгьы сықәлсит, сықәыз уахь.
Исмоузургьы хьыз дук наган –
Исырзрым суәора агөагь.

Бзантык иудыруаз, сықәлак, суак
Сара сроуам сырххатәны.
Сисицәзамшәа збоит ацсуак,
Сыкоуп цсуарала стәны.

Аоны-агәара – зегь узныжьны,
Иумамкыкәа амал-апшәл,
Сдьынць сапырцьп сгәы азтынчны,
Ианкнахау аапраә апшәпшәл.

Акызацәык сгәы змыртынчуа:
Сымәа енак сантанархо,
Исыгумыжьын уара иумчу, –
Икаумцан сызқәатың дырххо.

* * *

Сарғарахь – амза кыдуп.
Сармарахь – амра ташәахьсит.
Адәы сықәуп – сыгәхьаа зкыда,
Сымч апстазаара иашәахьсит.

Сарғарахь – уацә амра гылоит.
Сармарахь – амзаәа ташәоит.
Цынгылак саңәпар еак сцынгылоит,
Ирыцысны ацара саңәшәоит.

Сарғарахь – уацә исцеицшу,
Сармарахь – исзыцшу сцыхәтәа.
Убри азоума зегь зысзеицшу,
Убри азоума ҫымт сызтәа?

Сханы – асцәкәа шытыпун,
Сшыапы ацынщәсы – амардуан.
Сааигәа-сигәа избом сзеишыщуа,
Жәџангәашәцхьарак ма изсатуам.

Саргъарахь – агәкәа ртәымта,
Сармарахь – агәагкра агәашә.
Хахәк агәыдицоит азә скымта,
Аха ихиамахзац инаршә.

* * *

Илсиусит тагалантәи абгькәа,
Мач-мач ихырџоит урт стызтыц.
Ишцацшзоу ирысаанза ақәа,
Рызегь сгәыщахәхәа исыгәзып.

Сара исыгу, исыгхақәоу
Урт сыриащаанза кыр цып.
Зылацш даараза иагькәоу
Истахзам ирбар стызтыц.

Доуха мчык шсымоу мазазам,
Сааннажыыр – цәа-цәашыцас сызтыц.
Нхара-нщырала ицәгәазам,
Баа-гәарак акәыршам стызтыц.

Уи ссиррак шацоу мазазам,
Игәы аркәандоит згәы хахәу.
Зынза гәнахак рбарц ртахзам,
Сыбла – алабжыш зыхәхәу.

Ғааны, ғаанынзатәи абгьқәа
Збаанза амшқәа кыр цып.
Иацәшәода тагалантәи ақәа,
Снапқәа амцакны исып.

Исыргыларц сашьтоушәа акәап,
Икамлошәа ицегь мацк снаскьар,
Ацәыкәбар-лабжыш нархьыкәкәап,
Илакәландам са снацәкьар.

Ус мац-мац ақәа хыкәкәап,
Иахылап цәа-цшқарахк стызтыц.
Ацыхәтәантәи за збарц са скәап
Хыхьза, ажәфан ахь сыцшып.

1953 ШЫҚӘСАЗТӘИ МАРТИ АХӘЫЦҚӘИ

– Шәдәылт, рхәан, хәндәылырцсит зегьы хаизцаны,
Хнеикәагылт, асар реицш, аць-цла ду амцан.
Хцәа хтақыцкыцьюан, хагәқәа цаны,
Ахәыцқәа тыцьцас сидара дук хапан.

Цыгәцас икьиуан март леишәацәгьа ацша,
Хшьамхқәа хацакәалон адгьыл табгозшәа.
Ус, хлымхақәа ғызхлос рцабык, алахша,
Ицака игылаз лацшыла хаифозшәа,

Ашкол абарпахьтә ибжь тахәе иргеит,
Асырхәа илағьыз дәыкәлеит, изнымкылт,
Ажьацшқеицш, сахьгылаз зынза спәакьсит,
Аха иихәаз сыцсы ахьынзатоу игәныскылт:

– Сталин-хамра дыцсит, адунеи дузза апа,
Хапстазара еикэыбгеит, шыта нхашпак хэа хамам.
Ашэы цыангара шэшэышэца, шэцэуа, шэцэаба,
Хамра кыдшэсит, икыдшэа, ижэдыр, ишэахама?

Хахыгылаз акыажыхэа хцэуон ахэычкэа,
Хапцахэ сихамгыло, хцэа хтакышыкыцуан.
Жэоанахытэ ихышэашэаза ихакэтэон акэа,
Цацакыала инатретгыы ыымт акы иазхэыцуан.

ХЭАСАКАКАЛ

Ахэычкэа хэхэмаруан, хэасакакал кахцон.
Акы какал, оба какал – ахыцхызара шытыцуан.
Бжамсам бызшэала апара усгыы иахцон,
Апкол ахь ханцоз хшэаны хагэкэа тыцуан.

Машэыршэа апсышэала иахсыцкыар ажэак,
Лабала ххы иасуан хлымхакэа ыыржэон.
Атэым рцаоцэа зыршэашаз дкамлсит уабы хжэак,
Рыоны аус шахдыруз, харт арыцхакэа, ххэыржэон.

– Акы какал, оба какал, – хэхэмаруан ахэычкэа
Хэышпазыла, мацзак ианхаулак ацсгара.
Ачаи ларцон ханацэа, ирыкэын ахэкэа,
Рыонкэа рсы хлацшыда игылан агара.

– Акы какал, оба какал, – иеаххуан ахэаса,
Акаоцхэа аведракэа цэажэон, хаикэшэон сызбалла.
Шьоук неишытахауа акыта иалан иекыаса –
Еы-кэадырла, шыапыла, сыкэбалла.

Тызтыңла атла игылаз рыцхъазон,
Атрактор ажәырцон имцхәны иршьоз.
Азәгы җитуамызт, зегь рыцқәа рзон,
Ускан, арыцхақәа, рхы акәгәышъан иржьоз.

Ех, иараби, ускан убас еицш аамтан,
Алыпсаа дызмаз дшәон усура дтымцыр.
Идыруп, хлахынца чышәын, избан,
Урт ауаа ицегь рымчқәа неицыцыр.

Ахәычқәа ҳахәмаруан, ҳәасакалал каҳцон.
– Акы какал, җба какал – ахыцхъазара шытыцуан.
Ҳхатәы бызшәала хцәажәар, ихасны хрыпкон.
Ашкол ахь ханцоз хшәаны ҳагәқәа тыцуан.

* * *

Мраташәара аңарда кацшь ныцхъаршәт,
Адәыҗба цейт шытыбжьыда, ибжьцәраа.
Иканзахъан исдыркыз уака зны ашәт,
Лхәынга сцәызхъан исзыцшыз лыбла траа.

Мраташәара аңарда кацшь ныцхъаршәт,
Дәыҗба-шьаңак саҗейт – амч сихан.
Иршәахъан апсуа чарае ахаршә...
Уи ашыкыбжь сарҗыхейт, сцәырхан.

* * *

Ацәгъа зуа ихы ршьышыуам,
Аха усгъы уи дыршуам.

Ғычрала сицызхәаз зпашь,
Исадицалацәоит ақашь.

Дажәаркасоит меигзарах,
Зыюны иназго амазарах.

Ицәгьоуп ацсымтәажә дангәыхәуа,
Рахәыцпас аргаматәкья данхәуа.

Амтахырхәаф, амарцеи
Изгәыдуны изырхәалоит «ха хцеи».

Ғычи-қәычи, дад, сишьтоуп,
Рыгәқәа неибархом, сишьцәоуп.

Ацәгья зуа ихы ршьышьуам,
Ажә ашьапы ахәыс ашьуам...

Азә дынхацәкьоит, аха изла,
Даушла, мчыла, ма бызла?

Еибазәэонац напи-напи,
Ирзахархәалап апипи.

АКӘАТӘИ АМААЛЫҚЪ

*Ирхәоит тибеттәи амонахцәа иша-
кәым акы иаграцалар хәа ишәаны из-
нысуаз амәа ғымсагла ирыңссон, рнацә-
кьарақәа ацәцәа хәыцқәа рхарцон хәа.*

Уи деитазбоит ҫыцбарах:
Амаалықъ ицшра ицшнуп.

Абар, тибеттэи амонах
Акэа амѳақѳа дырнуп.

Ишьапы ашьацѳкѳа амырезѳ,
Ихы рылыршѳшѳан зѳгы,
Днеиуан, днеиусит уи иѳзо,
Рацѳа дкѳышуп ихазгы.

Акы дазныкѳом ишакѳым,
Аѳѳѳа рхашѳѳа инаѳѳкѳар.
Аѳымсаг ишѳѳа – хара зкѳым,
Игѳнаѳауп шышкамск таирхар.

Мбатѳшѳа инаалоит данкѳақѳѳ
(Иацы акѳѳу цышшѳшѳѳ даныхшѳѳ),
Иерыцѳаитѳуан, дкаткато,
Ихѳамц ихы ахшѳѳаршѳѳа.

Ах, уара Акѳатѳи смонах,
Хаѳѳык уѳыцѳракны иукуп.
Сухѳацшыхусит ѳыцѳбарах:
Уцшѳра маалыкѳуп, игѳкуп.

АЛЫҚЪСЕИ, САРЕИ, АНААТӘИ

Сара исхатѳыз дунсик саѳан,
Маѳ-маѳ уи адунѳи сааннаѳуан.
Анаатѳ анѳалагѳѳѳѳ, шыѳжымѳан,
Аѳѳлақѳѳ ыѳѳѳжѳѳѳан икаѳѳуа.

Слымѳа иахѳѳаѳуаз урт ргѳынқѳѳѳѳѳ,
Адгѳыл иахѳазымѳхѳѳѳ рѳацқѳѳѳ.

Избон ипыркозпәә са сжы,
Итахон сызхара изымбацкәә.

Абар, Ө-цацлак рымчгы мхсит,
Алықса инышәынтра иахагылаз.
Ибака сибгоумашь? Сыбжа цeit,
Исгәалашәом аоны сыпдәылкыаз.

Анаатә анхалагъежъ, шыжымтан,
Ишпастаххеи хагәгәзарц дацла!
Еихык-ситык нак-аак ишптан
Алықса дызцацшыоз Ө-цацлак.

Кыс имазамкәә уи деикәхсит,
Игәы инапы надпан дгылан.
Ажәак сзымхәо ссахахсит,
Сылабжышкәә сыбла ихгылан.

Ашәымтакәә ыкәха ицон,
Сахынеимаз са сыгәжәажәон.
Избон, сахыхәапшуаз избон,
Итахын Алықса дцәажәарц.

Иаргы саргъ хацхьацкәа ишптан
Иахьанза дызцацшыоз Ө-цацлак.
Анаатә анхалагъежъ, шыжымтан,
Ишпастаххеи хагәгәзарц дацла.

АЦХЫЗ

Сыцхыз хьанта далаблит тыцхак,
Дыццышәтәаран снапсыргәыца даныцсалеит.

Шьта изшәода, шьта изшәода лара лхак,
Агәырәәцәгә сара сгәәца итәлеит.

Сыңхыз хьанта даналаблы тыңхак,
Скалеит сара иаразнак сзышза.
Шака хьаа-цәгә схызгахьоу уахак,
Шьыжьымтан шәсыхәәцшт хәа исныцшзом.

Сыңхыз хьанта далаблит тыңхак,
Ашамтаз сара сгәәсра дадхәашәлеит.
Сыхтанакит ахәыцра хьанта шьтак,
Хәынга ссирк сыцрымцуа исхьынхәлеит.

Сыңхыз хьанта даналаблы тыңхак,
Сеишәара-ситараха адәы сныкәлеит.
Нас апара егәгзам шьта рацәак,
Ецәкәак снарыщәцшуа сәагылеит.

Ишгәыкы-цәыкуаз, бзиабарала итәны,
Акакала апара иадзытылон.
Сисцәахәгы асәәхәа амца акны
Иахьбылуаз аләа сыбла ихылон.

Шьта изшәода, шьта изшәода саргы схақ?
Агәырәә-цәгә сара сгәәца итәлеит.
Сыңхыз хьанта далаблит тыңхак,
Дыңцышәтәаран снапсыргәыца даныцсәлеит.

АИШӘА

Еидцәәцәала игылоуп аонкәа,
Еидықшаларц ирыгуп ацсык,

Аха сицəыхароуп кырза агəкəа,
Зегь ацшəймацəоуп, дыкам сасык.

Еидцəацəала игылоуп аонкəа,
Руакə хацак дыцсит.
Мачзак сигəныоын агəыкəа,
Уи дышдыресишаз рызбит.

Жəлас имаз, дахьынтəааз, дызсыз
Агəблацəа ианырдыр уажəоуп.
Ицсра акəызшəа рызегь ззыцшыз,
Афатə синыргалт, сикəшəоуп.

Ргəы нхар калазом ацəа збаз
(Идыресип иагəао цсыргь, хагсита)
Днаскьаргон ахаца ишихəтаз,
Ирныхəон иацəнымхо ицсата.

Еидцəацəала игылоуп аонкəа,
Еидыкшаларц ирыгуп ацсык.
Аха сицəыхароуп кырза агəкəа,
Зегь ацшəймацəоуп, дыкам сасык.

Изкəа тыцає дыцəан ицсыз,
Еицəыхаран акырза агəкəа,
Ацхызкəа ирылан аныхəаа зкыз,
Аишəає ихəмаруан ацгəкəа.

* * *

Ажəоан хагахсит. Ақəа кыдхасоит,
Алоа сишбыл сицш икəчусит уи ашта.

Иахбак схы санахан, сыпс акы иахэасуеит,
Гагадас избагэышпоит уацэы-зны сызниапа.

Амш-цэгъа ацша ацоуп.

Ацэыкэбаркэа ресицыршыусит,
Урт матцас илакылакыуа адгыл реаныркэоит.
Ииасхэоу иамам, иамазам ресишыагы,
Цкэа сускэа срызхэыпыр, сыпс рыцха насхыркэоит.

Онык схала сахаанхеит. Ақэа адэахы сашытуамеи,
Срыдтэалоуп бгыцкэак, сыгэтыхақэа знысцо.
Иарбан сзыргэакуа? Акымазарак сашытамеи,
Разкыс иснотозеи сымшкэа зыхтнысцо?

Суада амацэыс оналоит. Ашыароаш насхырызсаны,
Иныцаба ицоит, исымтакэа азхэыцха.
Уажэы исхысырц стахуп нас икоу исхысраны,
Истахуп уажэ аргама ицэырызгарц сгэыцха.

Ажэоан хагахоит. Анаатэцэкэа асуеит.
Ашыбыркэа кэыбаны цака иланашытусит.
О, издыруеит, издыруеит, амш-цэгъа моасуеит,
Аха гэырфак уи сара сгэацан иааннажэуеит.

Онык схала сахаанхеит. Амацэыс сэалашоит.
Уи сацэымшэартэ мчыс иарбан исыцас?
Таха сымто исыцрыхоз сцэахэа лаулаша,
Стачкэым рацэан санас, исырцэусит сабицас.

* * *

Сыхтэома ма сынхома? Исымази-исыхзызи
Урт рыхьчара сымч акэхома сара?

Ацанцәси адауцәси, Абрыскылы ацыси,
Нарт Сасрыкәси иашыцәси ацуп Ацсынра.

Ацсны иабахьсит агәыргъарей агәакрей,
Икагәышьоуп уи азбжак акәыцсаа.
Иахьагъы иацәымзыц ашьыцгарей агәагкрей,
Аха агәы сицакуам, дамоуцшәа лыцсаа.

Ацанцәа са среиуам, адауцәа сырхылтшърам,
Ирейгъу цейуп хәа сдәықәлом сыхәхәаны.
Сыцсы сдъынцъ иахтныцарц
гәык-цсыкала сашьтоуп,
Атоурых-мәа сылахь иалдоуп цәахәаны.

Аразрей агъангъашрей, Абрыскылы ацыси,
Ашьакей аурей – сидхалейт урт мбатәшәа.
Сацхьака исцейцшуи сызнихьоу ахтыси
Мыцхәы срызхәыцыр, садыргоит ашәа.

Ахәахәси аиашей,
Нарт Сасрыкәси иашыцәси
Сара сызрыбжымцуа рыгәта сыбжыхейт.
Ачархәаоцәси амарцейцәси,
ирсагыло ахацәси
Тыцс ирымоу сзеилмыргар, суаора бжахейт.

Ацхьака иацейцшуи изынихьоу ахтыси
Мыцхәы ишрызхәыцуа гәастойт Ацсынра.
Сыхтәоума ма сынхоума?

Исымази-исыхзызи
Урт рыхьчара сымч акәхома сара?

АЗЛЕИМҘА

Ицон азиас ду хышхыцәан,
Уи ахықәан хацәк дыцәан.
Дцон деицәсны акәара,
Ғымт дахықәжъыз акәара.

Уи снаихәацшит саатгылан,
Нас дсырҕыхсит снеихагылан:
– Уцозар, – схәсит, – дад, хара,
Азы хәицырсны хцәп хара.

Ахацә дсыхәацшит дгачамкны,
Имаха-шъаха чыркәалкны,
Аарлахәа иҕы сыхыцхъан:
– Уажә излсеимтоуп, умцән.

Сцеит сахыцәспаз азы сырсны,
Шътахька сгъежъит гәыла сдысны,
Инеиуаз аарлахәа шъамхны,
Азы сиҕыспәсит нақ сласны.

Ахықәанцәкъя дшыцәац дыцәан,
Ашышкамс икәпапан, ихыцәан,
Дцон деицәсны акәара,
Ғымт дахықәжъыз акәара.

Уи снаихәацшит саатгылан,
Деитасырҕыхсит снеихагылан:
– Излсеимтоуп, – ихәсит иара,
Иатахуп макъана ацшра.

АНАПӨЫМТА

Сыңстазаара амшкәа силарөынтуа,
Исыкөыршөшөо исыкөхаз асаба,
Сгәы станарцәуоит напөымтак, –
Аиаша зтаху изы – аңсаңа.
Акакала сикәыцуеит абгъышкәа,
Аамта ирыңнахусеит асаңа.
Ицөырцуеит ачархәаөцәа рыхзкәа, –
Рыцхарыла итахаз зегъ рыңсаңа.
Са дцъаспшоит абырг – ахәатәхамца,
Абыскак митәсикәаөцәа зхызгаз,
Знымзар-зны ихьамцыз ахаңа,
Өажәижәибжъ ахызаөә иазымгаз.
Нас икоу аиашаөкьа здыруа,
Имбазакәа маң-маң иеиртынчусеит.
Уи зуасиат ажәа зхәо, иуазыруа,
Ианбанкәа, абар икыщкыщцусеит.
Змилат хәыч рбызшәа иаңдрагылоз,
Зцеицәа тазыжъуаз атыша,
Иматацшыха урт иреагылоз,
Мчыкам игәы аазыргыша.
Иахьанзагъы дыкоуп деиламскәа,
Ицөырыргом ихызгъы аргама.
Ирхәоит: «Абри илазом аңсуа,
Ижәлантә харгәартә, хайлагама?».
Ицөырцуеит ачархәаөцәа, рыхзкәа, –
Рыцхарыла итахаз зегъ рыңсаңа.
Акакала сикәыцуеит абгъышкәа,
Аамта ирыңнахрушь асаңа?

* * *

Изтахыда зыюны музсйхарц,
Амузсйраз имазсйхарц,
Иага дкѣышпаргъ уи иахылцыз,
Хъыз ду шимаз акыр зхыцыз.

Изтахыда ионы, игѣара,
Иѣсѣ, иѣѣара, икѣара.
Лацшы раѣа ианыхтаркуа,
Абжы раѣа иандырдагѣо.

Ушахымццакра азѣгы сѣѣылхра,
Иихѣыцѣоузеишь хѣа сѣѣа сыххра.
Суаѣ дуззамыз сара хатала,
Аха сыѣѣѣазаз шыатала:

Сыюны музсйны иказымцаша,
Аѣеи сасык ибзиа зхѣаша,
Игѣаартрала иара дхызхша,
Сигѣаларшѣан цѣыцак шыѣызхша...

* * *

Зны аамѣа снаагар акыгѣан,
Исзымчхартѣ салагар аѣажѣкра,
Снавалап амшыи слабаркѣыгѣуа,
Иѣазгалап сѣара иѣызгаз сажѣра.

Иатѣам дакѣшѣагѣышьѣоит, нас, ахаѣа,
Иагѣаѣгы саѣхѣака исчыѣап.
Сыхыз неигѣыѣѣо аѣар аѣѣы иахарѣап,
Рызхараѣѣкѣа сныкѣашѣа иахыѣѣап.

Ацстазаара сасаркыа псыхан
Цьоук рыба сыхкыакыало скалоума?
Стгы итам сцейцшхар, сажэымтыеха,
Алапка сгэйдцо срыпкалома?

Зны аамта санагар акыгэан,
Ацсра салагар зны сзышо.
Цьаргы сцэырцзом слабыркэыгуа,
Хэатэыс ирмоурц сызбахэ ыршо.

* * *

Хазгом ари амца хара –
Хазхысхьоу акакала рхыччара.
Хгэы кыднахт ацсцаа рырххара,
Акгы нымхазси уха хазчычара?

Шьта иахдырит ирхараз ацсцаа, –
Инарцзон рускэа реырцбаран.
Урт хтырцеит хамшатакэа хцаа,
Урт хдырцапшеит акырцбара.

Ихьантахсит уажэ аамта рацаа,
Иуадаоуп арыцбарахь харггыжыра,
Мшэан, изеузеи, сцааоуп, абзацаа?
Ацсцаа зеггы-зегь рыкэыжыра.

Хгэы кыдырхт, шэыркэац шьта ацсцаа.
Иртынхаз рыпсата иамазааит.
Цкы хаблакэа хахтп абзацаа,
О, зыламыс хахьчаша дхалазааит.

Зегъ хшыкалаз жэбома – хшабоит,
Хакәымцзо хасуп аилатыррацәкьа.
Убас хара ххынаазшәа збоит,
Иазымычхартә хуардын алырацәкьа.

Мап зыщәктәу сахынхалом сара,
Аха неилыхда зегъы харгәыпасрым,
Иазхоит шыта ацсәа ырыххара,
Псыцәгъарыла иахтәым хамцасрым.

* * *

Абас санахәсит цхызла лахәак:
– Иумоыц макъана исгәацхаша цәахәак.

Игәырмачгоуп иахъанза итужъхьоу ашәкәкәа,
Ицсит урт назаза ырывсны агәкәа....

Схы сықәыжъ сахыгылаз, ажәакгъы сымхәсит,
Аха абассицш так хәчык уи иазсырхәсит:

– О, алахәа, алахәа, акырза суцәшәоит,
Уажәазыхәан уиашаз, сышнәиуа сәимшәоит.

Кармацыс бжыы ссирзак шысхылцуа агәра згоит,
Убри абжыы ухатацәкьа, иудыруаз, уагоит.

* * *

Ари адгъыл ацсуаа ишырзыкоу омашәоуп.
Зны имыткәмоуп, иуазуп, сазныхгъы иашәоуп.

Рыхәра ҫың иртлан апһа асанаршәусит,
Игәкзар, ишңаруси, иуазыруа ишәиусит.

Ажәәан аңсуаа ирхәо ахаусит.
Жәытә тымитышак итыңны иааусит.
Уажәтәи атымITYшa paңәак ибаргәым.
Иңәғазаргь, иахыңоит. Рыхшыққәағь цағәым.

Аңсуаа рынасың рхала иртиуам.
Адуңеиәс иреиңшу шыта уаха диуам.
Ирдырусит, мақьаназ цақьак ианқьалоит,
Аха зны рнышәнап иақәитны икалоит.

Ари адгьыл наунағза аңсуаа изрызшо –
Инхаларңоуп абрака насыңла илашо.
Иахьанза ирзымчхартә кыр рыгәкәа цжәоуп,
Цқьаңкәа рңеиңш ианазхәыңша уажәоуп.

«АҔШАҚДА
РТӘИЛ»

2004

АХАЦӘА

Иаразнак итамаңыст сгәаңан,
Скахарцгы исыгхсит ацсык.
Ахацәа сакаса дук иапан,
Ирышьталан иааиуан гәыцфок.

Исцылсит урт дәык агәтаныцкәа,
Итакәаха икан рхырәкәа.
Кыр иагын уахьрыхәаңшуаз рыцәа,
Имәашьахуа ирысхьан ақәа.

Сыцсы кадыць цааума, сзыршәазеи?
Ма шәакь мыждак сыхьзала сицоу?
Хаи цушьт, гәакрас шәзыкәшәазеи,
Изсакасада шаанза шәызцоу?

Атра иткьарызшәа сгәы тыцон,
Исныруан: зымшынк сцынгылт.
Сызцаара атак ахатыңан,
Рысакаса цака инадыргылт.

Ианын уи: ацстазаара ицнашәаз,
Схы ацкыс сзыкәгәыцуаз иаха,
Иблыртә амца шоура итанаршәыз,
Ичмазаә гәакыз Ацсуа Идоуха.

Ихъан нак ашьхақәа сыла,
Сгәы итыџуан имыткәмаз ашәак.
Ацәуашьа сақәымшәо сгылан,
Игәыжьжьагаз сызхәомызт ажәак.

Иртахымызт ахапәа ак рахарцгы,
Амџа икәлан, рхы рықәыжь ипәон,
Бырлаштас Ацсуа Идоуха цкәа
Гәыцрак сызныжьуа илапәон.

АМШ ЗЫХЪ

Хсыхшьақ змамыз ныхак сатан,
Аганахьтә дгылан азә даапушан.
Сиатым цәымзадан, сымзадан,
Цыркантила ацх цаула жзуан.

Сышцагәакуаз, сара қәашьда,
Гәыроала баша сгәы сырџон.
Сызхыцшылоз гәыцрак ашьта
Ажыц цхамшьа ихнаџон.

Еиҕахысуан шыоук акәкәахәа,
Ачан симазкыз еибарцсуан.
Псҕыхшьақ змамыз псҕыхрак сахәо
Цеҕьцас ацх цаула жзуан.

Сыҕсы маҕхон... Жәџан акалтгы
Абар, абар, шыта ацәаара збон.
Сцеҕь иазыхьыз амш рахатгы
Сцырканти цәыкәбарны иахыкәкәон.

СБЫЗШӘА-ШЬАБСТА

Сбызшәа-шьабста, сүхәоит, умышын утрысны,
Избоит иахья ушыкоу умтәыжәа ркәыкәны.
Рыбла цымцымуа, амшынқәа ирырсны,
Абжәс бызшәа дуқәа алалт Ацсны.

Арака зсы итымшәо маҷоым ацсышәак,
Арака ҳахьыкам ицшуа раҷаәоуп.
Сбызшәа-шьабста, арака иушьтоуп бга мзышәак,
Маҷ-маҷ ухәда цызжәоит хәа иасуп.

Сбызшәа-шьабста, ухәрақәа кырза имжыжыкуп,
Ужәытәи уәатәи цқәа ацха рыбждам.
Бызшәа гәартәк реидара шьтухт уекамыжкәа,
Бызшәа гәартәк реидара ус имариам.

Ицәасшьом атәымуаа рыбла цымцымзар,
Мыцхәы иргәацхацәазар урт Ацсынра.
Шьоук рываәуа ирыцзар анґлызи афранцызи,
Бзиа ирымбозар урт ацспәа ахәара.

Нас, ус уцалароуп – уеидара ушацоу,
Улаґырз цаа-цәыкәбарны ишкәтәо.
Сбызшәа-шьабста, сүхәоит, унеила уеырхацан, –
Апсуа иоуп, апсуа, узтәу, узатәоу.

АИБАШЬОЫ ИШЬА

Тагаларан ускан Ацсны.
Хацыц қацшыла иччон амыцмыць

Ипсадгылаз ацсуа дышыны
Даңаршәын ижәһан-азмыжь.

Дыбғалар хәа ахра ицәшәон,
Аеиларцсны уака дакын.
Ипака игәрымуа силыссон,
Кәыдры сикәжәартә агәы чын.

Дшыын Ацсны ацеи – сгәыцырта,
Ипсадгыл уи агәра игон...
Шьякәарстан җыц изхылоз иата, –
Ацакья ишья асыкәкәон.

Мач-мач асеидкыло ишья,
Хлағъарак италан ицон.
Аибашьбы хатә иашья
Иеизымшьяуа ихала деимдон.

Ипсадгылаз ацсуа даныршь,
Ишья шьякәарстала ицон.
Уи шнеиуаз инызкылси? Сишь,
Цъара шьюук рашәахәабжь гон.

Акгы камлазашпәа, аеыртынч,
Ашья шьяршәхо изырәуан.
Гәырәа лабжышла ацынцъ
Иазхәыцуа иара амәа иацшуан.

Ҥагаларан ускан Ацсны.
Мыткәмак акәа зеггы танахәхәон.
Ацсуа дахьышпәтаз дышыны
Исыхъзеи хәа идггыл зацә хәхәон.

АГӘИЛҚӘА

Аибашыра шыказ агәилқәа ирыздырзом,
Ирыздырзом агәилтрагъ минала иштәу.
Рыцшара шрымац ирымоуп, идырзом...
Қәыцшра лахсыхроуп макъана изтәу.

Агәилқәа ирыздырзом аибашыра шыказ,
Рыцшара исигәырғо игылоуп иштәны.
Ирыздырзом агәилқәа рыцха, ирыздырзом
Акырынтә дшахыцаз уи дыцсраны.

Ацстхәа иахажыу мариала иахыцзом,
Ашәеикәа иалоуп макъана Ацсынра.
Ирыздырзом агәилқәа рыцха, ирыздырзом
Хцеицәа ршыа шакәу изыршәтыз дара.

Аминакәа шрыцоу рыздырзом агәилқәа,
Ирыздырзом хадгыл абас изгәырәә.
Цхәызбак харантәи дызрыхәацшуа дгылан,
Напыкгы рхымсзакәа ус изәәәә.

АЗХЫЦРА

Есенин дхуп азы дцеицеиуа,
Клиусев иааигәа цъара дхуп.
Абар, Блокгы ҫымт, дгәәтеиуа,
Дарыхьтшыны азсара даеуп.

Пушкин рыцха ицәа дтачызаргъ,
Ибаргәүзеи, дымбаазсит.

Маиакowski ибжы мчызаргъ,
Азыхәашь далахан, дхәәзеит.

Ипыркәакәан сара ссикәа,
Шьамхны сзаагылоуп азы.
Шекспир имыхәеит исонетқәа,
Авар дылажьуп хланцы.

Шәшбык ахымпуа сгәы иахажьуп,
Исыхьызпәа сгылоуп цсрак.
Удырцәыуартә кәакык икәажьуп
Тиутчев, Бунин, Пастернак.

Азы иаргылазсит агыгцәа,
Зынза икыдцәазсит ақәа.
Ишпашәзызури, спостцәа,
Ишпарзызури шәышәкәқәа?

Ицәашьатәума сеилацсаргы,
Амп-цәгъа схыбра хәыц арбоит.
Дысыхьчома шьта Ронсаргы?
Цәкәырца дук, абар, дагоит.

Сыңсы тызхуа: акгы имыхзеит,
Дымлеизеит хыхьынтәи хланцы,
Шәкәык акнытәи, ихәхәы цыцхьза,
Сталин дзаацшылоит азы.

АЦСЕИҚӘХӘАЛАРҢА АКЫНЗА

- Улабаркыгәуа уабаци, атахмада хшыюца?
- Сцоит, дад, сыбзиабара абжызырҗа акынза.

- Уи хышәпәахьсит нышәпас, даара ихьантоуп.
- Ус акәхап, дад, аха макьана сыңсы тоуп.
- Уабадәыкәлси ситах, атаҳмада хшыюца?
- Бзиа избон апстазаара саргы салашыюкзан.
- Упстазаара аласкәыгә иаёырхыз бамбоуп.
- Аиси, дад, аиси, сзаңыми, сеибоуп.
- Уоны узмыртәозеи,
атаҳмада хышлыгәажә,
- Сыңсеикәхәаларта
акынза споит сара – алыгажә.
- Уара уеиңи зәыроы рыгәкәа иржәхьсит.
- Ублақәа ааңшуеит ауп, уңсы ухыңны ицахьсит.

АДУНЕИ УАНАЦӘЫЗУА

Упстазара анцәамтахь ианнеиуа,
Ушыбжышытахь сыбгарран уантало.
Узыңшым ануңцәырцуа аусиа,
Уанаңыло умш уаарагъ уалла;

Укәша-мыкәша зегъы аңәахәсымтроу,
Адәышшара уанықәхо ухала,
Аарлақәа ианцәыңлашо уңсымра,
Акгы анузымзбо лыңхала;

Уанзымңысуа аңхлашә агәаәә,
Уанашьтоу еңә ссирк аңәаара,
Ләак хымкәа уанахәәсуа амәа,
Ушлара ианаңамло хаарак;

Ианубо адуней хацшыа дупас,
Хахэык нагэйддан ицусыртэ,
Азэ данумам ушытыцартэ днауцас,
Дануцым ухэаакэа хисырт.

Улацш ианыщамшэо агэқэацэқэа,
Иуеицэоу газабейас уаныршыо,
Уцсеицш бзия иубо ухэыцқэацэқэа
Ужыарта анроулак, уаныржыо;

Саркэа цэыхацас удгыл
Ужыы ианалақшо икылцэо,
Уца аныбжыазуа иагыа уургы,
Иуцрасуа агэакрақэа аннымцэо;

Зегь чхауа, ичхауа ус унеила,
Шыасак кацала, нас, уацэынза.
Угэатеила, угэатеила, угэатеила
Адуней уанацэызуа, иануцэызуа...

* * *

Ецэацас акэиц кэеицеиуа
Ахэа иларшэын, ицсуан.
Акымзарак сгэы ацымнеиуа,
Схы схэыцраха схала стэан.

Акэиц кэеицеиуа ахэа хышэашэа
Иахылапсуаз цханашьон.
Арахь ахэа: «Умцацшы ашэеи
Уцсы иухыцуси соуп» ахэон.

СЫДГЫЛ

Уаха сылшом, стәы кыдгылт,
Сыдгыл.
Сыңсы хьантә, абар, иудкыл,
Сыдгыл.
Исызнагом амбаџ саркыыл,
Сыдгыл.
Иназгар акәын уи сыңсыргы,
Сыдгыл.
Исаңызгоз мычқәак сныркылт,
Сыдгыл.
Иахьҕакыз ихырцәсит сьышькыл,
Сыдгыл.
Анцәа иумхәан сара сьышьуа,
Сыдгыл,
Ицашам сыңсы уцырцны, иушыцылт,
Сыдгыл.
Сыңкыпцкәамшьакәа стәыдкыл,стәыдкыл,
Сыдгыл.
Сыңсы хьантә, абар иудкыл,
Сыдгыл.

ЛАБРА

Иршьыхызшәа ажәоан кьырла
Асы кыдыбган иауан.
Шарпазы аеңыс кьыркьыруа,
Ахы кыдкьо, асапъуан.

Лабра кәыбаса силажың,
Дахцан ақыртуа нак хара.

Арака иифоз уи силацъын,
Шъан излихуазгъы иара.

Знык аамтала лабра аниаза,
Ишхам ираапкит аға.
Адгъыл арцысуан аихаза,
Ихәазо идәықәлон иматха.

Лабра ақытан алға хчылан,
Дыбналт ақыртуа, ицсы игеит.
Хәи, изымгеит акгъы мчыла,
Аха арака зегъ ирбгсит.

Иршыхызшәа ажәџан кырла
Асы кыдыбган иауан.
Шарпазы асцыс кыркыруа,
Ахы кыдкьо, асашуан.

Лабра амамиқәара ахажъын,
Иблын, ирџаастан аонқәа.
Икәакәаса асқәа силажъын,
Еимырыжәжәон алақәа.

Зегъ ара изыркьатаз фушәа,
Ғаха-сымтран. Аамта цон.
Асцыс цыркышуа уака ифџышәо,
Ицсызи ибзази силнаргон.

* * *

Ацааґ сырчараз сканажъусит сеимаа ацыршы.
Сгәацәах азын хышәашәа акәшоит. Цхарак сахәоит.

Азə дышыны, абар, даныжылоуп атрактор ацрыцшыы,
Уи данзалом, алахыщəгъа, ишыап дукъа лбаахəхəоит.

Дцеит цъанат шыапыла абри зымбакъа ицсыз.
Сгəы хахəхəит. Сызцəуом. Сцукаргъы сжыы сыхуам.
СУ-къа хца еицхылеит, СУ-къа анцəа дзыкəшəиз,
Реидара нарышьтуеит, аткəацбыжкъа сихсыгъуам.

Абар, ацрацшь-симыжəжəа даныжылоуп ауафы,
Уи аонынза инагараз кыр ишəартууп амфə,
Ацааршə икəчаразуа, иадыржəызшəа афы,
Ицоит, ицоит атрактор, ицоит ацсы даман.

* * *

Ихышəашəоуп, зегъы-зегъы хышəашəоуп,
Шьамхахы икажъуп асы.
Икьакъаза иаарту са сгəашəоуп,
Сыюны дыкəагəшьоуп ацсы.

Агə дхысусит иакəкны сыцсырта,
Амыткəма лхəоит такəажəык.
Иахыцны ицсит зəыроы скыта,
Ипыркаацкьсит уи ахəда уажəык.

Мшык – илахьейкəцагам – ыкам,
Гəнахала итəууп адуней.
Схата исгəалашəом сшыкоу,
Дышыны данкарыжъуа са сцей.

Ахкəа силарцоит нырцə-аарцəгъы.
Атəыла бгазоит ухагъы.
Ацаа иаха-иаха асарцəгъоит,
Джəылоит даапкны хагагъы.

Сазхәыцуеит хәпстазаара ацашьа,
Ацсәәхә мац-мацла синьшәт.
Уа бахәсык иамам лацашьа,
Ахәхә сицш икьакьоуп анышә.

Сысабицәа рыблақәа тхаха
Хаб хихьчоит хәа изыцшуп.
Аха исымам, исымазам раха,
Ирласны саб гәак дыжтәуп

Ахырткәацкәа тахаусит сапта,
Азәгы изыжуам анышә игәагыны.
Схәхә ҫыц иалацсоит ашла,
Ишьтоуп асгы шыамхахьы.

Акьажыхәа санцәуаша наспәоуп,
Сылабжыш хышәашәом уеизгы.
Ихышәашәоуп, ихышәашәоуп, ихышәашәоуп, –
Акәыбагы, анышәгы, ацсгы.

АКАЗА

Аказа ичхара мхыжжроуп,
Знык уи анхыжж – дтанархоит.
Инарцә-моа дыкәлар,ицсыжрас
Аргама изхәатәу рацәахоит.

...Мачк икәарцссап уи даныржуа,
Ҫымт-цсышьма лабжышкәак кәтәап.
Идоуха ауардын рыцха асыжра
Иахьакәыцыз иаргәырҫогы калап.

Даса пытрак ицсыжра ахыжэга,
Ус лассыцэкья дыхышэапшөм иара.
Хьаас ишьтыхтөым дахьыжэго...
Дышэзалгазом усты Ацсыпра.

Ишэхамштын мышкы зны шөшыцсыша,
Ишьтышпөымхын ихьз рыххатөыс.
Еицын уи ихацареи ицсьереи,
Ихы каимцсит цьаргы төыс.

Зхада ак зтахым, егзытнымхо
Насыц имоуп иахьала иаха...
Икаларгы иньшпөынтра еитымха,
Шөахьчалоит сказа идоуха.

Ишөымбан, нас, зегьы-зегь неибейцшны,
Ишэхамштын мышкы зны шөшыцсра.
Аказа, са сказа ду ицейцшу
Здыруа уа уоуп, с-Ацсыпра.

АПХЭЫЗБА КАЛМАХА

Амшын уи бзиа илбаацөон,
Ацэкэырц шлақәа лыбла хыркуан,
Амра жөәанахьтө илбаацөон,
Ирыхькысуан лыжөахырқәа.

Амшын уи бзиа илбаацөон,
Дхын амшын – дыцсыз-калмахан.
Асцө жөәанахьтө илбаацөон,
Лыбла итамлашар – дыгөнахан.

Дуней ссирк ахь сылгацәон,
Сшанхо саатгылон тымра-тымра.
Уи мыцхәы сыгәра лгацәон,
Салахыләон лыиатымра.

Амшкәеи атхкәеи... Урт ццакцәон,
Ицон хаизныжыны нак ибналан.
Хчацшәы амза лашацәон,
Хзалымцуа цхыз хаак халан.

Атхарахәа агәы сисцәон
Цъара амшын ихыршәлаз нышкгы.
Анцәа иахь лара днацшцәон,
Уи лдуней данзамызт цнышкгы.

Лара са сзыхәан дмазацәан,
Смазацәан сарггы ла лзыхәан.
О-мазак рылабжыш цкыацәан,
Шахатк дахыкамыз – уи ныхәан.

...Сацсуара агәра згацәон,
Кәарагк схаршәны са сыкнахан...
Амшын уи бзиа илбацәон, –
Дцеит, дцазеит, дыцсыз-калмахан.

АШӘТЫМҢА

Амра иамоуп ахатә шәтымҢа.
Амзагь иамоуп иара убас.
Цкыа снарыхәацшыр ашәымҢак,
Рылацш хаа сацәызып нас.

Зеггы ирымоуп маза шөтымтак,
Маза гәыгтракгы рызпоуп.
Адуней ианамба ртөымта,
Рышпөтра хаарадоуп, иашоуп.

Амра иамоуп хатө канзarak,
Амзагъ иамоуп иара убас.
Азэггы дахъымназо назартак
Ибарц измадашь лахъынцас?

Ацстазаара, исымам цсгартак,
Фөы хаас иарбан иуеышөшөо?
Ирыцхазами ецөа гөартак
Ржымжөа аргөыцкөа аңеышөшөо?

Адунейае дыкам цшөымак,
Адунейае зегъ сасцөоуп.
Ицакыдоуп, ауаа, шөеимак,
Шөсинзраалаша рацөоуп...

АЦШАҚӘА РГӘИЛ

Сызхазырштүа рыцшракөа
Схата исхамыштыр хөа сшөоит.
Ладеи өадей рыцшакөа
Гөилкөак рымцаан исыкөшөоит.

Сышьха зышкөа рхыцшакөа
Адуней дуззае ишакьоит.
Урт иргөыдло ацшакөа
Нырымкылар, сыршьакьоит.

Ацсны, сгәеицамк, агратшақәа,
Ршъа гәил ашәтыцқәа ҫыпәшәоит.
Исыжәлоит ресибарк ацшақәа,
Исықәмақаруа урт сдыршәоит.

Имачым сьдгбыл алшақәа,
Ицкьоуп асаркьеицш, ус иҫеуам,
Дгбыли-жәфани рыцшақәа
Сымцадырсыргы сапшуам.

Икоуп хәашьак змам хәатәык.
Сҫы змырцәажәо мчык сакуп.
Иатах исҫеицшхома мбатәык?
Ацша моасқәа ршъа гәил скуп...

АУАФЫ

Аафы дысцылеит, мцоушәа
Дыкан деихәлакьатан.
Даса дунсик ахь дцозшәа,
Ихы-иҫы зегь шыадан.

Ибла таакәа сыхәон:
Ирхәоз хасҫеит, –
Мцак сатәхәозшәа ситәхәан,
Аарла ицсы тасҫеит.

АНЦӘА ИНАФСГЫ

Анцәа инафсгы икоуп Аиаша.
Аиашоуп Аиаша зызцаша.

Исхапырусит амц-кэараан кыруа, –
Сзыкэымпуа сыкэхейт лакэырак.

Ссапыцны шыта сымшкэа цсыргэашам.
Сашпышт урт рыцсымтэра сыргэашан.
Аиашоуп Аиаша зызцаша.
Анцэа инафсгы икоуп Аиаша.

АМШИ АЦХИ

Амш сыкэснатусит: «Ухы уоаха,
Аамта уам агэыроаха.
Сыхшы ублакэа срыхтэалоуп.
Ушеилахэоггы мшы матэалоуп».

Ацх сыкэснатусит: «Ухэыпра салоуп,
Сицеақэа угэыдыцсалоуп.
Хайт, абаацсы, ухы шытыхи,
Умыццакыкэа ссахыа тыхи».

Сдыргэыбзыгусит амрей амзеи,
Улакта, сыдгыл, цкыа изхаамзеи?
Иамразакэа ацх ашаха,
Сзахэырузеи амш ашаха?

Абри адгыл самазакэа,
Абри адгыл самфазакэа,
Са скалазтгы, уи насыцын,
Сахынхалон ажэдан сыпан.

Исылымшашаз акыр сылшейт:
Исеит шахан сыцхи сымши,

Сыдгыл рпысшт бырфын цахала,
Аха изыкамлеит лыцхала.

Сгэы кыднахуеит рбагк абжы цар,
Иатахуп сласны срыбжыцыр.
Сцаха кылнацөцөоит уи цыцла,
Сыдгыл абгъатуеит шыацхыцла.

* * *

Дуней дук Гегель ахы тикъеит,
Исубстанциягъ цышьатөуп.
Кэарагк схаршэын. Кыргыз сөйскъеит...
Сацсуара ахө шыатөуп.

Сацсуапэкьоуп. Сөй кэадырны
Истахуп Марснза сназарц.
Анцэа идышьоуп, ысылшо дырны,
Фымт сахъашытоу уск касцарц.

Сдынцъае тынч апэоан асырсует,
Дызеузеи апсуа уха, ишэхэа.
Марсае зиас дук санырслак,
Изхэода игэагны сыцхэа.

...Схы дызталей Феиербахгы,
Дабастаху Еккерман?
Дзаламцуазей схэыцра Бахгы,
Иадырхэома сдоуха «аман»?

Сара ысымоума субстанциак?
Ишсымоу здыруеит са доухак.

Асубстанция... Суацбак амца...
Асубстанция... Сара схақ.

Дызбахьада апсуа дкыруа,
Изгәагьуада ирцъара.
Чехов сзибей саашьакәырны,
Изихашти дшыказ тәымцъара?

Гегель дуза сара сисисом,
Избоит сышзымхәыцуа хара,
Аха дысцыхьашәар Есенин
Ицызжәытәкьоит сгәазхара.

Урт рыхьзала, исхарам, сзымқәыр,
Сышрызхәыцуагь кыр уажәы.
Зегьы дреицъуп сара с-Зыкәыр,
Зегьы иреицъуп икәымжәы.

* * *

Дгыли жәәани сибызтаз шыакада,
Сузатәуп, уиашоуп уара:
Срыцхамшыа исәухусит акәада,
Сакәыцуам арахь урехәара.

Сапсуара ахьз лазыркәуада,
Иалашоуп уи омазак.
Дгыли жәәани сибызтаз шыакада,
Сшәыргәындоушәа зубои зынзак.

Сеысцәахырц шамлазсит Када,
Ақыртуа данакәла Апсны.

Икәпон роыцагь рцынць азыхәан,
Роыцагь ржакькәа рҗачын.

Ашьаза рыблакәа ирхыцәцәала,
Итихын адыңиш ргәи ргәацәси.
Еикәызкуаз дрымамкәа сидынцәалон
Ашьапсибгәи ашьапхцәси.

ЧВЕНИ МИЦА

Абар, ушьны азыткәа ухыжьлоуп,
Итакәакәоуп улакыца.
Слымха итаәусит уа хрыжь-хрыжьла
Иухәоз ажәа: «Чвени мица».

Ацсны згоит хәа абцъар уацан,
Сытауцалон ашьха абыца,
Аха ацсуа, ацсуа дхацан,
Дусагылсит, «Чвени мица».

Цәгъахәыц ухәыцит, уара ақыртуа,
Исцәугазарц уашьталт Ритца.
Мцапшьла иубылзон са скыта,
Иутахын сахуцазарц у-«мица».

Қартынтә шеишыкәсала усыжәлон,
Исмырбакәа иурцәон сымца.
Ухы ухырхуан сыхьзи сьжәләси,
Сбызшәа уцәымгын, «Чвени мица».

Узеицхызуаз дыруп, гәак-хлахәада:
Ианхаларц сыдгьыл ушьта анымцуа.

Иухакыруа алахэада
Акгы збом уажэ, «Чвени мица».

Агэы дышпақэхей уан хлахэада,
Улцэуартэ ма уцсыбао лымтам.
Уаныршы, узгоз камлеит ахацэа,
Апыхэа баапсуп, «Чвени мица».

Уара уацеигэышпан
Қырттэыла,
Сушыырц азоума иупаз зупаз.
Уцсра каупеит нас,
Адсынтэыла,
Кыр уацэыхароуп у-«мица».

Абар, ушыны азыткэа ухыжлоуп,
Итакаакэоуп улакыца.
Слымха итаоуеит уа хрыж-хрыжыла:
«Чвени мица», «Чвени мица».

АТАЦА

Апцхэызба атаца матэа лшэын.
Илкын лара дрыхзызо ашэтқэа.
Илыцыз лэызцэа рацэабын,
Урт рыгэкэа ирхылцуан ашэа.

Апцхэызба атаца матэа лшэын.
Даман хэыцрак дтанагалан.
Акэа далан, Акэа блын,
Сшэон дыблыр хэа мцак лыцралан.

АДУНЕИ ДУ АЗЛАГАРА

Ари адунеи ду азлагара
Ахыцшыа сақәшәом, сахахсит.
Алу дукәа ирымам псгарак,
Шьтак зынза рыцсы цәгәхсит.

«Ихы зиргәакузеси, ахәылак», –
Абас сзызхәо рацәафуп.
Ртәышпак сзатазом ахәыла,
Иагәа зундазгы итацәуп.

Дсыцшаарц сишьтоуп алахәыла,
Аха азәгы сыгәра игом...
Асцәақәа тацсоит схәыла,
Нак иахысхуеит,излагом.

Иажәит, иабакоу сара сгара?
Мач-мач ибгеит, иузырцысуам.
Ари адунеи ду азлагара
Схата самлагар ауам.

Урт алуқәа спәом ихар хәа,
Аха усгы ипагәхсит.
Исхыччалоз сара агар хәа, –
Злагарахьчас схы касцеит.

Исымазамзааит, нас, зынчарак,
Сикыз апсцәахагь ссахәаны,
Знык сдунеи иазызусит чарак,
Сапырцусит шәа-хаак азхәаны.

АҖЕИҚӘА ЦЫЮЦЫЮ

Абар, иахъя хымшуп, саб апсхыхра даеуп.
Алѡақ иалцы иаауазшѡа асы илсиуа къяшъуп.
Уахынла хшеикѡшо мацара ихаршоит.
Абомба анткѡацуа хжѡйтѡ ѡны кѡашоит.

Уажѡы-уажѡы даалкѡан саб ус ихѡоит:
– Апта итоу аеикѡа цыѡцыѡ гычны иргоит.
Лацшыла симыздоит, итацѡуп амзырха,
Хыркѡацуп уи шытазпаз абас симырѡта.

Саб дбарцьсиусит, дгѡакусит, иихѡац ихѡоит:
«Иухы, уароубицьыр, асы уцѡгычны иргоит».
Шьта избагѡышъоит – дтанагалт зынзак,
Саргы сѡахахазшѡа исхѡазом ажѡак.

Ус слымха интасит апсѡѡаха мыжда ибжъы:
– Аеикѡа цыѡцыѡ уапта итарцсит иац шыжъы.
Апсѡѡа рыскѡа ирыкѡтѡан уаптахъ имѡахыѡт.
Уаб нырцѡыка ддѡыкѡлоит, шыта шѡышкѡса ихыѡт...

Абар, иахъя хымшуп, саб апсхыхра даеуп.
Алѡақ иалцы иаауазшѡа асы илсиуа къяшъуп.
Саб цсшьарак иѡыкѡлсит, дкалсит дыѡшзаза,
Шѡышыкѡсатѡи игѡакра зегъ дапырцны данца.

АЗАХӘА

Азын цааршѡаз аѡа ихымѡа
Агѡта цнацѡсит азахѡа...

Ғың сиңызшыада, изтахыда,
Дабакоу ахәрақәа ззахуа?

Агәынқбжбы сахарц стахушәа,
Ааигәа сгыланы сзырәусит.
Инапыршышыусит, илашәушәа,
Ацла изкыдлом, ихыырәусит.

Аибашьрасы ирзымшыыз аацын
Лажьсеикәрак ацоуп, игәыкуп.
Саацын кәыбча, саацын, саацын
Азахәа сыршәтусит хәа иаәуп.

Хатыр ақәцаны ишьтнахусит,
Аха ихыдырә цака ицоит.
Азахәа пәуо абла тнахусит,
Акәша-мыкәша зегъ гәацоит.

Сапта рыцха, зхацкы сцаша,
Шакаә ашьтадаз ушьра!?
Азахәа лахыцәгъа, улагырзаша,
Ма угәы укычып узхара.

БЗАНА

Сзыхь цкба Бзана, Бзана бзан, –
Ацааршә иазеицамкит ацас.
Ануаа рхәынтәи абзарбзан
Изсыз гәыргәырразан хәацас.

Ақыртуа сқытаз дымлашыуан,
Игарц джәылахуан иаҭа.

Амцацшь апыркхәа иакуан
Исхажьыз аҗх-лашә аҗарда.

Сашта италоз ахцәацә
Рхыцхызара рацәаҗхон.
Сзыхь цкба Бзана – са сынцәа –
Җацсы мышпыткәа җаикәнархон.

Ануаа рхәынтәи абзарбзан
Зынза атәылацәкба арбгон.
Бзана, Бзана, Бзана бзан,
Җазлагара хәыч лагон.

Ах, ихьтан, ихьтан, ихьтан,
Имлашьуан сыюны ахцәацә.
Алу дуун, ихьантан,
Игьсжьуан ицжәаанза ацә.

Сгәы уажәы-уажә ус аҗәон:
«Ушхацоу ухамштын, агаза»
Зны ахырткәацкәа схууа ицон,
Ицжәон сазныхгы ааигәаза.

Ажәаан сыкәыцгәгәо илакәуан,
Иццәарц егърыгзамызт сдакәа.
Зны-зынлаггы схы сшәиуан,
Шьоук сзыцшын аоны имлакуа.

Җәацас игәыруан абзарбзан,
Иазхомызт иафоз, имлагон.
Бзана бзан, сарггы сыбзан,
Сызлагара бза лагон.

АПОЕМА АЦЫНХЭРАС

1989 шықаса, шуйль 17,

Акэатэи аморг

Сылагыларац сара ашьаза
Лахынцала ус искэашьын.
Акэа аморгас, икьантаза,
Сапшцэа кэакэаса силажьын.

Урт ыкан, чархьцас, гэаг дук иахны,
Ирымгозаргь аспэ кыдпаан...
Ацаа ишакызгы еимахэахны,
Блақэак рыхэацшуан икылкаан.

Ахацэа рыцха реицартэышья
Тырцаауазшэа, имыццакзакэа,
Ахэса уака ионан ҫымт-цсымшья
Рхы-рҫы сизадақэа ак рынзамкэа.

Хахтаркгэышьяоит ацсуаа усгы,
Хапарцалоит хабга зырхэо.
Апспэа зыресипаз ахақымгы
Дыкан ижэны ихы дамышэо.

Ахэса акгы усс иркзамызт,
Избон аморгасгы исырбозшэа:
«Аспэкья ахацэа шэхамбазацызт,
Шэрыцхазаап шэара» хэа рхэозшэа.

Қыртцэак гылан уака итхашуа,
Цсуак дрылан деицьың-сицьыңуа.

Абыз тыхны уа ихашхашуа,
Лажә дук неиуан ицыркышуа.

Ирацәаоуп зсабрада зсыхтәу,
Ажәала абахәқәа еиҕазыжьюа,
Нас, аргам акама антыхтәу,
Атыорае зезыцәахуа, унзыжьюа...

Акәа аморгае, икьантазза,
Сашьцәа кәакәаса силажьын.
Сылагыларц сара ашыаза
Лажынцала ус исқәашьын.

Апсны иахтысуаз зхәода ажәала.
Ирхажьын шәшбык қалакьи қытси.
Нак-аак рзаҕақәа сидыпжәалон,
Еиҕагылон цсуеи қыртуеи...

АПЛАКЪ-ДГЬЫЛ

Цлакьцкс сыдгьыл шуп,
Ишуп сара сыгәгы.
Иахцеицшари хәа ицшуп.
Зегьы, зегьы... Саргы.

Иргылан ҕнык сырбоит,
Сыркит зегьы-зегь цскы.
Ишыкало агәра ргоит
Каамет дук шьюуы.

Сыжәәан цшза цыккоуп,
Аха идьдусит, избан?

Дыршыак змам акоуп
Ацсны иахьамоу ацан.

Цлакьцас сыдгьыл шыз, –
Амца зкуа бамбам.
Схазы ма сымшыз,
Дгамшь – сызго цөкөырцам.

Цлакьцас сыдгьыл шуп,
Шьта ишцөсит, сикөжөоит.
Хазыцшым хзыцшуп,
Сара спөом, сагышөоит.

Сыжөөан ашөшы хыцт,
Мариала схьацны сцом.
Анхао ду сихылцт,
Сыдгьыл сацөшөазом.

* * *

Уажөа-саркьа ануцөкаха,
Иара пеусит, уара утахоит.
Иумазамкөа убозаргь гөнахак,
Цссыхрак ускан иутаххоит.

Уажөа-саркьа шыцырцыруа,
Агөтаныцкөа сикөышышыар,
Ичханы итакы уцыруа,
Иамур, еигьуп уцсы ушыар.

Уажөа-саркьа агөра згода?
Мацөажөцас иалшоит излачыр.

Узтахыда, ухызгы зхөода,
Зыоны иххалаз амхадьыр?

Уажәа-саркыа ианытчалойт
Уцстазаара, улахынца.
Адәы укөзам уара учалан,
Угәтыха сакуп зынза.

Уажәа-саркыа шытызхша думоуп,
Ахахә ааханы сикәшәаргь.
Шьта узхьацуам: умәа – умәоуп,
Ушәар зуада ухата ушәаргь.

СХЪАА

Зхьпрацас схъаа амәа исцәанылеит.
– Усынкыл, – схәсит, – иубома,
х-Ацсны цшза синылеит.
Аха сапца итамгылт, агәра сымпыцшәсит,
Ишпындаз сгәахәуа сыхшыө мыжда сымшәсит.
Ицон уи хагаха, амәа ианылан,
Ацсы гәырәа схарштны сацын гәаныла.
Ақәнага иакәшәсит, сгәацәыцгәацәуа, ишысхәоз:
Аоныка идьргәежът уаштаә уцсы хәа.

* * *

Вл. Ацнариа иахь

Қыта мәала тынч сизцарц.
Соыза ажәала игәы касцарц

Сгэы иташәсижътәи ицзозәи.
Икыдын сылахь сынхаѿхарц,
Аус иаргъежът сыхлахап,
Сеилахоуп, сзыхьзозәи!

Сѿыза, суа шоурак дтоуп,
Аѿны дкәсиѿза ихала дтәоуп,
Дзапәхәит уажә зәгърыла.
Еснагъ дзызхәыцуаз ижәлар роуп,
Дкәапза дзыршлазгъы ргәырѿоуп, –
Зыгәра ргоз цхьагылан.

Апсны агәәисыртаә дыкәпәон,
Иажәа цьбара кыр иацәшәон,
Азәыхәа дыкан Акәа.
Дымтәа, дмыщәа ацъа ибон,
Жьыхәтәк алцаан шьѿукуы иргәон,
Казшьала уи д-Батәкәан.

Хьзи-цшеи рыгмыз зшьа катәаз...
Ижәлар риааира ду дахьзәз,
Уи акәын ицхьыз иалаз.
Хнырхәышьак шамам аамтә ишәз,
҂акала ишхәышуа асар зызхәз
Идыргәышьѿит хатала.

Қыта мѿала тынч сизцом,
Ажәала сѿыза игәы кәсцом.
Сха абас сза҂ахәзәи?
Ихьшәацәоуп шьта, дзынхаѿоухом,
Саргъы ақытәә сыргәацхом,
Ишыпнәхәара, хзыхькәзәи?

* * *

Сыцкъара шсымоу – искъашъаанза,
Уашътан зны – сгъы цѣымсахаанза,
Схы шыстѣу – сара сеилацсаанза,
Сзиас цкъа ишызбо исцѣыпсаанза,
Сѣынцъаѣ ақѣыцъмақѣа ҕаанза,
Урт Ацсны иацхан ирфаанза,
Акгъы сызгѣамтартѣ слашѣаанза,
Анцѣа ду дысзыгъашк сишѣаанза
Ашышыгъѣа симѣасырц стѣхуп.

СДИН

Сдунеи ақьырсианра итазом.
Салазѣоуп ус апсабара.
Сгълоуп сышиашѣу, старзом, –
Ишсымац исымоуп ацстбара.

Сдунеи ацсылманрагъ иазкуам,
(Исхарам сахъазам цъаамала).
Адѣы сыкѣуп, апѣ схасыркуам,
Ишымцъацгъы сыхѣрақѣа сималан.

Ашѣак, сматанеиуа, исхѣазом,
Ишѣтуам сыпстѣзаара гѣилха.
Нцѣахѣык сара дсызхазом
Иагъа иситаргъы илцѣа.

Исыкѣкуп цѣоукы рнацѣақѣа
Амартѣѣы нак дтархатѣуп хѣа...

Рыбжы дыргоит сынцәакәа
Ацсны иаргы җаргы иахтәуп хәа.

Уаса-кәырбаншәа истизом
Сцъынцъ – исыкәыпхоит амра.
Ақырсианра ахәаа сәазом,
Ахәаа сәазом ацсылманра.

Гәырҗа мазоуп сацхәа исзыпшу.
Сыцабгоит сгәы антрысгы.
Ахақәитра ашәа цкәа зыхышу,
Хақәитроуп имазоу динсгы.

АЕЦӘАҚӘА РНЫШӘЫНТРА

Асцәакәа рнышәынтра
савсны сцоит.
Рцъанат тәарта силазымгарц
уа сыцсы ззоит.
Сыбла иабар стахым, аха
усгы избоит, –
Ецәак агәы епәак ыкәжуп –
сзымцъабо сцъабоит.
Ецәак агәы епәак ыкәжуп –
амцапшь рыхкьоит.
Цсыбаок агәы цсыбаок ыкәжуп –
сибафоит, сибакьоит.
Цъара хыхьза – цъанат тәартаә –
амаалыкыцәа сизоит.
Цака цъара – ацъныш тәартаә –
ацънышцәа сисоит.

Уоны укам. Сыоны сыкам.
Иахьынсеицyrxo cпoит.
Маалыкыи ыыстааи сызну амѳа
шырзеимактѳу збоит.
Етѳа гѳартак рнышѳынтраѳ
изгѳалашѳода сыпсатѳ?
Сѳьанат дѳгылаѳ ихѳытѳкѳо амѳацшѳ
саблыроуп иатѳ.

АТАК

Иказѳода, мшѳан, атак?
Апсны шыкамгѳы матак,
Абас изхарцало мардак,
Абас изалыршѳаауа дак,
Ианылар замуа хатѳ моак,
Ахаѳѳитра азыхѳ ѳамѳак
Апсуа ижѳыр дунейк аахѳрыма?
Идгылаѳѳѳа зымѳа инахѳрыма?

Иказѳода, мшѳан, атак?
Апсны шыкамгѳы матак,
Уимоу, ишыкамгѳы ѳаѳак,
Абас изашѳарѳо шѳаѳак,
Изахарѳо абас хтарѳак,
Изамѳарѳо наѳтарѳак,
Иабаѳои, исашѳѳѳи, апсуа дрыман?
Апсуа Апсны изынхар дыпсрыма?

Иказѳода, мшѳан, атак?
Апсны шыкамгѳы матак,

Ишазхо уи апсуа ишбак,
 Дшыкам димамкәа иашбак,
 Ус дыштамкаауа хацшыбак,
 Игәы ишазымчхауа шытак...
 Апсны азы адунси аахәыма?
 Апсны тарфартә зегь гәыхәыма?

* * *

Сыбзиабара ацла цәа-кацшык асшәсит.
 Сахымзеит, икахаит, цыара икашәсит.
 Нас ашытамта сцәызит, сдөыкәуп ссимдо,
 Лацшқәак рыцшындага еижьага сындо.

Ацшзара – зхыцроуп, икабоит ацәкәырца.
 Акәыцшрагь шәахцас ицоит инкаба.
 Сара сызтымсуа цхынчкәынрак сҭахсит,
 Даса чкәынрак, хаи цыушьт, сгәы иатаххсит.

Аостәа дысхыччоз... ҫымт сизыцшуп:
 Абар, ҫацхәа сыцла сышәтүсит хәа иасуп.
 Зынра цәгыак ахымзар, иасәлашт ацәа.
 Аха агәама абаха ситома Анцәа?

* * *

Ацхуаә
 Ацх далахәаша дцон.
 Ишьапышьтыбжькәа гон.
 Ацх симыгтон.
 Алужә сицш дацалан
 Уи мазак игон.

Амшуао
Амра дацны дцон.
Шә-хәыцрак
Дсимдырххон.
Ацець ацан иҗахазшә
Акы игәы иҗахон.
Ацхуао ицх
Иацларц иҗахын,
Амшуао имш
Азхара иаҗын...
Имш зеицшразгы
Зегы ирбон.
Ацхуао дихьзар хәа
Дшәон уи, дшәон...

АДЫД-МАЦӘЫС

Исанашьоуп лахьынцала:
Цсуа қытацәкьоуп сызтәу.
Сзынхом сықалақь адцала,
Уи иаздырзом исгәыхәтәу.

Җғьарғьаласан җыц хайкәшоума?
Җахьынзейкәшаз шыта ихазхоит.
Сқытаҗ ацхкәа бапша ишоума?
Сымшкәа цсуамхар – стахоит.

Сшәыхәоит, арахь шәаасызхьацши,
Сымәа тагәтас шәымбари.
Сатәажәбозар, хуҗкәа хьаршпан,
Игәаҗны цәыцак сымхәари.

Дыршыак амам аңсуа қыта,
Аңсуа иаңсуара сиыргам.
Азэгъы иитом иңсы акырта,
Ихәарцгъы далагом иахәтам.

Иахароу ыкоуп Цсоу азиас,
Иахароу ыкоуп Гәымста.
Иахароу ыкоуп Егры азиас
Итадыдуазар Кәыдырта.

Аңсны хәышрақәак ирылоуп.
Гәаныла иңәажәоит: «Даса псык».
Адәышкәағъазаҕы сышгылоу
Спашьуа здырусит дыд-маңәыск.

АҒА ДАНДАМЫҒХО

Сарлашәыртә еиңи мңак сәачҕеит,
Афақь цахә-цахә схы-сҕы аблит.
Нас пардсеқәатәак шапҕеит,
Цәкәырца хьантак зымәа саршәит.

Аамтаңк сықәмызт адунеи,
Анышә сықәжьын са санҕыха.
Аңцәа дсыман... Сызланхси
Исмаахакәа аихаза аңҕыха?

Икылкааңкәан саға дхыст,
Схәыста агәта анышә сикәижәсит.
Иахьсыхьуа дырны иара дсыст, –
Спенцьырқәеи сышәқәеи сижәсит.

Сыоны уаопсушәа икычит,
Ақыртуа сашта ицсы алан...
Сымхы фархыцас ичычит,
Уи егъагзамызт иағалон.

Саға ихызацә сацәынхейт...
Дыцхацан ихәатха имхны.
Ихашәц, дацсамкәа дсағахсит, –
Схәыстағы даанхейт ддамыңны.

* * *

Сахәшыа Раиа илхъзынабылоуп

Амра цшза, абан, итәшәоит
Стәыгракәа сцәырзны.
Бхатгәын ахь снейр хәа сшәоит
Цсымцқбарак сыңны.

Сыцстазаара агъама ашоуп, –
Сашыцылам ахаа.
Ачымазао гәаксеицш еилшәоуп
Сызын мшы каххаа.

Сазцшуп атх-цәа иатах –
Уи сычкәынра иацын.
Зыцсы акәада ауатах,
Изхызгода азын?

Исхаштуам апсцәаха ицшра,
Уи сықәхра дағыми.

Знык бара быбла аташпа,
Зегъ ирсицъу насыцми.

Абзацәа мыцхә бзиа ибоит
Ицсхьоу рыргәамтра.
Стәырџо сара стәала сцәабоит,
Сабылуеит амца.

Бхатгәын ахь снeir хәа спәоит
Цсымцқарак сыцны.
Амра цшза, абан, иташәоит,
Стәыцрақәа сцәырзны.

АБЖЬ-ШАНА

Сцәа-сжыы зны-зынла иадыруеит
Шанак шыкоу, ишыкоу мчык.
Хьаак ускан саруазыруеит,
Апкесәхәа исхыркьошәа камчык.

Сычхара аргама ихыжжыртә
Зынза саныркуа сара цскы,
Сыламысгы зынза исцәызыртә
Иансыжәло қәыцмацас цьоукы;

Нак адгьыл сыцабгартә акынза
Сусқәа-схәысқәа анхьантахо,
Схы анысцәымгү сара акырза,
Зегы ишырбо сантахо;

Ақәа анкылсуа сыюны ахыбцәкьа,
Ахқәа ансывкьо ижжаза.

Сапта афар хэапъ анахыцёо,
Адуней ду анызбо иапаза,

Ухагахама, усынкыл хэа,
Еснагъ ухэыцла хэа хара,
Цшыаала уеышкыыл уангыл хэа,
Инагза хэа уапсуара уара,

Быжъ-шаназак слымха итасуеит.
Саѳстаацёа схыцны ицоит.
Нас, цларкэыкэцас, азэ сгэы дасуеит,
Аха ыыстуам, сыцсы ззоит.

АПОЕТИ АХАТГЭЫНҚӘЕИ

Анцёа иоума изтаххаз
Длэыкэзарц ихэрақёа ҕахэо?
Ацсуа цейцёа – итахаз
Рхатгэынқёа дрылан уи дыхэхэо.

Зхы атыц иқэкъаз апоет,
Шыжынап иадмырбуа зыюны,
Ишыказ здыруа Тиутчев, Фет,
Игэалақёа рацёан асны.

Зегы ибжыы рахартэ дыхэхэон,
Ихаххалан ихэыцсы.
Ацшацэыцё ақёа иёсанахэон, –
Илсехъан апъхарахъ асы.

Бзиа ибацэкьюит уи Ацсны,
Дцашам давсны хцейцёа ахъжу.

Дзыказ зхэода игэы пжэаны,
Изыжьжьода уи зынза ианшу?

Идуцэагэышъан иара ибжьы,
Шьоукгы цшуан ипанханы.
Акэаг алахь сикэышышы
Изыроуан ацсы заны.

Дунсик ирсыхарц итахын,
Ихы ибагэышъон дынцэаны.
Ацажэсицш исимаакэа цкыгын,
Дыкан идгылаэ дзацэны.

Ацаракэа шэаны ицыруан,
Апост ибжьы гэгэа ргэы тнакьон...
Дцэуон, илабжыш тыроуан,
Азэ иахь дмақаруа инапкэа икьон...

* * *

Угэы кыдгылт, издырусит, уеидара ушахоз,
Азыхэашькэа ушырыуаз, ушылхоз асы...
Уажэ аацын мшы ссираз икноухар ушаха
Уеушырыц, итухырыц мчыла уцсы,

Амра ашэахэала умса қэнацоит,
Икноухаз ашахаг былыны ишътанацоит.

Угэы кыдгылт, издыруеит, уеидара шьтоуцар,
Ишьтыхны изго хэа дышумам азэгы.
Уажэ аацын мшы ссираз уабцар сицоуцар
Зныктэи ухысрала урцырцырц зегы,

Бзиабарак ашәахәа уара иузақбоит
Абцбар ахьсецо ус баша итнарқбоит.

Угәы кыдгылт, издырусит, ихжәсит ауасхыр
Ухеицш зыгәра угоз, узықәгәыцуаз ухеицш.
Уажә аацын мшы ссираз уахәызба ухыр...
Хыхьынтә избарто, иахылацшуа упеицш,

Амра ашәахәа-цқба усацчап игәыкны,
Уахәызба цааршәпцас ицап изытны.

АИНЦӘЫШ АГӘЫШЦА

Кәалзыла ихәоуп иара агәышца,
Игъежъусит ахаирцлан апарцита.
Ахақәитра-мәа анцәа сананица,
Акралшо исзыкаца сцилта.

Сахьгылоу иаха-иаха сцәышхоит,
Иарәынтусит ацша хыпәашәа ахәа.
Исхоуп ахаирцланажә енцәышха,
Амцацшь рытқбоит архәарахқәа.

Ашьтыбжь цәгәа сқыта иахыәуа
Сықәызхуа, аргама енцәышуп.
Згаб цәрышкәак ләылтәахырц дыоны
Дахьнеиуа, «хақәырхусит»лымшуп.

Мцоуп итышуа аинцәыш асаса
Еихазкуада, ихәалада хапәс?
Дад, урт шсашыцәаз абасоуп,
Сыршьусит ақыртцәа шәарахцас.

Акгы ирцырхагам ирзысхэо,
Тшэарак сзыбжымцуа сыбжыарцалт.
Сшышкамсуп ицыруа изыхэан,
Дасуп ирцэгъазарц сацьал.

Кэалзыла ихооуп иара агэышца,
Исхагъежъусит, абан, аңарцита.
Ахақөйтра моа анцэа сананица,
Акралпо икалароуп са сцилта?

* * *

Сани саби шыцсхэоу схарштны,
Исхарштны сахэшыцэаггы шыцсхэоу.
Схы сықэыжны стыпусит сапта,
Ацьцла сеицшуп фык зысхэоу.

Сыцстазаараз испэом ақыра,
Сцэа зегъ тасыгзоит, сашшзом.
Сызганк иацрахэошэа агыра,
Ахатгэынқэа рахь снацшзом.

Исымпшэаша ауал ду сықөуп,
Исахэйтхэытусит бжык маза...
Хэылпазыла сапта сықөуп,
Ажэоан цыккеицш сууаза.

Жэа цшқарахла, жэа цьбарала
Исылабжьода?.. Ус спалап.
Снеитанеитасуа схала, сцьбала
Смака сэмхэа саазалап.

Сани, саби, сахәшыңәи схарштны,
Сгәырға схарштны – сызфахьоу,
Ашәы зпәызымхың са сашта
Ианбыкәу стыңны санцахьоу.

* * *

Исыцкьаса илсиуаз зегь сырзын,
Иапажьын ажәоан пстхәакәк.
Шықәсылагь стагылан са сызын,
Адунейгы сгәы ахымызт рацәак.

Аены сашта икәкьасоз сырзын,
Шарцазза апсы тасцеит суацбак.
Сматацәа рыцәашьа ссирзан,
Аха ианҕыха, исархәсит: «Агәак,

Ушцакоу, мпәан, ацәаха, хамто,
Телела хазхәацшыша рацәоуп.
Уцъа иалцны иубахьей хамтас?
Машьынак узаамхәт. Цхашьароуп».

Сзыроуан зегь чҳаны, сгәы еицалан,
Суацбак сыбла траа сазыцшуан.
Сыцстазаара збон инейххәаалан,
Схы санызбо гәаныла сашшуан...

Сматацәа азәазәала иангыла,
Суацбакаҕ инейт еикәагта.
Ус ҕаартит: «Уажәзама зегьрыла?
Аехәа уехәыцны ишьтыхи усиха».

Уа изулак асхәа сыхәыцит,
Ирыстсит, самейтзеит са стыц.
Исыхлак дышәтәума, кыр сыхыцит,
Аха ицон иара усты сгәы тыц.

Исыцкьаса илсиуаз зегь сырзын,
Сашта сгәы ахымызт усака.
Шықәсылагь стагылан са сызын,
Сцон цъара избозар хәа ләак.

АХӘААҢЫ

Ачымазаф дызгоит Шәачанза,
Сахәшья лоуп уи, дысцәыцсусит.
Аха ибла ихтатала ажьаза,
Сыцкыцкьашьо дыссацшусит.

– Сахәшья дырбароуп аҳақымцәа,
Абар, Ацснынтә сыпәкәы-сбыцшәы.
Исхәо иаҳазом, мцәхәыцәа,
Ахәаәс игылоу ишәуп ашәы.

– Соужь, ацкәын, сумыргәамцын,
Асакаса сахәшья дануп.
Деиқәных дгылоуп уи деимгәамзо,
Асамкәара дшаҕыц даеуп.

– Соужь, ацкәын қәыцш, ууафызар,
Шәача аҳақымцәа цшуп.
Иара диацәажәоит ифьа,
Афьыагь рзыхәан сгәакра мшуп.

–Схықәыглоуп апсәәхә итыша,
Тәымс суньозаргъ, сыңсы тоуп.
Иусто сымоуп апартыша,
Сцъыба кылцәа кәрыпкъәк тоуп.

...Ачымазаф лыңсы лхылхуан,
Абар, абар, уажәы, уашьтан.
Аихазауаф кыр длахәыхын,
Амыргәырцға ихы итан.

АФЫЖӘФИ САРЕИ

Имжәыцызт. Шьжымтаньн.Инапкәа цысуан.
Ижәыр ауамызт. Имжәыргы дыңсуан.
Аарлахәа ишьтихит уака фырцбанк.
Усгы насеихәсит: «Цьаргы сумырцбан».

Хәыцбагъ сицахжәит. Днасыхәацпг дразза.
Инапы налишьт апышьхәа ицаца.
Инацитсит иажәа: «Усгы субоит,
Иуасхәоит аиаша: схы схала исцбабоит.

Смәтацәа рзыхәан сашьтоуп са чак.
Исымбацкәа сыңстазаараф сыкоума цыак.
Снапы назхысуа зегы сиқәыбгоит.
Абыржәыцкәа сшыкоу усгы субоит.

Сыңсымтаз сыңсы сшыацәкьарц стахын,
Иамуит. Саргы дунейк, нас, сахын.
Исхарам,уажәы зегы среицәахсит.
Абри изжәуа ацәа схата исцәахсит».

Иасхэоз, сицырцит, схата сыпцакуан,
Сызлагара, абар, апацха адыркуан.
Моа иааирак санылан спон схы кэыншьо,
Хаққәак зегы-зегь избоз кэыншьо.

Схэыцуан: «Ипцысуама шыта инапқәа,
Дахыгыло уака ихыызсо ақәа?
Ҳагәнаха, ҳагәнаха, ҳагәнаха цэгьоуп,
Аха усгы хымзгык ҳоыцагы ҳацөгьоуп».

Сазхэыцуан, нас, схата слахынца.
Сымәасуан зегы-зегь сылапш рхыгза.
Изласхәари амәан избоз хаққәас,
Асапыцәкәа абаказ исыхэоз цыргәас.

Моа иааирак, аиапаз, сгәакха санын,
Маркатылла сымшқәа мац-мац ицырффо.
Исыхәапшуан сыжәәан, сыжәәан – анын,
Саб-сыдгыл сыхәапшуан, аргама сызфо.

АДӘЫКРЫН

Тынч иахбак спыапы неитцысхып,
Адәсиужь снықәлап, схалап хәык.
Сапта ду зейцхызуа жәцысхап,
Икәтәоуп, сычырчыр, махәык.

Сгәы, сабоуго, мшәан, усыхан?
Аоны сыонаршәын, ашә схаркын.
Абар сыбла зыргәыбзыцуа,
Адгыл итшәаз адәыкрын.

Анышә хышәашәа знык уанытшәа,
Цшзарас икоу уара иутәуп.
Цәгъарак камлацшәа, азә дымцсыцшәа
Ашәтыш чарацәкъя узутәуп.

Сажәымтыеха, сашәа уалаз,
Умра шәахәацны ушеишеи,
Аха усыхьчома церуалаз,
Сзыриааирыма цааи цшеи?

Сдәыкрын, ушәтыма ус ауалаз,
Мчыла уацияаама асы?
Икъяәуп уцсынцры церуалаз,
Аацын шааиуагъы лассы.

Уара уәацхәа ауал сыдуп,
Сыхгъы уеицшныспыалоит кыр...
Шәымтак акәзааит, инасыцуп
Акгъы анымышәтуа ушәтыр.

АЦСУА ҚЫТАҚӘА

Ацсуа қытақәа цсык еицырхоуп.
Ацсуа қытақәа ақыртүа драгоуп.
Уи иеазцәылхны ирхигоит игәағ,
Ирхаиршәусит, иазар, абар акәарағ.
Ацсны дтәаны баша ифома ақашь
Ирыжәицоит амца Мыркәыла, Цақәашь,
Илаиргълеит аццышәи ашъеи
Тамшыи, Кындги, Атареи, Азәыбжъеи.
Кәтол – сара скыта, сара скантаруаз,

Уизыкәхуам ақыртуа, иухәозаргь ауаз,
 Иацоуп уцеицәа хазынакәа аныршь,
 Иацоуп урт рхы ақәцан ианыргаз Тоумышь.
 Исахә уздацсуоу усыртынчны уаныщә,
 Азәазәала хцеицәа антахо Гәымста нырцә.
 Акәа иахьала ақыртуа итәуп,
 Ианахар, ускан наунагза стәуп.
 Амца шакугы ладеи ҫадеи
 Икоуп ишыкац ацсуеи ионатеи.
 Идыруп, ҫ-гәык Ацсны ишазтам,
 Гәызацәык уазныкәар калом ишахәтам.
 Ацсуа қытақәа, цсык сицырхоуп,
 Ацсуа қытақәа ақыртуа драгоуп.
 Иахьа ацсреи абзарей симдырххоит.
 Иамузар, урт сибашыцәоушәа сицтахоит.

ЕШЫРА

Иалагылоуп амца шыра,
 Ацсуа қыта рыцха Ешыра.
 Ақыртцәа жәылахуеит еита,
 Ирыц иашьтоуп Гәымста.

Иартом, иартазом лаацшырак,
 Ацсуа қыта хаца Ешыра.
 Ишахтыргогь Ацсны агәағ,
 Ирзахаршәуам акәарағ.

Ацсны ашья катәоит, кашыррам,
 Егърыгзам, ирхәаеусит Ешыра.

Уахгбы-сынгы ахысыбжь гоит.
Хцеицэа хьауам, хцеицэа кэцоит.

Быказами, цшык, бацшыруси,
Ирзаанкылома Ешыра?
Ишьтихзеит цэкьарас уи аға,
Абар, ишьтеицазеит иргта.

Ақыртua дтэам арака дшыюра,
Иеадишьылазоит Ешыра.
Знык ақыта данахыс,
Ацсны дкалоит ауп иара хыс.

Нас ақыртua шыта дымцшыроуп,
Иахьцэыригаша имч Ешыроуп.
Зкыбла иагэыдицоит ахкэа,
Амца рыкэцэиашоит ахэкэа.

Иалагылоуп амца шыра,
Ацсуа кыта хаца Ешыра,
Еицакызшэа Гэымста ацас,
Ацсны сионаркьоит хэызбацас.

МШАЦЫМШ

Цъара ацэашькэа адыркусит, идырцэоит,
Асыкэмалфы гоит цъара ихааза.
Иахьа мшацымшуп. Акэа кыдцэоит.
Ацар шэахэоит рыбжьы царза.

Иахьа хмаалыкыцэахсит. Мшацымшуп.
Гэыразк, шыщрак алам хцэа.

Абас хаанхозар, насыпк хлעיцшуп,
Ххы-хгэы имахдоит анцэа.

Иахьа аацнымшуп, имшацымшуп.
Иахьа аспцэахагь игэы ткьоит.
Асабицэа «акэтагь кацш» рымшуп,
«Ацах-сах» хэа урт синкьоит.

Цьара ацэашькэа адыркусит, идырцэоит,
Асыкэмалфэы харантэ иаазоит.
Иахьа мшацымшуп. Ақэа кыдцэоит.
Ахатгэынқэа мшапазы ибаазоит.

* * *

Апцэазара пэымыг жыакцан
Ишызбоз иалкьсит нак сгэапэа.
Схы сыжыжьарцаз, сгэы сыжыжьарцаз
Сиргэыбзыгусит бапа анцэа.

Еидарак сыкэын сара акьахьейцш,
Исыман сцон ирхэазаны.
Уажэы сгэыллпэан скаршэуп ахьейцш,
Арахь зегьрыла смазаны.

Амра такар, саблит, сацьит,
Еикэыжэжэоуп сзыкэгылоу анышэ.
Сара ацныш дсылатхацьит,
Асацат асеицеит сышэ.

Адэы сыкэуп, иацы сизшэа,
Сыхшыю абакоу? Сгазахсит.

Сгэы иабом акы саҕызшәа,
Шьта зеггы-зегь харахейт.

Сашьтазамшәа уск са схада
Сынкахәыцуа зымҕа стәоуп.
Азәггы симбарцаз сыхлахәадан
Сцәа итасыгзо рацәоуп.

Адуinei сықәым гәата-бгата,
Ацдеицш сыхтаруейт сзазо.
Ажәоан сара сзацабгәатуам
Анцәа ишьап ашцақәа рыбзо.

* * *

Ацарақәа зтыцрааз ацыстреицш
Сыбзиабара тацәым итыкка.
Иацтәи амш сахыцит ахцыстеицш,
Иахьатәи збоит силыкка.

Сыбзиабара асыс напышыцылеицш
Ишьтаоуа ишьтам азәггы.
Уи, имхәашьуа азиас еишьылеицш,
Сгәаҕы ицәқәырцоит есқынгы.

Бзанцык имцыркыыц ихышәтцышәтуа,
Уи рылзгейт гәырәеи лағырзи.
Ирбылрын, ирылшозтгы, иццышәтәуа,
Шьыцрей, цәыхцәыфарей, мци.

Сыбга сзеицымхуа, среицны,
Мчык уажә сыхәәра иаәуп.

Сыбзиабара псыщыз, ахцыстеищ,
Иацтәи амш сахыцт схантаза.
Сеихыккоит анакә анхыцуеищ,
Цәашы пшзак збоит ааигәза.

Уащәмшәән, иахьыкам сыхьз зырган,
Ущаҳәаҳәла, сыбзиабара, убас.
Акәыба сантарцо суцырган
Уразәк устынхапәкьойт бакас.

Рхатгэынкэа сырхагылоуп сахэшыцэеи, сани, саби,
Исыкэыңсоуп гыырға згымхаз сара сымшкэа рсаба.
Аамта шцаеи абас имфасны, Амра шыта иташэоит.
Апштэеикэапэа сгэы кыднахт, апшкэакэа сацэшэоит.

Сахәшһа лыбжһы слымха итафусит, сцә сҭарзызо:
– Адәы ушцәкәхеи, сашһа рыцһа, уеихһымза-еицһымзо.
Чаракахь унацһьан санцсуаз аены,
Узымцакәа ухынхәыма, исымам еилкааны?

Атак быстоит, сахэшьа еилычча, акымзарак мзакэа:
– Анцэа ишышоуп сахэанхаз ачарахь сымцазакэа.
Ачара зуаз дчархэафын дазыкалеит Ацсны,
Схы иавызбоит уи счеицьыка дахьакьашьхьаз зны.

Сан лыбжы слымха итаоусит, сцә старзызо:
– Сызкәа тың сызтынчым абра, анышә сахьышоу.

Ишәымырхма шәыпсадгъыл ақырткәа шәыпканы,
Уа шәыкада, сычкәын заңә, иахъа знапакны?

Атакс ибыстой? Ххала хакон, сан хәашабга,
Апсуаа хәәһамҗеит уажәзыхәан абга.
Нак ипхарсу ақыртуа қылаә хакъашыит ижәзы.
Ахақәитра арахәың-па иакун уажә хаксы.

Саб ибжы слымха итаҗеит, итырхышәашәо сгәаңа:
– Агәкажъра уәануҗа уара, дад, ухаңам.
Саныжәжуаз аены ақыртуа шәибылзон.
Шәыкәша-мыкәша сихымсыңъуа ахырткәаңкәа ңжәон.

Атак устоит, сыбла ихымңуа, сара саб синаала:
– Унарңә моа уқәаңҗеит, аҗа хымшыкәа, аарла.
Сатоумңан, гәсидчаңалоун, кәыбазам узтоу,
Хңеиңәа рааста иубаргәузеи, утынчыз, сызкәыхшоу...

АПХӘЫСЕИБА

Лхаңа дыңсижъҗеи фышыкәса ңуан.
Илшәын фы-шыкәса илшәымхзакәа ашәы
Агәырәа дафон. Дңәашыушәа дзытуан,
Лхы-лҗы мармалташы ыкан сикәшәы.

Фышыкәса рнаҗыс илшәылҗеит са-ңкык,
Кәаң-кәаң маңарала иакәыңсан ашәт.
Шәаңшы мңак лҗықәлан длаҳыыхҗеит аңсык,
Цәа-хаак лхалҗеит илхәозшәа уи «сгәашәт».

Дыңцакы-ңцак есышыжъ усура дңон,
Уангә, дынкахәыңуа, аоныка дгъыжъуан.

Уи гәыкала лхаца бзиа дылбон,
Кырынтә цхызла дыштәуоз даацшуан.

Еа насыцк амцәыжәәа лхымсыртә бзанцы
Анцәа лыпсәзаара убас иәкәсит.
Аха, нас, иараби, фышықәса анцы,
Цкәына қәыпцк уи лгәы ццқа иткәсит.

Уахызатәык амца дзыблышпаз лыцраст.
Фышқәсатәи лсибара азы илцәагәсит.
Цәаныррак, аеурсицш, лара дымцанарст,
Лыфны давган мчык, дыззыпшымыз, дагәсит...

Лхы лыкәыртә ашьжымтан усура дцон.
Ацааицш, уахылыхәацшуаз, дыкан деикәшәы.
Акәара икәшәаз цсызцас лгәы патцатон,
Илшәын лара ҫың илзахызшәа ашәы.

* * *

Ачныш млашькәа аацсаны
Гәыц-гәыцла сидтәалоуп, ицыруам.
Ацла хаххала, ипсны,
Амшын иахьалажьу, ицысуам.

Знык уанкаҳалак хланцы,
Анцәа иашьапкра иапсам.
Махә-дук алыхәхәоит азы,
Адгьыл акынза харазам.

Ачнышкәа сидгәыцла итәоуп.
Рыпсы зкузеи? Зынза ахац.

Азы иарзыфаз амахә цшзоуп.
Шьта егыагым иматхарц.

* * *

Издырусит: сызқәа тыц хахәроуп.
Анышә узыжуам уа цыркантила.
Агәыцра ухәсит хәа – ихароуп,
Сацбал сцылоит сиба калтла.

Саб иааирыхуан асаора,
Ицхъазомызт уи калатла.
Ицәырылгомызт сан лгәырәа,
Илымамзаргы зынза цсуатла.

Чкәыншәа схы сзырбоз еснагь
Имәасны ицазаргы, ибжамзсит.
Цсшъахак сымазам, саапсаргь,
Абзарей ацсрей срыбжамзсит.

Издырусит сызқәа тыц хахәроуп,
Уака изызхауа расацлоуп.
Знапы санугы сара схоуп,
Схала нышә-сидарак сацоуп.

Ишсымам здыруазаргь разкык,
Скаларц залшом схы хымзгышью,
Сара истахуп еиҭах апсык
Сырбарц, срахарц уафыс сахьыршью.

Аамтас аамтадароуп сызтәу,
Цкәхьырца хьантоуп сара исәцәо.

Издырусит: анышэынтра зыжтэу,
Шьта издырусит сыңсы зтацэкьо.

* * *

Ичацшьоз хырсысуан, аоы афоы рхышэшэон,
Рыңсың шьтыбжь аңсы иңсы шкэакэа аршэон.
Адэныка азын цша амцэыжэақэа акьон.
Иаркыз аңаашьыңша, ажьаңшкешцш, ишэакьон.
Азын цхы гөыңцэага неихьан шьта такэы.
Икэыңхон лашарак иңсны икэаз игэы.
Стэан суазыруа, агэырға азыхэашь ссацэ,
Ахьта сареиңьын, стацкэым хэыңкэа рацэ.
Ичацшьоз хырсысуан, аоы афоы рхышэшэон,
Иңсны икэаз лахыңцэга тынч иңсы ишэон.
Игэы икэлон хэынаңк, уажэы-уажэ икэыруа,
Имшыкэа наңк иңхасцон ашьямта шэиуа.
Аха ишэтыын ахэынаңк, игэжьны иата,
Иатахын итнафаарц ибла, ҳагешта.
Илымхагьы ҕахаха иафарц атахын.
Саразэк сыкамызтгы аңсы икбаңта иахын.
Ичацшьоз хырсысуан, аоы афоы рхышэшэон.
Ахэынаңк гызмал шаанза иңхацо исыршэон.

АЦСУА ДАНАЦСУОУ

Малла-шьалла сөычам, –
Сара скэабами шьала.
Цсадгьылк рзеишом ыыңа,
Истэуп иара хатала.

Иңсхэит сангьы сабгьы,
Сеитымуп, са сшабаңцэкьоит.

Хтыцла иргтоуп Сыпсадгбыл,
Дсымам сшыкоу збацэкьо.

Абырг, иабацеи умшра?
Иабацеи уцааимбарра?
Икэышпразам реыркэышра
Згэы ахымшэо абарбарра.

Фырхацарак зызцэырцыз
Игъычуа Апсны иалоуп.
Аламыспэкъя зцэызыз
Данцэажэо зегъ игэалоуп.

Мцацшык уажэоуп ханалцыз...
Иауам хэхыыз камхар,
Хфырхацара ду апкыс
Хуао хацара ейхамхар.

Дымфохыцп сыюныка
Гэык-цсыкала исуоу.
Зеицшыкамоуп, зеицшыкам
Апсуа данапсуоу.

Сзахысуам цакъя дуззак,
Ицысеуеит уи сыпсаргбы.
Шэзырфы, абжы ныцак
Анцэа ихэоит хадгбыл.

MEMENTO MORI

Уацэызны цсшьахак саргбы исмоури?
Исхасырштуам: «Memento mori».

Сызтэыуо дсымам хэа лабжышла
Ихьаагатэума шыта санышла?
Сыдгыыл, скэаханы сушыуама?
Слашэханы снапыршышыуама?
Икалазеи, псыхэак смоури?
Memento mori, memento mori.

АЕЫХЭА

Срымпасит асыхэа апырцэкэа,
Аха апыхэа снахыцшит.
Нас, ишызбоз, ацла ахыкэцэахтэ,
Исхыччо амзагы лбаацшит.

Мап, исамтэит сара псыхэа,
Ахы снамтэит, агаза...
Амза исцэадцыгылеит асыхэа,
Ашыапышыта анхалсит игъежъа.

ЦСОУ АХЫҚӘАН

Абан – цэгъеи бзиси реизыхэхэарта.
Абар – апсуа цхэыс дзыцсоу.
Дацоуп леидара, хлахэада,
Дырсны дцароуп лара Цсоу.

Ацсны, уацэымгума Урыстэыла,
Уи уарххома амгэырхеицш,
Мамзаргы гэыла-цысла
Уабоума бзиа иара ахеицш?

Нас даң-цапшәла харт хаицума?
Ицьщәпәоума зегъ лассы?
Қырттәылагъ пацажә цгәума?
Кәыш гызмалума Ацсны?

Агәы зтынчымзси Тырқәтәыла?
Хәас иакума сахыблыз?
Уака сашыцәа нхоит синтәылан,
Ирбома цхыз рабдуцәа ахьииз?

Иарбан камаәу сиоызцәо,
Ацсы тызхуа Ацсынра?
Рхы здыргәакуазеи афранцызцәа,
Англиз дкыдызкьои абра?

Ишпауасхәо, сыблахшәала?
Зегъы бзиа урбацәоит.
Уцеицәа уанырыхъча лыпхала,
Иухызааз сырбацәоит.

Сара издырусит: азхьамцш ргоушәа,
Атәым сасцәа рыоныка ицоит.
Ацсны жәа-цшқоушәа, ибгоушәа
Избогъы, ишнеиуа, рыцсы рзоит.

Улахьынцацәкәа азәгъы изызбом,
Уара-лакә мазак уатәуп.
Уадыргоит, сицлабны, анызба,
Зны умәа шытуп, еазных иаркуп...

Акәырчыжь дацоуп ча сацаказ,
Ацхәыс лычкәын лашә дыцшуп.

Пхэызба рыпхак, зыпшра сицакыз,
Аандак сахыцуеит хэа дасуп.

Акымзарак ргэы ахымкэа,
Амач азыхэан еибарсцуа,
Еилагыруеит Цсоу ахыкэан
Ауаа, цсесивгарак змауа.

Ажэа цьбарак ргэы иамырсуа,
Шьоук хыхь икэтэоуп исырбо.
Сцбынцъ ссир, дарбан умцазырсуа?
Дарбан бзиацэкъа узбо?

* * *

Ишьтыцит сыкэра амардуан.
Сдухан, сацакыст атуан.
Ишсылам дыруп усгы ахэча,
Избоит сара стэала аца.

Исзырхэоит анацшцэа: «Дцоуроуп»,
Аха схэыцын, зегь мцуроуп.
Сызсу башоуп, сыбзахэит,
Зыгэра згоз сдуней аахэит.

Ахэы акэацэраэсы санней,
Ирыцлеит схэаакэей стэыросей.
Иахтнысцон Ауафэра сыссы,
Иахтнысцон Аламыс сыссы.

Уажэ схэыцра, сдырра, схы, сыхшыф,
Зегь пылхатхан еилашыфкт.

Амал қамса апһәшьы рхаңсит,
Ирсиғьыз сажәағьы сәабсит.

Апост хымдыр сыбзахәит,
Зыгәра зғоз сдуней аахәит.
Гәкәак сырзызырһын – имәуп...
Хахә дук кылысқарц сәәуп.

АКӘИЦИ АХӘЕИ

Ецәаңас акәиц кәеиңеиуа
Ахәа иларшәын, иңсуан.
Акымзарақ сгәы аңымнеиуа,
Схы схәыңраха схала стәан.

Акәиц кәеиңеи ахәа хыпәашәа
Иахьылаңсуаз цханашьон.
Арахь ахәа: «Умцаңшь апәеи
Уңсы иухыңуеи соуң» ахәон.

* * *

Издыруашәа зызбои мазак?
Мазак. Оумазақ?
Икоушәа зызбои иңәаху мцак?
Җиблырц дәәушәа
Зызбои газак?
Мцак.
Мазак.
Оумазақ.

* * *

Апсны, сатамыз, сара сыда,
Указыа тырцаахысит зегы...
Анадыалбейт, ыц ицсыда?
Хәхәабжык шгац игоит уеизгы.

Апсны, сатамыз, са сымдыруп,
Егырт уцейцәа ркәышра збоит.
Зегы рзы уара – ухатыруп,
Аха ахшыо цшақәа удырххоит.

Апсны, сатамыз, сара сыда
Уздыруа кырза ирацәаохсит.
Са сеицш бзиа узбарыда,
Аха уртқәа шыта имыцхәхсит.

Усацхәа гәнахак сара садам,
Схы мшат ысылшоц зегь касцон.
Ицәахын цанат ссирк сгәацан,
Уи доуха мчын, сеикәнархон.

Дегызмаха сеиоша срызгашам,
Дымиц макъана са сызшыуа.
Ишәцырхагахом сыцхзаша,
Сышәцырцынгы сцом сапшыуа.

* * *

Апоег апц афәы ихышәшәоит, –
Асцәақәа дызсо дрылан.
Амәан игәы цсыр хәа спәоит,
Идыркәацыр хәа иаграгылан.

* * *

Усцыл, ацсәәха, снапы устоит,
Угәыдыскылоит, суцәшәазом.
Иснырхьейт умч, уара уазустоу,
Ухьз бзанцкгы икашәазом.

Сахәшыцә азәазәала исцәугейт,
Сани саби ртәы силкаауп.
Исгәыгьртәз сөызцә урылгейт,
Уажә зацәрала сыхәда цкаауп.

Схәыцызыцуа катак салоуп,
Иркәыдул сымцәыжәәкәә нәакны.
Тәыцк сейкәхарцаз сахьынхалоуп,
Нас сынкыл ушәакь сәакны.

Сара сейцштәкьа ухә зшәада?
Цкә старцшы, нас, улакта.
Уцсәәхара силзыргада?
Уцстазаароума ухада?

* * *

Асцәәкәә срацәажәо гәаныла,
Сгәашә сынтыцит уаха санзмышә.
Дунейк сатәызшәа сгәы иабон зегьрыла,
Аха шыта истахын снейрц цьара нырцә...

Сзацәушамызт ажәәан са схы сәәхан,
Сылацш цьбара анышә хышәашәахь ихан.

Абранза баша саама сара сахан?
Гэтакык ахь цсыцкьарала сымѡа хан:

Аха сзымцеит, иамуит, са схы шытыхны,
Знык цкьа ажѡан сзацмцшт игѡагъны.
Арахь адѡы сыкѡуп сыцсы тыхны,
Ажѡак схѡахьазма зныкыр ма иргъны.

Сеилагарцу, исашѡхѡи, сажѡымтысха,
Исхаштырцу ма шыта схы ахьсырхара?
Сдуней сацѡтѡымны сыкѡузеи сыцсысха?
Схы сацхныѡлан сзымцазеи хара?

Асцѡакѡа срацѡажѡон гѡаныла,
Даргъы гызмалха накза силацѡкѡуан.
Сахьцоз сыцх еикѡара-мѡа санылан,
Схѡыцра хьанта сырхѡо, сланаркѡуан.

Еилацѡкѡысуан асцѡакѡа, синдатлан,
Сыцсы кѡыршѡушѡа иафын ахыкѡкѡара.
Абар, абар, егъсыгмызт адгъыл садлон,
Сшыацѡхнысло, сылхо снейуан акѡара.

* * *

Бабаказ уажѡраанза –
Бажѡаанза?
Сабаказ уажѡраанза –
Сажѡаанза?
Хѡахцѡахып хѡхьзкѡа
Дырххаанза,
Еибадыруаз хѡгѡкѡа
Цѡамсахаанза.

АГӘТАХӘЫЦРА

Иәсуп амшкәа ус бапаза хцәызра.
Әнак хеазахкын уаргы-саргь апсызкра,
Хаидкәыкәлан хаидтәалоуп, тың хәычк хапшаан,
Хаицәыуарц егъагым, хагәкәа сицыцшаан.

Хашхәыцуа мацара хәыцбагь хаицдысусит,
Шарцазы агаҫа апша хышәашәа ыкәсусит.
Хцьынцбаз апхзаша харт иахәашын...
Хацәгәыркәа идырсыхаз гәатсиусит амшын.

Х-Апсны неитамхәа кәакәаса силажьуп,
Уи ашьаршәы хьанта хгәаца итажьуп.
Хахьтамхаз аибашьраҫ ҫымт иахцәабоит,
Анцәагьы хара дук шхадым ибоит.

Имачым иахьа, цабыргны, хзыкәшахатым,
Хагәкәа тынчым, изахзои, ирахатым.
Хазкәылаша хакәшәом, иараби моак,
Апсуаа хнесины хакәтәоуп махәоак.

Иәсуп амшкәа бапаза хцәызра...
Хакәыцит, сәыза, ацьар рахь аңәырцра.
Цсызкра мацарала аамта хгалап,
Шьоукыхгьы ргәы итаччо ихавсны ицалап.

Хәыцбагь хамцаң, хагыцом азә икәәкәра,
Мцапоурак хажәлоит, ишмачымгьы хакәра.
Иахдырусит мчык цәырцит Апсны тазырхо,
Дад, аамта хтагылоуп апсәәа анбзахо.

Хрызхэщрым, соыза, итэылпыз иахыала,
Харт хақәуп адэы Анцәа ду ихәахыала.
Иубома, хлацшыда инрыжын, афаст,
Цсуа гбак ихамаз амшын имцанарст.

* * *

Енвер Ажыба иахъ

Угәжәажәоит, уахынла узыцәом.
Ухәыцрақәа цәкәырцоит, иумцәом.
Угәсисра цәахәақәак ахылцусит,
Ухатаггы шыта цытк ухыцусит.

Угәжәажәа, дад, уара угәжәажәа,
Цыртцас уабылуазар уажәа.
Мацәысны ацх иагәылчцозар,
Хьаак узхымго уеикәнарчцозар.

Зны узцылақәаз – урцырцусит,
Зегъ силысусит, рыедырсыцусит.
Еилафашьоит амши ацхи,
Абзиабарси нас агәағи.

Соыза, узыргәжәажәои, узмыцәои?
Икоуп уззымдыруеи уздырцәои.
Иазызырәуа збоит са сыдагъ
Уажәа – уцстазаара, уцсырта.

* * *

Апықәс ҫың акынза ҫымш заңәык бжъан...
Дыңсны амәа аҫықәан атакәажә дышьтан.

Илымамызт рыцха, лара неихыркәа,
Ддәылтт длабыркәыгәуа ақәа аныхкәа.

Ашықәс ҫың акынза ҫымш заңәык бжъан...
Аңсны айбашьра амца ахысны еикәтәахъан,
Ҫың агара дгарлозпәа атакәажә дхәычын,
Амзар ҫың илкызгъы цсын, икәычын.

АНЦӘА

(Иаарлафшәа)

Истаижьуан иара атыша,
Дагъзаңцомызт ағьалпал,
Иамхагазтгъы аңыртыша,
Дахнацаазтгъы енак амал.

Анцәа хашцаизыкам хатырла,
Дтәазар уи цъара, ҫахьхьи.
Аха амца зкыша, усгъы идыруп
Зны ишизеизыргаз ахьы.

Акгъы иртомызт назынла,
Ажәлар рхеицш иргон игәра.
Иртахын урт хьы-разныла
Изыргыларц ахтыра.

Дахзыгъашкны иакәымк хзиуам,
Дхамам иеицшпәкьа зыгәра хго,
Аха иахъанзагъ иҳаздыруам
Аңартыша игоу имгоу.

ИАШТХЭА

*Иаштхэа ақытан атанк итаблыз
аңсуа цеццаа ирыхъзынбылоуп*

Абрантэ амшын агэы ихыщшылоит.
Абрантэ ирбоит ихызар ашхэа.
Еимырдоит Акэа абрантэ лацшыла,
Ишьтоуп ашъхарц рымцан Иаштхэа.

Аибашъра амца еита рыншылоит,
Еитах ага идырхэоит урт уашхэа.
Ртанк шыблызгы цхъака ижэбылоит,
Аха изахысуам ақыта Иаштхэа.

Хдауапшь цеццаа – харт хэцсесыхцэа
Ацсны икэтэсит ршьа-цкъа роашха.
Рыхкэа ныкэцан тынч урт зыцэом,
Рыцкэа гэакуа иалоуп Иаштхэа.

Бзынцык иазгашам ага ихымта
Ацсуа гэымшэа Ихак, Ииаша.
Ажэоан абла цшэаауп ихымтуа,
Иахажьуп шэшъык ақыта Иаштхэа.

Иблит Иаштхэа ан лгара
Еикэхарц дышихэоз анцэа даахэан.
Илоурымашъ уи шыта цсгарак,
Дгылоуп агэырца-цэгъа дархэан.

Еикэузаргъ алахъ апшэы апшэушэа,
Игэагъны изшыуада апсуа иашта?

Иасыкәшпоит Акәа иаңампьюшә,
Иңшзаңәоуп ақыта Иаштхә.

Мчык калашам апсуа дөазхәо,
Җак исаңхәа ихәашам уашхә.
Иблит, иблит аңеиңәа асәхәа,
Иблит, иблит аңеиңәа Иаштхә.

Ххыырпар рыдгыл шыта иабашам
Ақәблао хәымга имагә ашыхә.
Зыңсы тоугы тынч хзынхашам
Аңсқәа гәакуа икәнаң Иаштхә.

АМЦА ЗКЫЗ АҚЫТАХЬ

Уи аены шықәс ғыцын, уи аены шықәс ғыцын,
Бзарбзан хыла уи ашықәс кылыжәжәа ишытан.
Хоык ахшара ғыцын, хоык ахшара ғыцын,
Асы халхо, асы халхо ашыха қытахь хамәа хан.

Асәхәа амца аңралан, асәхәа амца аңралан
Хқыта рыңха, хқыта рыңха абылра иасын.
Ақыртға джәыллон, джәыллон, имчқәа силаңалан,
Агыгшәыг мишәан,
агыгшәыг мишәан ахағы ихағын.

Хңеиңәа гәакуан, хңеиңәа гәакуан имтәа имыңәа,
Адыңхәтәанынза,
адыңхәтәанынза хнышәнап заңә хычатәын.
Сңон исыман сысабиңәа, сңон исыман сысабиңәа,
Ахырткәаңқәа ахызымнеуаз ңара тыңк ңшаатәын.

Азын пааршә, азын цааршә ишбахайтза ицәан,
 Ахта харкыцькыцьуан, амшгы иацан ацшаггы.
 Сызгаб хәычы дцәуон,
 ишъталтцон сгәаца кылтцәан,
 Асы сиқәышәашь,
 асы сиқәышәашь сеицшын схаҭаггы.

Ус хнадгылт, ус хнадгылт, аилашәшәымтаз
 Хан дук. Иагысхәсит: «Уаха абра хапхәп.
 Ижәбома, сысабицәа, иахьа аразкы шшәымаз,
 Сыжәцарақәа, ахәыштаарамцаә шәыешәырцхәп».

Сыбжы ансырга,
 сыбжы ансырга уака цхәыск дындәылцит,
 Иласхәсит, иласхәсит, иласхәсит, нас, хзықәшәаз.
 Аха лыоныка уи хналмышьтит,
 о, ихашөц, хналмышьтит,
 Хәи, иараби, бацсуазами згәы абас ицәамсахаз?

Шьта царта сымам, царта сымам,
 шьта цьарггы сызнеизом.
 Асы сашьтуам, ацаа сашьтуам,
 исцәыпсусит схәычкәа.
 Сгәы хахәхсит, схаҭа схахәхсит,
 шьта сыхшыоҭггы сеизом,
 Сылацш блакьо ирықәуп сызәацшуа ахәқәа.

Уи ашықәс ҫыц аены хақәхсит харт хтынхадан,
 Асабицәа еибархьусууа амитәпәкьа карцон.
 Ицжәон ахырткәацкәа. Хдьынць иахьшын акәада,
 Амца зыцраз хқытахь харт хгъежыны хцон...

АБАКА АХӘАМЦ

Ихәамц нрыжыт збака гылаз,
Ихы кәымпыл азцеит ахшыра.
Зыхыз цәыршушәа хабла ихкылаз
Жәларык реыцаркуан ишәшшыра.

Еицдышът иицицәаз уи сырхнышына,
Изыхәашь хышәашәа сыннамкылеит.
Аполитик шыажәфы ихәамц ныжны
Апост ихы ихадыргылеит.

Хәызбала зыхәда хырцәаз рбагыцас
Ахәамц пакыпакьусит иара атәала.
Угәы умышытын, споет, ухацыз,
Кәадырк иуатәазам уантәалоуп.

СХАҚЫМ

Ахирург М. Чагәаа иахь

Шықәсыла сафон хьаа цәыршәагак,
Сцон иаҳа-иаҳа сеицьюа...
Нас исышәт шыта ашоура шәага,
Сшоура азгәатозар ацьюа.

Ссидру иамоу спьа қәығәғәарас,
Ишеисуа ссидру уажә сыгәгы...
Ахәышәтәырта сымоуп нхартас,
Сөызцәа мачыюзам уеизгы.

Акәа салоуп гәыла-цсыла,
Адәахьы убас еицш мшуп...

Өыо цыоцыоцас, ипъхынцсылан,
Схақым иахәызба цар цшуп.

Исычхагәышъон, сара, ахымдыр,
Ацәгъси абзиси – зегъ сырххон,
Аха пас иуазшәа, сжымдыр
Исыдаапкылон, асаргәгәон.

Ахәшә сыртазшәа, сгәы зырхацо,
Акымзarak усс иским.
Аиха ағырха сжы сихазажә,
Унапқәа срыкәыхшоуп, схақым.

Уара усацхә са спъахитуп,
Сыпстазаараз хаилазом.
Сумпыцацсыргы – ухы уакәитуп,
Өцныхәак узто дкалазом.

Шака хкы урыхъои мышкала,
Сымфашъо издырусит ушымшу,
Ушоуп, ушацәкьоуп уара акала,
Хәызба цхафырцәкьоуп узеицшу.

* * *

Л.Д.

Ацъар брылкыны хазы бгылан,
Зегъы бырчыдан, бтәымуафын.
Ацшәа абасхәарыз сыбцылан, –
Лахъеикәран саштаә, сцабафын.

Сыоната иаухъазма гәнахак?
Алагырз хәа – зынза амшын.

Сашта арыхэан, аанда бсавак,
Омашэа сдыашьо быцшын.

Быргон хэыцрақэак бымцарсны,
Сгэы быжьжьарц бтаххон зынгы...
Ишпахьантоу апсуа пасқэа,
Рсацхьа ихамчузеи? Акгы.

Ицэахны исымаз сара сашэа
Сгэаца итымцзакэа итацсит.
Исышэхалейт ашэы хышэашэа,
Баргы бымѡахь быццакит.

Сара сзагэтамсит исынгылаз...
Мач-мач сызацэра сашьуан.
Ацъар ирылкьны хазы игылаз,
Издыруейт: срыцхашьан дыцсуан.

АХАТГЭЫНКЭА РБАХЧА

Сыцоуп ахатгэынкэа рбахча,
Ицыххаасоуп сгэыгра абааш.
Апсэаха исцэигагаргь уажэ амчра,
Ишагац апстазаара иагант.

Улахь амитэ кыдын, Акэа, –
Упсицэа ужит уоныргэасы,
Уара урыблит, уара уркэакэсит,
Еицаркит, сыцшза, ухы-усы.

Иацу мыткэмоуп саргы сгэакра,
Ахатгэынкэа рбахча сиқэышышыуп.

Цəашьык акзом уахынла арака,
Ихьантаза цардак лашьтуп.

Зныкыр шəнеины, ҫымт, уахынла
Ахатгəынкəа рбахчаҫы шəзырəхьоу?
Ацсқəа анеицəажəо хəйт-хəйтла
Ирхəо цқьацəкьа ишəахəхьоу?

Исызхымгапша слымха итасуеит,
Адəы сахьықəхаз схы спəиуеит.
Сыхлахəацəгьан зны сымəасуеит,
Схатыцан цei лашак диусеит.

Избоит, срахəыц-па иахьынхəлеит,
Ацсқəа сахьцо изгарц ртахуп.
Урт атəым əнкəа ирыəнамлеит,
Арахь иабазго – сыəны блуп.

АҚЫЦƏИ АБЦЪАР АГƏЫЦƏИ

Еснагь бла иамбоз скын сара ақыцə,
Ацсабара асахьа гəаныла итысхуан.
Уажə стацпша сгылоуп абцъар агəыцə,
Ақыртцəа амашьына старьжьусеит исыхан.

– Дхамцыхьашəеит ацсуа, – сикəҫыртуеит дара.
– Дабахтаху, хилгап, – азə дыцкьоит дсацагьза.
Абасцəкьа башаза исцeiицпну апсра?
Абри иоума исылго, нас, илакəа маргьза?

Кьалашəыр сганас ишцац еицп ицоит.
Еихсыгьрада слымха итаəусеит абжьы-хаа.

Палтыксак дахьсыхәащша икышә кәацкәацит,
Сгылоуп исацхәа ус ссеқәыцшыхаа.

Ақыртшәа ахысзымхәо анызба сагоит,
Мпылцас паспорт еигәыдырцит иршәуа.
Абнауафы дасазәгы дыбникушәа ибоит,
Аргамә аенышыбжьон шыазами иижәуа.

– Ишәхаштроуп, ацсуаа бзамыкәцәа, шәбызшәа, –
Цәыгтара дук уака дтапанчаха дсыжәлоит.
– Уара уацсуану? Иумоуааит җашәа,
Агмыг псцәеирымга, уазхәыци цкәа ужәла.

Нак сыршыр еигышәо, сгылоуп сыцсны,
Иахтны ирыстартә сыкам атаккәа.
Сгәырәо усгы схәыцуеит: «Иуцеицшыз, Апсны,
Уахыцшлак икәуаха игылоуп атанккәа»,

Исылахәмаруеит ақыртцәа, икарцит чабракаршә.
Сдыршәарц уажәы-уажә сгәы ицаркуеит абцар.
Цьаханым талартоуп абункер ду ашә,
Сыбжызгәышәоит баша знык уа сныоналар...

Стамхазеит ускан, машәыршәа ссеқәхсит,
Сеибганы ашхырцәагтра аарлахәа сгыцит.
Убри нахыс сара гәыла зынза дасазәхсит,
Саптахь апстазаара ашбарәаш мәахыцит.

* * *

Сгәы кәапсишәа ихыхәхәо итәуп,
Ацәеицш иәоуп ишыҗшәара.

Сыцсышья бзиа сара истәуп,
Сцъамыгәа бзазара – шәара.

Иахъзеит аацынра сыцсы.
Ғыстуам. Сгәырғьом. Саггәырғьом.
Ишәтит иата, ирзымшът Апсны,
Аха ахәра тыцқәа азыхғьом.

Цәәанцас сарсуп дәык агәта,
Избоит, сазныжъуп сара схы.
Сцъынць, усхәыцыртоуп иата,
Макъана исыцымзаацт спһамхы.

Аацын ссиррак шацоу збоит
(Днасындахоит згәы шабаз),
Ашышыхәа шәтыцк еа шәтыцк иазцоит,
Иазом уи бзиа ишабаз.

Бзиабарала сгәы зегъ тәуп,
Сымһра уахъчоит, Апсынра.
Сыцсышья бзиа сара истәуп,
Сцъамыгәа бзазара – шәара.

УАРА

Схәынтқарра макъаназ цшазоуп.
Ахш агәылыжжуеит, ицқьоуп.
Азмах утацалан ушцацо,
Уавсны уцаруси, амға гоуп.

Схәынтқарра макъана цшазоуп,
Аха ицшазам Апсынра.

Азмах утацалан ушпацо,
Уцадгьыл укьашьусит уара.

* * *

Иссирын, иссирзан ацх, аха
Иахымызт сгәы уи омазак.
Измаз азпәәкь жьақца ацхаха
Дхәызжәаша иман мазак.

Тынч изсымамзеи ацәаха?
Сышцарки зегь, иараби, цскы.
Иахьа ишпакалсеи ихацәаха
Иац кьынтыжәпас иумыхәоз акы.

Уара уоуп, Ацсны, сара сдьынцъ, аха,
Уара узы сара смыцхәцәахсит.
Сызацәра зынза исызтынчрахан,
Блак самбартә мац-мац схарахсит.

Сгәы иалоуп, иснатом цсцахакгьы
Удунсеи ахьысзымтаз, Ацсны.
Ах, шыри, аугә хьантә сахаргьы
Уеилыскаартә скаландаз ма зны.

Иссирын, иссирзан ацх, аха
Исыцәшар хәа сахьгылаз уа сшәон.
Измаз азпәәкь жьақца ацхаха,
Хьымзгьыс уи ацхара ишьон.

АХЫЗАЦӘҚӘА

Испеидшхо дырым усгьы, уи мазоуп...
Шәысмыхәацшын ижьақцахьоу абцъартас.

Сыпсадгыллаа ахызатэкэа лацоуп,
Ирызхар хэа спэоит дара бацарцас.

Итынчым хцсицэа ицэахыоу рыцскэа.
Еибашьроуп уажэыгы ирбо цхызла.
Нас кэаршэушэа рышьтыбжэ гоз ахкэа,
Урт рызхыцраа апсуа дном дынхызлан.

Энак сара сацылсит игэагыны
Ахызатэ шыны схатагы уака ссысшырц.
Аха ицеит уи сатэамба исыхкыаны, –
Шэоук сыцсы ахьсеикэахаз иацашышырц.

Сыпсадгыллаа ахызатэкэа лацоуп,
Ахатгэынкэаре ирызхарушы бацарцас?
Сара исцеицшхо дырым, уи мазоуп...
Шэысмышэацшын ижыакцахыоу абцарцас.

* * *

Сырцырцынт сгэы ацхарра нарытан
Стынхацэа, ссызцэа – зегы.
Сыцсымтаз исызгэакыазоу рыда
Сибарц стахзам сара азэгы.

Гэыцран исымазас хэшэысгы,
Хэырбгыцны исзыканы аца.
Ахахэ ахакнахан сышэхымсгы,
Анцэа ду сыхэон: «сыхьча».

Ари адгыл, гэнаха зкыы ирыцоу,
Бзия санамбоз рацэак,

Санрымаз нак-аакгы сеигәйдцә,
Ишысхылацшуаз гәәстән сәәк.

Схәаакәа сызхымгартә сицылон...
Сылахь ианымызт уеизгы,
Акакала иҗырхыз ашәырцлеицш,
Сеыриашаны сықәзарц адәы.

Инсыжбуа сыздырцәом исымтан,
Цхыз пылхатуп исхызгаз зегы...
Сыцсра иахацгылап сқытан,
Ажәакәак рхәап цыушцт уеизгы.

...Ма уара, сашта, угәы салаз,
Ах, сыцшза, ажәырт ухнаап.
Сапсуара асапхәа исуалыз,
Шьоук рзыхәан сыц ирххатәхап.

СХӘЫШТААРА АҚЫБЖЫ

Схәыштаарамца ақыбжы
Ауабы иқыбжыушәа игоит.
Стынчра, саштахь угежы,
Абар, цшацәгъак усәәгоит.

Схәыштаарамца ақыбжы
Захауада, ихәәсуп.
Баша еиқәыстама шыжы,
Баша схәыцуазма: «Сымшуп».

Схәыштаарамца ақыбжы
Ахагәышьома Ацсыфра.

Схөышптаарамца – сара сжыы, –
Узыхалада? Сара.

* * *

Апсышпа бзиа Анцә ихата,
Ихамаз ма убри азин.
Шөышықәса зхытуаз атахмада
Ұымт мышқәак апсра дафын.

Цьара акала, ихы дамсиғза,
Цсуапасла уи дынхон...
Уахгы-еынгы, схала скәеиҕза,
Сымтәа-смыцәа дысчапшон.

Абырг рыцха, иаха змадаз,
Апсны асәахәа амца акын.
Дыпсыр ирласны дызмардоз,
Идгылаә аппа кашын.

Хазшаз Анцәа ду дшахатун:
Ашацкыраз уи даапшит.
Шөышықәса зхытуаз атахмада
Илабжышқәа неиҕажит:

– Сан дабакоу? Саб дыбжызит, –
Иҕы аарлахәа еилҕсит.
Сара стәала, игәы сыжжыарцаз,
Дыргәыбызгуа жәақәак сәсит.

Пытрак ашьтахь уи деиташәсит...
Дызжит снапала данцы.

Азын мра лассы итамшәси,
Ихнамәси анышпә хьантә асы.

АӨСТААЦӘА

Аөстаацәа Абаажәра иахьылоу
Изпәахуа абна – бна силачыроуп.
Уи Абаажәра бсиоуп хьыла,
Адгьыл хахәроуп, малаччыроуп.

Абри абаажәәс сара суак
Аөстаацәа аргамә ибазаап.
Абгахәычкәә сибархьусууа
Цхьыбжьон ишпәуозгьы иаҳазаап.

Аөстаацәа Абаажәра илтңны
Ауаа ырылалан симдозаап.
Ианейдырсуа сипаршьыңны
Рызхарацәкьа ргәы дырдозаап.

Ирымазаап уахынла измырцәо,
Ирыхьчозаап дара р-Баажәра.
Асы леиуаз, ақәа кьдпәоз
Инарыгзозаап ирхәаз ажәа.

Рыңны ахьыб зынза илакәызаап,
Уи карпазаап роура гәатан.
Акама цпза хәычкәә рыкәнызаап,
Иныкәозаап бнатоурак реатан.

Ацаца хьшкәә дара ирәзаап,
Зынза ыкьашпаап рхы кәымпылқәа.

Рыкәра акәзаргъ, зынза исазаап,
Адәы икәзаап акгъы цымкуа.

Ддыргәыбзыцуазаап агәымшә,
Икарцозаап игәацхаша.
Ироуазаап мышә лапцкәшә,
Дырбозаап нас иреапахәхаша.

Аостаапә Абажәра иахылоу
Бафлапалацкәы ичозаап.
Ахы рыцшаарц шьоук уахынла
Анышә аныржуа, дара ччозаап.

САЖӘА ХЪАНҢА

Сажәа хъанҗа хахә кәымпылҗас,
Иузахымго икам тыцк.
Зынгы иҗәыласхоит уи мпылҗас,
Сгәы анеисуа атра итыц.

Сажәа хъанҗа, хахә кәымпылны,
Иршәны идәыкәысцарц стахзам.
Изурызеи, зны уи мпылҗас,
Иҗәыласхоит иахьахәтам.

Сара сажәа – хахә кәымпылны
Иаахарц залпазом азәы.
Сышнеиуа амәан иахьа иҗыло
Иуҗкәа зегъ хиахоит уацәы.

Сажәа хъанҗеи сажәа мпыли
Дкаларымашь симзырххо?

Урт сибитоит казарыла,
Цсуарыла сгэы зырцхо.

Сажэа хьанта – хахэ кэымпылым,
Хахэ кэымпылым сара сгэы.
Сышьтахь сапсуара иапыло,
Унанагоит уи такэы.

* * *

Сара соума, асцэа, узхыччо,
Улацэкэыс-шьацэкэысусит, аха избан?
Избан, узсыхэацшуа, узысчычо?
Моак сықэупеи бзиа избан.

Узеицшу – ипцэаз нацэкысуп
Хыхь уахькыду, амзаға.
Сгэаца итагьежьюа мапэысуп,
Иақэкуп сылахыцэкьа ахға.

Самбартэ рыбла исағахама,
Иасума исхыччарц сынцэахэқәа?
Сымш, уаргьы супэымыцхама?
Сдырцхомеи, Амра, ушэахэақәа?

Ажэоан, улацш хаа зысхымзси?
Сыюны ахыб ацша исцэагоит.
Апшьыцэ тыцызшэа апшьхымза,
Ақәа цэыкэбарқәа уа иссэагоит.

Сыдгьыл, сыхьантара уацаз,
Уи уацэгоит, умшэан, лассы.

Сахьудыщыло мшапы кѣтагыпас,
Усхыччома убриазы?

Шѣсахаѣымтуп шѣарт назаза,
Шѣарт назазarak шѣатѣзоуп.
Цааршѣык зытырцаз сгѣацан,
Аччара сшаѣыц сѣзоуп.

Сгѣы шѣназазарахь исыхоит,
Сыжѣга, нас, наk, ссѣыршѣшѣаны.
Шѣсахаѣымтра иацу агѣтыха
Шѣхатыцан знык исырхѣаны.

АНЫШѢ-ѢНЫ

Ақыртуа ихымта схѣычкѣа ирхьымзсит,
Анцѣа ду дсызныкѣт псѣтала.
Изжын адгьыл хѣдацѣахьынза,
Икасѣсит анышѢ-Ѣны снапала.

Схы атыц икѣзамызт, сагьхаган,
Акьдкѣа рыла уи ахьхызѣоз.
Насгьы кырза псеикѣырхаган
Исыхшаз рзыхѣан уака иахьызбоз.

Амахс-танккѣа хкьыта иажѣлон,
Идырхѣашон ханхара сѣкѣшѣа.
Азѣ дсымазамызт иауа-иашѣан
Исывагылоз шѣартак сѣкѣшѣар.

Даапкызшѣа ага дыцхлымуан,
Ханирцѣон уи хѣычгьы дугьы.

Хпа-хпала СУ-кәа сицхылон
Иҳақәцо бомбала «патугъы».

Схы санызбо сыцсы тысхуан
Сахъымгылаз абцъар шьтыхны.
Амҕы цыскон, ацслымз шьтысхуан,
Афатә рыстон схәыцкәа ирҕыцхны.

Итахоз рыжрацәкәа ҳахъомызт,
Ицәытапсыз ртәы зхәахәада?
Аоны ддәылтцны шыаҕак дцомызт
Шәышықәса зхыцуаз саб хлаҳәада.

Схы збом сыдгъылаҕ снасыпдан,
Сцъынцъ аҕацхәа гәнаҳак сацам.
Насыцк сыман... насыцк сымоуп, –
Сахъчоит схәыцкәа рыжәфан апа.

* * *

Скәардә лакә сыенықәкны, апара кыр шагу,
Ауацъак снысхәатәоит амца сырҕыхарц.
«Анцәа иныс, – схәыцуеит, – хлаҳәада, схы ишагу,
Ғазныкгы ацстазаара амағ цар сҕыхарц,

Ацыргкәа акакала изалысхуеи аңәа,
Избозар аргам ишысхыччо силацәкәысны,
Ашәырлдәы сыкәхазар схала исхацәан,
Ацсәәаҳа сеиоихуазар ҕбыгала дсысны?

Сылацәа анхыстыз избаз, сзыхзызоз
Стаацәа зегь саохны стәазар суазыруа?

(Ах, схөйчра гөйргъахә, уара закәытә цхызыз,
Абас анысцәицшхоз умшкәарҕ сыблыруаз!).

Саныдан, сабыдан, сеихәшпадан, сеишпадан
Адуңей лабазацәны сықзар сацәтәымны,
Мчыла сгәы сыхан сагозар сыцсшъартахь,
Схы збо скалазар сыюныцәкьа сеитымны?

Бзиак шьта сылахь ианзамкәа сыпсуазар,
Сара сзыхәан мацара иауазар асыгра,
Апла акытрацә сицш ишызбо ицысуазар
Иахьа Ацсны ацәицшпаз исымоу агәыцра?..»

Схөшпрақәа цхьацан, ссеикәхәал, сазныкгы,
Акәицқәа шысхыччо уа амца сырсыхоит,
Ехәшпасгы ешъасгы, анысгы абысгы
Исымоу ацстазаара амаг цар ссыхоит.

СЫЗҒАБЦӘА РАХЬ

СызҒабцәа, Акәака шәзышьтоузеи?
Кәтол, шәабду ионы шәакы.
Схәта шақантә уи сажьахьоузеи
Сахымзакәа сыгәтакы.

Ицәырызгаша ак сытнымхсит.
Баша сықәцсит акатран.
Салан ақалақь сеитымха,
Акәа сара сзы икақан.

Сабгы убри акәын дзыруазыруаз,
Счышпәра закәсимтуаз рацәак.

Ақытан, сыцшқаңға, ижәдыруз,
Макъаназ икоуп гәыбылрак.

Шьта ишәнырхьсит шәарт шәымѡашьѡ
Шоурас шәыдгъыл рыцха зтоу.
Сшәоит шәтахар хәа цъара ѡаршьтрак,
Аамта шәмоур хәа ишәыхәтоу.

Дшәымоуп уа шәзаазо гәтыцгъгала,
Дшәыдхәашалацәкьсит сахәшьа.
Угәазто дыкам Акәа иахъала,
Утакаар сицъуп ахацшьа.

Ишәцап хәа сгәыцусит цъара нбанкәак,
Ишәхаштрым хәа сыкоуп шәдац,
Шәаб иеицш шәрыцалан шәгәабанкәа
Акәа шәалало шкәамларц.

Шәкәкәак тсыжыт хаала-мчыла,
Урт шәырцәыцхашьѡ шәкалом...
Цстхәак убасеицш Ацсны ихчылоуп,
Салцшны сааигәа азәгъы дызбом.

Зынза имацхсит са сгәы зкычуа,
Гәырѡа хъантоуп са сызфо.
Шьоук Акәа тарзит сиха туцъла,
Ихуп амшын цәкәырца сиѡырффо.

Рцәа рхибахусит азәи-азәи,
Итеибажәжәацәкьсит маза ржыы.
Иахауцаргъы ухәда азартәи,
Усс узкыда, нак ушъыы.

Акгы сымам, акгы сымчым
Сызкәу амға устгы ижәбоит.
Сыбжы нтыган сара сзыччом,
Шәара шәыпстазаараз сықәңоит.

Исхаразам хыма-цсыма
Сахзарц сахашьтоу сара акы.
Шәара шәыда азәгы дсымам,
Азәгы дшәымазам шәаргы.

* * *

Сгәаца итагъежъусит гәынчыхъак,
Схы збоит исхыцхәоушәа шыта шәкы.
Сыздәықәлаз сеидру азынмиш чыхъа
Ақәыпра шыкоу сеигәышә кны.

Сыцстазаара кәтагъ шакәоушәа
Избарыда усс сымкы?
Ашыш аандеицш сеихакәоушәа
Исхыцны иңоит, абар, шьоукы.

Акырцх леиусит. Амра цәыркьоит,
Аңсабара ахы силагоуп.
Акрыкоумашь уахь, нырцәыка,
Арахь икоу сиыргоуп.

Сахәшья, схарала быцсыма?
Цхыз бызбомен, бара агәак.
Схәыцқәа ахьта исцәакрыма?
Амца тыцәаама суацбак?

Шөицхызк быцны, сахәшә, бпазма?
Бихылцызма цәгъак зухъаз?
Бхы-бәсы бапа илашазма?
Ргәырға багама иахцәыцсхъаз?

Шөыцсқәа ргәарта уахъ еиқәшәама?
Шәеицәымзын, снәыхәоит, абаацсы.
Хәи, иухъсеи, зынза ушәама?
Зхала агәы иқәхаз, са сыцсы?

Сыбга еицызымхуа сгәынчыхә,
Сгәаца итацәах, сыццакны,
Аоны сдәылцит азынмш чыххә,
Сцоит ақәышрахъ сеигәышпә кны.

* * *

Сышә ывираан дсыхәацшуеит азәы,
Дсеиґазоит аргама сын тацәы.
Сцынцъыр хәыч асаркәа цысцысуеит,
Суацъак амца егъагзам, испәыцсуеит.

Мач-мач абар, азә игага схацоит,
Иареи сареи хәицагәежыны хәиқәцоит.
Дныспәымгү идыруеит, аха дыцхашьом,
Сашта дтыцны уи шыаґакгы дцом.

Азә дсыхәацшуеит алацш-цәгъа сарго,
Уацәтәи сымш ашәеиқәапәа ахарцо.
Стызтыц маанала игарц азы дықәцоит,
Мачзак шытахкәа сцацхъаза, дааскьоит.

Сышә ывцраан дсыхәапшусит азәы,
Уи лацшыла исылеицойт ацәы.
Снапқәа скыашьусит, сыхшыю санахыц...
Сеилагарцу шыта кыр шықәса анысхыц?

* * *

Сацалама сара гәнахак
Сгәыссанзамкәа сыхзырпәо?
Салоуп цхызқәак рбызкаҥаҥа,
Арахәыц бырфынқәа ццәо.

Итафгәышьойт мыткәмак слымха,
Сцәа-сжы ашыцылеит ашәы.
Шәыта-шәыта, сытха-сытха
Сыдгыл иқәжбуп асыршәы.

Махмызк ухымсырц, гәыла-цсыла
Уара узами са сызшоу.
Цхнагылас уамазма Қырттәыла,
Ацсынтәыла, сызкәыхшоу?

Иахаанхар хәа спәойт атырас
Абрыскыыл ду ипсрагы.
Сцынцә, усыхымзгуп, иудыруаз,
Уара сухымзгуп саргы.

Иумпытқәан знык ианкаха,
Ацынцә ацс иапкысгыы еицәоуп.
Икашәмьжын, дад, агәраха,
Хымзгны ихәду рацәацәоуп.

Снышәнап ацшзара иахзызоз
Зәырәы ақәзит, итаҳсит.
Җхәышгәара зыхьчо, ишәмырзын,
Ацсны агәсисра ццакцәахсит.

АЕШҖА

Бцъар мцала ибылуа иқыта
Даналала шьжымтан ақыртуа,
Ахылагъара дыоны дталсит,
Иахәшъа дкажыны нак дыбналсит.

Дааины сыхәә исыхәәижыт...
Иажәа бакъқәа рытра итижыт.
Сыоны ахцәәцәа силаәсиласуан,
Асы леиуан, анаатә асуан.

Қыта чкәынцәак, бзиа збаша,
Лыцсы сикәдырхсит иахәшъа хгәашъа.
Уахык дрылган аләси амцеи
Цәгъацсышъала нак дыбнарцсит.

Җагәтәы җны ацәа ишалаз,
Сгәашә дталсит лара ашамтаз.
Илыгын, дкылшәартә агәыр ацан,
Дкыпцаха макәан дук дацан.

Стәы иалакыкәсит саркыа цәыхан:
Иахәшъа дибсит лашъа данҗыха.
Лацшыла уи лмакәан симидсит,
Иаразнакгы аздаара литсит:

«Симаа сыцкәа, ихәа, ибзаагама?
Исзаамгсит бхәоу, беилагама?
Сеиқәси, схылси, нас сыблузи
Шцашьтыбымхи, ҳаоны мблызар...»

Бцъар мцала ақыртуа джәыллон,
Асаркәапәкәа ашъа рыхшәыллон.
Захәшъа дкажьны енак ибналаз,
Иата дыбналсит ацәа хшалаз.

Ага аргама ихижәон хкәакәа,
Ахырткәапкәа сыоны ркәакәон.
Ишшәартахаз аниба арака,
Ткәарчалынтәи дцсит Шәачака.

Ахцәацәа гәамцуан. Цәгъала ирыцхан.
Ирзеиқәсыршәон рымсы-рымца.
Асхәшъа гәак дабацоз усты,
Хъаас имкыкәа сусгы схәысгы.

Акакәын илхәоз: «Сара нышәахә,
Амла иамгеи сырахә-сышәахә...»
Шәхала итәны лмакәан ду кнахан,
Ахәыцкәа ирәазцодаз, игәнахан.

...Ицсит амзақәа сишъталан,
Ацсуа аиааира игсит тагалан.
Дхынхәит аешъагъ ионыка,
Аха дабакоу иахәшъа дыкам:

Ишлымагәышъаз лара агәала,
Данцы, дызжит са снапала.

Лашәа изыхәан лмакәан кнахан,
Ипакәсит лышәахәә... Дыгәнахан...

ХҘЫНЦЬ АНЫРЫХЬЧА ИЗЫХЬЧАЦ....

Хгәырәа иакәым усгыи нцәашьак,
Аамта иацны еснагь сикәшоит.
Анцәа хиапьяпкт, хайтаиапьяпкт...
Хшыкац ҳакоуп... Хәлоит, ишоит.

Ацсуаа ажәәан халакнахауп,
Еигәыдцатә хылцоуп Ацсына.
Уа, шәызцало закәытә гәнахау
Еилкаашьак шәзатару шәара?

ХҘынцъ хлахәадоума, хмыцхәцәоума?
Адәы хашцакәу ххы кәыншьо.
Шьоукы рзы зеггы хрсицәоума?
Адунсиас крыкоума ицшьоу?

ХҘынхадахан, хиятым милатхан,
Хзыцхьазо – игәы дажьоит.
Зны пака харгоит ихахан,
Ҟызных, сабицәапас хрыжьжьоит.

Шәара шәтәала иахзыжәуам хырәа,
Ишәырххоит хускәа шәсизаны.
Шәхазы шәашьтоуп, дад, хбырфын мәа,
Азәи азәи шәеисаны.

Цәкәырца дукәак харххо хрымоуп,
Хайбадырфоит чанчаны.

Бжъ-ццпак апсацѳа иахѳасуеит,
Аха пхыпшыак амазам ха хдац.
Цѳгъала ихашътоу нак дымѳасуеит,
Ирыхъчагѳыпшыоит хцъынцъ зыхъчац.

Избоит, ысыхоит ғышәтак, —
Сахамыштит хадық.
Сыхыз хәаны аңышәтуа,
Исыматәкьюп насыпк.

Исатѣам уск саѣушѣа
Сѣсыхъчарцъ стаххоит.
Маамын хаѣык схаѣушѣа
Асаркѣа апѣра сгѣапхоит.

Скалат таңәушәа, сыршәны
Сагәыдырцоз амш.
Иснырусит зегъы ссиршәа,
Сыбла ихымлацт аш.

Зегъы ирымоуп мѳасшьак,
Гѳыцрак, лахъынацк.
Издырусит, са сымѳашьо,
Ишынасыгзо дпак.

Скалат аткѡацѡа пѡаргы,
Бзиабарала иртѡны,

Зынза имхәзакәа ажәакгы,
Инсыжьусит зеггы ишәтәны.

АЦШЕИҢАСЫРТАҢ

Ацшеиҥасыртаҥ иаанҥасыртам,
Иаанҥасыртам азыкҥасыртаҥ.
Агәацәыхь хәхит ацшеиҥасыртаҥ,
Хцаоқәа бгоит азыкҥасыртаҥ.

Хзаламцит, нас, ацәа халахсит.
Ацшеиҥасырта хыбаоқәа алахсит.
Урт зыркәымпылуа фыртынцәкыаи,
Хазтахазгы, дадхсит, фрынами.

Ицода, мшәан, азиас ахыкәала?
Ишхәкәшәо изгәатамашь ахыкәалаа?
Ацаоқәа иахцәыргоит хыбаоқәа,
Анаатә иарбгоит хыбрақәа.

Ацшеиҥасыртаҥ иаанҥасыртоуп,
Иаанҥасыртоуп азыкҥасыртаҥ.

СЫШЬХАҚӘА

Сгәы сыжьжьаргы, исмыжьжьаргы
Исцишхо шәбартахоит уашьтан.
Абри амшын сара сажьаргы,
Сшәыхәоит, сышьяқәа, сшәымжбан.

Шьоук рынауркәа сыбла ихгылоит,
Саладырцшит урт ашья.
Җнак гаҗала ситасыжәлоит
Амшын Еиқәа санажья.

Сыцсадгьыл икәымцхарц ацсымра,
Мариала самфарцаз матык,
Стәы зырхацә гәыцрак сымоуп,
Исыкәҗызтуа сымоуп мчык.

Урт анауркәа са исыцрыцшам,
Арантә ирзыкәгапшам рыцсы.
Исыжәлоит зны амшын изхыцны,
Шьхарцылагь иажәлоит дара Ацсны.

Псыхәа сымам стәы смыжьжьарггы,
Разкык соуп хәа уашьтан.
Абри амшын сара сажьарггы,
Сышьха еиқәышлақәа, сшәымжъан.

АШЬА АНКАШУА

Ацсны аҗеицәа ршьа анкашуа
Ақәа кьдцәоит, асы симаәусеит,
Сьдгьыл ацәабжь слымха итаәусеит,
Ацсны аҗеицәа ршьа анкашуа.

Ацсны аҗеицәа ршьа анкашуа,
Ишьташәусеит, ақәа иазызәзәом.
Икәылзхоит уи, хык иазкылцәом,
Ацсны аҗеицәа ршьа анкашуа.

Апсны аңеицәа рһьа анкашуа,
Ихнаѿом асы ѿамгылах.
Уаргәгәѿит уцадгһыл уаназгыла, –
Апсны аңеицәа рһьа анкашуа.

Шьамѿоуп избо сахьыцшуа.
Съьынць бзанцьк саға дацрышуам,
Апсуа ихъзи ижәлеи ирзуам.
Шьамѿоуп избо сахьыцшуа.

АЦХАЦӘРЫ

Анцәа исылеицѿит ацәы,
Ибоит ицәгьѿоупшә сара сцан.
Азхьыцра ихнахит ацхәцәры, –
Ѽ-цаѿк симаздоз алацан.

Акоуп исхәѿо сара ажәас:
Азәгһы сизыкаѿом сқамсо.
Азиас хымдыр – зытра цжәаз,
Сапта икәлеит икьасо.

Уи ѿадантә, ирхәазаны,
Алацан цхә сзаанагеит.
Заа иамазшә избаны,
Сапта агәтапәкьа ишьтанацеит.

Азы иязыкәхуам са сыхәпәы,
Баша сыжәлара иәсуп.
Ѽ-цаѿк симаздоз ацхәцәры
Аихәтыц тыҫса иануп.

Икаххаа амш силгоит уаңөы,
Аха иахьала сихашөуп.
Ушьтаз саштае, аңхаңөры,
Сара сыңстазаара цхаңөруп.

АПСНЫ

Хтахарц ихагхеит харт апсык,
Иахлахьынцамзаарын апсра.
Қырттөыла изалпазом бзанңык
Апсны көтагыңас аграңөра.

Здаңкөа хадгьылае изхаз
Ақыртуа дхөыцуан: «Аңсуаа төхоит».
Хажөлар, хажөлар, кыр зычхаз,
Цхьака иңегьы чхатөхоит.

Дхақөлеит харт иаңсам ага,
Дышьөуп ақыртуа, деибаншьөым.
Иахпырцны игылаз наң настха
Дыңсуп ха хзыхөан, уи дуаөым.

Иахьа анаңөа ашөы рхьыкөкөоит,
Аңсөахагь иакөым шыта изыңөшөо.
Амра аңгыло рмыткөмабжь гоит,
Игоит урт рмыткөмабжь ианңашөо.

Хлахьынца дырххоз шыөукгьы,
Аңөа дахзылбааңшит, дахтоуп.
Аха тынчрак зыкалом уеизгьы,
Ахақөитра тсами – иахьантоуп.

Ус иакәуп, иахури, Апсны,
Ладси җадси ахыз рәакуп.
Макъана сипнамхыц анапы,
Атацкәым рацәаны иакуп.

Апсны, хцеицәа ршыа зыхышу,
Ахақәитра мра ахаччоит.
Арытәа адқәа ишрыбжьаку,
Шьабыстоушәа ирцәыбжькьоит.

АҢҢҢҢҢҢҢ

Стацшуан, стацшуан, сара стацшуан,
Автомат агәыцә.
Абас уа исанахәон адша:
«Угәы ртынчны уцә».

Сыткәан, сыткәан, сара сыткәан,
Сыткәан, сбаандафын.
Сымра иаха-иаха илакәуан,
Ианыхтәыз уафын.

Сыршыуан, сыршыуан, сара сыршыуан
Сацсыуаназ Апсны.
Абри сцъынцъ сацсам хәа сшыан,
Сзыкамлеит сазәны.

Ицон, ицон, ишцац ицон
Ишәахха Кьалашәыр.
Сыцсыбаф абгақәа ирзынхон
Знык иааилашәшәыр.

Сымеын, сымеын, сара сымеын,
Сцәа-сжыы зеггы меын.
Иафын, иафын, иафын, иафын,
Сдыршәазарц иафын.

Ашьтыбжь гон, игон ампын,
Сганаф ааигәаза.
Сыңсы ахәыц иакын, иакын,
Иазыпшын адта.

Спыха рмазсит, саха рмоут,
Атыораф силафозсит.
Хацак сыпка инапкәа ироут,
Уи сыңсы дахьзсит.

* * *

Ажәәан сазцаан, исразкхой хәа,
Ажәәан җамтит, ипхашьан.
Адгьыл сазцаан, сейкәзырхой хәа,
Зынза исҗамцшит мдырс сашьан.

Асцә сразцаан, зымәа ихьахәит,
Ецәак шкыдпәаз рымхәазсит.
Сзиас сазцаан: «Узымцой ахьхьахәа?»
Ажәак афымшәсит, аңсы азсит.

Сыәны сазцаан: «Исыду харас
Акрыкоума? Акгьы збом».
Атак снаҗеит: «Са сыңхара
Рхьыгзапша умам, умч азхом».

* * *

Имжбыжкыз ухәрақәа зырғода?
Изырғода ухәрақәа, Ацсны?
Уацәы узыниаша заа изхәода?
Уашьтан зны кралшоума сыңсы?

Хнышьацәхныслар знык, нцәрами,
Нас қәзаарами иахзыцшу.
Зытра итытыз ашьхытә рами
Иахьа ацсацәа хзеицшу.

Шьоук арака қяфла ишьагьуан,
Рхыцхьазарагьы – аныцә.
Хәга, дад, газас душьаргьы,
Итахым даанҕасырц Егрнырцә.

Иаххысны агәакрақәа хкы-хкыла
Хәдеизалеит хара цьык.
Агацәгьа усоуп, дузынкылом,
Ицымгылар цьара мчык.

Ацсуа шыта даанхоит дшацсуоу,
Агәра ргацәкьсит дышзацәым.
Ихьаа дахәасуа, ма дцәуо,
Дызбахьада? Игәы тацәым.

Ихаацәагәышьоуп хцьынцә агьама,
Ирзәтом хашцшьа изгәацхацәаз.
Уи зтиуа дызбоит аргама,
Дыштакугьы амацәаз.

Халцып цқьа, икалозар, ацәа,
Ххы хазхәыщып цқьа, шәхацкы.

Мшыннырцә икоу хара хашыцә,
Ацсныка, иаамтоуп, шөыңцакы...

Ицшуп хадгьыл, шөышыта знымтыц,
Хашта цшуп шөынхарц уаџас.
Ацсуа дшами Ацсны имырзырц,
Ө-цсадгьылк иоуам лахьынцас.

Хнышәнап акәымкәа, хазтәүзеи?
Хееидахкылап, хамч капсам.
Атәым дгьылаџ, иззатәүзеи,
Ахгыла-џгылара хзапсам.

Идыруп нас, сыцсы анысхыцуа,
Ускан снашәацшырц стаххоит.
Иахьа Ацсны зхы ацәзырзуа,
Дышгәыцуа тәымцәара дтахоит.

ХАМҢАК, ШЫРИ...

Амш исиџырбоушәа
Ацх цкәашаазоуп уаха.
Асы бымбыл шытоуп бамбоушәа,
Амза кьдуп имзаркха.

Асы цстхәақәа накза рсырзан,
Хәычцас ажәџан силицчит.
Гәырџак азбахә зхәода ирзан,
Ацх-цәца, ацхеицш, сгәы хнарчит.

Сақәи цәацшыи уи иахышышәа,
Ицшзацәоуп, мыцхәы игәыкцәоуп.

Ахцәы иаланапаз хьушәа
Сашта икәыччо сцәоуп.

Уаха срыцхауп, срыцхауп сыцәар,
Стәы акалашәа сикәапхоит.
Цәкәырцак сыжәлеит ихышхыцәан,
Хамтак, шыри, схы сгәапхоит.

АПЦХӘЫС

Иахьылку цхалшьоит алаба,
Ицхалшьоит мацкгы дахьцыркьуа.
Иахьлыцу цхалшьоит аласба,
Ишыкоу лдырусит дыхьзыртәуа.

Апстазаараз уи дшацәан,
Дарбаазар калозма қәак.
Амца зкыша, дыццшзацәан,
Омашәа илзыцушан блақәак.

Уажәыгь дахьнсиуа дыццшзацәоуп,
Илывсрыда уи дкәыншьо?
Ллаба шәартоуп, игазоуп,
Убри ауп уафьс дзымшьо.

* * *

Сыкам ус мариала исхацәартә,
Ғацхәа агьама збоит аса.
Исымоуп амч ахахәгы срацәартә,
Ак схәартәгы исымоуп сара аса.

Спəаны, иауазеи, снапқəа срахартə,
Цьсеи рцəа цыссып сзыжəлантəу.
Избоит, ишышьтоу ахахə рахатə,
Избоит мчыла уи шыцəтəу.

Азəгы дазхəыцуам шыта исылцша,
Азəгы дашьтам сыхьз ихəарц.
Аха иахьала угьы исылшоит,
Исцынгыло цкьа-шəкьа изгарц.

Цхьзла зны-зынла азə дысхахəхəоит,
Схы сирдырыцгьы дафуп.
Срыхкьашоит арахь ахахəқəа,
Арахь, изыззои, сгəыссануп.

Шəхы шəыхьчароуп, ацсуа хацəа,
Уафцсык шəзыхьчаша дызбазом.
Знымзар-зны мариала ишəхацəартə
Азə дымныкəар калазом.

Сзышьтаз ак ыкан гəыла-цсыла,
Иказ-ыкан, уи хəатəым.
Саргы азəыхəа ахацəа срылоуп,
Агəра згацəкьоит сəахəатəы.

Дсыцəшəоит сыблақəа ирхьцшылаз,
Дацəшəоит ахахəгы дзыхкьашаз.
Зыз уи иалысхуа, ма ишылаз,
Аха исрацəартə еицш сыгəғəаз.

* * *

Амал қамса зырқаз – дқамсамхеит,
Мач-мач зегь рыла уи сларкəны,

Иахьа днасыкэтэартэ сицш сыскамхейт,
Ашэырдэы сықэирхейт сыкны.

Избоит аргама: акгы сацсамхейт.
Зааза ацстазаара саршэейт.
Цакьак сыжэжэарц нацхыцла самхейт,
Кэарацк исхымцшазгы схашэейт.

Сзыргылаз дарбан цака снаган?
Саргы стэыцны моак санылт.
Схыцкьа-цыцкьара еижьаган,
Итзамц баагэараха исыцгылт.

Иану зхэарыда сара сылахь?
Акгы кыззамзар камлои?
Шьта сцоит агарцэа рмагазинахь,
Сыцшқа лзыхэан смеимдалои.

Ах, ацстазаара сахыбаао,
Исхаумырштын схышьтра акэал.
Иғәғәан, рыцха, стэыла ахыбао,
Исеимырцэагэышьсейт иара амал.

Изхэода агэысакара сзықэхаз?
Уахь ма арахь - цьаргы сызцом.
Исацигагэышьбойт иац игэымхаз,
Исыхацэа шгэыргьо рзом.

Амал қамса зырхаз – дқамсамхейт,
Уа даамысташэаны дкалсйт.
Исырхэазарц сидарак сахейт,
Сыжэоа хьыдышышь цака илсйт.

Исыздыруам шэарт аус ахыжэуа...
Акынтыжэ мака сыхнарпэсит...
Сцоит цшь-кэрышык хэа акахуа ахыржэуа,
Цгэы грак сымса сихнапэсит.

* * *

Ацх хагэылаланы хцон,
Амоахэаста кэарацон.
Хагэкэа тыцо ишэакьон,
Ажэак зхэодаз, хацсы хзон.

Ацх лашьцаноп – уаха акгы,
Лашарак хбартамызт усизгы.
Моакы хайцыкэын, харт хайцын,
Фымт насыц дук хазыцшын.

Ацх шлашэызгы – хацхашьон.
Моахэастала нак хнаскьон.
Хайбарц хтахыцэкьамызт азэы,
Ихалазцапаш нас ацэы.

Ацх хагэылаланы хцон,
Моахэастала нак хнаскьон.
Ус хаатгылсит уака ацсык, -
Иаалсит абнара шьтыбжьык.

Излахдыррыз уи закэыз,
Имыждазма моас хазкэыз?
Слымха интацит ус лыбжьы:
«Утарыссароуп ашьашэы,

Апх лашә иапәахусит раңә,
Иахьчоит амат аңаңә.
Ирхыбаан иахәо уахаусит,
Ишхамыркны ирызхаусит».

Сыздыруам, схәыщыргы, изыхкыз,
Аха изом сыңсы шыхкыз.
Ауха сгәы рыңха хахәханы,
Сылщырцит дөыңспәак нахәаны.

* * *

Иахьа мөшпоуп, исымшироуп,
Сахәшыңә, шәаи, сиңгәхәтап.
Убас тынчроуп, икашырроуп,
Хәыщрақәак хәрахәтап.

Сапгә ианымңиә ануң ашәыга,
Иаха-иаха икьахәоит сымәә.
Нарңәы, шәшыкоугь, шәара шәыда,
Сызгәалашәо азәгы дсымам.

Еизыжәгалон Акәә сәыңңә,
Сымшира ма ибжяхозма.
Цхыбжьонынза, хагәкәә цымңәо,
Хәидымтәаларгы калозма.

Нагзашьа шамам збоит сыгәтыха,
Тыңкаә, сәархәазпәә, сынкылоуп.
Иахьа сымшираз, сеитымха,
Шәхәтгәын цыңзақәә сырхагылоуп.

Иаашәыкәыршан, сахәшыцәа гәакқәа,
Ирызхаусит ашәтқәа гәартак.
Еилачырчыруа аңар арака,
Абар, сымшира ахьазгәарто.

Стәы сикәхәалан цхьа снацшыроуп,
Моа дук сзанымцуа са санхалсит.
Иахьа мьышоуп, исымшироуп,
Сышпаншәыжьи, сахәшыцәа, схала...

* * *

Инцәагәышьоит иухәоз уашәа,
Еидарала убҕа хәоуп.
Убла траа уцшусит угәашәахь,
Иташәоит умра, хәылбыехоуп.

Аацны мшуп иахьа иухугаз,
Идуцәан уи, угәы цнацәсит.
Иуцылсит амҕан кыр ирхәыцгаз,
Ушцәажәоз аамтагы угацәсит.

Азәгы усс икзам угәыцха,
Зегь зеицхызуа дасакзоуп.
Урзааныжьуп умши уцхи,
Унхаргы ухцәаргы – зегь акоуп.

Ашәсикәа иаламзи укәыцшра,
Убас иагынажәругеит уара.
Азәгы игәсимтсит укәышра,
Азәгы ихсимтсит угәра.

Кынтыжэпас ухыз хэыч рымкакондаз,
Уқәымтәондаз зны махәџак.
Уцсымтаз, иараби, дкалондаз,
Уқышә инықәызкша җамџак.

Цьаркгы ныкәугом, унатым,
Атахгы ауагь – зегь уаароуп.
Уцстазаара гәыбган унатом,
Уагьсылызкаауа иароуп.

* * *

Ацсны амцацшь ацралан аҗсахәа ибылуан,
Уи дагәылан ахаца – згәы мшәоз ацелуан.
Иапта дызтымтыр азәы деишьклахәны,
Зегь ивсуан, дрымбозшәа, рыҗкәа нархәны.
Ацсны амца ацралан аҗсахәа ибылуан,
Ихы дацәыцхашьан арцыс дыцсуан.
Уи ддәықәлар абцъар кны сибашьра,
Иахәшьазацә иаразнак ләазылкуан аешьра.
Дгъацәыгъацәуа абастгы лхәагәышьон лара:
«Иамбароуп сыбла сашьазацә ицсра».
Лыхәда ашаха ахаршәра дазхиан,
Аешьа гәакцәгъа дҗахәан, дҗахәазан.
Ацсны амцацшь акзацәкьсит,
ақыртуа дгъашкзеит,
Зшьамхы инанагоз нымгылт, жәылара ицеит.
Ихамцакәа убаскан иахәшьазацә лхәатәы,
Днықәыххит арцыс аибашьра адәы.
Уахагь дзыхнымхәит, ахымца даҗсит,
Ицсраггы асхәшьа лыбла иалмырбсит.

АШӘКӘЫҢИРТАӘ

Сцыс чыр-чыр ццқа, ицаша ҫыцха,
Иуздада, исахә, азин,
Уажә хазталаз ашықәс ҫыцха
Удалартә сицш смагазин.

Кәакыццхьаза ункыдыцрыло,
Ах, ушцакоу угәы цаны.
Сатоумцан сахьуцыло
Абас сылахь сиқәцаны.

Изуа, исхәо – акгы марам,
Арахь сеидара хьантоуп.
Ахәынацқәа сылахәмаруа
Ашәкәытирта сыонатәоуп.

Сыкоуп ус... Акгы сҭахзамкәа...
Сгәы зегы-зегь силнарго...
Сбаандаоуп сара стакзамкәа,
Зынза имачхеит зыгәра зго.

Ицысхуазеи ашәкәытирта?
Ианбасзылакәуеи махәтак?
Аброума иахьыкало сыцсырта?
Сцыс, исызтода атак?

Сычыр-чыр ццқа, ицаша ҫыцха,
Итынхадоу уара агәак,
Усцәафоит хәынацк, ашықәс ҫыцха.
Смагазин удәылцраа нак.

* * *

Цсызцас, сгэы, узырцатцатуси,
Улыргэаама сызаб Цата?
Ма уакыма заанац ацэа?
Истахын срыцказарц ахацэа.
Даса цытрак, сара сухэоит,
Аус сызу Цата лзыхэан.

Сгэы, иухзеи, утрыс-трысусит,
Сымаха-шыаха урдысусит.
Счыр-чыр газа – Наала – цэажэаф
Акалашэа иубома лцэафэа?
Лкэыцшрси лгэыгреи мцарц инкацэа,
Лахатыраз уамкын ацэа.

Сгэы, узыкэшэазеи, иарбан «цыту»
Илзыкоуцо са с-Пачита?
Лхэычы хзы лхухыр, лара д-Нароуп.
Ах, уи лымфэа цэгъала инаароуп.
Убри лзыхэан, убри лзыхэан,
Сгэы умыцэан, сухэоит, сухэоит.

АГЭАГ

Ачарахэа агэашэа аартны,
Шыыжык сангта италт агэаг,
Абас ахэсит, сымшат, иргъны:
«Иузыласышьтып сара аг;

Нышэгэал ажэала ухтакны,
Ацстазаара угэы ахсыршэап.

Уеуцәахыргы устакны,
Уцәа утазызартә усыршәап.

Нхарак умоуп хаз тызшәа,
Уаанда ыцхәан зегь еиусыжып,
Умшқәа ирыгмыжкәа атызшәа,
Амца қбоуқад наухсыжып...»

Исхәо сақәымшәо спанхсит,
Сгәы цжәаны, абар, сыцсуан.
Агәағ спшырцаз зны снейхсит...
Сдақәа зегь тыцо ицысуан.

Цқба иасахъаз збарц стахын,
Аха исықәлашыцеит зынзаск.
Ицаапәшәылаз аблақәа цәахын,
Иузтыхуамызт жьхыла унтас.

Нас, ианеивызга сыцсы,
Агәағ сазцааит: «Сзыхуркьой?»
Иарах атакс: «Умышхәуп Ацсны,
Нак уаныхтәуп, уцсы зтои».

* * *

Тынч иуадағ дтәоуп дыхсыґеза.
Дышшапәсалуп, дыццакзом.
Асаат ахыц аанґаест ицыцза,
Ацааршә иакызшәа ицысзом.

Сқыдсақәауао далам ацәа,
Иахьа итсифапаз дазхәышт...

Акәа җны цпзак акьатрацәәс,
Асаат ду аусура иакәыпт.

Шәсицәажәала, амарцәа, цпһаала,
Иахәа дыкоуп уи дгъышкны.
Изгеит, ихәсит, сибашьрала,
Сара истәуп, ихәсит, Ацсны.

Кырза ицәгьацәкьоуп иара илсишәа,
Хәапас дмышьтәуп дансысы.
Җнак зны иаладырхиарц исишәа
Итиусит аихаза, амсы...

Уа, хгәы итамкәа, ҳахгьы итамкәа
Иахдырхәозси шака мцы.
Рцыккара дасуп атанкқәа
Хдынцъ зацә зларыхьчоз иацы.

Абри аума, ҳарт агәакқәа,
Ахақәитра хәа хзышьтаз?
Итарфазсит, рыцха, Акәа,
Шьоуки ирзыкалсит хацшьас.

Шәыта силицрааны, имчымхан
Ацсны ианузеи шака шыта.
Зны хзеигәыргьозгьы длақшәышәхан,
Итәа амца ацреицойт шыта.

Здынцъ иазыкоу дала-шьала
Ажәак рсыцшәар, рсы ржәагәойт.
Ихәоуп ххақәитра ацардала,
Ақылдсақәуауа ражәа сиқәшпәойт.

Халцып шыта, икалозар, апәа,
Хазыпшымы уаңы иахыпшып.
Шәабакоу агәымшәаңәа, ахаңәа?
Абыржәы, абыржәы ытәтәуп.

* * *

Стызта лассы арака ирхаштуам,
Абрантәи сашытоуп дунсик збарц.
Иақәысклоит инсыжызарц сашта,
Иахынеицырхо сықәңны сярц.

Сыдгыыл хахәра, сыдгыыл кыакба
Сшаңәымшәо адырузаанит аңсра.
Сыңсы аарлаҳәа итакыакбан
Адәы сақәлазом сара.

Сызтымзааша ауал сықәуп,
Иаңсам санызбар слахынңа.
Хәыпказыла апта сықәуп
Ажәәан цыккесипи сууаза.

Әнак амшын ду сынхытәхәылан
Сышпатынчхоз цшак сагар.
Сгәалашәара шаха сикәхәалан
Маң-маң сахәәсусит абар.

Жәа-цшқарахла, жәа-цшбарала
Исылабжьода? Ус сцалап.
Сынкаҳаанза сара сцыала
Смакасамҳәа саазалап.

Ишпабзияз зегъы схарштны
Моа мариакахъ схы сырхар.
Ёнак агәашәгъы нкыдцан сашта
Иахъынеицырхо сықәцны сцар.

* * *

Ҳаицылоит, ҳаицырцуеит... Ушцакоу? Сышцакоу?..
—Ус сыкоуп... Хар сымам... Итагәышыоуп сыңсы.
Узеузеи? Сызеузеи? Убакоу? Сабакоу?
Угәы камыжкәа унеила ус абаапсы.
Ҳаицылоит. Ҳаицырцуеит.
Усхаштуеит. Сухаштуеит.

Сумбошәа ухала иужәусит акахуа.
Ҳаццзан ҳоыцъагъ хансидгылаз саштағ,
Дьахшон дхамбаргъы хабжы змахауаз.

Ҳаицылоит, ҳаицырцуеит. Шәкәык тужьма, итсыжьма?
Мамоу, цъушт, ушәындыкәра иуоыз таца.
Цышәрак иағыз ҳаңсы штацәкьаз ҳаржыма?
Избан, изҳаштоузеи абас ҳацхаца?

Ҳаицылоит, ҳаицырцуеит уахъ хыма-псыма.
Ҳшьапкәа хтуп. Икылыжәжәоуп ҳмагә.
Укоума? Сыкоума? Уцсыма? Сыңсыма?
Ҳазбода, хзырххода ёнак ҳқахар, шәикәагә?

АБИЦАЗАЦӘ

Сыдгъыл саласамшәа дацла,
Стәымуаоышәоуп ишсызхаз.

Сыкөрышь мыжда, иагхом, аицлом,
Сшьапы хыркьакьа зны исырхаз.

Сара стәала кыр схыцхыцит,
Сара стәала аңа ду збейт.
Арахь иакөым сыоны ахыбцәкьа,
Стецгыгы ашышьыхәа азы табейт.

Срымбошәа исывсуейт стынхапәапәкьа,
Иахьанза исазхәоз: «Уара умшуп»,
Сыоны истатәаз ахцәапәапәкьа,
Рцынца дукәа хара иишуп.

Ишыцәгьам здыруейт сашәа сроулар,
Сызлакам ала схы дырбо.
Исоуейт ускан саргыы адоулар,
Икалоит ускан сызцабо.

Тынч мышкы зны са сыцсгәышьар,
Агәкәа жәсиза сизгатәуп.
Цәыщак хтәалан ирзыжәгәышьар,
Нас ацәымыцгыгы цшаатәуп...

ПАИФ АЦЪБА ИЗКУ АЖӘЕИИРААЛАКӘА

АДОУХАУАӨ

Умшкәа лагоуп сакәшәа шылан,
Уцсыцкьа ргәылыпцааит хара.
Сгәы саатасуа, спьамхышгылан,
Усцәуандаз сгәазхара.

Исыкәшәндәз хык сызгапаз,
Ирахәндәз ма сыңсы.
Укам... Укоуп... Зыгәра згапа,
Сгәаца итымцәаша бзанцы.

Анацбалбейт, нас, уажәами
Угәеисыбжь рахарц анахәтоу.
Укам... Укоуп... Уажә ажәами
Ацсуа иапта ду хантоу.

Уцстазаара неитанейтасран,
Утынчроума узхәасыз?
Успәуандәз сгәы саатасуа,
Агәра сзымго ушыңсыз.

Адыроасны, ашыбжышътахь,
Уаацәырцындәз уейбганы.
Нас сыргәндәз сара ашыртахь,
Исхысындәз суантаны.

Зынза имачгәышьоуп издыруа
Апост адгылаә дшыңцәоу.
Дышгәак-пәакуа, дшуазыруа,
Имшқәа акакала ишынцәо.

Еснагь уңсы цкәа аәхәарамыз
Апоезиа атоуған.
Иухәоз ажә шыапа ажәамызт,
Идоухажәан, иара гәгәан.

Умшқәа лагоуп сақәшәа шылан,
Уцъынць ахәхәс уейт уара.

Убла – изымбо – схыщшыло,
Сузызырҕолап сгәазхара.

Хтысқәак хрықәшәалапшт хкы-хкыла,
Аамта азилаеса хатәуп.
Дышәхашәмырштын, цәашьыркыла
Адоухауаҭ дыцшаатәуп.

СҖЫЗА... СҖЫЗА...

Таиф дсыщымкәа иқытахь
Схала сҗазтгыы сгәы еикәжәон.
Җыцәа ахацәа, Җыцәа ақыртқәа
Аутә рсапакны, шыбыжәон

Сышнейуаз сқыщаха, исцылеит.
Цәгыашәа иҗыжуан урт руардын.
Рнапқәа сымцакны исыхәсит
Иасырхарц, изҗымхаша ататын.

Рыбла кәазқәа арахь итыцын,
Ибабаза рхыреқәа чын.
Сыхгы сҗәымгын, даргы сҗәымгын,
Дунсик хайцықәымзар стахын.

Сырфон иахьсыхәацшуаз лацшыла,
Ицон Адсныка рхы рханы.
Руардын ачарт ду снаныцшылеит,
Таиф дақәын уа дышыны.

Снарҗацшит аҖыцәагь кыргы,
Сагъазхәыцит изықәшәоз.

Оыцба ахацәа, оыцба ақырткәа,
Ауардын зсацакны ицоз,

Ацхзы рҕашы сацхба игылан,
Аугә рыхәда цәнакьахьан.
Саман мчык сара сынкылан,
Гәаныла ирзызушаз сызбхьан...

Ғымт ицшун Таиф икыта,
Уи дахамыштра заца.
Оыцба ахацәа, оыцба ақырткәа,
Ус игылан иззаза.

Схаҕа сыкан сгәы шыткәацра,
Спәақь мазеины искын усизгы...
Таиф дәацкьан: – Ушыркәацра,
Ухы реицшумтәын уаргы.

Урмацлабын. Арт хәиуанкәоуп,
Хәиоызцәазар, ицыртла.
Еибәххәаша аускәа хәмоуп,
Хәшыты, Ачандарака уаала.

* * *

Амшын шыцәкәырпац ицәкәырцоит,
Иззыкәцогь иаракоуп издыруа.
Амш ццаккәа рыката рцоит,
Сцәа иалашәан икоуп исзыруа.

Еицакт ацшахәацәкьа аказыба.
Ижбакцоуп, аихеицш, акәарацәкьа.

Исзыхгом, уара уда, саша,
Таиф,сгэы цэуоит арацэка.

Хайцықэын уаргы саргы штак,
Бзанцык амц хайбажьомызт.
Есены ысылсаауеит дак,
Сзацэхоит хэа абас сызхацомызт.

Хартахымызт ханкэыпшкэаз рацэак,
Харбон апоезиа хэцэтэымшэа.
Сгэырғьон иуфыргы цэахэак,
Сарцхон сара исхатэызшэа.

Харт аргама аепныхэа хэгон
Ишэахэзом хэа апсадгьыл агэеисра.
Ацсуа идоуха агэра хгон,
Игэагьны пааимбаркэакгы хреисон...

Ухэыпрақэси ухэаакэси мазан,
Уцон ацынгылақэа урхууаан.
Акалэшэа убла царзан,
Лафла атыпхапэа хухуан.

Удыртэомызт астал аханза, –
Ухнафон усымтра апэшпыра...
Уцэашпы цшза акын иххаза,
Уцэашпы цшза – измамыз шэышшэырак.

Агэра угацэон уара ахак,
Угэыцэон хайқэхап хэа лыпчала.
Ецэацас иухылцуаз шэахэак,
Ақыртуа ибла ихыпчалон.

Ёнак апыкъхәа дхысит иара,
Ухышпәахәа ибла ихбаларц.
Ашәада иаанхарц Алсынра,
Уцсытәкы абрантәи ибналарц.

Икоуп зегъ шыкац ара,
Иажәыма адуней, ма иәахама.
Ушыкац укоуп, усыпуп уара,
Кызгык уцсы аәахама?

ТАИФ АЦЬБА ИИУБИЛЕИ

Уахырымбо уанцалак,
Азә дцәырцусит ухыз шытызхуа...
Иухцәажәон убыхак
Иухзызо, рыпсы тыхуа.

Таиф, иухыпуан хынәажәа,
Уара еснагъ иуцын хаарак.
Асцена дуаә, өаскыашәа.
Упатрет иахылпуан цхарак.

Узхамыштүаз рацәаөзан,
Иацылон ухыз напейнкыарала,
Уара уцтәзаара сакзан,
Указшыа хаззан зегърыла.

Уөызцәа нагакәа убра,
Ражәахә нагакәа удыркарон...
Гәаныла кәакытакаә сара
Суцацылон ашарккара.

ТАИФ ИКӘЫМРАҖ

Иатах укәымра хаһнатәоума
Ажәсинраалақәа симакуа?
Кәап-кәап уака иаҳәтәоума
Атуан икылыкәкәан ақәа?

Ҳаргәалашәома урт атзамцқәа
 Ишцәыџәажәызгы җырцхоз?..
 Дкаларым,цъушът, лыцсы тамкәа
 Агәыла-такәажә – зеггы збоз.

Згъама хбаша хзыхəхарымышь
Иатах кəрышыкəак сизганы?
Иатах жəа-кəандак хазхəарымышь
Хамш хапыларц зегь чханы?

Иатах хазвало харт цшахёума?
Итаёума Акёатёи асқяла?
Тёым бызшёала лафк узхёума
Згабк лгёи хухыртё мазала?

Иатах укәымраҕ харт хаикәшәома?
Еимахкуама цәахәақәак
Хажәа-рхнышына сиедыршәшәома
Иатәым хәа аамта рацәак?

Избан, иатах хқәыңшра амшқәа
Рыбжы тахәасза издыдуси?
Хамсы мардуан иаңәызма хамшра
Ханбыргхагы издырдыруси?

*АШЪАНЕМ
АТДЫПШКЕМ»*

2008

АПСҢЫХЫ

*Ҙамара Платон-иҗаа Шыакрыл
илыхъзынфолоуп*

Қыртуак изымгәағъуаз апсуа игәағъын,
Бахкәажәра ихарштны апықъхәа дхысит.
Ихызапәын бажәа, кырзагъ иағъын,
Бмилат гәырфәа шбыцыз дуней дук бахысит.

С-Шыакрыл-пәа, Шыакрылаа мацара быртәым,
Апсуаа хазхәыпцлааит шыта бара ибыжәлоу.
Быпсы атәартағ неишыак имам атәым,
Быжь-ныхак рпоура шбыжәлац ибыжәлоит.

Акызапәык, сбыхәоит, Платон ду ипәа,
Арака хан бакәын, хан бакәхоит нарцәыкагъ.
Зыгәра ргоз еснагъ бара бакәын иаха,
Апсуа ихымта бшагаз бамхахәр – мыхьтәцәкьоуп.

Ңнатрыма Лыхны? Бачхарыма иара?
Акәагъ мац-мац иацәызрыма бацспәа?
Иацәшәогъы калоит, нас, пхызла ббара,
Шыта риашапша хәмоума иоашпаз абасцәкьа?

Бгәы лаша ҳацуп, ҳара ҳзы цәымзаркуп,
Ҙахьчоит ҳсапхәа ианцәырцлак ҳазгаша.

Җ-Ацсны анапы бықәыргылан бакуп,
Аихазеицш быгәнаха иацоу изгашам.

Сбыхәоит спхамхнышлан, сбыхәоит бара,
Уа хпеицәа ирабымхәан харт хазтагылоу.
Шьакрыл-цха, схы бака, бара бами, бара,
Нарцәыщәкыагы, издырусит,
ахызацә бшацыло.

Быцсәыхыоны бшыкоу ахәоит Ацсынра,
Цьанат лапа тыцуп бара быцсатәарта.
Ах, шыыри, уцсуазаргь, абас еицш апсра,
Апсра, апсра ссир – Ацсадгьыл ахамта.

УС ДЫКОУП АЗӘЫ

Ус дыкоуп азәы – згәы зегь аныҭыз,
Зцәа амбатә тазаз, амбатә зычхаз,
Абрәнтәи шьоукы жьакәоушәа ианыҭыз,
Адунеи ду ианырыртә зыбжы азырхаз.

Еснагь уи ицсыцкьа ахьыказ аракәын
Ижәлар ихьчарцаз дгылеит иара.
Изырҭоо дызуста ххакәитра цшәа аракәа,
Зәыр алахь ичышәырц дасума Ацсынра?

Уа хагәнаха дапалт назаза ақыртуа,
Хдоухамч асацхьа, абар, деилышпоит.
Ҷыкәбал хақәитрам ихәмоу ахақәитра.
Акәадыр акәына хьыршәыгәқәа лашоит.

Ицъаспъом гѣаг мѣак шъоук ргѣаца итацеизар,
Уажѣ хѣбынцъ ишъагъуа икѣлазар урт.
Абрака дызшыша, дад, дхалазар Цезар,
Мазала ихуазар, дад, иахѣызба Брут.

Ааи, нас азѣ дыкоуп... Уаха зеицш дыкам,
Дгъылжѣѡан еибаркыра гѣыхѣтѣыс изауз.
Ицла царцар ду, иагъа рургъы, ирызцымко,
Реиха кны иадхалт, уи роуит рххатѣыс.

Цшъаала ицътлоит хага ишаха ахаршра,
Иаххашѣѡит икѣарагны, харт мачк хайлышшар.
Изылшода, иараби, хѣсеицѣа ршъа ахарштра?
Изтахыда, анацъалбеит, урт рыхъзкѣа нкабар?

Ааи, нас, азѣ дыкоуп, адѣы дыкѣуп дѣаимбарны,
Абжымра дыцѣгылоуп, дбылуеит, дагъартѣѡит.
Ххакѣитра хъзырхѣага уажѣыгъ шъа-цѣыкѣбарны
Хгартак инамто, агѣырѣа данаргоит.

Ааи, нас, азѣ дыкоуп. Иажѣа гъѣѣ хѣашъа
Разкны дакѣшѣеит... Уи хахъчеит хара.
Ххакѣитра ианалнах, ижѣдыруаз, ахѣашъха
Уа, ихамазам аѣсуаа цашъак хара.

Дымшѣац уи иахъанза, дкалом игѣы тыцо,
Кѣалзыс иазыкалеит игѣы гѣгѣа Аѣсына.
Ихъз нага шътырхзаргъ иахъа цѣкъара тыцны,
Изалшом хызацѣык аахарц иара.

Ханацѣа иршѣырцаз ашѣы хдырчахъѡума?
Дихъѡума, мшѣан, зхала знышѣынтра жжуа?

Ибжы нтыган апсуак уащас дыччахьоума?
Хцеицш рызбома апспәа ззымхәо абыжкәа?

Анцәа ду ибартоуп апсуаа зегъ хшыюкра,
Оыстаа мчык хацалт, цәгъашпәа хаибарххоит.
Оацхәа Апсны уазгыл, са Сыхшыотра,
Уара иуеицшу дымгылар, ххақәитра тахоит.

ХЦЕИЦӘА РШҢА АНАОС

Хцәыуар анамуа, ма хгәыргъар анамуа,
Цәкәырца дуззак х-Апсны лапша пытыхны ианамоу,
Хгәакык дыцсыргъы ианхамам цәбахах
Уск хәсызаргъ ианыкам цәбахах,
Апсуаа хацаиан хәцәоума ашәшыра?
Хшақәырфо пщахамбо хашта кашышыра?
Апсадгьыл ахьчарас харт шыта хмарцеицәам
Рыхыз-мра ташәарцу иахцәызыз ацеицәа?
Хиаaira иахыцуеит 15 шыкәса шыта,
Цстхәак ацачырцу Апсны жәван иата?
Хара хархьынхалом иханым ма ихабым,
Хпаспорт сыкәмалтас ихырцо сабацым.
Иамоуп иара иахатәыпкәкәоу пыхацамоак
Оык цыгъны зны-зынла ичуазаргъ азамоа.
Хцеицәа ршҢа анаоыс иарбан гәхалалроу?
Агәхалалра иацуп мыцхәы ахалхалра.
Х-Апсны, тыпхаушпәа, укыагъариан ианухәа,
Хнапсыргәыца ргәофан ашылаз ханухәа,
Умахәыз, уабхәындаз, уабхәаз – зегъ аками

Ххассахъа дахыччоит абар азэ дкамкамуа.
 Хацсуара шытысуеит. Иаццоуп азақәангы,
 Уи ахы иазақәануп, итталом макәанкгы.
 Апсны, дадхсит, идыруп, пәыца ҫыркагам,
 Мамзарггы ҫы жақпаз сиха мөшпагам,
 Хдыңң ахъ макъаназ итаркуам акъарда,
 Акъарда итазкуа ихатацәкыа уи дқардоуп.
 Оажәихәба шөышықәса Акәа ианакыца,
 Уи зыхчаз рылапә пшаала ианхыца.
 Тынч ианазхөыцтәу уажөы рыцсы атәарта,
 Хакәхар калома ихамамкәа хгартә!?
 Сыцсадггыл азыхәан спөыхчаруеи, скарулзар,
 Игәыдпан сыпәшыруеи ак злымшо кәарылзар,
 Зыцшы хәхәза Абжъуантә иоуаз, ибналоз,
 Гәдоута ирдыруан даса гәык уа ишрызталоз.
 Ифырхацаха ицәырцит аибашыра анеилга,
 Ирыпшааит, нас, матәакгы – аоныка анеига.
 Ҫыц цыкәреи рыцны Адсны адггыл шыта ицшөом.
 Аа-хаңыц шахала уахарггы ицшөом.
 Дыд-мацәысс иарбан, исашәхәи, хгәы тызкыо,
 Хамоашыо дахдыруеит хазцөымгу, зхы хнызкыо.
 Мшәан, апсуа бахтас изпацәкыо хаңыми,
 Аха дабацо, дабацо уи мшын дук даңными,
 Ахаңы утәсархәарц – иатахуп Абрыскылла,
 Апсуа ихакәитра – Абрыскыллгы ихәыркыирам.

ЦУНАМИ

Абри цунами, абри цунами,
 Сыцстазаара иацу ами.

Уаңыл уара – сыңшақәа ргәил,
Ушәтқәа агарғы, исзынкыл.

Акыр цуама, уи иацами,
Акәақхәа иансыжәлаз са цунами.
Сыңшақәа ргәил, сыңшақәа ргәил,
Цунами цхәаца, исзынкыл.

Ацшақәа ргәилла сыоны ргылоуп,
Уи бзиа избо сара сигәылоуп.
Апсны иахтысхәоу зегъ гәынкыл.
Ссыжәлан, мчы цәгъак сыннакылт.

Сыңшақәа ргәил, исахә, схы стәзами?
Абас сзацәшәозеи са цунами?
Сыңшақәа ргәил, сыңшақәа ргәил,
Ирызмырбгаша онык сзыргыл.

Зыршык итшьушәа сымшқәа цами,
Сымшын усацашь нак, цунами.
Сыңшақәа ргәил, сыңшақәа ргәил,
Шьта иазхоуп, уарғы усынкыл.

СЫГАГА

Сыгага нақәцәусит сыншәан,
Нас цшәаала илбааит амардуан.
Аштә дықәгылан саншәа,
Цасхәан иауазшәа, идыдуан.

Ицсышәа цәгъахөзаап ауафыраз,
Сзахымзсит ажәак ахәара.

Шыкәсык анбагыпи... жәаң сөйзә
Атахцәа зегъ ирсихәсит сыңсхәра.

Дзаңын сара саптағы саншыа,
Сыгага, гәакуа, ишакьон.
Матәажәкәак ыкәгәышпан сыншпан,
Сан лмыткәма шыоук рлымха тнакьон.

Сыгага цшуан са сахыржыз,
Цслымзын сгәы икәжыыз, агәак.
Лабжышкәак, азамоа иахыжжыз,
Хахәык кылаңәон нак.

Хәыцкәак цъара икачачаңон,
Илгәытцлашон цхәызбак аңбар.
Аганахышәа игылаз ашыаңа,
Шьта цшыртас ишытырхуан аңбар.

Сыгага амцеицш сихәлаңәан,
Агәы тынчын, иазхәыцуамызт малк.
Рхылцарчкәа рхырхуан ахаңәа,
Еишьталан ихырцон сикәмалк.

«Цсыхәас уи имоузеи дсыхар?
Лак иафазшәа ионы симыжәжәоуп...»
Сыгага хәыцуан... «Еиҫыхоит,
Ашыаңәа ианшыкьроу уажәоуп».

...Усиааит, апсәәаха цсыршыага,
Уаразәк сара сыгага утәуп,
Аха икам сыңсы-цкәа рцхашыаган,
Уи дунси дук – умч зкәымхо – иатәуп.

АХЫЗАЦӘ

Слава Бганба ихъзынфылоуп

Апсуара тызго ыкоуп фырхапарак,
Иацтызго ыкоуп даса псуа хапарак, –
Зажәа қадақъу, дзыртәо ҫымт дыркацшыны,
Бапша адәы дықәызцо ус дхәылапш-зылапшыны,

Жәа қадақъым ахызацә, ахызацә-гәкылжәага,
Ауалыр арыццә сицш апстазаара зыржәагәо.
Иараби, ахызацә иапыло згәы хызацәны,
Адунси уқәызцо мчыс иарбан урзацәны?

Хцыинць унасыцын. Уи уқәын уцсы атаны,
Мцан ублақәа ирхыз, избахәдаз икьатаны.
Уанбахъсеи, хәашабга, уара убызшәадырра,
Уара убызшәадырра – апсуа силатырра.

Шьта уеуртынчит. Дуцылап Шьакрыл-цхагъы.
Уа шәоыцъагъ ишәоуп Анцәа ду илцхагъы.
Илаахаз ахызацәи ухызацәи сибагәзып,
Иагъао зажәа хызацәу хапсуара иакәзып.

Хәатәык ауп инхаз: уцсы тан доухалацәкьа,
Ухацин акалашәа, акалашәа ухалацәкьан.
Ақды сидара уапыцит, ақды-ибажәымхаз,
Иаанхоит иузымхәаз, узхымзас, иуажәамхаз.

Ааи, нас, ҫ-хызацәык сибагәзып сицыланы,
«Нан» ахәап руак, уонапык нкыланы.
Ухызацә, ухызацә, уара узнапык-агәгәза
Уи атак канацап: «Шәара шәыда сахәазом».

АЛАБАШЬА

Ацстазаара аутә хьантаә спакуп.
Сгытама хжәом. Сыхәда мацк ицәхәуп.
Сышцо амѡан скахар енак сгъазкны,
Дызбом сзыргыло нак снапы санкны.

Схала сгылап, исыцарсны снапкәа,
Иатах сдәыкәлап, исхызысо ақәа,
Сѡызцәа срывсрым, баша дәыпсшәак хәо,
Лацшыцәгъала уапәтәи рымш сәхәо.

– Ёырпык сыт, – днасыдгылап азәы...
Хәи, дацсуоуп, инымцәаша зыхәцәы.
Спыба кылцәоуп, спыба аца цжәоуп.
Ацара агәагаз... Ианысыпсах уажәоуп.

Алаба баша, уи лабашьара азуам,
Ауаю баша алабашьа аматгы изуам.
Слабашьа ацынца мацзак ицарцәоуп,
Уи збартоу, дад, ахшыѡгы хьантацәоуп,

Ацстазаара аутә хьантаә спакуп.
Сгытама хжәом. Шьтацәкьа иццактәуп.
Сышцо скахар енак сара сгъазкны,
Саргылароуп слабашьа, ҫымт, снапы санкны...

АХАҚӘИТРА АШҢА

Абар, абар – хақәитрак ажәла,
Абар, абар – хыпшымырак ажәла

Карпсарц Акэа сизеит ажэлар,
Ажэлар, ажэлар – абааш иажэло.
Акэа аштэс – Лыхны аштэс,
Акэа аштэс – Мыкэаа раштэс,
Акэа аштэс – быжь-ныхак рашта,
Акэа аштэс – хцеицэа рашта,
Ицхынчкэынза изыроусит хажэоан.
Азэ дзыроусит цхынчкэын аргэажэоан.
Ирхэоит хажэлар, ирхэоит ражэа,
Рыбжы шытыусит, изыроусит ажэоан.
Акэа аштэс - агэаг мца сыцэарц,
Мчыла азэы икаицароуп сырцэа.
Уи дзыкэцалаз Ацсны асацэггы,
Дыкэцырц изхоит хашьха сацэггы,
Абар, абар – Ацсны жэлар ражэа,
Абар – шыаршэыла итэу урт рашэа,
Абар – ашэсикэапэа цынгара.
Абызкатаха иагэылахаг агара,
Абар, абар – хақэитрак ажэла.
Абар, абар – хьыпшымрак ажэла,
Илахьынца дазыкэңоит апсуа.
Идырусит цкэа згэы дахэо, дасуа,
Азэы исы уи дталом, дтышуам.
Абри адунеси моаэсы иеирзуам,
Абас еснагъ уи дзыруазыруа,
Ибыжь-ныхак роуп издыруа.

АМШАЦШАРАЗ

Уахык. Цхызын. Асцэ гращкэын ссақэа силкаан,
Амшацшараз ицсы шкэакэа ажэоан иадалсит Елкан.

Атəым шьха шибоз дшəон дыцсыр хəа, аха илахьынца
Амцəыжəа сикəацəа Ацсны хнаəсит асахьыгза.

Арахь, Елкан, арахь – Мшацун. Уани уаби цшун.
Урт рзыхəан азə дмышьтацəгьоун, əазə дымшун.
Хай, иаххəсит хəа, уа, Урыстəыла агəаны,
Хашьха дукəа Алдыз избозма абасцəкьа иааигəаны.

Дымшацшароун, цəгьак мхəазакəа, иахьа, мшац асны,
Дыцкьашəкьаза изьыхаз – дыцстазааран, дымшны.
Мшацы датəгəышьам амшацшараз гəыла узтиуа.
Гьамак ашьтахь зыбыз цəа-цəашьушəа итиуа.

Амшацшараз, ацсапараз, кəтацгькəак сышəт ишəны,
Гəи-гəацəалей са санныхəо. Ианыкоу сапта шəтны,
Иацəшəашам уи ахьзацə, иацəшəашам скармацьс,
Игьыргьацəсит амшацшараз иара зегь рыцкьс.

Изхаштхəада, мшəан, аиия, ма абайиия, ишəхəа,
Иарбан дину,
иарбан мчыцəкьоу харт хазмоу хтахəхəа?
Амшацшараз, згəы силго, уа, хацсуара азьыты,
Иара асацхьа харак удзар, цəа-цəашьпас узты.

...Исыкəыцəкьсит амни ацьсцəкьа:

«Мшəан, уара узəуи,
Унхом, унцуам, моак уанхалесит, иухаəуи?
Сшəахəоит уаштає, аха удагəахесит уара,
Арахь ашəак азухəарц уашьтоун Ацсынра».

Атак асєит уи сцəыгьман цшза, скармацьс:
«Ускəац, усцырц, идыр схы сцəымгун зегь рыцкьс».

Иара атакс: «Избоит, сашәәцәкә узыхгом,
Ужәәан ацтхәа хызхша сара сыда сазә дызбом».

Амшацшараз сымца шахәшахә, иара ахала сиқәылт.
Сыцкәашәкәза сацыларц зынза заа сгылт.
Ах, ишцацкәо амшацшараз сымца ахаәы,
Ах, ишцажәло мчыла италарц сгәәшә ҳарак асы.

...Уахык. Цхызын. Асцә грацкәын ссақәа силкаан.
Алдыз изыхәан ицсы ихыпуан цъара Елкан.
Ацсны дыцшыи Марытхәа. Деилыцаан.
Амшацшараз напык анахалт цъара асаан.

Амшац иацшәмоу-уацшәмаз, исасу-усасыз,
Азәгы дыкам ари ацтазараә шасыс.
Амшацы сацылоит, шьак сыхышны, ишацу,
Зәгы-зәгь схарштны, аха исхамыршткәа сшабу.

СЫМШИРАЗ

Зынза азбахә змахацыз са счышә,
Сымшираз хамтас иситеит амцәышә.
Дцышәарччо исейхәсит: «Снапала исцит.
Укәәора барақьатхарц сгәы иатаххсит».

Днапказоуп хамтас исызтаз амцәышә,
Игәыгыи иузакьырсран икоума анышә.
Уи гәыкала бзиа иабоит сара сцынць,
Уи бзиа иабоит аҳардан, акачыч,

Аха ус, итацәза, иахыкнахау иеырбоит,
Ажымжәәкәа уака цхызла иабоит.

Сымшираз сихаштыр калозма сазэы,
Ус сеихэсит: «Шьюкы исылырхп ацэы.
Умшираз снапала маганак сызрыжэт,
Исхит ицырцыруа, иалархла ажэырт...»

Зныкгы изухъазма санқэыпшыз ауаахэ
Исырхуан уахынла, мзагэыла сара ацхэ.
Ацхэакхэ сиқэыспон, сицшын амцэышэ,
Иавсны ицомызт асасцэа сышэ.

Аха арахэ нталан сымхы зеггы рфеит.
Итабун амаганаз... Изтаху, уххэ згеит.

Ахцатэи иссеихэит: «Уцыцны укэацэ
Фнык узыргылозар, уст агэымжэацэ.
Абар, шыалашпынкгы.

Уажэы зеггы цэтэуп,
Цэкэырца хьантак уалоуп, узалцуам, уатэуп».

О, иссируп, иссируп – амцэышэ, агэымжэацэ...
Сымшираз урт сызтаз ирзыспыроуп ацэ.
Реидара снацало здыруа смилат.
Уарггы хамтас, сухэоит, исыт акалат.

Ирлас, дад, ирлас, хьаак сарххоит.
Акалатгы лапкыала артэра атаххоит.

Ацшыбатэи иссеихэсит: «Иашытада учышэ?
Ахатыр акэуцар еигьуп умцэышэ.
Жэсинраалак умбыхкхэ...

Изтахыда ушэкэкхэ...
Кэакык икэажьуп ирыласуа акхэ.

Хамтас саргьы иустоит ауғә,
Иахьа ицәгьагәышьоуп, ишубо, зегь рыхә.
Умчкәа капсаанза, угәк уаха, усиха,
Абас уазхәо, дад, сара соуп – утынха».

Амарцьақәа, хамтас исыртаз мыцхәуп,
Амцәышә... Нас ауғә... Сара сзы игәыцхәуп.

АЦШОЫ

Ацшөы исалхәсит: «Умышьтакуп,
Зегь қшаңоит, нан, узлаго.
Ныхак ушьтазоуп, уакуп.
Алу укәжьуп – узлаго.

Иузыкацоуп ашәкәыцәгьа, нан,
Ө-өнык рыбжьара цьара ижуп.
Ишукәу збартоуп акәырбан,
Икамцазакәан ус уцшуп.

Гәаныла уаниашьапкуаз Анцәа,
Угьацәыгьацәбжьы иахаит,
Аха уисижьсит уи рацәа,
Урыцхәишпан, иахьанза уааит.

Уара ухәшәыц дсиқәзырхо
Икоуп уаацраҕы хаскынк.
Ухаҕа иуздырзом узырххо,
Нан, усихароуп даса апсык.

Иаргьы уаргьы ишәылоуп шыак,
Ак уцәгьычны угәыла игоит.

Анкъа-бынкъатæи хъапшыак
Анышæ ицалан ицоит.

Убри узыцшаар, нан, уара,
Узахныхæр ыла иртæны.
Ибаракъатхон укæфара.
Гъацашыак уоутгæшыон уоны...»

Издырт, егъсымчым, ак сызбом,
Слахынца ршахсит шыукуы.
Исамхахæсит: «Быгæра згом,
Избом исхароу хæа акгъы».

Атак салхæсит: «Сыгæра умган,
Аха умфасусит ушгæукуа.
Иаххарам ауп, иудыруаз, нан,
Ныхак хæмоушæа хъзкуа».

СФЫЗЕИ САРЕИ

Скъыцшра иацыз сфыза
Машæыршæа енак сицылсит.
Хæкæракæа синарфызуа.
Хгæыдсибакылсит.

Исхæартан жæак, суафызар,
Ауафара – сзыргæакуа,
Скъыцшра иацыз сфыза
Сиазцааит нас: – Ушцакоу?

Иара, акы дацæшæазшæа,
Фимтзсит иаразнак.

Машәырны иҗашәазшәә:
– Сгәы тәуп, дунсеиҗас, азна.

Икоуп схи сыхшареи
Гәабзиарала сызшыдоуп.
Саңгылоит шыжь шара
Ашьхаҗамға сымшоуп...

Сихәаңшит са сшыза, –
Иңи-ишәи ыңзааит.
Уи иҗатәоуп аоаза.
Дкычуп, деиңбуп. Зегь имзааит...

Скәыңшра иаңыз сшыза
Дысшылеит енак машәыршәә
Хақәрақәа симароызны,
Иситеит зпаарак ссиршәә:

– Улабжышқәа злеиуеи,
Азын ңша уаңәшәома?
Аңшахәаҗы улсеиҗеиуа
Уанықәыз еиңш уғәгәоума?...

Сгәы атың итам. Исыхьуеит,
Схаңыңдоуп... Ыҗеи исхәашан:
– Исымам хыхь гәыхь.
Исфоит ахахәңкәа, иашан.

...Дсывсит. Сивсит. Дыкам сшыза.
Амшқәа ңырны иңозаап.
Ижәбахьоума абри аоыза:
Хаңсымтазгы мчык ххәозаап.

АМАТ

Снеиуан шыапыла. Сахысуан шыта Пшыац.
Бжык слымха итасит: «Уаатгыл, уцы ушыап»,
Сабацо, мцахэмыцэа... Шәеикәацәак сшәуп,
Сыжәоан сыщәбыргхейт, сыдгыыл ажәуп.

Моахәастала снеиуан. Исызтагәышыамзи гәык,
Ишацәышацәуа сацхьа иаацәырцит матык.
Уи схарштга иаразнак исхаоароарт тык,
Инассацшит, срыцхашьо, сымат ацсык.

– Уара уазустацәкьоу здырусит сара.
Уцы ухсыршәоит, истахызар абра...
– Умат шхамрала исыхәтазар ацсра,
Сыпсааит, аха сцъынцъ уамыцхан уара.

Такс амат иснатеит: «Укам арахь.
Иуздырзом, уара дугратәоуп ахәыртлагь.
Уанцсыша, уанызша-сара сарахоит.
Ахәыртлагь ахәыртлагьцәа
рзы шыақаршәа дхаахоит».

Амат еитах: «Сара зны узбахьан,
Уанду атакәажә сус лызбахьан.
Уи дцәажәон дхәытхәытга, сылкын сәахәаны.
Иамуит, сзылцәымцеит сара сыхәхәаны.

Ускан сматымызт. Сқәыцшын зынзак.
Саман, са стәала, қәыцшра мазак.
Уижьтеи уаргьы саргьы, ишубо, ҳажәит
Ҳшылхоз мацара ацстазаара ажәырт».

– Унапы иакуп, – сҳәсит, – иахурцуеи сысра.
Знык нак усыщар, стынчхоит сара...
Амат аматра ахарштны изыроит,
Хҳаны, цыси хәыхәи цыруа, силаоцит.

– Уцҳаха сымам. Ухала уцы ушьап,
Уаоыс узымшьогы уаоытәкбас уршьап.
Сымац дунсеира сацылоит уажә Цшьап,
Мышкы зацәык нысцыр сгәылшьапоит,
сгәылшьап.

– Нас узгәылшьапхар, суфома сара?
– Уи сеидроу, снапасы икалома уцсра?
– Иаххәсит хәа, угәылшьапхар,
уцы мыжда мтәри?
– Сгәылшьапны скаландаз, настәи умбари...

АХҲАЦА

Цла дуззан ахьаца, аха икассарц саныкәла,
Скахар хәа дшәан, уи дсыцхалсит сыкәла.
Рацәак игәацхомызт абнасы сказара,
Сказара рыцҳа – сынхаоратә бзазара.

Цла дуззан ахьаца. Амахәкәа сыхышьын,
Урт цыскаp, амцацшь иаршуан са сырхнышьна.
Аоада схалон, сымшәакәа, сеырхацан,
Аха италон усгьы шәазызарак сгәацан.

Сыкәла сызситит: «Амарцба, угәы уацымсын,
Умыццакын, апышьыхәа... Ушьапы уамысын».

Сеиха акыпша уака саразэзапэык исусын,
Аха угсыгы җитит: «Ушьапы уамысын».

Сықөла дыскөамцит: «Ушьапы уамысын...»
Ашшарапәкыа сасит... Сара сгәы «сапысын»,
Акөада нташит смагә шыаца исышыаз.
Ирыцхашыо снрыхәацит амахәкәа ихысшыааз.

Исыхыыз сымхәсит, иззеит сара стәала.
Сыхәра паулан. Иҗасхәсит счабрала.
Изулак ахыаца ицкасәсит сықөла,
Хайцны, хкараха, аоныка хайидәыкөлеит.

Амөан, мчыла, нхафык хамөахигсит,
Ичсицдыка хаан, хаацсара ххигсит.
Амра нташәаанза хауимышытит ацшөма,
Иаштаҗы, хай цыушты, ихамхахәсит ашәа.

Бзиала хәа иахәан сицырцит нак сықөла.
Акада акгы ззымдыруа, сықөла – са сгәыла.
Исыцран сызшыапык сзышытымхуа кдушәа,
Аха схы збон убас шыыказгы сдушәа.

МАКЪАНАЗ

Ари макъаназ – ионатоуп
Шөмыцкакыни, сызгабцәа,
Сшылашыынуп, са суантоуп.
Аха сцом ус сныцацәа.

Макъаназ саштагы тбаацәоуп,
Схыбгы ақәа кылсузааит.

Ацша исзасуа – уи ласпѳоуп,
Ахышѳашѳара сылсуазаант.

Ари макъаназ – иѳнатѳоуп,
Иахоуп макъаназ апсуа-цѳа,
Апсуа игѳыцѳѳа агѳатѳоуп,
Уаѳцас ирѳылоит асасцѳа.

Ари макъаназ, дад, ѳнатѳоуп,
Барақъатрак шызызгы,
Сгѳыцра апта схала стѳоуп,
Ирацѳацѳоуп инысцызгы.

Схы, нас, зны-зынла саѳоуп,
Сырхѳасгѳышьѳоит сгѳалақѳа,
Аха макъаназ мацк сыцѳѳѳоуп,
Срызшьуам лашыцарак сналагѳан.

Ари макъаназ, дад, ѳнатѳоуп,
Шѳмыццакынишь, сызгѳабцѳа,
Усцѳѳа сыкам, гѳык сызѳоуп,
Истахзам асыхацѳа.

СЫҚӘРА СХАРШТНЫ

Сирехѳарц стахым азѳ сыхъз хѳыц зырго
Шытацѳѳа сықѳара зыхышѳа изжѳит.
Агѳара згеит шыта зыгѳара сзымгѳоз, –
Мышкала иаалыркъан сажѳит.

Имазам абасцѳѳа енак сызражѳыз,
Иаамта хъантан сықѳара згаз,

Аха сгәапа итытны иөсиуаз сажәа
Сгәыцусит дыкоуп хәа агәра згаз.

Ах, шыри, сықәра кәандашышыра,
Уңөкәырца нак сзамшызсеи сара.
Икато иөсиуаз уцла апәшпыраә
Изысмоузеи цспьахак сгәазхара.

Исыцрымцуа исыцуп сгәала,
Ускак спигәамцхо збоит Анцәа.
Сықәра... Сықәра... Нкыдыгәгәала,
Ицкааны ишпауки сыхәдацәа.

Сықәра ду атзмц икыдлан
Икыдхәазала ицоит матык.
Уи алацш самазаргь сынкылан,
Макъаназ саңәшәазом митәык.

Усс сымкыкәа, шахак ыршан,
Саға дансышьтоу сихәезарц.
Сықәра схарштны, ссы скәадыршан,
Хақәитра мрала Ацсны лашарц.

САШӘА ХАА, СЫЦСТАЗАРА

Ицеит исцырцны ахацәа,
Ионалом урт шыта сышә, аха,
Умцан, умцан, ура ункацәа,
Сашәа, сашәа, сашәа хаа.

Избоит, абан, кармак ахысуеит,
Маç-маç сыпәхымс, аха
Уи ахызбо са сгәы дысуеит,
Аха исхәароуп сашәа хаа.

Иаамысташәан, ицшза-гәыкны,
Сымшқәа рапҭа здылаша
Шәыхызала, сдыынць санықәны,
Шәсымныхәои сымшқәа ырлашан.

Егри Кәыдри ирызхәарыма
Мазак саргыи ишыздыруа.
Сапсуоуп хәа сыхәхәарыма,
Уа, дшәарыма изхадыдуа.

* * *

Исхәашаз сашәақәа сдырҭны
Ицеит сыбжыи ахырмахаша
Ахра кацәарақәа ирхысны
Ишьтоуп бжытҭгала изхәаша.

Исхәашаз сашәақәа рсимхәыц
Санәаз икапсеит хара-бгъара.
Сгәы рхәусит иахьанзагь ишырхәыц, –
Лабжышқәак ирымам сицхьбарак.

Сахгәакуеит, ашәеикәацәа спәыхны,
Сәыцза абри адунеи ду снықәларц.
Сагарц доуха мчык сышьтыхны,
Ацстазаара снықәларц, санықәларц.

Цааршөык зытуам сара сгәәпан,
Изытуам, изытуам, уи зытуамеи.
Иагъа дыгәгәазаргъ ахаца,
Урала дасны изыңеуамеи.

Ашәәкәә ззымхәаз, изхаштыз, –
Уазуп иара итынхаша,
Исхәашаз сашәәкәә, исцырцыз,
Издырусит, дкалоит изгәәцхаша.

Сашәәкәә, исцырцыз, исцырцыз,
Аапын шьхыцкәән шәыңрыроуп.
Өацхъа шәара шәыла, сыңсымтаз,
Сгәәпан ацааршә зытыроуп.

ШӘАРЕИ САРЕИ

Ускак шәымгәәкцәән, шәыңсқәә ааиҗашәки,
Шәынхоитеи, дадраа, шәбахцәәза.
Цшъаала снаган Цкыбын стапәки
Шәара шәхатыңан абахҗаңкыа.

Лҗышъас иашәҗаз сашәхәә кыысда
Аңсны злашәаз абри айбашъра
Шәара шәзыхәән ныхәоуп, кыырсоуп,
Са исҗоит ағаршъа, айбашъа.

Өыңцышәкәәоушәа иңыоңыоусит
Мыңхәы иңшзақәоуп шә-БМВ-қәағғы.
Сарах сакәымҗзо бапашыоусит;
Изымҗсахҗ сқәәғғы ссикәағғы.

Цэыць мцала Ацсны шэыблырпаз
Абылтэы кадыць шэзачычазеи?
Хауа дарбан иахьа игылаз,
Имыждахаз зьбынць азы?

Ацсны ныжьны шэанцоз шэыюны
Аарла избонеи шэыгага.
Уажэ шьеи лабжыши симарчыюны,
Акэа хышэкьоит шэыгала.

Ацсшэа шэхаштма, икэнымцэаша.
Еидышэкыл сыжэлар зессиызпаз.
Хэрабгыцуп ажэа, ажэа-цэашам.
Ацсны хэжэарымань сыоушэа?

Мышкы зны икоуп ршыапкэа ццэарцгы
Шэзыкэтэоу акэардэ татакэа.
Акгы ихахэом ишэхэо апэцаз,
Имгьалхаз шэажэа дадакэа,

Слымха итасуеит сага иашэа,
Уи суада ионалоит мчылаггы,
Иарбан дэыцбоу ьыц ибжыашэцо?
Шэымшэан, иаауеит шыапылаггы.

Усс исымам сцэеижьтазара,
Акэакьхэа шэхы ианышэкьала,
Сыцсы сақэитышпэтэ, сыцсы мацара,
Сыцсы задоу шэинымшэалан.

Ацсуаа хрыцхара хареыхоит,
Хацэшэоитаз хацла адацпэкьаггы,

Ацсны иахба асада сыохоит,
Аеыо калоит садацёкьаны.

Хтоурых кадыць – кёаца-саца,
Иахнарбоит нас, хкыдкылартак.
Сацхьа иахсапёцахыр асаца,
Ишёоуам цьанат гылартак.

Зынза ишёыргарыз сцёсижьтазара,
Иххааз скьаёггы ссиқаёггы.
Сақөитышөтө ссицёа рыцсы мацара,
Имариам сыцсы аиқёкраггы.

АБЖЪАС-ЦӘА ЗШӘЫЗЦО

Ацсуа дгьыл иалымцларц атагёакёа,
Ирымпыцмхарц злымха иагхаз адагёакёа,
Ирхаанымхарц зыбла тыхым алашёкёа,
Ирымпыцмшөарц ихарахацшуа акалашёа,
Иреигъу ххьырцарцёа, шёёсынашөа,
Иахёоуп нас иатахггы шөанёыхаша.
Жөлар Рсизара – ари баглачынразам,
Хтанархоит ажёазацёык – иразам ...
Ианыхъчатёу хцьынць конституциала,
Шөабацо, мшөан, шөкёардөкёа шөрыцалан,
Иамыцхьац уи зныкггы ишахөтацёкьоу,
Зынза адышья ззымдыруа ахөтацтөкьа?
Зыцёа тынчу дабакоу – абар шыта алхракёа,
Игөжөажөо сикёёыртуеит ашыхақөси архақөси,
Шьоук сьымт итатёоуп уа ртыорақөа,
Абжы гоит, шөзыроишь, атыоароар.

Дад, кьаф мапурала зыцстазаара
Зхызго, шәсацхьа икасцом атамзаара,
Анцәа иныс, иахәтоуп шәыенышәкылар,
Шьта мхыртакәс шәсагакәа шәыркалар,
Моак рышәтар згәы сифафо хәрцарцәа,
Зкәыҕарала ирацызго рабацәа,
Хынәажәижәаба иртысны иныкәлахьо,
Икарахаз, згәы ахәрақәа анылахьо,
Жәлар реизара акәардә тата зутаххей?
Убаәхатәра анышә хьшәашәа изоутахуей?
Знык хыхь ихаргалаз иханы,
Дызбахьада чынуафык игханы,
Дхьантахоит. Деыҕкәызхоит даараза,
О, аамта, уи дрыцхауп, нас... иараза.
Уажәык хажәси хуси ансикарам,
Жәлар Реизара – бапа напсинкьарам.
Ацсны цоит агәала иамоу агәаланы,
Зәы цышәу хәызба дук иаәаланы.
Баагәаран уацәы хцьынцъаз игылаша,
Бжы сацала ахыз тызго х-Ацсны лапа,
Жәлар Реизара абжьас-цәа зшәызцаша.
Шәнсебац, ххьырпар, акрыкоуп ишәылшаша.

ЖӘЛАР РПОЕТ ИЗХӘЫЦРА

Амшын цәкәырцоит, Баграт ду,
Ишакәзам уи агәы силашәоит.
Игәааны ихьцыр, Багада
Ацха хнахыр хәа спәоит.

Уа саҕамыз, Ацсуараз сзымкәпар,
Ацсуара асацхьа схәыццәоуп.

Ицэкэырцоит амшын гызмал, Шьынкэба,
Уи цунами ацкыс сицэоуп.

Амшын цэкэырцацэоит, Баграт ду,
Ихыцны ишхажэло сгэы азэоит.
Хапсуарае уалны ихаду
Иазхэыцуа, ихэыцра дарэоит.

АМШ КЭИЦКЭА

Шьта исоуп ма амэа анылаха,
Уи шкэакэаз, ма сицэацэаз.
Санымгыжыуа аоныка, санылахо,
Макыана сгэырэазго рацэаз.

Сара сацэшэазом аныха, аха
Сыцкэоуп хэа сыкэрыма уажэы?
Сыцстазара арахэыцкэа анысхахо,
Ишэыларц стахыцэкэам ашэы.

Зыбжыы зыргода, мшэан, сызтуада?
Дызустада сыфныпэкэа сызжэы?
Анцэа ду исацхэа сазтода?
Дабакоу сгэы мацк изыжэжэы?

Исыхэуазар сымаха-сышыаха,
Ишьтыхтэуп ахахэ сызпахаз.
Изыруагь иароуп исыцсышыахо,
Ахахэ ду хьантэми – хахэпас.

Сакэымцзо сныхэон гэаныла, аха
Абар шыта сажэа сицхэбоит.

Бнатоурак сзылымпуа сылахан,
Ашыцламтэ сымѳа снарбоит.

Исымам шыта амѳа анылаха,
Саштагы шыта ачхара нтѳоит.
Шѳысныхѳоит, шѳысныхѳоит гѳаныла, аха,
Сымш кѳеицкѳа ласны ибылцѳоит.

АРѳЫЦАКА

*С.З. ылыхзынаылоуп Аңсны Аңыицѳтѳы-
латѳ еибашѳра иалиааз абри ажѳеинраала*

– Бца бысцырцны, Арѳыцака,
Икоу ббоума? Еибашѳроуп.

– Еибашѳразаргы уоны сыкоуп,
Иувагылаша са соуп.

– Бца бысцырцны, Арѳыцака,
Икоу бымбазои ара?

– Еибашѳразаргы уоны сыкоуп,
Нас сышцагыѳежѳуеи сара?!

– Бхы абрака исыдбымшылан,
Сбыхѳоит, сицѳырха ххѳыцкѳа.

– Уашта стамлеит са сдыцшылан,
Зегѳ хѳаишыеит уара узшыа.

– Банацбалбсит, сахыпуам сапта,
Цьанатхоит сшыкэгылоу сыршыр.

– Агэы азыхэан схы сахашшуам,
Саргы жэлак сымоуп, убри дыр.

ЗЫМШ ЗЫРЗУА

Зымш зырзуа мшыбжала – ажэакгы умхэан,
Зыцх зырзуа цхыбжала – баша умгэыроан.
Мшыбжалей цхыбжалей упстазара зцом,
Мши-цхи сибытан иуздаз дужьом.

Мшыбжала, цхыбжала – баша умгэыроан,
Агэи агэацэси узахарсуам ацэоан.
Агэашэахь уерыцхатэны баша умцшын,
Анцэа исацхьа марiała умашшын.

Сбыргра хатырхар, снапы разкэа рхха,
Хазшаз симцаныхэоит: «Уа, хайкэырха!
Сатоумцан, хатала сара сахьгазоу,
Зынза иахьмачцэахо усацхьа сзыхьзо...»

Зымш зырзуа мшыбжала – изхэом исахэы,
Мшыбжала, цхыбжала – узхалом ахэы.
Зыцстазаара сидаран ишьтыхны изго,
Сзышьтоу уаразэк уоуп, уа уоуп зыгэра зго.

АШОУРА

Сахьа ссиркэак сылацш ицшэсит.
Ирхацэит сыблакэа катэк.

Абар, схапыц ахала ицшәсит,
Иазыкацозар схаақәа ртак.

Уажә сазхәыцусит быжькацәарак,
Ахы снардырит хынџажә.
Шьта сзырхысуам быжь-кацәарак,
Сапта самоуп сыхџашә.

Схапыц цәагәоуп снапала, нбаншә,
Маза самыхәазсит аса...
Сазыырџусит цхәызбак лашә,
Усс имкыкәа апцәаха ихә.

Адәы сықәхсит скәықәма-шәықәман,
Цхәака сеихоит ҫымт, сымшә.
Сгәы иқәыџусит ан лмыткәма, –
Игәытпәагоу омашә.

Апсны кьакьа – сан лхакьа,
Шьоук иазыруша рызбоит.
Цхныгак уака сацаркьакьа
Исхысрашәа ргәы иабоит.

Усс иским схапыц ицшәаз,
Шьакарцас сарзытуам ақәа.
Сыцстазаарә ауал исзымшәаз,
Рықәхарымань са схәыцқәа.

Сахьа ссирқәак сыбла ихгылоит,
Урт ирхахалаз катаз.
Ицстхәа шкәакәан рыцсқәа хылоит,
Хҟеицәа... Хҟеицәа... Иҟахаз!

АХЭБАТЭИ АБАРБАЛ

Амашына ахэбатэи абарбал,
Дкамлсит изыргыжыша аффахэа.
Уи иалпуам, цпушэа, аңарцал,
Азэгы ихэацпуам сышэфа хэа.

Сара – ахэбатэи абарбал –
Цъара кэакькае сыксагылоуп.
Азын меыс хэа ицыскоит ал,
Аха угыы ибашам гэылоуп.

Сара – ахэбатэи абарбал –
Еишыцэак неидтэалан исыхэыцит...
Избеит аргам Нартаа ркэал,
Аишэа-чара нак сахыцит.

Ах, уи ахэбатэи абарбал,
Агэы разгэышыоуп иара атэала.
Иагэыдшэымцан анышэгэал,
Знык иатэажэбар, тынч хнеидтэалап.

Исырфашьом усцэкьа скэал,
Маас сабдугыы иикыз жьирууп.
Амашына ахэбатэи абарбал
Мышкызны ахала игъежьирууп.

Амашына ахэбатэи абарбал
Иазыкалароуп симгесимцарак.
Инанагзароуп иара ауал,
Иазцароуп угыы моа назарак.

АМЦ ГЭЫБЗЫҢ

Ишцассиру амц саныржьо
Газа беиас са сбаны.
Сызлакам ала сыхә аныршьо,
Санызырџоуа ичханы.

Ишцассиру амц саныржьо,
Санызырџоуа сгазаха.
Ишцамариоу ганкахь сныжъра,
Сынцәыцажъра нак хагәха.

Ишцассиру зышхам зсыхны,
Ацашә инцәыцалаз матцас,
Быз хаалаза сгәы зегъ хыхны
Шәанысцырпуа нак уаџцас.

Ишцассиру амц саныржьо,
Ацша ахьасша иазыцшны,
Амц ахсалацәкьа саныршьоуа,
Арахь ианцәажәо игәыкны.

Ишцассиру схы ахьызжша
Сархәар иразу агәкәа.
Схыкәгылоуп амцкәа ртыша,
Исыкәтәоит амц гәыбзың акәа.

ИСЫХӘҢАЗААП...

Стагалан цазаап
Исымбазакәа.

Ус сымѡасзаап
Цьак мбазакѡа.

Ақѡа сцѡыцзаап
Сымбаазакѡа,
Уажѡы сцѡырцзаап
Ргѡырсанзамкѡа.

Сымпкѡа нысхзаап
Жѡак мхѡазакѡа.
Скѡацтажѡ-цутажѡзаап
Смыхѡхѡазакѡа.

Сызын ааизаап
Исы шкѡакѡан.
Анышѡгъы хиазаап
Сахьыржша снаган.

Сара изымузаап
Сыцсы тоуп хѡа.
Арахъ цѡоук хѡхѡозаап
Уахжырц ухѡтоуп хѡа.

АШЬАНЕИ АГѢЫЦШКЕИ

Сгѡыцшкѡѡ исымоуп азѡгъы игѡсимтац шьанак,
Игѡартар знык, инасыкѡба ицоит.
Ашѡахѡацкѡа аерылак, шьабыста шанак,
Сашта интапаларашѡа збоит.

Нас ашьабста тыцха шанан
Дныкѡгылоушѡа итазызоит сгѡы, –

Дыжәоантә шынан, дыдгылтә шынан,
Исыңалхәошә збоит сзакәу.

Уаңы исзыңшушә цыанат рахатрак,
Змыж иаңә цызак схуп сызсо.
Аңсуа исзиурц дашьтоуп чарак,
Дакәыңааит, сыказам иаңсоу.

Ашәхәаңкә асрылак, шыабста шанак,
Саңта ишңаңало агәра згоит.
Сгәыңшкәс исымоуп азәгы
игәсимтаң шыанак,
Игәртәр знык, инасыкәба иңоит.

АСАМОВАР

Амәа... Амәа... Сңоит Москвака,
Сыкәлоит амәа, абар... абар.
Хшарак дирууп. Исырхаз абакоу?
Итәтәхсит сан гәак лсамовар.

Лхы мәаңылымгсит ишләтәам,
Ишңалурыз, ан – данын.
Асамовар ссир, уи – Тулатәын,
Ахәынтқар имхәыркәа анын.

Иахтигәышьсит уи хәмариала,
Ихамызхуаз хпара лбсит.
Асамовар иатныңыз ала,
Ишакәхалак Москвака хңсит.

Онрахәа сан данцоз илыртаз,
Цара рхартакаә иртиит...
Лхы дамсиғзеит, хақым гәыразк,
Льцсы мцакәа ацшқа диит.

Схы збеит ацстазаараә сынбаншәа,
Стәы ссанзамкәа исаахаз хәан,
Иҫыцза адунси иқәлаз ашәа,
Стәапан цәакьоушәа итыҫсан.

АКАИТАН

Истахуп амра аҫашәамтаз сыжәжырц,
Стәы илнаго анышә цсымрала ицхарцаз.
Снышәынтра зчацшыаша ситашәхарц ашыц,
Моасцәақәак уи амцан рыцсқәа ршыбаларцаз

Амра аҫашәамтаз зегъ хәыцпрак иагоит,
Цси-бзеи ирыбжьаршәу, дад, хаҳәы-мҫыхәуп.
Ацх лашә ашәы пылхат ниазаа ицоит,
Ашыжь ицәырцуа амра – мра-сыхәоуп.

Истахуп амра аҫашәамтаз сыжәжырц,
Исықәшәыжьюа ахаҳәқәа сибаμφартә, тамамла.
Стәы иқәиаарц нас иназатәу жыцк,
Уи снышәынтра ахәрырц имҫышу каитанла.

НАНХӘА

Ҙа-маҫала анкәа исцыллоз, Нанхәа симала-еиҫала,
Знык сумшьхәзи, сеитаушьбуама, ура, аҫа ихәсала?

Уа Нанхәа гәыраз,

Нанхәа, Нанхәа, са-мағала уңшзми,
Уғалачара уаһтны, хысбжык уазыңшзми?

Уғалачаран уанысцыло, Нанхәа, сара с-Нанхәа,
Хәхәабжык иатах игарцу «сыкамындаз, нан» хәа?
Апсуа цхәыс лмыткәма-гәсикәжәагоуп, хырткәацуп,
Лцәсижьтазара рыцха шәсикәаңәала итазуп,

Нанхәа, Нанхәа... Еитәх Нанхәа.

Сыңшз симала-сисала
Уатаазар апсуаа хашта, хныхә, нас, уара уғала.
Хдыңң әпеиңәа рыцкәа кыдуп ахра сиоыңәра,
Дхацоуп зсынкыдңан, сымт, убрака изыңәо.

Апсуаа, Нанхәа, ихат ғаңхәа шәа сыңк апцаха,
Шәа-сыңк апцаха – тоурых цьбарак аңыңәаха,
Икалозар, Нанхәа, ихат хзыхкәо азцааха,
Ашәак апцаха хмоур, ма ихат сывәмалк ахцаха.

Апсуа цсира зыңәом. Апсуа цсира сыхоуп...
Ицысит Ерцахә ахыңәкәан гба дук аңсыха.
Дуаоы бзамыкәуп амңан дңеины зхы иахыхәо,
О, идцыгылоит харт зегь хзыхәан Ерцахә-сыхәа.

Апсуа ламыс марiała итымкәо, дад, абцаруп,
Абар, шәрыхәаңш, зыгәкәа тыңо, силаоынтуа царуп.
Урт саркәоушәа изныңшыло мармалташь сикәароуп,
Амармалташь сикәара-кәароушәа имцыкәкәароуп.

Сышьха қыта, сыңсы ақыта, зыкалом бга тыһоран,
Ишағың аохаағы иағуп апсуа ибжы атыһора.

Дабакоу ацсуа иеицштөкъя издыруа ашьха цаскөа,
Уантөи иара игашам ахахөцөкъягы мцарсны.

Згөы изнато арака иасуа ацша ус баппа цшоушөа.
Сышьха икөжью асы имбозаатишь ишшоушөа.
Ишөөртоуп апстазаарае асыркөышп-гараганра,
Зынза акгы зныршөлам ацацчац-дырганра.

Зда хамазам хцеицөа ара рыцкөа ангөжөажөо,
Армацөкъя ацсуа ишцсимхөо иажөа:
Ахакеитрахь шыарөашла илихит уи имөа,
Уажө алуқөа өба еицлагашьяк рымам,

Ацсуа игөнаха иацоу, шытахька уажө ихьяцшуа,
Ухы асацхья мацароуп, иудыруаз, уахьяшшуа.
Идуней шыкацөкьюо здыррыдань ацсуа?
Ицазом инацөкьяракөа иркылыкөкөан ацслымз.

Ацсуаа, Нанхөа, ихат өацхья шөа сыцк апцаха,
Шөа-сыцк апцаха – цоурых цьбарак ацыццөаха,
Икалозар, Нанхөа, ихат хзыхкьо азцааха,
Ашөак апцаха хмоур, ма ихат ськөмалк ахцаха.

АЛАХА

Изнымхаша алаха еицсехаусит.
Ажөлар рхөамтө

Алаха еицсехаусит, изахури, изнымхаша,
Ашыкөсан зымгөахө нагзаны иззымхаша.
Азынцөа еицсехаусит зымөа нсиша ахара,
Имшкөа ддырххозаргь, имоушөа симтахарак.

Ацгэкэа хтсекусит, изахури, изнымхаша,
Ркбуракэа иркэапны икаломашь иахьихэаша.
Абар шыта ххакейтра-моа хыржэоит ассиохапэкэа,
Шөишптал, дыжэбозар, ацпэарста сазхэапэкэо.

Шьоук шыагыа излахаз уажэ америкаа рлыкьрами,
Аргамагы хтазфо дара ирцарцалыкькэами.
Кысда Қыртгөбла иахыст, ма цлак дырвоахындаз,
Егры урт ирпылаз инапкэа хбартэ сицп дырвоахандаз.

Алаха ситсеихаусит, изахаури, изнымхаша,
Агьама абаха имоукэа, ицоитси уи нкыдхэашан.
Дашпталом апсуа ишптахь итнымхаша,
Нцэарак ақэлартц иказам ихьаа-гөыпца, иихэаша.

Ацөуаха шыта ихамам харт лабгылапэкэа,
Апсны аблсeimхөыц иабоит аполитика ахылапэкөуа.
Ацьынць. Анцэа иныс, ари – тарчеи ныкэгарам,
Бапа ажэақэа ршаха уқеланы ныкөарам.

Макьаназ икоуп хсақэак – иаххуақөо,
Макьаназ, храндо, хазлацо лабахөуақөоуп.
Ихастом, уацөынзагь хаанхарцу хшембапэкэо,
Мариала ххы зсахцо дазусда хшеибгапэкэо.

Исхыччагөышпөит цшамфаск скьаланы сацупшөа,
Исыцшусит, ишөамшөамуа,

сырфарц нак срасацупшөа.

Алаха тины макьаназ азөггы дтуцъарымхац,
Зыдгьыл тины итуцъархаз –
ижөлар рзы дабцъарымхац.

Ачан-чанхэара ианца нахыс – гэнахароуп,
Ашыакэакэа згэы итажыу – изыцшугыы кахароуп.
Даацсоит афырхаца, ихашэц, зны дкарахоит.
Нас ифырхацахо асаби, шэааицеицш, мацк дгарахоит.

АХЦЭА СТОУП

Ацбармыкыа-макыа сыкэцаны сырхусит.
Арахь схата сабакоу? Атэа сырхусит.
Исыхыма, анацъалбеит, маза-шыз,
Иварцу сапта икэгылоу ашыц?

Кэтацъ шакэоушэа сымшкэагы шэымшын,
Уа сыкэызгаша кыадк асы ижэымшын.
Ишпацэгъоу, мцацэа, избо сара апхыз...
Сыцсы зкузеи? Сыцсы зкузеи? Анацхыц.

Сцбармыкыа апсуан суафэа шэымшын.
С-Гьедлач апсуоуп, Апсуара сказшын.
Ицшзацэоуп ихутыр сыдгыыл ачапан.
Сеинышэхырц кэыдк макыана ишэымчапан

Стэы итазам, иаггыстакым сапшырц.
Аха, абар, ишоитеи саптаасы ашыц.
Исышьтоу дарбан арцэаахэа дыхэхэо?
Стэакуа апсуак сишьтоуп – мыц зымхэо.

Ишпастаху, шыри, са слашэхар.
Сыцсы такышпэгы, циноушэа исыхшэар.
Акэа салоуп, Акэа салоуп са шабо,
Скахарымань зегы шэыбла ишабо?

Сымшын-псуан, сзацэгылом уи настха.
Скышпә икэбылуеит ацстазаара акәастха.
Псеикэырхагас сышыха зыхь ссархәхәо,
Амәа сықәуп, амәа сықәуп са сеихо.

Ацбармықьа-мақьа сықәцаны спәымтин,
Ацбармықьа-мақьаә сапсуара анышәты,
Ацбармықьа-мақьаә сапсуара збахоит.
Ацбармықьа-мақьа спықәу сеибахоит.

Ацбармықьа-мақьа мцарсны шьоукы иргоит,
Уи тарчеими... Иуцапыржәоит...
Ишарккоит.

Ибаргәузеи, шыри, уасиатк зәыз,
Ауасиат рыцә – ацстазаара аәыз.

Кәыд мцаала сышәцәбарцу? Ари мцуп.
Сыгба апырсал ланашьтырцу? Аригьы мцуп.
Хазәыкны ацсуаа иахьа хайцума? Мап, хайцым.
Азә дхәхәапшусит, нак, иблақәа цымцым.

Зхы зшьо дсашәхәа хцынцъ асы ахас?
Зуал зхаштыз, харт, дамрак зегъ хыла хаст.
Нак ибылгьо ицоит Ерцахәынтәи ақды,
Исарфарусит цлак иахьықәтәоу уака аты.

Ацбармықьа-мақьа сықәцаны сышәхы,
Шәышцәсеигзо... Схала исфозар схы.
Ацбармықьа-мақьа цыбаталоуп.
Сцыба ицоуп,

Уабакоу сәызхуа?
Уабакоу сәызхуа? Ахцәа стоуп.

АЦӘАШЫ

Уахышьтамлаша уоыза гәакъя.
Дубар, дахыкәуцо укышпә,
Акәа акалтаә, Акәа акәакъяә
Ицәытагылоуп цъара асхышпә.

Еилатырроуп уа шыжьымтанла,
Рыгәкәа дырцхоит сизаны.
Уака азә икәа сазәы дталом.
Ажәа симаркуам сисаны.

...Азын цааршәаз, лымацара,
Тәкәажәык зегы дрыхзон.
Лашарада, дгәамцуа даара,
Лыкәрышь хәычкәа лыцхъазон.

Цәашыык лыхәхан, данамыхәа,
Лашарак уа итааза иныоналт...
Лысхышпә иснадцан азә исырхәа,
Уи лыцәггычны нак дыбналт.

ДАӘАЗӘЫ

Бара сазәы
Бинасыцуп.
Бара бзы уи
Насыцзар,
Сара сызгы
Инасыцуп.
Бсымбартә шытахька

Бнаскъазар –
Бнаскъаза.
Быщсың ашьтыбжь
Сахацәоит –
Ааигәаза.

АРХЫНА

Мактина Лашәрия-ңа ылыхъзынбылоуп

Тхынантәи архынак
Кәтол иааит ицырны.
Уи сыңла махә хынаа
Ианныкәтә, игәыкны,

Ғыкә-сыкәраха иасит.
Нас ашәа хнацсит.
Зегь рлымха уи тасит,
Ргәаҕынза иназсит.

Иуеиңу архынак
Цьаргыы исымбацт.
Иустоит са схынап,
Унылатәа спшац.

Сыңла махә хынаа
Уацәымшәан, иццәом.
Ишпакакәоу тхынаа?
Ускак хаибабом.

– Дабакоу Мактина?
– Уи дыкоуп цъара.

Дыгәхьяаргаңоит тхынаа –
Дрыңәцазап хара...

Уцырра нцәшам,
Иургылом акәң.
Урызцаргы аңәаша
Усарпазом Хәң.

Тхынантәи архынак
Кәтол иааз исасны,
Умңәыжәәкәа хынаан
Икамлароуп Аңсны.

АЛАХТЫМ

Сныхәәсала исыргәырғозшә збон адуней,
Сныхәәсә иаргәырғозшә збахуан агәкәа.
Абар, нас, уажәы, шыта сыкәрахь саннәи,
Сажәкәа аңәңәәхәа ырыкәтәоит ақәа.

Мышкы иадамхаргы сыңсы сымшыаңт,
Иеышыкыл сымкың сәәкәкәо азәы.
Цең паулак акынза истахыңкәан сназарң,
Дтатәамзар икәызхша убракагь сыхәңәы.

Каитан шәсиқәәңәала схы-сәы хырчазам,
Аха мыткәмак сыхсыңуам, ишгаң еиңиң игоит.
Аибашыра ақды хянта макъана ирччазам,
Лахтымла ирбылгәаны ишыргогы збоит.

Сныхәәсала исыргәырғозшә збон адуней.
Сныхәәсә нсыжыуазма, изжәуан интыркәкәа.

Абар, нас, уажэы, шыта сыкэрахь саннеи,
Лахтымла исырбылгыарц сзасузеи агэқәа?

ЦХЫБЖЬОН

Цхыбжьон, асаат хца рзы,
Азэ дысгэыпцасны сирсыхоит.
Соацкьоит апырхэа, аха иззы?
Моак санылоушэа сгэы сыхоит.

Сыюны апэқәа симцааны,
Ацх сазызырѳуа соагылоит.
Ецэа ссирк жэѳанахьтэ илбааны,
Сапшта иштало уа снахтыгэлоит.

Сыцсы иацшэмоуп уи рацэа,
Иаздырзагэышьом скыба-зыба.
Дсацэажэома, мшэан, Анцэа?
Салигома, мшэан, анызба?

Анцэа сицэыпцахпэан сыцсуа,
Ацх-пэца ҫымтзо салагылоуп.
Сыкам сапсуарае ссасуа,
Аха усгыы мчык сцынгылоуп.

Цхыбжьон, асаат хца рзы,
Сацэшэоит асыхара, сацэшэацэкьоит.
Соацкьоит апырхэа, аха иззы?
Сшицэымгу збоитеи са сашьацэкьа.

Аха усгыы, усгыы сцапшт
Асаат ахыцқәа сызқәа инықэцан.

Ашамтаз уахь цъара сназашт
Сдуней мра лашарантә ссықәцан.

АЖЪЫМЖӘА

Исыхтәуп сышықәскәа ржымжәа,
Арахь уи иалацсоуп акәыхь.
Имачым, дадхсит, хынәажәа.
Ицәырцуа иалагеит агәыхь.

Иахьа мшацуп, мшацы, мшацы,
Уи бзиа избәцәкьо рацәафуп.
Саргы сацылоит ишацу,
Сапсуами, нас, мшацуп.

Сыюны цәыщак шьтыхны искыр,
Мачзак сзамәақәа капшьхоит.
Шьоукы уи ангәарта, хаи, акыр
Сыхьз сигәыдцо идырххоит.

Имачым, дадхсит, хынәажәа,
Исыхтызгахь, сызхоит.
Бапа иныхсзеи шака ажәа,
Ғыц зегьы-зегь капатәхоит.

Иахьа мшацуп, мшацуп, мшацы,
Анцәа хазшаз, акгы стахзам.
Аха уи сацылоит ишацу,
Сааигәа-сигәа азә дахзам.

Иахьа мшацуп, мшацуп, мшацы,
Рбагьқәак сыртусит рика ргыл.

Уи сапылоит ишапу
Сацсуа цасқәа зегъ гәынкыл.

Сара исбартоуп, схынәажәа,
Ихтакны ишамоу мыцхәы агәыхь.
Амшацы, сышықәсқәа ржымжәа,
Сызҕых, иалацсаз акәыхь.

АНАПЫЛАҢЫРАҚӘА

Инапылаґырақәа ибылусит,
Абгъыцқәа амца шыркуа мчылоуп.
Абар, цхәызбак лоурак лусит...
Алґа сишыылза иацхәа ихчылоуп.

Аґы тбаацәами иуацбак,
Иажәсинраала бзиа иабозаап.
Деибазамкәа, иара агәак,
Изымдырзо деибахазаап.

Инапылаґырақәа – акамчы,
Ашитә-ашитәхәа ирхыркьон.
Аха ирхысзеи зака мчы,
Шака ирыцәцазеи хәылкьа-ґылкьа.

Анапылаґырақәа, шәсибоуп,
Шәсибара шәыхьзеит аргам.
Шәызтәу макьана – уи деибгоуп,
Марияла игәыцрақәа еикәыбгам?

Амца ашыкьбжы иазхаусит,
Ибаргәузеи, шыри, адагәа.

Игәәсы ашъта ахаусит,
Адацгы аунашътуеит атагәа.

Инапылафыракәа былуга,
Дахътәо уака уи изтѳынчроуп.
Дахъцәуо цхәызбак лоурак уа,
Амца сишъыл амчра лымчроуп.

Убас зегъ иаштәс сиқәышъшъуп,
Абгъыцқәа ирхылцусит ләак сишъылза.
Анапылафыракәа зегъ шъуп.
Ацқәа тѳынчуп... Азәгы дшъыщуам.

* * *

Уацәы ацша ахъасша дырны
Адәы сықәым схы сиқәсырхап хәа.
Съцстазараәс тѳынч, схатырны,
Иахъанза сгәыцуан са сынхап хәа.

Сзеицхызуа иарбан хамтоу
Саштә сымбартә схарахазар?
Ацсуа игәацәс уалс ихамоу
Ххаршгт хазы-хаз харт хайхазар?

Уацәы ацша ахъасша здыруа
Лашә нацшаацшрак изыцшыми.
Усс искуама схата изсыруа...
Сымшра нхандаз. Са сымшыми.

☉-ЕАГАК

Рбагъ кадшък каркаруа
Шта цшзак итан.

Кэтыкгы каркаруан
Имаашьакэа шьжымтан.

Харантэ уа кэаркэаркгы
Ашьтыбжь аазон.
Автобус кэарсаргы
Моак иқэлан иңон.

Автобус цшандаган,
Икылыжэжэа ишьтан,
Аха Акэа зегь хнаган
Харгылон шьжымтан.

Автобус кэарсаруа
Моак иқэлан иңон.
Еицэажэон асар уа,
Адунси зегь иахьзон.

Амоан уао нагак.
О-сагак кны,
Хавтобус цшандага
Дталт дыццакны.

Рыобагы наган
Кэакькае иргылт.
Уи дуао наган,
Ддыртэарцаз игылт.

Ихылцарч ду, икьасра
Умбартэ ихнаоон.
О-сагак уа, кэакькае,
Рыгэтыхақэа рхэон:

– Хабейгой, мшәан, Кача? –
Ицааит уака руак.
– Камшышыь хәа уи Уарча
Димами уак.

Иухаштма, мшәан, цыцхгы
Хайдкылан хымгеи.
Иансибаба, кыргы
Иштәаз имыхәлси.

– Сакыцәкьоит уажә ачча,
Хааныжыны цъара,
Рыбжкәа ыкәыооуа Уарча
Иныхәон дара.

– Аиси, мшәан, цакырас
Ихамоузеи, ихәеи?
Аха усгы маакырас
Хазыкоуп хдунси.

Автобусае Кача
Ихылцарч ргәацхон.
Иамхакыр хәа ачча
О-сагак ацәшәон...

АБРИ САШТА

Абри сашта сзышьтыхуам сацалан,
Исыман сызтыцуам агәашә.
Агәы тынчуп уи сыжәәан ду ацака,
Ахафь-раз шылашо гәашәт.

Абри сашта шытызхрыда дацалан?
Издаххода исыцэггычны игарц?
Исыхьчит иахьанза хацала,
Сшацсуоу цқа агэра жэгарц.

Иабазом уи бзиа асырсыцрақәа,
Цсуа хаарак афы ахышәшәоит;
Изгәйдцан иушыша сы-цыркьым,
Амырхәац цырцәқәа силышәшәоит.

Адәы дықәхар ацсуа дацсуамшәа,
Ицәгьоун, дад, ицәгьоун ихгара.
Ссыкасцом исуам сруоушәа,
Макьаназ сыцшгәышьоит хара.

Абри сашта сзышьтыхуам сацалан,
Абри сашта са сзы ихьантацәоун.
Сашта ихьчарцаз хацала
Сара сышьтахь иазгыло-дынцәоун.

АЦСТАЗАРА – Ё-УРОУП

Уцстазара – урсеироуп,
Ахатагы уарсеироуп,
Ацстазара – хырсеироуп ,
Ацстазара – цсырсеироуп.
Гәырсеироуп, гәырсеироуп...
Ацстазара – ё-уроуп,
Иулымшаша удырроуп,
Асура укәадырроуп,
Иуцароуп апырцә.

Уадырроуп, иудырроуп
Уахгъы-сынгъы умышцә.
Асура укәадырроуп,
Иулымшаша ууроуп
Аказы умашшуа
Шәақъ гәыцәк уштацшуа...

АДОЛЛАРҚӘА

Адолларқәа цхызла иршахуан,
Урт зыртоз рхы-рҕы лашахуан.
Роура акәзар – икьалантархын,
Рцәажәабжь ала – илакартхын.

Адолларқәа зшоз дычкәынхын,
Ижәақәа ирықәыз чынхын.
Цәахәакаҕ хгылахын хшәаызо,
Шьтахька хзымцо, цхьака хзымцо.

Адолларқәа зшоз уи – дкәышхын,
Иара иҕацхьа сара спәышхын,
Зегъы иритахуан гәытгагак,
Урт иреихәон жәа-цсыршьагак...

Саргъа жәахыр уи днахьысхит,
Урак саахазшәа ак сыхьхит.
Дашьтахын хьыз чыдак схицарц,
Идолларқәа сыкәмалны ихыспарц.

Азә днасывсхит симбазашшәа,
Зынза иацсшәа сацсазамшәа...

Ашышыхәа схала нак снарылтхит,
Зегъ сшырбоз сышыта сырзхит,

Адолларкәа цхызла иршахуан,
Урт зыртоз рхы-реы лашахуан.
Агәылшыап долларкәа сырфахуан,
Аффы ирхылтуаз схы сыхнахуан...

АБҒАРХЫҚӘТӘИ АПҚӘЫЗБА

*Асахьатыхәы Сергеи (Митиа)
Хьйба ирхыз иазкны*

Улабжыш налыкәкәан – ажәәан сишылыра,
Аәанахсит сышка – сахьыцәоу исәтәарц.
Самоуп, о, самоуп сацәахны шәшыырак,
Угәы цьбара гәакусит сышәшыыра лашарц.

Улабжыш налыкәкәсит ажәәан сишылыра,
Сышка иаазаанза ицааршәхсит иара.
Мацәыс шкәәкәан ак накәшсит сышәшыыра
Иафызшәа сгәы иснәтсит сымшата схәырра.

Уи амацәыс шкәәкәа нас ирахәыцхан,
Сыхцәы зегъы ыршло исхәтсит кәтацас.
Сахьымзассит, сымыш, сануцыз узхәыцха,
Аха назаза сгәаца утахсит хәтацас.

Сацсуа цхәызбан. Сыоблак еимхәыцкәа.
Икеикеиуа ирхыччалон зда сывам Апсны.
Арахәыцкәа, арахәыцкәа, ишкәәкәоу арахәыцкәа,
Сара сыршышыыусит сахьышытоу сышыны.

Апсны иахтныспаз сыоблак симхэыпкэа
Рхатыщан ахцатэи абла сзыпшуеит.
Исныруеит уи ахцатэи абла шызхэыцуа,
Сахыпцэоу апстазара амца сыншуеит.

Аныпшэ хыпшэашпэа исыкэу татаз, ма икыакыз,
Сага стаирхазаргь макьана ссырбоит.
Инасыхысыр амцапшы иабылхыоу ужакьа,
Ахызапэ иазымбаз сыпсыера унарбоит.

* * *

Хыпшыагь змыжь паулак хталан
Хзасо пшыаала уака ххылеит.
Сара гэаныла ажэоан салан...
Халапш кэндакэа сицыххылеит.

Машэыршэа знызацэык сыпхысыр,
Азмыжь сыптазгы иркуан амца.
Сцэанырра цкыакэа оушэа ибылсыр,
Икалом сдуinei мазаэ сзыргэамцуа.

Сара бэацхэа исыдым харак,
Сыпсы симхны бара ибгозар,
Бара быда сазэ лыпхарра
Инасылахыпшэашпэаны ицозар.

Сыжэоа икэхаз зны сидарак
Иаха-иаха ипхьантахоугы,
Бзиa избаз ссызцэа даара
Сапта итыпны ипщахыоугы,

Апстазарае суао-сыхоуп,
Маç-маç апааршә тызгоит сгәацан.
Бааигәа сыкоуп сырлахсыхуа,
Сгәырға-гәакрақәа зегь цхьацан.

Азмышь цаула – хыцъагь хгәыгра –
Икейкейеуеит апа кәашза.
Быхәрыбгъыцны ибыргъеит сыхәра,
Ихәхзызо хәхьчоит шьха-шзак.

СХӘЫЦРАҚӘА

Ицоит ицхеибарс схәыцрақәа, ирышъталазшәа ар,
Рыцхароуп макъаназы урт рымра цшза ташәар.
Ирахәеит амыткәма, ирахәеит Азар,
Ахрашәси Ахәрашәси ссархәоит сеилацсар.

Сиит сышцәуоз сыдгъылае, исымазамкәа гәагк,
Гәагда адәы сықәуп, исзауазаргь аг.
Тынч сцъынцъ сапырцырц, сыхшыө мыжда кәпо,
Амшын сиужь иаларшәуп – зыкейдкәан ицәқәырцо.

Ахәхәра иқәиааз цлоушәа схәыцра зны ихәаар,
Амахә хәаакәа нылахап енак инеины аоар.
Ацанцәа сырхаануп, сизымфеит адау,
Напы царцарк сампыцамшәа, снаскъароуп ус такәы,

Схәыцрақәа зны ихышәашәоуп, сазных ицхазоуп,
Алакә ситазхәо сымца ахьейкәу ихәазоуп.
Ацсны алуқәа сибафоит, рышьтыбжь цоит хара,
Ахрашәси Ахәрашәси сырхылцшьтроуп сара.

* * *

Игѳаѳны сазѳааит сара амш:
– Акыр суѳырхаѳоума?
Суѳырхаѳахартѳ еиѳш
Схаѳоума?...
Ихзам макъана сыбла аш...
Аѳак снамѳеит сара амш.

Игѳаѳны сазѳааит сара аѳх:
Акыр суѳырхаѳоума?
Суѳырхаѳахартѳ еиѳш
Схаѳоума?...
Аѳх ѳнамѳит, ихѳалахеит,
Еѳѳа мѳаѳшьла силахѳахсит,

Сазѳааит сыдѳыл игѳаѳны:
– Акыр суѳырхаѳоума?
Суѳырхаѳахартѳ еиѳш
Схаѳоума?
Аѳак снамѳеит уи иаѳны,
Аѳаѳхъа исхѳари игѳаѳны.

Амза сазѳааит сыбѳъы ттаны:
– Исахѳ, суѳырхаѳоума?
Суѳырхаѳахартѳ еиѳш
Схаѳоума?
Сыдѳыл зыхъчо уихъчоит уарѳы
Ухы уахылаѳш – уаха акѳы.

Сымши сыѳѳхи
Сшыхзызоз збон.
Сыдѳыл слахъынѳазы

Ицѣабон.
Сатѣамбо Амра
Нак сикѣшон.
Амза цагѣаза
Илашон...

Аха исзыхгацѣкъом сара абриак –
Еицѣакны исырѣаз зегѣ аѣак:
– Ухы уацѣрхагоуп, Ауаѣы,
Ухы уацѣрхагоуп – ...
Схы сацѣрхагазар,
Ускан сара схагоуп...

СХЫ СЫХЪУЕИТ

Стѣы сцѣрпны иагѣышьѣит мѣацѣыра,
Иалоуп цѣѣырѣак асанкъо.
Са салахсит ацѣтѣа силачыра,
Исыздыруам цѣгѣас изуз, сзыхкъо.

Хѣаак сыцѣрыхит сызгаша
Имѣацѣпны иара сыхѣѣазоит.
Схы сыхѣусит, амѣа зѣашѣаша,
Адгѣыл сзыхѣгылоу зазоит.

Схы сыхѣусит...

Сылахѣ бѣшьпырѣуси,
Бнацѣкъараѣа схѣысыр, итѣап.
Ма ианамух, исгѣыдѣан сыбѣшьпырѣуси,
Бхызаѣа хѣымаѣазушѣа збап.

БОДЛЕРИ РЕМБОИ

Бодлер деихабымзи, деицбымзи Рембо,
Аха усгы ижэымбо, аха усгы ижэымбо,
Рыцъагъ доухамчла бзиа сибабон,
Рпоезиа мшынцас еишылза ицэкэырцон.

Ицэанырра кьантазын Бодлер. Уи цэашын,
Рембо икэыцшра гба афы цьбара иаршыын.
Рымшкэа силало, еиыцуа ицэкэырцон,
Аухэан-схэан цстхэакэа нак-аак ирхацон.

Енак урт рыбжьара иткыгэышьеит ашэакъ,
Аха сицырымцит усгы, сицырхэозпэа ашэак.
Аихабы – деихабын, деицбын, нас, аицбы,
Иеибаркын апоезиа аштэс рнапы.

Ахэанхэах цэажэара цeit иныбжьаз,
Апоезиа абырфын цаха хашьтоуп иаххарц.
Бодлер деихабымзи, деицбымзи Рембо,
Аха усгы ижэымбо, аха усгы ижэымбо...

* * *

Схэаа сызхымгартэ иансызцэырцуа,
Сгэы сицасуа, икачкачоит.
Хдыррак сымамкэа, ианысцэызуа,
Аццэаха дсыдтэалан дыччоит.

Ихы доушэыжь зыцсы зхыцуа,
Баша дрыцхашь шэамашын.
Сыцсы тоумашь хэа ухэыцуа,
Сара сахыгы, сла, умцшын.

ИАНҢЫХАТӘЫМЫЗ

Ианґыхатәымыз салцит ацәа.
Сышьтоуп исзымдыруа сзеиуоу.
Сара измузац идырны ацәґа,
Аха исзырхәоит шьоук ауоу.

Хыхь азә дыкоуп – исшьо нцәасґы,
Сыгәра игошәаґ сґәы иабоит.
Доухауп исыцоу сара мцасґы,
Азы сышзааґыло шабоит.

Снеип хәа сґәыцґәышьоит ааднынза
Сыцхыз-шәтқәа азын иканзоит.
Цқәа санызырә, сґәаца акынза
Ашьхыц рыцырбжқәа назоит.

Сара дсымазам асыхаә,
Зынза сыцстазараә сзацәзоуп,
Доуха мчуп уахык сзырґыхаз,
Уи акәа сґаршәуп... Зегь мазоуп.

СШЫЦЫРУА

Амәа санылан сышнсиуа
Мчык мцәыжәоада
Сарцырусит,
Сыткәаны сагоит.
Уи амч агәра згоит.
Ацх симытгоит.
Асыгәхәа схи

Цъара икыдкъазшәа збоит.
Исыхыша сгәырџоит.
Сыцхызкәа рыхтырцашгы
Абар сикәацәахоит...
Егъсыгым шыта, –
Анцәа изааигәоу
Уаџхоит,
Аха сымч мхакәа,
Сшыцыруа
Стахоит...

ЗГӘЫ МЦАЦШЫЗ

Владимир Ахьба игәаларшәара иазкны

I

Исхажьыз ацх сикәара цхьацан
Уи игага нагьлсит сацхьа.
Сцәа стазызеит, аха...схацан,
Снахацгылт цкьа избарц асахьа.

Снахәацшызар: с-Вова, избац,
Имака имџоуп, сиџцәо изара.
Сгәы сынтахәхәсит: «Уабазы, сабиц,
Узбом сдоухашта аханазарәс».

Иара җааитит: «Зны иушәуцаз
Ашәы ашәыхра уахьзахьоума?
Убылуа анкьа мцак иуцаз
Акәицкәа, исахәи, иеыцәаахьоума?»

Атак истейт с-Хы Вова гәыраз:
«Сажә гархны ныхак иамцоуп.
Угәра згозар, сыгәра угозар,
Еидара дуззак хөыцъагъ хәцоуп...»

Нас игага сыңәсеит, ибжәзит,
Иссанарчит татын лоак уак.
Нак исхарштүа аиашеи амци
Гәалашәарак сызцәырцт сыргәакүа.

II

Сыоны-лагырзышаран, сыоны – сиқәыбгаран,
Сапта дтагъежьюа дықәын астааңәа ран.
Дыңсны дыкәагәышпан, дырцәуон сахәшә,
Уи длыцырцәуон ашәикәагә – лапша.

Рлабашәкәа ныңақшо абыргәа сзыңшын,
Ғымтрала идырәынтуан сылабжыш – амшын.
Срыңхашә маңзак, ражәа хәызба хны,
Атра итарцон сымпсырцаз уак сгәы цжәаны.

Изури, исылшои, санитахымха анңәа...
Инеилың-ааилың идәықәлон, абар, сәбабаңәа,
Ус сгәашә дынтәлеит с-Вова-Хы дласны,
Иңынцәә икоу гәыроәи гәыргәи итәны.

Иаразнак дынхаңалт ихәхәыршәыраз смардуан,
Ипәуабжә цнажәон ицааңсыз сыоны атуан.
Данылбаа, иәаңшуан зегъы шанханы,
Ддыңшылан днагылеит, даҳдырц днаскәаны.

Дыпцадан, деинаалан, игөгэан ижөөахыр...
Игылан, акөөардэкэа, ирхиан ауасхыр.
– Дад, уааины унатэа, – рхэсит, –
ицэнымхо стахцэак,
Аха избейт иара урт шигэамцхаз рацэк.

Сцець тбаа ахагыла дныкэтэсит, дтацшуа,
Сгэыроа схаштны сгылоуп сара сеилашуа.
Тоурыхла ижөйжэыхуп, дтахар хэа спэоит,
Хэыцрак дышътнахусит, абар, деикэашэоит.

Еимаа кацшыкэак сышыоуп, хэсакэак урт рбоит,
Иахэшыа дицэабом хэа атызшэа садыргоит.
Ацець ахагылахьтэ с-Вова ишыаца
Сеимаа адкыгышыа сицшуп зынза.

Ашыац-лабжыш сапгтае убас икашөкашэон,
Сыццакуа снылацалт, ак ихыырхэа спэон...

Игэастейт: лабжышла ибла агөкэа тэын,
Игэастейт, игэастейт: идуней ссир сатэын.

Дысмацэажэсит, ицыбахь инапы наирххсит.
Өысымтит, аха усгыы сыхөхэапөкьарц стаххсит, –
Царакэак ситеит уа силацэгэаны,
Насгыы жөахьантак сеихэсит дыкэны.

Хымш Вова сапгтае ддэуон, дцэабон,
Дыкэтэан сцець ахагыла, уи дтахар хэа спэон.
Ах, с-Вова Хьйба, ишаз омашэа,
Угэнаха рызгома иззымкыз угөшэа?

III

Аамта царда симамахаит,
Сгәы хыпәашәан, нас ишит.
Акәа җнак хайҗахаит,
Җыыҗагы хнейҗацшит.

Ихахаацшуаз ирбартан:
Хдоуха алыра хжәан.
Ацара мыжда, ацара,
Ацара мыжда – нцәан.

Изнапык маңәысхан,
Изңыбак интаст.
– Иумгар, – ихәсит, – исымхны, –
Адамра хыла уаст.

Абар, җажәа маат ситәит,
Сшааиуаз сара азәы.
Жәа-маатк утәуп исымтан,
Сугәаларшәа уаңәы...

Хазшаз Анңәа, уабакоу?
Вова, згәы амцацшь таз,
Жәа-маатк ситәит Акәа,
Жәа-маатк – изхәо ауаз.

IV

Жәаҗаҗык азгабңәа,
Азгабңәа – мзанрақәа.
Азгабңәа – аамзашәақәа
Еиҗахаха рзарақәа

Вова ипсы иацкәашпоит.
Жәааабык азгабцәа,
Азгабцәа аамзашәакәа
Ихалымшаша халдыршоит,
Ихалдыршоит, ихалдыршоит.

АХАРШӘ

Сыцсыр – шәшырароуп, кашырроуп.
Сгәасы анышә гәза ашәа ахәап.
Сыцсырцаз гәыла сеилашыроуп,
Спыра сыдгыл иазынхап.

Харак сыдым мрак сзыцхозар,
Ма мцак лашозар уа цъара.
Исхаразам сымч хәыч мхозар,
Нак шәакәымцуси сырцъара.

Ацстазараә ашәы спәушәа
Сымфасны сцап хәа сгәы итазам.
Сапта сахзам ус, слашәушәа,
Ахылацшрагъ мариазам.

Акгы тазымгалт тагалан,
Шьюuky рзы сынхом, сыхцәом.
Ахызатә сгәы ишалац иалан
Адәы санықәха – акгы стынхом.

Ғыстыр, сыбжы захауада?
Иаазыртуада сара сгәашә?
Чарак асы стәоуп стынхадан –
Исцәызит исшәашаз ахаршә.

* * *

Уа азәггы дыкамызт, кашырран,
Исыршышьон суацъак азы амёи.
Сгәысеанзамкәа исцәызт сыхдырра,
Снатәсит уака сеизкәығы.

Цъанат гәашә дук сталт иаразнак, –
Ашьац шьамхнынза иқашәқашәон.
Сгәы тәит адунси зегъ азна,
Ажәәан сыңсы лапа азқон.

Ацстазаара збон – ичынчан,
Иара сыдгьылгы хәычын.
Ах, убас сара исызтынчран,
Сызгоз исыхан даса мчын.

Аха сахәуан саркәа пәыхак,
Мац-мац сыхдыррагы хынхәуан.
Анацъалбеит, уа санҕыха,
Сеиха кны ахахәрағы сышьтан.

АПСТАЗАРА – ЦӘА КАЦШЬЫМ

Апстазара – пәа кацшьым, ма мандаринам...
Илфоз лымамызт Цветаева Марина.
Дигәацхозшәа дыкан Борис Пастернак,
Ихааза икаитқон лысаламқәа ртак...

Аха маатк лимырцсахт иара игәағыны,
Ифилософиатә мшын ду дагон агәахы.

Апстазара – пәа қаңшыым, ма мандаринам
Леизхамта шпаңпзас Цветасва Марина.
Лажәымта шпаңгъаз. Имлакәйтси махәтак...
Пастернак икаитон лысаламқәа ртак,

Аха маатк лимырцсахт иара игәағны,
Ифилософиатә мшын ду дагон агәахы.

Марина илмышәсит Европағь, Парижгы,
Париж ауп, Париж ауп лычкәын дахьылжгы.
Дылгәаңхозна? Дигәаңхозна Борис Пастернак?
Философиатә хәыцрала илитон атак...

Апстазара аңәа қаңшы шытапәкәа икашәон
Аңаа зысхәаз амандаринағь канзон.

Ионачын ататын-лоа Марина луатах.
«Исызәзәоит, – лхәсит лара, – асаан, ачанах».
Саанзәзәабыс Марина дрымгәсит, иңхашьсит,
Уи лыхыз адунсиас акалашәа иршьсит.

Апстазара – пәақаңшыым, мандариназам уи,
Апстазара – пстазароуп, уаха изакәи?

Пастернак ихәарызу: «Уаңә цнзала ибзырша?...»
Игәгәан, дымлакуазаргь, Марина лхыңша.
Иссирын уи лшаха, иаңан мазак.
Иканаңон афилософиатә хәыцрақәа ртак.

Апстазара – пәақаңшыым, ма мандаринам...
Пастернак аңәа қаңшы лимтәсит Марина.

АХАХӘ ШКӘАКӘА

Сшықәнаңаз гәастеит апстазаара ақышә,
Иңалоит саштаә ахахә шкәакәа анышә.
Аңла ду амңан шықәсыла ишьтоуп.
Снеины ашышыхәа сныкәтәарң стәы итоуп.

Макьаназ сахызаарң стахыпәкьам сыюны,
Аха иҗажәкит суалыр, итабейт уи абы.
Ибла траа псәәхәк сгәарпахь дыңшусит,
Пхәыс лакта пәгьак акахуа даңшусит.

Афымца ыңәсит, мап, уи ыкам са сзы.
Цәашыи шәазызак асыркәгышпәсит схазы.
Арахь сыгәтыха фымцаны ибылусит.
Аңх лашә иалхны схала аилаңь зуеит.

Сыкоуп... Сыкоуп... Ғымтроуп – ухаа акгы,
Алашыңараә ихәсәхьа збом сара азәгы.
– Ахахә шкәакәа, сухәоит, уңамлан, анышә,
Ианамух, иаркы нақ уснадңан са сышә.

АСАБАЦ

Дәсакала иказ, уаанза дәсакала,
Дангәакза ихәашпаз иман агәала.
Малк измырхәит уи сыла, еадала,
Иапсуара аңхыз хаа дзалаымтуа далан.

Дәсакала иказ, зыюны дәсакала,
Икәадырчаңа иңәырғычт. Дыкоуп сыкәбалла.

Дасакала иказ, дкалсит дасакала,
Адэы дықәуп уажэы хәаса кәамца какала.

Еснагъ иара дтынчын, аха далцит уажә аңә,
Рышьта дхыщшыло дгылоуп ахаңә.
Дрышьталом дыңны, ихчылоуп асаба,
Уи тәаанза дтынчхар, иара изыхәан сабаңуп.

СЫМЦА

Сазыкам цыхъеипш схәыштәара амца,
Сыгәра азымго иссаңпуеит.
Сыцстазара – ажых кеаршә жыақца –
Ацқәа сыларқан сакуеит.

Среиуоу цысшьоит гәыла импәо,
Цыбааи цхзапши усс изкым.
Аха сеиңшуп амат, ахы зәымшәо,
Гәырәашәк сызцәырцуеит сыззыңшым.

Ажә цыбара ацааршә шыашьалқәа
Срыгәтылахан, цартак збом.
Рхы иқәыршәны ахәса ршьалқәа,
Агәарабжыраф сеик рызбом.

Рыбла цырхәны иңшуеит хацәак,
Цыара пәыщак шыску рбар.
Рыбыз-шаха иахәоузеи, мцаңә,
Гәәкроуп ражәа-змах мтабар.

Анацбалбсит, иац ажра итыргоз,
Арыжәтә иарчалахъаз збызшә,
Ах, дыжәбондаз шака дгәыргъоз,
Ирххо ианырхәоз са сгызшә.

Стигаз цушъап ацла гәаа,
Зегъ ибартоушә ихата,
Ачынуга цагъа инацә роаа,
Дмақаруа, исықәикит иага.

Сгәы рызтацәкьам сусгы-схәысгы,
Сымшкә срыма ус ицоит.
Нбанк ззымдыруа аполитик-цхәысгы,
Амоан сара ахпью слырцоит.

Урыцхаспьоит, схәышгаара амца,
Саамга ааизсит, сыццакусит.
Санымәаслак, ажх ксаршә жьақца
Ацкәа уларцсны уакусит.

* * *

Бара ибхаразам,
Саргы исхаразам,
Бсыдцәуало
Ажәақәак сабхәсит...
Убыскан анцәа исацхъа
Ацсра сахәсит...
Цәакъацас
Цстазаарак
Сыдыбцәылсит...

Бдуней лабжыш
Қарпәушә
Сәәлсит.
Сдуней лабжыш
Бара бзы
Атқан хылит.
Сгәы мчыдан,
Сыхшыә – кәшмызт,
Бынсыжт.
Ссит сыбдырқан...
Бара – бнасыңдоуп,
Сара – сзәәуп,
Хәңә абә шпара
Цәәуп,
Шәә хәиңылом
Уи хәкәсны.
Хәыңагә хәсәшусит
Хәкәрақәә хәңсны.

САЦӘЦА ЗЫЛА ИРТӘНЫ

Ажырныхәаз, әыла акәымкә,
Сацәца зыла иртәны,
Ишызжәуа, азәгы сәкәимккә,
Исныхәит сара Аңсны.
Исныхәит Цсоу азиас,
Исныхәит сара Бзың.
Савсыр Хыңста азиас,
Сыңсы штоу сыңсың.
Уныхәаз, Гәымста азиас,
Шәала укәабоуп.

Уцом ус бапа униас.
Уцкъара – цкъароуп.
Усныхоит Кәыдры цагъа,
Уагымхан Баглан.
Улеишәа урцәгъон анкъа,
Анхафы уиаган.
Усныхоит, Егры азиас,
Сацәца силашзоит.
Исоухәои жәабжь бзиас?
Сыпхәыцуа исыршоит.
Усныхоит, Аалзга азиас,
Усныхоит сара, Дәаб.
Усныхоит, Дгамшь ахсивыс,
Зны ухагара сикәтәап.
Усныхоит, Бзана, скәыбча,
Сзыхзызапәкьо сара,
Сәы сихазымкуа са сқытәс,
Исымбо сгәазхара.
...Ажьырныхәаз, была акәымкәа,
Сацәца зыла иртәны,
Азәгы, азәгы сақәимккәа
Изжәусит интыркәкәаны.

СЫГӘЖӘАЖӘА ЦӘАЖӘАРА

Сыгәжәажәа цәажәара иатах:
Ф-хырткәацк акәшәсит са суадах, –
Сытзамцкәа ирылкәсит ирбганы...
Анцәа! Хәанхсит хәибганы.

Сыгәжәажәа цәажәара иатах:
Еимырцәсит сгәылацәа суадах.

Спаркет ыкәхны уаткак ршын.
Скәаҕ заңә уа цәра иахшын.

Сдыршит, сдыршит, сдыршит, сдыршит,
Аха смашшит, смашшит, смашшит.

Сыгәжәажәа цәажәара иаҕах:
Саҕа дрызсамхәазаргь дсиқәпах,
Уи дзызымкит, нақ деихсит,
Зыкәыр ион-цыстрагы сикәхсит.

Сыгәжәажәа цәажәара иаҕах:
Ицкьоуп сыламыс, суаҕах,
Ифырхаңоуп зегь шыҕахыла,
Истахуп сфырхаҕахарц цхыла

Сдыршит, сдыршит, сдыршит, сдыршит,
Аха смашшит, смашшит, смашшит.

АБЖЬЫ

Бжык гоит...
Кәраанк ыццрааны иңоит.
Гәаныла исхәоит:
Ицааит,
Ицазааит.
Бжык гоит:
– Ахәыхә сеацырны
Иңоит...
Гәаныла исхәоит:
Ицааит,
Ицазааит.

Бжык гоит:
Саптаэ
Адырганцыхэа
Зкэыршэшэоит –
Изкэыршэшэааит,
Изкэыршэшэааит.
Бжык гоит:
Абгыз
Саптаэ ихэхэоит.
Гэаныла исхэоит:
Ихэхэозар, ихэхэааит.
Бжык гоит:
– Уара гэк,
Уржэоит, уржэзоит,
Атак касцоит:
– Сызжэо сижэзааит,
Аха схата
Дансамхажэа азэы,
Сгэыхэтэакынза
О, анцэа,
Сымназааит!

* * *

Ацсуа игэы зызтам,
Цсышэала ицэажэо,
Иихэо зегь башоуп...
Ацсуа игэы зызтам
Исытшэо иажэа
Гэыжэжэагоуп.
Ацсуа игэы зызтам
Иара итэала диашоуп,
Аха адынцэ уи дацсам,

Дуао башоуп, ицхзапагы башоуп...
 Ацсуа игәы зызтам
 Ирацәоуп дзеиҥырбаша.
 Ацсуа игәы зызто иоуп
 Ахызацә зызо извысуа,
 Адунеи мшын ду ацәкәырца
 Дамхәасыкәа ирсуа.

СЫЦСТАЗАРА АЦСЫЦШЬТЫБЖЬ

Шьта хайцымлароуп арацәкәа,
 Сызкылыпшра мыцхәцәахсит.
 Сацәыцхашьоит, сымш, ббарацәкәа
 Аухәансхәанкәа рацәахсит.

Истахым скылцшырц агәыр аца.
 Рахәышк ацыздарц стахзам.
 Аха усты цьара сгәаца
 Кылцәоуп, агәыргьараз ишам.

Бакәыц, сызкылыпшра, са сбыхәоит,
 Бакәыц, азыырора сыбжы.
 Сыцстазара ацсыцшьтыбжь бытәхәоит,
 Сара сангылацәкәо шьыжы.

Бсызкылымцшын Акәа ҕхышәкаҕ,
 Беырдагә, сыбжы быбмырхан.
 Быхырцәыуара қып-шәыпра,
 Саназхәыцуаз са сгазан.

Сшыра иарцәом схәыштәара амца,
 Гәыроак ахылцусит сгәы абжы.

Идыруп, ацх дашшоуп ахаца,
Нак, схы соуужыла шьыжы.

* * *

Ацгэы спьамхы икэтэоуп.
Сахьцалакь спьапы иашьклахэусит.
Амла иасыркыма? Мап.
Сара амла сакуама? Мап цьушът.

Ижэны сыкоума?
Икалап ижэны сыказар.
Сгэы цжэаны сыкоума?
Икалап сгэы цжэаны
Сыказар...
Ацгэы спьамхы икэтэоуп...
Сымца сикэума? Еикэуп.
Сзапэума? Аиси, нас, сзапэзоуп.
Гэыроала стэума?
Аиси, нас, аиси.
Акыр стэхума?
Акымзаракгы!
Анцэа иныс,
Издыруеит,
Иаанхоит
Са стэык
Уеизгы.

* * *

Уи сапта дынталан, дцикэ-цикэуа,
Днасыдгылт сыон агэта сыштэаз,

-

АНЫХӘАҘА

Ажәсинраала сныхәоит сара цәыщак нкылан,
Рыбла траа исыхәәцшусит слақәа.
Сымца ашьтыбжь гоит, исхәо зегь гәынкылан,
Схәыщрақәа сыркзеит, дад, сеимлагәа.

Ажәсинраала сныхәоит сара цәыщак нкылан,
Аганахь шәгылан шәысхыччала зәырәы.
Ажәсинраала сныхәоит, сацсуара гәынкылан, –
Сашта ду иахаанхо ауаәы.

* * *

Амәа спангылаз сышлсит,
Амәа спангылаз сажәит.
Зны скаҳаит, сазных сеилышшеит
Агәырәсиқәәцәа ашҳамгы зжәит.

О, сыхьчаә, бабакоу бара?
Шьта сара сзы зегь ақоуп.
Сашьтоуп сазнык тынч ббара,
Сара сзын ак лашьцоуп, еак лашоуп.

Сызну амәә, избоит, схарахоит,
Избоит бхарахоит бхатагы.
Сызын мца, анцәа иныс, ихаахоит,
Иарак ауп изго суахтагы.

Амәа спангылаз сышлсит,
Амәа спангылаз сажәит.
Риашапшак змам зегь сыршшеит,
Агәырәсиқәәцәа ашҳамгы зжәит.

АҒҢЫЧКӘҢЫР

Амра иацәызгґычт шәәхәацк,
Сыкәа инаган иара тасцит.
Сааигәа игылаз амырхәац
Акґыркґырра агәра хасцит.

Цәәхәак ацәысгґычт сара ас-бах,
Уи сыкәаә сшоура иарзгґуситеи.
Инотакәа сыздыруам Бах,
Убри сацәыпхашґан сыпсуситеи.

Иацәызгґычт амзагґы шәәхәацк.
Илашоит ицааршәха иара сгәацәс.
Ацтазара арахәып-на ахац
Икырцаз дмыцәароуп ахаца.

Сара сґычкәыруп, дад, сґычкәыр,
Ақәа иацәызгґычын цәәхәа-цшзак,
Сыкәа иантасца, цыск: «Чырчыр,
Уакәып аґычра, ушлит укәашза...»

АРРАТӘ МОТИВҚӘА РЫЛА

Шықәсык. Шықәсызацәык сыгын,
Салгон сызтаз ацара.
Ашышыхәа сапта ду сықәын,
Сгәы итамызт цьаргґы ацара.

Исхәон аґлыз бызшәа аччахәа, –
Дунсеибжак зларбжәо акґат.

Ажэак схы иташэоз ахацахэа –
Цсышэала ианысцон ақбаад.

Аха арака сусқэа шыта ибашан,
Арака, шыта арака смыцхэын.
Сцэа рқаца, стэыла ду снаган
Самцаршэтэын, ус иатахын.

Исыцэнымхо исыцхэсит шыоук арра,
Стыргеит сызтаз аинститут.
Исцышыккласт саңсуара ағарра...
Стэы зацэ цшыаала ихэытхэытт.

Шықэсык, шықэсызацэык сыгын,
Спара салгон исхымсзакэа қыац.
Дгамшь сара сыда ицсылмыткуан,
Ахықэан ицсаауан сдац.

Сқэыцшын, исылшоз нас, уаха,
Сгэыцшқа азэ бзиа дабон.
Хайыцырцуан, икамызт гэнаха,
Сызхымзоз дуней дук шыабон.

Сыххаччо сызцылоз шэык спэымкэа,
Снапы уака санызкуаз цшқацас,
Иаансыжбуан соызцэа лакшэышэкэа,
Сымцэуо, тынч хацацас.

Ицэаап, нас иаурызей, мцахэмышцэа,
Аласба, мчыла итырго зытра,
Ус дыкоуп азэы – гэырға зымцэо –
Азэ дыкоуп, изцырхаго згэата.

II

Хуасақөзшөа Қарт хаизырцеит
Ауапс, апсуа, ашөамахь.
Адырган-дөышкөағыз хнанырцеит,
Ианыблылон уи ха хгөағь.

Шьоукы хганаө реартон уаткак,
Ирсырхуан, нас икачқачон.
Амышьтө ынышөшөон дара руада,
Аха хлахьынца рызбон.

Сөызцөа – исыцказ гөыла-цсыла
Урт сырцөызит. Схы спөиуан.
Арака акгы ыкамызт исыцлоз,
Аенышыбжьон стөырөо сажөуан.

Схы збон Апсны акы сацсазшөа,
Аха исылпагөышьоз Қарт?..
Қыртуак уака игөамцхсит сацсшөа,
Дыхөхөсит иабаанагси хөа арт.

Аөардац ду дааины дсыжөлөсит,
Сицөымшөөсит, схөамцит, уи сиөаст.
Ирдырт. Иаразнак сыхьзи сыжөлеи,
Латракаө сымшкөагы аанөаст...

III

Астолкөа рыцхны сивагылоуп,
Севастополь акөа хтоуп.
Зегь хаихыршоит, шыта хаишыцылоуп,
Ажөак зөыцшөо ихы дацоуп.

Хынтәуп. Сгәртоит.
Иатах скьантазуп,
Зыкәыр икаба сибаркуп.
Избоит цхәызбак лылацш уазуп.
Хәсқәак, схыццакуа, исзыцшуп.

Алинеика кпсеит атах хәа,
Аңәа италсит нак акы.
«Абри хихьчароуп харт иатах» хәа.
Сыркуан, исхыччо, сара апскы.

Руазәк: – Дхәхәом амшын аңәс,
Амшын нышь азы дауңәоуп.
Аәбатәи: – Нак шәшикәацра.
Ишьапқәагъы цызааңәоуп.

Ахпатәи днахәыц-аахәыцит:
– Дызгон агбахь... Ицында шьбоит.
Ацшьбатәи ихшыю дахьцит:
– Дсышәт авиацияхь са дызгоит.

Уака итәаз зегь неилацәкәысит:
– Дахцырга, – рхәсит, – акапитан.
Ғымткәа сгылан. Сгәы сацымсит,
Уака ачхара сыхәтан.

IV

Дпоит уи симан. Сара сыда
Адәыцба здәықәлом. Анңәа идышьоуп.
Усцәкьа схы сьһазом снасыцдан,
Сара исылоу апсуа ишьоуп.

Ицон, ицон, ицон адэыцба,
Быхов хэа тыцк сзыцшыи,
Иаха иансицыхтэыз са сыбга,
Скэышра мчыдан, иларкэын.

Амоан, зынза цас иуазшэа,
Авагонаэ дхақэзэсит асержант.
– Сзэаха га ихэсит – срахэны сибазшэа,
Ицламхэа иаасырхсит дымшат.

Аиспэа ззымдыруаз снейлыршыи,
Иатах сыитарцалсит латрак.
Ацсны исзаархэаз сеимаа сышпан...
Оацхэа исзылакэит махэтак.

Ацсны стэамызт усцэкэа стынчза,
Азыи мца згэыцацхо ацгэсицш.
Дац-цашэлагы уа кыр сымчын,
Исыхьчартэ сыкан сара сцесицш...

Ианхыстэыз – схыст, ианыотэыз сысит,
Алажэ сицш сакэшон сара аплац
Хар сымамкэа хызыкгы схысит,
Изыргэцэапаз сара сдац.

Амц схэазом, зынгы сарыхьтшыит.
Схы сгэагырггы цэгэа изымбеит.
Ихцаалаз зиаск сыитарыжыит,
Схала стыцит... уахь сеиқэхсит.

Буггы сзаарцан, схэы цасмыжыит,
Дгамшь уа исырцхашьсит зынза.

Ахъеипп сгәылцит. Схы сиусыжыт,
Сызсон скәатоупһа шыжьза.

Уицәкьа, уицәкьа, ах, исаашьан,
Цьыказырзын ацәкәырца.
Аха издыруан цкьа анапкьашьа,
Салцит, изулак, сыкәца.

Зьызыпырц иақөызкыз са сьызак
Имака ицөызгьычит уахык.
Ҳаицьцаион хьыцьягь хызак,
Ҳзыхьчашаз дыкамызт тахык.

...Амшын авиация зынхом жәһанда.
АН хантарцалт, ххаргалт хыхь.
Инахагәтасит нак ажәада,
Адгьыл збеит, сиқәтөсит са схыхь.

Ари – сыцсәзара иагәыршышган,
Стацкәым арацөсит, сымч аргәгәсит.
Иараби, скалсит сьырцшыган,
Уимоу, шыоукгы среихабхсит.

Агәра ргөсит урт мацк сышкәышыз,
Ицәгьамкәа ишыздыруаз англыз.
Напык ансоу, цьара ак шылтцшаз, –
Азәгьы дызмамыз агьылдыз.

Ирызбеит хара садырхарц,
Арратә чынуаһны скаларц.
Аха исышын сара сныха, –
Исхаштуазма Ацсны адац.

Ишыкаң икан, дад, схаессахьа,
Сшынеибакәыз сшынь сатәын.
Зыгәра згоз азә дгылан сацхьа,
Хьыцъагь цстазаарак хатәын.

Еилагьежьюан сыцхи сымши,
Схы итышуамызт сцара.
Хьышкәсси хымши бжъазит баша.
Исымазамкәа цхьацара...

Рцара иалгесит скәынцшра афызцәа,
Аихәшыцәа жәибыжьык срашъан.
Матык калозма рымәа сифызцәоз.
Уацәтәи амшаз дара шан.

Анцәа сихәон иманшәалан
Ацсны азыхәан урт каларц.
Рыгәкәа ычыхарц ашәала,
Ирцеицшу ассиркәа хзиларц.

Арра схызгон сара «хәба»хәа
Аха сеиласт ацыхәтәаны:
Нхафрас иулоу шыта ихарба хәа.
Цкәынцәа гәартак среихабны,

Цәатаара срышьтит ақытахь...
Адца хымзгымшы инасыгзон.
Акранызар бзиақ сылахь,
Шыкәсык сцәымзкәа сус сахьзон.

Аха чкәынцәа мзанрақәак ансыхәа,
Уахык иоусыжът кәашара,

Сыцхзаша бжъазт, иаразнак схьырхәсит,
Акарс сынтацалейт сара.

Аррантә соурыжыит зегъ рышьтахъ,
Срыцхәхәха Акәа скылыт.
Аха усгъы инсыжыит сышьта,
Сацхъа ицазгъы са срацыт.

* * *

Анцәа иоуп издыруа сзишаз,
Сызиргәакуа абас сара.
Амешпаз сиит. Сыцсуеит амешпаз,
Заа издырусит сыгхәара.

Иахьцаша исывсны уардынк ҕыжуа,
Иахьцаша исывкьаны афкәа,
Амәа асыкәан сара саныжәжуа,
Абри сышәкәы рыбжьашәк снапкәа.

МЫРЗА

Иабаанагси имхәа-мырза
Ахәа чымазара – мырза.
Ахәакәа сцәымгтәышьбоуп хатала,
Сыцш рфон сымхы италан.
Сыгхәхәон ирхашәцаруси, акәкәа хәа,
Аха иргәыдцаны акәкәахәа
Ианыршьуаз сцәыуарц ак сыгхомызт.
Автоматкәа рсацхъа ак сызхәомызт.

Мырза, мырза, ситах мырза,
Иабахазкылси имхәа-мырза?

Ах, иахцәымгун урт җнатала,
Изырхада апара, мшәан, хатала?
Акгы схәазом сара сшыщны,
Анхацәа ироума маатк рытныщны?
Ахәақәа зегъ, дадраа, иршьрызма?
Шәнсины ихәақәа жәбаруси Шыма.
Анышә жуа ибжьоуп хгәарабжьара,
Зынза ицәиккит ариабжьарак.
Рыфәы уаргылазом, узрывсуам.
Имлагоит, рлымхәақәа калтыцсуа.

Нас егырт, егырт зыхьазеи,
Автомат хы изадыргазеи?
Ных, ных, ашышьыхәа сықәыз сапта,
Анцәа иумхәан хәақәак сырзашшуа.

Мырза, мырза, ситах мырза,
Иабахазкылси имхәа-мырза?

АБЗИАРАЗ

- Абзиараз, – рхәан,
- Абзиараз, – схәсит.
- Хуаазама? – рхәан,
- Сеидру, – схәсит.
- Шьта хцома? – рхәан,
- Шәцагәышья, – схәсит.
- Ххы хәхәоит, – рхәан,

– Шәхы шәәхә, – схәсит.
– Уара – убжыст, – рхәан,
Җысымтит.
– Ухшыю цеит, – рхәан,
Җысымтит.
– Узлагон? – рхәан,
Җысымтит.
– Убжәзуеит, – рхәан,
Җысымтит.
– Ари хтәуп, – рхәан,
Җысымтит.
Ани – хтәуп, – рхәан,
Җысымтит.
О, урт зегь
Җхацкы ицааит.
Ирхыбаауа
Уи днамзааит!

*АЖУРНАЛИСТИКӘ ДСҖАЗАРА
ИАХЫЛҖЫЗ АЖӘЕИНРААЛАҖӘА*

I. «Акоммунизм ахь»

Сара санәаз лахәыхрак сәықәын,
Аамта сацын салашыюкны:
Акоммунизм ахь амәа сықәын,
Иазышәәхәон сгәи сыхшыюи.

Акоммунизм – изымпрыз апка,
Акоммунизм – иагаз мхацьыра.
Зегьы аргәырғәон алозунг тлапка,
Җырхәала ирдыруан очамчыраа:

«Доусы имч зықəхо кайпааит,
Шака ззыфо – ифааит, игааит».

Ҳкалар ауазма ҳагəқəа Ҳамқбан,
Ақхзы кахтəон махəссилқəала.
«Акоммунизм ахь» – иқбаад кəамқбан,
Аха ҳгазет Ҳаман Ҳайдыхəхəалан.

Сжурналистра цыршəсит Реци,
Сахыехəсит, дадхəсит, ари ақыта.
Нас – аказа дузза Репин
Имшныхəа иазкын снапкымта.

Аха иабакоу, исамхəазакəа
(Амазаныкəгаф – хыхтəаха агыруан),
Иркьаест, ахəоуқəа сицымшьзакəа,
Икьышə сықəцаны, дыгəрымуа.

Амцацшь ныцьддит слакьца,
Исасырхьт уа иихəоз, ииуаз.
Иарах: «Исьзжəоит нак уцынца,
Сицəшəо цьушьома афьжəфь – ууа».

«Акəақ» нықəгəсит ихы апашра
Агəта сикəжəсит ател асга.
Уи дшалагоз дырын сзашшра,
Исцицшхашаз дырын усгы.

Сқбаадқəа шьтысцаан нак сындəылкьсит,
Имыцхəгəышьян снықша иалшпаз.
Амфаду афынза скылкьсит.
Зəыр дсышьтоумашь хəа схьацшкəацшуа.

Аоныка, аоныка. Сцоит аоныка,
Аштә сталоит сгәы тазызо.
Сан сгызшәа лмахар – зеицшыкам,
Дыцхәыс цьбаран, слыщәшәон, изыззои...

«Доусы имч зықәхо каицааит,
Шака ззыфо ифааит, игааит».

II. «Ақәыцьма паспорт»

«Ақәыцьма паспорт» сыртеит Очамчыра.
Нас сагәит Кәтолка «мхацьырра».
Сцеицеиуа схылеит ацхызқәа рызмышьра,
Игәнахау усуп – ақәыцш ихы азынжьра.

III. Атаҳмада

Амшқәа цсит ицхсибарс. Аоны сыштәаз сгәы ҫыгьит,
Сыцсы тамшәа сыкоуп. Шьта иауам. Схы сыхьит.
Сылахь иахыкәкәоз ацхзапәа зыхьцас уа сарыхьит,
Сахын нхамәак аштә, ишәтыкакачыз цыхьа.

Агәылацәа сызкылцшуан, акырзагьы урт сьаршьон,
Ахәыхә еицш скәыкәза, сымт аоны сыштәазгьы.
Ахабла клуб асценаҫы ихәмарқәоз цхасшьон,
Исгәырәон сахьацәызуаз схата сызматәазгьы.

Ҫенак сьчхара хьжжзан, жәсинраалақәак соьпрак,
Аостәа дшысхыччоз сцсит сара Акәа.
Соымтақәа ирхыччеит шьоуки рыбжьы ныщак...
Уагәылатәа унеины, рхәсит, Зыкәыр итәакәа.

Схы актгы еилнаргомызт. Баша сгылдызма?
Спара смыхәхәит сныоналан ацтека.
Уи саналга – Рекака. Дынхом уа анлызкгы
О, срыкәыхшоуп, Леонти, убызшәа, уара у-Река.

Сеыспьыр сеысызмшьуа амәа санхалан,
Скәә зацә иташәышәуан азын цша хышәашә.
Ирхаштыз амкәыбеицш сыкан скынхалан,
Амкәыба итаканзан скәыцшымта ашәа.

Иткәацит ахәашьха. Кыр саман саркаран.
Снанагәит тыцкәә – схынтыцъза, сеидаран.
Сгарлеит, сызмыцәо, анбанкәа ргара,
Еицырцшәа хамамкәа. Хәицәнымхоггы даара...

IV. «Ацсны Кацшь» аредакциясы

«Ацсны кацшьәә» сара сбызныжәын.
Абгалац дукәа срыдукылар.
Зынза скәыцшын, ицәғәамызт сыжәәа.
Цәағәак схыршьуан, сырцыххылар.

Ғыц инеиуаз дыржьар акәын,
Ғыц инеиуаз, дыржьон дцәылхуа.
Истиит самәигзәит сыжәзацә – Сакәы –
Имкааит , парақәак атнысхуан,

Мац-мац еизызгон сара сымчқәа,
Еицазгон ТАСС-гы АПН-гы,
Аха енак икылсит абгалацқәа.
Урт срымжьар руамызт угсы.

Схы сықәырцс уака ак ситазгон...
Инатәсит ицәажәо абгалацкәа,
Исылахәмарусит, ауао ага,
Исыздыруам икоуп хәа сыхтазкуаз.

– Икацсит, – ихәсит, харт шыта хамчкәа,
Идырым хфелетонкәа иахзыруа,
Хыщыагы ихартоит иахә атапанча
Хаишырыц дхашытоуп, иумдыруси, гыруак.

Егыггы атакс. – Аминистр сызситит,
О-тапанчак хайтоит. Ицпааит нацхыцла.
Мап хәа сзымхәсит. Игәы сзамысит,
Хускәа идырусит уи хыщ-хыцла.

Егых: – Хаидырусит, суқәшахатуп,
Аха иабахго ихайто атапанча?
Иыза: – Уакыщ цыушът, шыта срахатуп,
Иацәо дсырбей атапанча амчра...

Сара схы ақәырцс акы ситазгон
Ианаамтаз сус смызбыр, кашшыран.
Абгалацкәа ирхәоз хаспон,
Сырзызыроуан слымха кыдцан.

Адәылцха иахымзсит. Ашә нывцпрааит уака.
Азә дшәсит ианиба абгалацкәа,
Ианца, дааоналан: – Уазгазей Акәа?
Иуархәаз сахәи асыдхәыскәа.

– Атапанча ыртоит, – схәсит имзакәа.
– Ишца? – ихәан, доацкәсит иара дцәышза,

– Агацәа рымоуп, Гал зегъ иамкуа,
Хфелетонқәа ҳкарцеит, рхәсит, ҳзыпза...

– Хаи, – ихәсит иатах ахаца,
Дашшит саргыы сыхьчатәуп хәа.
Аредактор дансыцхәа, итыцсааит сгәаца,
Дмақарт уамхны нак ушытәуп хәа.

«Доусы имч зықәхо каипааит,
Шака изыфо ифааит, игааит».

Саргыы сгәыцуан: «саамта ааип»,
Схы сеигзозма, сыесырфыцуан.
...Аус ауан аччахәа ателстаип,
Акьаад лента сицыхәхәа иасыцуан.

Убри иахәоз сахьзаны еиҗазгон.
Льжәәахырқәа хьыдышышыуан акьыцхьы.
Сдәышцуан. Изжәуан цатхь дук азна,
«Дысныхәон» Брежнев – сцәа-сжыы сыхьы.

Аус иуан аапаанза Суслов, –
Брежнев иажәахә ирлахьыхуан.
Уи хитахар калозма усла,
Иҳамазма лацәсихьыбык, ҳсыхан.

Ашырышьяф газет шыжымтан итҳажьуан,
Ажәахә Ө-ажәак набжьаргылан.
Хқарахон... ҳагәқәа тыцуан,
Ө-ажәак хрыман уа ҳанкылан.

Аредактор дрыцәшәон урт Ө-ажәак.
Ажәак, Өажәак, ианамух, х-ажәак,

Хала ткеыкөы, хапшың, хагәжәажәо.
Акоммунизм анапсинкябжә апәә:

«Доусы имч зықәхо кайцааит.
Шака изыфо ифааит, игааит».

Анацбалбсит, зегъы харжьон, мшәан.
Ххы тнакьон анапсинкябжә, – аччархә .
Суслов дацхьон сың, пхыбжьоншәа,
Иресиуан Брежнев дузза иажәахә.

Анапсинкябжә харт хзы дыд-мацәысран,
Хгазет шыаршыаф ианымсыр ма икалозма.
Аредактор гәак дызсыз хырсысран,
Анапсинкябжә акәым, ихата ихы ибозма!

«Доусы имч зықәхо кайцааит,
Шака ззыфо – ифааит, игааит».

V. Анапсинкярақәа

Хганаә аччахәа ицәажәон «Сабчотә»,
«...Абхазиа» хганаә аччахәа ицәажәон.
Имазсины зегъ рауан. Апспәәс ачыказ
Ак хагхар калозма, хшәагәышьон, хагәжәажәон.

Абри акәын ашамтаз мазас уака иказ,
Суслов инапқәа синкьо дхапхьагылан.
Хшыюла дахиааиуан, иахбон зегъ хашщикоз,
Анапсинкябжәқәа шәартан, иазцон ахәагыла

Ажәахә шыаршыаф цәыпша, зынза апсы ахыцны.
 Сацхьапәкьа ишыталон. Ишцазуаз, сахькьысуан.
 Схата уи шеситазгоз збацәкьон шыта цхызны,
 Анапсинкьабжькәа
 рышытыбжь дыд-мацәысны исылсуан.

Абри ашытыбжь налкааны, ирццзатәын акала
 Ибласаркьа ихәомызт убракагь средактор.
 Дьоналон, дьоныцуан. Дьоныцуан дьоналон.
 Ишцабзиа, шыри, дақәтәазтгы атрактор.

Суацьак аләа сишыыл сыблакәа ирхылон,
 Уигь напеинкьабжьк ахылцуан,
 ахәхәыхәа сырцәуо.
 Аха Суслов дахиааиуан, хшыюла зегьы хцикон,
 Анапсинкьабжькәа «хаи»
 хәа срыжәлон сыхәпәыла.

Урт зынза ицагьан, рыедырчуан дара ртәала.
 Исәацалон, исылшооз, рымгәа кәымпылқәа.
 Ох, сыказтгы адунсиае сара سخәәтәала,
 Анапсинкьабж ахатыцан,
 иаасымхәоз мпылқәак.

Анапсинкьарақәа.
 Акраамтатәи анапсинкьарақәа.
 Еихымсыгьуа анапсинкьарақәа.
 Дыдрацас анапсинкьарақәа.
 Азал лахәыххоит.
 Азал багылоит.
 Брежнев инапы сидихусит,
 Ицьымшь ццзақәа дырәахусит.

VI. Аамтадара – ҫаңхьа

Брежнев ма дхапамзи, дышпан, уи дыхтажкым,
Аха Черненко изхәтәүзеи, дабахго.
Ах, хара апсуаа, хапсуара хамкыр,
Хнасыпдоуп. Идыруп, еицлабны ишхалго.

Черненко инапейинкьабжьқәа салырхуан ацә.
Андропов ицхыз цәгьа сзалымцуа салан.
Дабакылси ухәаруеи Горбачов мцацә,
Их-паш ианцаны Америка ахсаала.

Ицәажәашпаз цәажәсит. Знапқәа синызкьозгы дысит,
Еимарыцсеит хазнысыз ашьамға аргам.
Хәидгыла бжьазит. Апкәохәа азә дсысит,
Сыпсадгыл, уабакоу? Схата сеилагама?

«Доусы имч зықәхо кайцааит.
Шака ззыфо ифааит, игааит».

АШЫШЬЫХӘА

Сыңсы тоуп сара – ашышьыхәа.
Сыңсы схыцуеит сара – ашышьыхәа.
Сеиха скьоит сара – ашышьыхәа.
Сымхы срашәоит сара – ашышьыхәа.

Исныхәоит сапсуара – ашышьыхәа,
Анцәа сыхәоит сара – ашышьыхәа.
Иҫаңхьа сыхрхәоит – ысихәтазар сшы хәа,
Ашышьыхәа, дад, ашышьыхәа, ашышьыхәа.

Ашыпыхэа, дад, ашыпыхэа, ашыпыхэа,
Изыкамлеит сьынць ашыпыхэа.
Схата сзыкамлеит ашыпыхэа...
Ашыпыхэа, дад, ашыпыхэа, ашыпыхэа.

Ахәыцқәа ирызқу жәеинраалақәа

«УРАШАН»

1979

АПСЫНТЭЫЛА

Сынхоит Амратэыла.
Сынхоит Амзатэыла.
Сынхоит Асцэтэыла.
Сынхоит Ацсынтэыла.

Сынхоит ашьха, асаа
Ашәа-хаа ахьырсауа,
Махэык ццэаргы асәәхәа
Саб аццэарста ахьсеихәо.

Сынхоит Ашьхатэыла.
Сынхоит Агатэыла.
Сынхоит Азыхьтэыла.
Сынхоит Ацсынтэыла.

Сынхоит иахьырцо ацха,
Иахьырыцшуа ацха,
Ауафарацкыа ахьулшуа,
Ақәра ду ахьнуцуа.

Сынхоит Амратэыла.
Сынхоит Амзатэыла.
Сынхоит Асцэтэыла.
Сынхоит Ацсынтэыла.

* * *

Шарпазза, ианцёблашо,
Сацхьа азэггы дызцёблашам
Амра – икацхо.

Изхэада апц уанышэа хэа?
Шарпаз ацар анышэахэо?
Цысуп са сзеицшхо.

Амшын цёкэырца ансилашуа,
Са сами ааигэа инеилаша,
Зацхьака игэгэахо.

Абгацымкыра ианхалатэхо,
Скамлароуп ацэа салахо,
Аеыцэахра сгэацхо.

Амфа дузза сыкэлозар,
Хайцыз, соыза, усыкэлазар,
Гэыла хайбарцхо.

АМШЫН

Слахёыхза, слахёыхза, слахёыхза сантоу,
Ацёкэырцакэа рцэаба сгэацхоит.
Ахыкэаф сангылоу лацшыла иуанто,
Амра апэахэа-хаа сарцхоит.

Амшын Еикэа. Амшын. Уажэ итынчуп зынза.
Ахахэкэа хэйтхэытуа акы рхэоит.
Сыкоуп, са сыкоуп слакта лапаза,
Ацша-лас сахэы-цшқа ахэоит.

Избоит сахгылоу амшын ду шгазго,
Аҕба ишыннажбуа асқала,
Схэычра амцэыжэоа сыцак сшаго,
Сшацэажэо схы мазала.

Слахэыхза, слахэыхза, слахэыхза сантоу,
Апэкэырпақэа рцэааа сгэацхоит.
Ахықэаф сангылоу лацшыла иуанто.
Амра апэахэа-хаа сарцхоит.

АБРЫСКЫЛ

Сықэтэан хбарца абыркыыл
Апта сықэцшусит сара.
Уажэ сизхэыцусит Абыркыыл,
Кырынтэ иеицхызхэит схэычра.

Мап, исымазам акыыл,
Ижэбап, гэамчла сыцэғахоит.
Уажэ сизхэыцусит Абыркыыл,
Уи дызцэымцу – сиягахоит.

Уажэнатэ сизхэыцусит уи мыцхэы,
Истахуп избахэ цқба исахар,
Икалап ианысхэаша ссахэы.
Ицегь сдухар, исызхар.

Исылшо мачуп уажэазы,
Исзымдыруа рацэазоуп.
Ацларкэыкэ сыхнахусит уажэазы,
Омашэацэкэа иара цшзоуп.

Уажә сизхәыцуеит Абырскыыл,
Дталоит сашта абар, абар.
Сыңшуп, сықәтәоуп абыркыыл,
Аха икам ихабар.

ҰЫКӘБАЛЛА

Иапалаз хәа уара идыр,
Ирхәит – сахкьсит акәадыр.
Инасымпццкьан агәра цеит,
Азы салахан, сжыы ссеит.

Ишәымцхьазан шәара сакала:
Сыекасыжьюамызт сыкәбалла.

Иапалаз хәа уара идыр,
Ирхәит – сахкьсит акәадыр,
Ма исымцыхьампәсит ацырцә,
Иамуит, сзымнасит аз нырцә.

Ишәымцхьазан шәара сакала:
Сыекасыжьюамызт сыкәбалла.

Икәнапсарамзи скәадыр,
Аха иахьыз уара идыр,
Асышькыл сшыапқәа асышәшәсит,
Дара, даараза са спәсит.

Ишәымцхьазан шәара сакала:
Сыекасыжьюамызт сыкәбалла.

АБАХӘУАҚӘА

Сышытыбжь азәгы имырҳазакәа,
Абахәуакәа – са сөызцәа –
Снарынгылан, скамҳазакәа,
Азиас нак еиыстәон.

Абахәуакәа – сзынгылоз
Итаруамызт рыцкәа.
Азиас ду – сзыецынгылоз –
Иташыкыруан ацсызкәа.

Снархыцшылауа азмыжкәа,
Ибацәкыаны хапсыра
Бахәуала, сыскамыжкәа,
Сара азиас сыруан.

Урт амшын казказ схыцшылартә
Иацырцон кыр соура.
Шьта абахәуакәа срынгылартә
Ианбыкәу аамта ансоура.

Мшәан, назаза инхахьада
Мпәыжәада дымпрыцкәа?
Са сбахәуакәа збахьада,
Иджәахьоума рыцкәа?

* * *

Сасны ицысеуеит акакан
Сара сыоны аапраә.
Хамтак кәтыкгы накакан,
Ицхьарысеит ацлаә.

Хэыскгы ашыапкэа гыргырусит,
Иацэоит ан иаулакгы.
Ахцыста ду иахырөусит
Абаө мцарсны лакгы.

Сыцламхэагы шыта иаапсоит,
Иазыфом акакангы.
Ихьыр-вырза абжы аргоит
Ахэыстафы батканкгы.

Ахауа сыхаауп омашэа,
Еилацырусит ашыхыц.
Өцыскгы атэыла арбагарашэа
Иөусит лассы ирашыхарц.

АКАКАНКӨШӨАРА

Саб арацла икэыбон,
Акакан кацсон.
Салахэмаруа амкэыба
Акэапси кацсон.

Саб арацла дыкэлан,
Иркалон ирыцхь,
Өитуан нас: «Иуқэлоу
Уөызцэа хэыцкэа урыцхь,

Нак икажь умкэыба,
Иацсам акапси,
Ара сылбаар икэыбан
Иустоит акэапси»...

Саб арацла дыкэын,
Акакан ҫышпешэон.
Сықәлаңәси адукәси
Ҳгәырҫаңәа ихәкәшэон.

* * *

Асы леиусит ахәылыхәа,
Асы шыталоит шыамхахы.
Саакәымцзакәа санду слыхәоит
Слышытырц хәмарра адәахы.

Мап сцәылкусит уи иасаршәны,
Илхәоит: «Иухьусит агәаңәыхь.
Аңна шасуа умбои аршәаа,
Уанду ишпалуи ак анухь».

Исыздыруам уи дзыңәшәаз хәа,
Ишпасыхьуси агәаңәыхь.
Ихәмарусит апштаә, сара счасхәа,
Цис аашпакәңкәа, цис аңәыхь.

Хәартаңшь амам аласбаңкәа,
Аңысңкәа ылатәоуп асы.
Санду дышпасыңәшәои абасңкәа,
Шыри, сдухандаз лассы.

Асы леиусит ахәылыхәа,
Асы шыталоит шыамхахы.
Саакәымцзакәа санду слыхәоит
Слышытырц хәмарра адәахы.

* * *

Ианымацәысуа апыр-пырхәа,
Сцоит сара акәшәара апыцындра.
Сышшәыргәындоу сытыцырхәа
Сшәаны, сылатәом кәкәмындрак.

Ианыдыдуа агәыр-гәырхәа,
Исырцысуазеи сара агәыхәа.
Ихысуаз ацыкьхәа атахызаргь,
Сшәаны схәыцалом ахыза.

Ихагаха аурт анасуа,
Сыонатәом аон сыбз сасуа.
«Ацәы дышпахо, икәынцәаша»
Шырхәо, сықәлоит сара ацәаша.

Ианымацәысуа апыр-пырхәа,
Ианыдыдуа агәыр-гәырхәа,
Сцоит сара акәшәара апыцындра,
Исырцысуазеи, мшәан, агәыхәа.

* * *

Са сәыхеит, са сгылеит,
Са снықәлеит адәы.
Амра-цшза сцылеит
Исымхуа снапы.

Са снейуеит, са стынчуп,
Са сгәы еилашуаз.
Ахахәқәацкәа сбынцъуп –
Ишхәышуаз ишпаз.

Са снейуеит, са сыпъха,
 Са сырха сырбоит.
 Азазацѣкѣа ашѣацраѣ
 Кѣноушѣа избоит.

Са ссыхсит, са сгылеит,
 Са сныкѣлеит адѣы.
 Амра-ццпза сцѣлеит
 Исымхуа снапы.

ДАМШӘ

Мшѣан, сласба изахъзуи «Дамшѣ?»
 Нбанк ацрышѣхи – иалцусит «амшѣ».
 Аха амшѣра акынза иабакоу Дамшѣ,
 Дамшѣ машѣыршѣагъ иамбацт амшѣ.

Егъаурым, нас, сара с-Дамшѣ,
 Иахъанза уи иахъамбац амшѣ.
 Дамшѣ шѣыргѣында зылтцуам ашѣ,
 Иситап хѣа ацшѣма ачашѣ.

Мшѣан, макъана Дамшѣ ласбоуп,
 Агѣыжѣла ахъыщѣгъоу акѣыткѣа рѣоуп.
 Урт рцыхѣакѣа аркѣкѣусит,
 Урт рымцѣыжѣѣакѣа арцыцусит.

Хаз амитѣ иакѣшѣапѣкѣсит акѣчар,
 Ирзыѣусит аптѣ ишыкѣѣу абар.
 Дамшѣ иаршѣан санду лшѣишѣи,
 Лкасы лхыхны Дамшѣ лымшѣи.

Мшәан, сласба изахьзуи «Дамшә?»
Нбанк апрышпәхи – иалтусит «амшә».
Аха амшәра акынза иабакоу Дамшә,
Дамшә машәыршәагь иамбагт амшә.

АЦӘА

Ацәа кәымпыл, са схьыцәцәа,
Саеуп аеыхра, ацхзы схьыцәцәа.

Махәык иабыкәу иахьыцәа,
Ацәа ҕыхусит, са схьыцәцәа.

Спырусит мцәыжәада, сымцәышпә
Ацәа тасыршәт харантә иансыршә.

Ацәа зегь ҕыхьып, знык санаах,
Цәахәла цәа-махәык санаах,

Ацәа кацшыкәа сыцәсышпәшәсит,
Сымч азымхар хәа сацәшәсит.

Ацәа кәымпыл, са схьыцәцәа,
Саеуп аеыхра, ацхзы схьыцәцәа.

Икацсоит сшаха аныццәа,
Сымцәышпә итасыпсаз ацәа.

Ацыс хәычы, ура нцәа,
Иахастароуп ухәда ацәцәа,

Пыцла икылуфааит ацѣа,
Ацѣа кѣымпыл, са схьыцѣцѣы.

АЦЫНЦЫХЭА

Сыссыңгъара ианамыхә,
Ианысмоуза сара цыхә,
Сзахнымхалартә еиң арыхә,
Ишьтыхны икнархәит абындыыхә.

Аха уи са сгэы иамыхэсит,
Сылабжышқға зынза ирмышэсит,
Сахынхалартө сицш атцхэа
Иларкэны икнархаит адынцдьхэа.

УРАШАН¹

Урашан, Урашан,
Урашан ахы тыңшшан,
Иалашан ашана.
Ианалтц аңаа икәашан,
Аха азымдыруа силышшан,
– Уабакоу, – ахәсит, – с-Нана.

Урашан, Урашан,
Хахэк арбылгъан, иархашан,
Сыгэгэоуп ахэсит макъана.
Ишалаз аңа ихэлан-ишан.

¹ Амышхэарақәа ран «Ураиан» хәа иаишьтоуп, иахшаз амышхэарақәа «Нана» хәа ирыишьтоуп. (Маадан Сақаниа ихәамтақәа ркнытә.)

«Баапсоит, ибылшом, бымкөашан»
Ахәсит апҗазацә Нана.

Урашан, Урашан,
Ицпзаза мышәхәыск ахшан,
Уи иаззатәусит: «С-Нана».
Урашан, Урашан
Знык афергхәа икөашан,
– Смажәзацт, – ахәсит, – макъана.

АХӘАРАҚӘА

Илаҳәақәам,
Ихәақәам,
Игәхәқәам
Ахәарақәа.
Акьынтыжә
Ркаком
Илбаарц
Ркаркы,
Икарцом
Ацмышәхәарақәа.

Ицьмақәам,
Ишьарақәам,
Ижьақәам
Ахәарақәа.
Чынла ирысуа
Ирыпком,
Нанду лцырахәа –

Ркакoм,
Ирыжәжәом
Ацхә сәхәарақәа.

Иеадақәам,
Илақәам,
Икәытқәам
Ахәарақәа.
Аламала
Урт узжьом,
Ахш думыржәыр,
Тынч сикәтәом,
Ирдырусит
Асыркяхәрақәа.

АЛАСБА

Иштәаз ицәуо аласба,
Исситгәыргъсит санаба.
Саргъы сазцааит: «Алаба
Уқәымшәазар аласба,
Угәы иамыхәои, узыршуеи,
Ацла уамцатәан узшуеи?»

Атак снатсит аласба:
«Сгәыргъсит сыбла уанаба.
Уцшишь, амра шыта итәшәоит,
Ацла ак ахьырхәа сацәшәоит,
Ацх ахала иазынхар,
Икахар алшоит агәы тқьар».

Исыргәйбзыгуан, нас, ишца,
Агаза-цшза аласба.
Аха иазымзырөит схәатәы,
Шаанза икәтәамзи адәы,
Ичыгә-чыгәуа митә арсион,
Ацла ак ахьыр хәа
Иацәшәон.

Ус имтәсит ашьяпкәа апх,
Кьынтыжәцас иакәыкәит уи апх.

* * *

Изакуазеи амза атыѿ?
Амза зцозеи инсеимачыѿ?

Уахынла амра аезазои?
Абас уахынла излашыцои?

Измыртәозеи апсаатәкәа тынч?
Иртахума игәартарц рымч?

Изыѿарѿаруазеи аты?
Изыркаркаруазеи акәты?

Хыхьза изхалои ахышыцба?
Ишәоума иакәшәар хәа ашьяцма?

Изыркьыркьыруазеи асцыс?
Изырцәит-цәитуазеи ацыс?

Цсаатәи-цстәи змыртәозеи тынч?
Иртахума ицыршәарц рымч?

АЛА

Ацыхэа ду ыршан
Ианықөла асқала,
Иазутөыз рдыршан
Злеишөа цөгъаз ала.

Мшөан, изгөағьыда
Алакьысра ала?
Гэанылагьы иағьыда,
Игөаада цөгъала?

Ацыхэа ду ыршан
Ианықөла асқала,
Нак-аак рсыршан,
Иартсит амөа ала.

Убас иара гөыбзыңын,
Убас ицыхэаршөшөон,
Зегъ акоуп, ирцөымгын,
Асабицөа аршөон.

Аха ала гөыбзыңын,
Көышрак абла ихын.
Убас иара гөыбзыңын,
Зегъ рнаалара атахын.

Ацыхэа ду ыршан
Ианықөла асқала
Нак-аак рсыршан,
Иартсит амөа ала.

Рнапы анықәыршь абга,
Ижәбанда ишагәапхаз.
Агба шкәакәа, ағбахь
Ицон ахы шхаз.

ЦИС

Ацацакәа хьыр-вырза,
Амырхәага асат,
Цис ахьыцәаз цхызла
Иафахуан ахчат.

Цис кадыць, хәатә хамца,
Ахчат агәы хнарчакт;
Ацшәма-цхәыс гәамц-хамцгы
Зынза лгәы сикәыччакт.

Даныкша уи лабала,
Алахь иарбаны,
Цис-гра, паца-кәала,
Ғыхт ицәырханы.

Цис-гра абла кәышкәа
Уажәазы иржәсит:
Ихылаз апцтхәа кәашкәа
Хчатыз цьанашьсит.

Уи цис агәыцшқа ишахәаз
Ицәгьацәкьоуп ахәара.
Цәа-цла дук ишзахәоз
Икәымлси иара.

Ах, цис кадыць, хәатәхамта,
Ашьапы ситнахыр мачк,
Ихнахусит ажәәан аца
Ацстхәақәа рыхчат.

Цис кадыць гәы цшқа
Ацлаҕы иаапсеит.
Мшәан, ицама ақәыцшра?
Ацацақәа кацсеит.

Шьта зегьы-зегь башоуп,
Цис ажәзы асыкәкәоит.
Ацстхәа бымбыл кәашқәа
Иахсибахәан ицоит.

«АСААТ АХЫЦ»

1991

АСААТ АХЫЦ

Сара салнахырц сыңхыз,
Иццакусит асаат ахыц.
Аха аңға хаауп, иауам,
Сзаацшуам, сылақға сзыхтуам.

Цхызла сықәхуп сара аха,
Нас сазхьыхит алаҳа.
Урт рыџбагь сханарштт атама,
Ишцассиру агьама ма!

Ашәыр цлақға срыхьзаны,
Нак срылбаахуеит сыццакны.
Сашьталахуеит сыџны асцыс,
Ичырчырхуеит хаз ацыс.

Сара салнахырц сыңхыз,
Иццакусит асаат ахыц.
Сыңға хаара насыхца
Санаацш, сылақға тҳаца,

Исацәажәеит асаат ахыц:
«Ибзиоуп иубаз, дад, аңхыз,
Аха убри ишеицгу сыгәра га
Адәахьы иубо лабсаба».

АМПЫЛ

Ампыл – мпылын, икәымпылын,
Адгъыл кәымпыл иқәкәымпылын,

Инакәымпылуа, иаакәымпылуа,
Ишщоз амбахь ампыл мпылуа.

Ах, иахабгсит уи рацәа:
Амағ алалт амгәацәа.

Ампыл – мпылын, икәымпылын,
Адгъыл кәымпыл иқәкәымпылуан.

Зны шыапыла, зны – напыла –
Ианаслак ампыл цон импылуа.

Зныхгъы инылазуан ашыац,
Тынч убрака аңсашьарц.

Ампыл мпылын, икәымпылын,
Адгъыл кәымпыл иқәкәымпылын,

Асырпагъан, асырхаган,
Игәыпжәаган, игәнырхаган,

Азганк џежъза, игъежъ-гъежъуа,
Ишщоз амбахь хажьсит уа:

Иташәаэтгъы амба, иара нцәа,
Ицнажәозма амағ амгәацәа.

Саб аѣмакѣа цхѣицѣит:
«Қац-қац-қац».
Сабду иццзаза сивеицѣит
Ампѣыннѣ ищпырц аткѣац.

Сыбжы ашьхақа ирхысуит,
Игәгәоуп сара сдац.
Сыгәгәоуп шыамхылагъ, сысуит
Икасымпои, мпәан, «кьац».

Сахьалахо сара ацѳа
Зны сыкоуп сыцхашьарц.
Зны исыѳшуп арацѳа,
Зны сылаиоуп ашьац.

Зны стацкәымкәа рацәа
Сиаша хәыч сыхьчоит.
Санрывагыло ахацәа
Ахадашыа сдырчоит.

Саб адьмақәа цхьейцойт:
«Қыац-қыац-қыац».
Сабду ицпзаза еивейцойт
Амцәышнә ишпырц атқыац.

Адагъ абла кэбарқәа,
Иреицшу ацэыкэбарқәа,
Акэац-акэац-акэацхәа

Снацэкьар ирхыкэкэоит.
Ашьап цакьа акэата
Абан, гэата-бгата,
Азтачы акэапахэа
Аехыршэлан изсоит.
Арбагькэа каркарусит,
Акэыткэа каркарусит,
Ишэаны ибаазархэа
Рхы ахынахо ицоит.
Адагь абла кэбаркэа,
Иреицшу ацэыкэбаркэа,
Атах-атах-атаххэа
Снапсыргэыца ианкьоит.
Смызцэа акэа ицэылан,
Рызхара сицхнылан,
Уабакоу, ирлас уааи хэа
Са сахь рнапкэа ркьоит.

ЧАНҢА ИГЭАЛА

Акэыбры сыршэар,
Амц иауам.
Амц сыршэар,
Абжы иауам.
Уигьы сыршэар,
Ашьхыц цэырпусит,
Сгэы цжэаны
Арахь итыпусит.
Аргаматэкьа
Идыркэалоит сыцэа.
Уаџас иаундаз

Ақәа кыдцәан, -
Зегъы шәазызан
Рцәакәа ирталон,
Саргъ тынч ацәа
Станагалон.

ЕЛАНА

Зегъ маншәалоуп: лтџыци-лтџышәи,
Зегъы лмоуеи – дзызгәыкуа.
Аха сналъшьтуам ашәи-тышәи,
Исыкәлыршоит лнап хәычқәа.

Сыкәа дтала, смагра дтала,
Еилсыргартә ажәак мхәазо,
Аоны сандәылцуа шыжьымтанла,
Сыхъцәыуароуп уи дызсәо.

Ах, Елана, сгәы сыбмырхын,
Бқыпшәыпра шыта иазхоуп.
Ирацәоуп уажәнатә ибнырхәу,
Уажәнатә ибдыруа рацәоуп.

Сыпцакыроуп, дад, Елана,
Сускәа сикәылацәсит сара.
Сгәыцусит бымчала макъана
Икалап хәа сзыхъзара.

Зегъ маншәалоуп: лтџыци-лтџышәи.
Зегъы лмоуеи – дзызгәыкуа.
Мап, сналъшьтуам ашәи-тышәи,
Исыкәлыршоит лнап хәычқәа.

* * *

Еланси сарей цкъа хаабзом.
Елана исхэо ллырхазом.
Уажэнатэ илымоуп лхахэатэы.
Ихалтагэышьоит ахэатэы.

Лан ауада силлыргар,
Оф гэышьа хэа знык днатэар,
Елана лзыхэан ус иахэтоуп:
Зегъ хыла-гэыла силацоуп.

Иутахызаргъ, улзыцкъа – «аат»...
Ашэкэкэа, акъанцбақэа, ақбаад,
Ахчы, асаркъа, агэымжбацэ,
Асаан, ацэца, нас, амхацэ

Ртыцкъа ирхыгоуп, еицхьырттоуп,
Ак лобцпракуп, сак лыкэа итоуп.
Улыкэцэкьар инхахусит лгэы,
Дтэахусит ҫымтзакэа такэы.

Еланси сарей цкъа хаизом.
Елана исхэо ллырхазом.
Дицэшэом Елана адау,
Дацэшэоит ахэынац цыхэа ду.

Уи ахыз анухэа, о, дшанхоит,
Уимоу, апэыуарагъ лтаххоит,
О, уи ахэынац ацсы таз –
Елана хэыч дзыртынчуа абас.

ТАГАЛАН МШЫКАЗ

Тагалан мшыказ, амра аншуаз,
Аху-хухәа Чышәкәа аншуаз,
Амхы ианалаз ахәақәа,
Урт ианрышьтаз алақәа,
Ақытаҕ сыкан, сыкан тынч,
Исымазкуадаз сара сцъынць!

Сқалақь хәчупаз, сыдмырцьси
Дазырсыхом хәа хай-чеи...
Исышьаңан сеимаа хырка,
Аоны сындөйлшәазар, аҳка
Зыбжьоу сидгылами ҫы-цстәык,
Санырзааигәаха ацсык,

Чыгәа ацәыуара иасуп,
Исыжьжьоит хәа Чышәкәа асуп.
Чыгәа – Чыгәоуп, ишьышьуп,
Иахьцәысуаз сеидру, икьашьуп.

Ицәажәоит Чыгәа ацсы сивцахо:
– Хәцсыцәгъароуп хтазырхо.
Илзызуеи шыта Хәацина – сан,
Иацы каканқәак накацсан,
Ишылфоз ицахжәсит лхацыц,
Дыпсырц илыгхсит анацхыц.

– Аах, – ахәсит Чышәкәа – аласба, –
Сишьит, – ахәсит, – сашьа ица,
Ишифоз Рашьыт ибна раса
(Сыбла иабазеи, дида хса).

Уи икырк чыда итахсит.
Ицсы мцакәән уахь деиқәхсит.

Тагалан мшыказ, амра аншуаз,
Аху-хухәа алақәа аншуаз.
Акрыфарамзар уаха актгы,
Гәыроак ыкамызт усизггы.

АЖЪА АШӘА

Сыбла цпзакәа – арма-аргъа
Рылацш царуп, зеггы рбоит.
Нас изхәада сара смаргъуп?
Слымха кьацәкәа рыгәра згоит.

Бапа исзырхәоит «ашәыргәында»,
Азәггы исырхәазом сыцхәа.
Шыри, шыри, са сгәы ргәында
Амшә, ақәыцьма, абынхәа.

Алақәа, сгәатан, сыцхадырсыр,
Спшамх иаразнак сеасыгоит.
Цъара мхәыцшык дсыпшыклахысыр,
Ахы сывкьан хара ицоит.

Азәггы ишәпырхагам сара смаргъра
Слымха акьацәрагъ – иара убас.
Сара исгәацхоит сара ссахъа
Адгьыл самоуп гәыцгьртас.

АКӘАРАЦӘИТ

Цәит, цәит, цәит, шәабакөү, цәит?
Амцәыжәәа ццәсит акәарацәит.
Уи цәит-цәитусит: «Шьта сынцәсит.
Сызлапыруси, сымцәыжәәа ццәсит».

Цәит, цәит, цәит, уабакөү, азтас?
Угәы мбылзозаапси зынзас.
Акәарацәит амцәыжәәа ццәоуп,
Изызхьуа абыржәыпкәа ццәоуп.

Цәит, цәит, шәабакөү, ацсаа,
Ишәтахума дшәоурц альпсаа?
Амцәыжәәа ццәоуп акәарацәит,
Шәацхраа, шәацхраа, цәит, цәит, цәит!

ҒАХӘАРАЛА ХЫШӘКА...

Ғахәарала хышәка
Зқәыз апцхәакәа хыршәон.
Асахәарақәа андыршәлак
Акәынць шәпақәа хыржәон.

Ғахәарала хышәка
Апцхәакәа иақәын.
Жәи камбашы хымшка,
Ирызхашаз акәын.

Ғахәарала усгы
Шьта апцхәакәа мацхсит.

Ахәынацкәа русгы,
Даара имамацьхейт.

Ахәынацкәа шиашаз
Адгыллахь ицейт.
Иргәыдысцейт баша
Алабей ахылцей.

Ғахәарала хышәка,
Зкәыз адхәакәа хыршәон.
Асахәарақәа андыршәлак,
Акәынць шәпақәа хыржәон.

АЦЬМА

Ацьма псышәгъа, ацьма,
Узхара утхацьма
Уахьцаз ахьча иамхәа?
Убналама, умарахәма?
Ацьма псышәгъа, ацьма,
Иуасхәарызей, амарца,
Утамлалан аутра,
Идыр гәыбган шурто.

Цаца қамса, ацьма,
Тәыда гыды, ацьма,
Ацыркыца, ацьма,
Узхара ухачмачма?
Харантә иануба ақәыцьма,
Ушәаны укыцьқыцьма?

АСЫ

Еицшнысшьалоит сан лкасы
Ашьха иқәнауз асы.

Илбаарушь архака лассы
Ашьха иқәнауз асы?

Уа, шьхатэylan, шьта зынроуп.
Реахьырцәахша тыцқәак роуп

Абғаб, ашьабста, ақәасаб,
(Зсгь ахьамоу идырусит саб).

Аха илбаазгеи цака Мышә?
Иазхьымашь уи акьамашәышә?

Ирхәоит иамам хәа хәарта,
Итахсит хәа итагъежьуа амхырта.

Еицшнысшьалоит сан лкасы
Ашьха иқәнауз асы.

Макьаназ архака цхынроуп,
Макьаназ азынра хароуп.

АШТАӘ

Узтышуам аштәә знык уантала,
Ируантәзшәа убоит уантала.
Абри аштә цқьәә ихала,

Игэы мырсыгкэа, исалахала,
Дыхэмарусит, ашэа хэо, Гэадала:
«Сара схэыдазам гэатала,
Исырхахьсит схазы кэаталак.
Ишаны ишэыстоит зегь скэатала, –
Сани саби рзы – кэаталак,
Ссызцэа хэычкэа рзы кэаталак,
Сахэшыа Чыжь лзы – кэаталак,
Сашыа Марчыггы – кэаталак».

«АҲШАҚДА
РҒӘИЛ»

2004

АЦАҢЫ МЗЫШӘА

Хьызшьарас имоуп «Марҕаңал»,
Еснагъ ицуп аҕьалпал.

Льцсы тихуеит, льцсы тих,
Изырцо ажэйтэзатэи атоурых.
Лажә сицакны атак кайцоит,
Ахэьцқәа рыччабжь хара ицоит:

– Дьзустаз сахэи афараон?
– Уажә дыказтгы, хакны хайфон.

Дьзустаз угәларшәа Тутмос.

Хпәцәәс пәәхәла азы имтоз.

– Избахә уахахьоума Хеопс?

– Иацы аоны дахтамзи Хьрыс.

– Исахә дазустаз Хаммурапи.

– Шәааи, афызцәа, шыта хәхәмарпи.

– Ишсоухәара, дьзустаз Кир.

– Ихәмоуп, мачхәума акьыр.

– Закә мишәаныз хәеи Хәымбаба.

– Изсыдыжәғалои исчысхәым, баба!

– Гилҕамеш изкны ажәәқәак...

– Наххьи амәа сихырцәоит жәқәак.

– Дзынцәахәыда, мзышәа, Ра?

– Сара издыруеит Адсынра.

Хьызшьарас измоу «Марҕаңал»,
Еснагъ изцу аҕьалпал.

Уажә дызхыччо зны итаххоит,
Ускан аамта дасакхоит.

АХӘЫҢ ИАШӘА

Англиз бызшәа ицоит с-Гьедлач:
«Мшәан, шьыжьхьа ишцашьтоу? Ланч».

Сыцгәы благәыгра, сыцгәы – с-кьет,
Амца ананшы, инаскьсит.

Сыцә лахь чашьа, сыцә ду – с-скс,
Амхы италсит, иафоит, оос!

Сыкәты арцына, сыкәты – с-хен,
Снапы иаазсит, снапы – с-хенд.

Сарбагъ цагъа, сарбагъ – с-коқ
Ашьапы цитәсит Мамсыр Чкок.

Ашкол ахь сцоит – ааи гоу ту скул, –
Англиз бызшәа слырцоит Гәыгәыл.

Соыза гәакьа, са с-френд,
Җнак хәсаанк ақашь ифеит.

Иара ихьзуп Кәрсантел,
Агәабзиараз – вери уелл.

Исхацхоит амра, сымра – с-сан.
Сцоит аоныка, дыццуп сан.

АМАҢЕИ АБДУИ

– Бабаду, исзаахэ ашахмат!
– Изыбтахузеи, дад, ашаха?
Быст, ибымаз ачапырхэа,
Бахыхэмаруа цъара ибыхэап.

– Бабаду, исзаахэ ашахмат!
– Изыбтахузеи, дад, ашаха?
Абар, буаргъала ахыкнахау,
Ибзымхоузеи, соуцшэыл, уаха?

– Бабаду, исзаахэ ашахмат!
– Бадызцалси, мшэан, ашаха?
Ихамазоу шашэоуп, рахэыцуп,
Асырхагара бакэыцроуп.

– Улымхақэа пама, иахэа?
Бабаду, исзаахэ ашахмат!
– Икабцалозар, дад, сгэы иахэо,
Ибзаасхэагэышыап, нас, ашаха.

АИРЫЗ

Дыгэхьааганы лан-Ацхал
Дпәуалон Аирыз-ацха.
Дизгэыкны лаб – Хацшъа,
Илхэон: «Исылоуп иара ишъа».
Ңнак дылбеит Аирыз-ацха
Ибаазажжыраз лан-Ацхал.
Илулакгъы дналыхъзан.

Дгәыдылкылт «аңәах» лырган.
Ан-Аңхалгы дгәыртәә:
– Бабаказ, – лхәсит, – бара нңә,
Бзара ткәыңәа, бкышә цңзаза,
Быблахкыгахсит зынза.
Агәыңха змаз Айрыз-аңха,
Абас длазцааит лан-Аңхал:
– Дызбом, дабакоу саб-Җаңшә,
Сдакәа иртаһмарусит ишә.
Даахәың-хәыңын ан-Аңхал,
Ус лхәсит: – Бара схалал,
Баб абыжәра мыңхә циган,
Узавымсуа дкалеит иган,
Уажәык ирцәгәзан иңан,
Анышә дыңарцеит дырган.
Имңын быкәымлан, дашьуп,
Анышә дыңыңырц дасуп.

АҖАЦА

Җаца Җаршәи Җаца Хыршәти
Абыста зныз асаан хдыршәтит.
Инеидыххылартә аймак роуит,
Рыбызқәа акырза идроуит.
Знык иахәаз ахәон иаҗаршә
Җаца Җаршә:
«Азәы исзиур зуам
Шьяҗаршә.
Изыңсоу здыруа аҗаца,
Исырцәажәоит аҗаца-җаца.
Иаразнак рымлакра цхаңо,

Рсы сынталоит ргѣамч тацо».
 Ғаца Хыршѣти Ғаца Ғаршѣи
 Дасу ирхѣац рхѣон иасаршѣны.
 Абжы хнаѣсит иангѣаа
 Хыршѣт:
 «Ғаи, ишѣыхъзеи,
 Шѣыбла хышѣт,
 Ишѣагылазар ахы,
 Уаѣѣазгъы шѣсаѣа шѣѣахы
 Мгѣа ҕыц шааиуа жѣдыр уашътан,
 Иаразнак ижѣбо зѣгъ шѣымфан...»
 Ғаца Ғаршѣи Ғаца Хыршѣти
 Асаѣа симаркын асаан хдыршѣтит,
 Нас сиыншѣсит ргѣы цшааны,
 Ироурушь симаркша ҕааны?

АМАТРЕИ АМЕТРОИ

Сара аратѣзам, наѣ шѣыскѣац,
 Аѣсны иныжъны сааит смархѣац!
 Москваа шѣықалаѣ шѣа ижѣдыр,
 Даара ишѣықѣысѣоит хѣтыр.

Зѣгъ цааусѣит смоскватѣу цышъа:
 – Амѣтро хашъцаѣшѣари, хашъа,
 – Шѣзышьѣѣоу арбан, амѣтроу?
 – Мамоу, мамоухѣит, амѣтро.

Москва злаздырри сара,
 Саазазар Аѣсынра!

Зегъы сышпахтарки, папка:
– Ибакоу Пушкин ибака?
Ихаухэандаз, хатыр зкәу,
Иахыкоу Твертәи амѡаду.

Зегъ цааусит смоскватәу цышъа:
– Аметро хашпақәшәари, хашъа,
– Шәзышьтоу арбан, аматроу?
– Мамоу, мамоухеит, аметро.

Москва злаздырри сара,
Саазаар Апсныра?

ХЫРВЫР

Зус казцода ирхырвырны?
Выри Хыри, Хыри Выри.
Ицеит рыцстазаара аҭырак
Ишхырвырыз Выри Хыри.
Хыбжеи Ҷыбжеи, Ҷыбжеи Хыбжеи
Ҷнак ирзеиѡымшеит ахыбжа.
Цәыркәа-цәырас уака дцәыркәеит,
Цәырас-цәыркәа мацк иеңейкәеит.
Маланыкәала итагәтасуа
Инсиуа зустцәа? Тагәи Тәси.
Тык Мгәаңәеи Мгәаңәа Тыки
Рыбыз мыцхәхан – ирымтыки.
Иршәыз рыматәа рхыжә-кәыжәит
Абна ишылаз Хыбжәи Кәыжәи.
Итоуп азы имадагъмадашәо,
Изысазом Дагъи Машәи.

Зынза ирымазам хтацəыхак,
 Ихəарцсарусит Цəыфеи Цəыхеи.
 Кəати Шькəати, Шькəати Кəати
 Аоны ирзаным кызи кəатеи.
 Шьали мали, мали Шьали
 Рцəызыхьчода пааи шыашьали?
 Чышпə-мышпəк здыруаз Чышпəи Мышпəи
 Акгы шəацсам хəа нак идмышпəи.
 Зус казцода ирхьырвырны?
 Выри Хьыри, Хьыри Выри.

ПАХƏАЛЕИ БАДГƏАЛЕИ

Чкəынак диман Пахəала,
 Иара ихьзын Бадгəала.
 Иагьа иундаз Пахəала,
 Даашьаəхсит Бадгəала.
 Абри шыгəнигоз Пахəала,
 Арра дыргсит Бадгəала.
 Ицон амшқəа сишьтала...
 Шəкəык иоуит Пахəала,
 Изыфьыда?... Бадгəала,
 Ианын х-ажəак – игəала:
 «Арра сзыхгом, Пахəала,
 Исзыхгацəкьом, Пахəала,
 Сагьзалгазом лыцхала,
 Сумыргьежьыр, Пахəала».
 Атак каицсит Пахəала:
 «Иухугар ауп, Бадгəала,
 Сызухəазом хатала,
 Бзиа узбо у-Пахəала».

* * *

Адәахы ицааусит ачча-ччахәа,
Ахәыцкәа руадас еиқәышышы,
Рцатәкәа рымцой ачча-ччахәа,
Аматәаркәа зегь неицшы.

Руазәк далоуп Троиа асаба,
Ғазәы сакарак ибазом.
Егы ҕынтә хпа лзыхасабуам,
Лнацәкьаракәа лызхазом.

Сыхьаца мей нак учча хәа
Раб адәныка икьоит исиха.
Гәашәк аадыртусит ачарахәа,
Ан иазыҕусит хәыск сиха.

Шьтыбжькәак гоит агәарабжьарахь,
Шьоук еицәажәоит рыбжькәа рду.
Аныхәа азгәартон ариабжьарак,
Урт сикәырцсит кыр пату.

Ахәыцкәа руадас ачча-ччахәа
Ирцоит акакала ицатәу.
Ргәы иташәоит, нас, ахачахәа,
Хәмарра аштахь ишцатәу.

ТАКӘЫНА ЛХӘЫЦКӘА

Лакәуп, аиашаз, Такәына дзыкәшәаз:
Лхәыцкәа цагәышыоит рхы иахьташәаз.
Ғытроуп ишаашаз лара дызлаго,
Длымам арахь ацьықәреицәкьа злаго.

Хай, цуушът, дышпакәшпәси Такәына аума,
Крыфан реизгара лылшондаз ма.
Лыбжы рхыѳусит ақыта ахәкә,
Дакәымтцзо уи анрызсылтѳуа лхәычкәа:

– Накәа, Накәача,
Чахыкәа, Чакәакә,
Уитчит, Шәитчит,
Тасхац, Тамскәагә.

Абыста кнысхит, шәааи уара, шәааи.
Шәаха сымазам, исхәаз шәмахаи!

Такәына баппа агәыцжәа лсалыргоит,
Лыхшара ускан «рускәа» силдыргоит:
Накәси Накәачеи ирфоит амаахыр,
Зны-зынла цәгъа ирбазом иааисаххыр.

Чахыкәси Чакәакәи ахачча рыкәшәоит,
Казышала урт аѳыцъагъ сикәшәоит.
Уитчити Шәитчити рымгәакәа чит,
Араса шырфоз мацара иашыит.

Тасхацци Тамскәагәи иазхызызапп иаха
Ацха згәылжжны ицо алаха...
Макъана иабакоу, ажыгы иахызатәуп,
Ашынкагы хыхны агъама батәуп...

Лакәуп, аиашаз, Такәына дзыкәшәаз:
Лхәычкәа цагәышыоит рхы иахыташәаз.
Лыбжы рхыѳусит ақыта ахәкәа,
Дакәымтцзо уи анрызсылтѳуа лхәычкәа:

– Накəа, Накəача,
Чахыкəа, Чакəакə,
Уитчит, Шəитчит,
Тасхац, Тамскəагə.

Абыста кнысхит, шəааи уара, шəааи,
Шəыхəкəа хышəашəоит, исхəаз шəмахаи!

АЛЕИ АХƏЫНАЦИ

Адəахыы сдəылцит Дамшə аншы,
Ассир зымбей саныцшы:
Хəынацк пытхысаа ионы ицоит,
Слацшы егьагзам пыта иахьзоит.
Ахəынац шнсиуаз икаууа,
Иакит уака симлагəа.
Ахəынац адгьыл ианнакьсит,
Иара уацəкьа ацсы ахкьсит...
Сурцхашьсит, Дамшə, рацəа,
Ицует аргама алакəа рцəа.
Уара уцгəума, уара – улоуп,
Ухə зынза сакала ишьоуп.
Абар иахьыцəоу сыцгəы Фырфынц,
Ахч тата иахьылатəоу Кəыркəынц,
Узеу закəузеи, нас, уара?
Иуусу ахəынацкəа рыкра?
Ала – лоуп тəа, ацгəы – цгəуп,
Ацстазаарае ус иапуп.

Ө-КƏРААНК

Ө-зиаск ирхыцрааит, ирхыст ө-кəарак,
Азын цша рысуа, аарла ө-кəраанк.

Ирфаша абакоу? Цслымзроуп, хахэроуп,
 Рапхьака цкьа инацшызар – бахэроуп.
 Икыруа ианахыцпрауаз урт акэара,
 Цшахэала асуао дцон «апкара».
 Дырдырт ихтарцала – Ламшэацэ ихата,
 Цыцх имхы иартсеит гэгэала апхаста.
 Ө-зиаск ирхыцпрааит, ирхыст ө-кэарак
 Рымцэыжэа хахакеа кьо ө-кэраанк.
 Игэакха ишнениуаз, иныкэтэсит урт цлак,
 Еибырхэарц рыгэтыха, сибырхэарц мазак.
 – Азын хтагылоуп, имачхсит халша,
 Хаипакит, ихагхсит, хагацэкьоит ацша.
 Исахэ ихацсыхэо? – ицааусит акэраан. –
 Хэхэымзар егыкэым, ишубо, акэара.
 – Хацрып шыхатэылахь, - абла таркэи
 Аобатэи цэажэсит. – Крыбжьоума, закэи.
 – Ухшыю хэыцгы цам? Сагоит агэыцжэа.
 Ауарбакэа хакэырцоит уа хаймыжэжэа.
 – Хацрып, нас, агасыхь, цсызкэакгы хфап.
 – Уа ачнышкэа хаблакеа ткэыцэаа иргап.
 – Ацыкэреи ду тажьуп ица Кыаламат.
 – Уагоума?.. Имоуп уи автомат.
 – Издыруада, Акэа ацбармыкыхь хацрыр?
 Хаикэшэон фатэыла, аиашаз, уа кыр.
 – Уа амла иаргэакыз, икыздааз зыгэкеа,
 Иахфаша хшашьтоу харфоит ххатакеа.
 Соыза, хзыкэшэаз ауп, аацнынза ичхатэуп,
 Ламшэацэ иоуп хзыкэгэыцша, имхы иазыцштэуп.

АШӘКӘТРЕИ ДАМШӘИ

Хакэыцып нак зегь рыртытра...
 Иабаказ Наала лышкэытра?

Иршөны икәлыжът адиуан,
Адиуанас Дамшә хәыч иан.
Игәырҕацәкьсит: – Чысуп, чыс.
Насыц сыман, анцә иныс.
Аха ахапыцқәа ирмуоит мчык,
Ихжәарц ирыгхсит урт ачык.
Усс имкыкәа зынза ачыс,
Дамшә ишптнахит иара хчыс.
Цхыбжьон сара иаасырцшит,
Алакәа разза исәацшит.
Ицааит: – Сахубаама адиуан?
Цхызла апышәара стиуан.

КӘЫШӘ

Ахәы изахацом аигәышә.
Ахәы изахацом аиха,
Дгылан дрыхәапушеит настха.
Абаха ахәы изахацом,
Арахь ҕахрак изхазом,
Жәааа цәыцагь изхазом.
Амхабыста ахәы аныцпәа,
Абыста рзымуит итаацәа.
Ажәцәкьа дацалан изхьом,
Уск аныкоу иҕы сихыцхьом.
Дрыхәоит, икьацәза ицаца:
– Уа, сеигәышә ахәы ахаца.
Уа, сеиха ахәы ахаца,
Сеага ҕкьакьа ахәы ахаца,
Абаацс, сымхабыста каца...
Ихыччо изырхәоит: – Ибҕа ццәоуп,

Инапкѣа абакоу? Инапкѣа хпѣоуп.
Изухѣарызси зыбга цѣѣоу,
Анапкѣа шимоу знапкѣа хпѣоу.

АШӘАРЫЦАӘ ШЬЫПА

Чачал абна дшылаз Шьыпа,
Ишьацакѣа хѣынцѣала ишьыпит.
Ажѣсицшь сирчозар хѣа уи дгѣыцны,
Аоны ддѣылцит ашѣакъ шьтыхны.

Дахьцоз дхѣыцуан: «Апсаатѣ пѣит-ситуа.
Исархѣоит урт Ажѣсицшь исито.
Рдѣынак, рхьынак, кѣыѣбак сшьыпи,
Схала сгѣыргъо сгѣы сшьышьыпи».

Ихацѣа ианныкѣыцш зегъ силалесит,
Ардѣынагъы нак ибналесит.
Архьынагъы трак ихтѣалесит,
Акѣыѣбацѣкѣа пѣѣанцѣы ихалесит.

Чачал абна дылан Шьыпа,
Ишьацакѣа хѣынцѣала ишьыпын.
Ицыгъны ист ишѣакъ данацха,
Хѣи, иѣнацѣахѣан игѣацга.

Закѣ бнаршѣыроузеи, Чачалхесит,
Ахѣынцѣа зынза ишьашьалхесит.
Дабашьталоз ацыблыкыгъы,
Дабалахоз абри алыкыгъы.

Нап тацәы дхынхәгәышьсит Шыпа,
Ишьацақәа хәынтәала ишьышны.
Ажәицшь сирчап хәа ситах дгәыцны,
Уацәгы ддәықәлоит ишәакъ шытыхны.

Еиқәицойт Шыпа ишьи-ишьи,
Зегь иазцааусит: «Иушьи, иушьи?..»

БАДРА ИРАХӘ

Агәылацәа рызситусит Бадра:
– Ижәбахъазар сырахә, дадраа?
Алеишәа бзиоуп ссан Чакәына,
Иацуп уи сысцыс Кәыкәына.

Хырхага злымцша абри с-Дыжә,
Исцәафеит спашьтаз акьынтыжә.
Игәарымлсит скамбашь Бача,
Имхы мыжда италоу Қача?

Дсыжәлоит уи исигәышә исыпрак,
Дыказамкәа арахь ызак.
Исцәыргычра икоуп сыцә,
Рсаса рахан слақәа аныцә...

– Ижәбахъазар сырахә, дадраа?
Ибжы рдуны дрыцхьойт Бадра.
– Чакә, уабакоу, Чакә, с-Чакәына?
Сысцыс гыргыцә збазом Кәыкәына.

Дыжә, уа Дыжә, сара с-Дажәына,
Хәи, узгәарымлартә уажәыма?

Бача, Бача, са с-Бачана,
Усцэызуама хкаара чаназ?

Иацлеит рхэоит уажэ арахэ рыхэггы,
Исзыггиндаз сыжэ оурухэггы.
Шэгэартцны шэшыкоу асы анлеи,
Агэашэ шөтасыжылазом, аиеи.

*«СЫРМЕИ
АТӘИЛИ»*

2009

СЫРМЕИ АГӘИЛИ

Шьжымтанк агәил дазцааит Сырма:
–Узхьыдышышьзеи, акыр ухьма?
Уара – сыцшза, уара – сымра,
Зыхьла амцхә иацы усрыхьма?

Сгәил ссир, сгәырғара, са сныхә,
Ушәтыц шышьуа усырлахьыхып,
Бжьы хаала ашәа рыцхә,
Цыс грак иамхацәаз харьыхап.

Агәил цхашьацхацо: – Са сгәапан
Бахьынзатаршәу акгы сыхуам,
Аха исықәтәсит иаха азаза,
Уи сцәыхьантоуп, исзышьтыхуам.

ЦЫФА-ЗЫФА

Ақәа кьдцәоит, мцацәа, цыфа,
Азы узаазма? Ушьапқәа зыфан
Ушцагәарлеи уаха укьиуа,
Узыкәшәазеи, папақьиа?
Уонал аоныка, са с-Фырфынч
Уеырцха амцае, усыртынч.
Иамтазакәа сажәа ацыфа

Исапэажэсит сара сцыфа:
– Ахэынап сеиоазо сыштэаз,
Исымбеит ацэа шысхапаз,
Цхыз хаак сагсит сыштых
Ахэынап Кэрина, уи блатых,
Спацакэа ыцхны исцэагсит,
Сшыбзас сыпсит, аргам иубсит
– Сфырфынч хшыюца, сара с-Цыфа,
Ах, ишпаккоу ушыапкэа зыфан.
Иухыыз – ухыт, умгэыроан
Укарахсит, сгэа умхэан.
Иукхьо ахэынапкэа узхоит,
Уажэы иухыччо, ухьз дырххоит...
Ацэа хаауп ианлеиуа акэа
Амца иапэыхьча уцацакэа.

ДЫЖЭ

Дыжэ хэа сашьтоуп сара сыжэ,
Ицэгъахсит уажэык ацсыжэ.
Хшыла ицэгъоуп схэар, уицэкьа мцуп,
Атэыоа хыршакаэа паруп.

Иалашапэкьоуп Дыжэ алакэ,
Апацха апшэ зларку алыкэ
Иагэатсны тэыоала иснаршэоит,
Шылси рыци асанакэшэоит.

Шьтак игэы цнацэсит уи саб,
Абар, иахэтапэкьаз ихасабт:
Ажэкэа неиусит еицхыкэкэа,
Шэыцши, иарак иахоуп акэкэа.

Дыжә мыжда ахы иагоуп,
Уи зынгы цхынгы иахоуп,
Иутра италан хгэыла Кэышә,
Иршәны иашьклеитсит аигәышә.

Амш антынчу икаууа,
Аанда иахыцойт икаууа.
Амхы иузалгом ахьз хәаны,
Ауаа сизахгоит хахәхәаны.

Дыжә уахынлагь исахәоуп,
Ианыхтәуп хәа азбахә хәоуп.
Ицәгызагәышьям хшыла Дыжә,
Аха икәзусит шытацәкья ацсыжә.

АКӘТЫ

Шьыжьзан. Сара сгәыла
Акәака сигон.
Сандәылцуаз, акәты сахтыгәлсит, –
Ихтәалан ицон.

Истаххсит уи цшыцқәак
Амцацсаны сцарц.
Акәа исзырхәо амцкәа
Рхатыцан кәтагьк ацарц.

Исыхәапшын: «Ухацаз,
Уца, уара уахьцо.
Иудыруазаит уеикәхарцаз,
Акәтагь са соуп изцо».

ЕНЛЕО

Зегъы лхъаауп с-Нанду Кѳрацшь,
Агѳабзиара лымоуп – арагѳацшь...
Дѳаауеит тѳлла, илхѳоит «аллоу»:
«Мшѳан Члоу ирбама енлео?»

Зегъ здыруа, зегъы збо,
Лматѳ дгылоуп уа деырбо:
– Нанду бшакѳыпра нак «аллоу».
Бацхѳа дгылоуп Енлео.

АЗЫН МШЫ

Амшкѳа, абар. Абар,
Асы бымбыл хдырбоит.
Ибжыдоуп аѳѳыкѳбар,
Аѳаа шъашъал сырбоит.

Дажѳхъеит, аха Дадын
Макъана ахшыѳ хирѳоит.
Ирѳыжуа иуардын,
Абан, абнахъ дѳоит.

Сынтѳак ихабгеит Къахѳ,
Даашъан изѳымхит ижъ.
Изыкарымѳазт уаахѳ,
Ипхѳегъы ус инижът.

Хѳоуп мызла цхынцкѳын,
Арахъ дара ихътоуп.

Дацоуп кдык Чычын,
Кыргы уи хьантоуп.

Ацар ирхэоит ашэак,
Шзынроу агэра ргом.
Дхысырц Чантэ ишэакь
Шьтихын, сибагом.

Цьат иргылт ачалт,
Машэыршэа инапы цэкьсит,
Мац иргылт Чачал
Ашьяцхэси апэкьси.

Имакьа ицэызт Машьыхэ,
Дашьтоуп, аха иааг!
Ихыроуп аихапсыхэ,
Илазацэ иамшуп «аак».

Амшкэа, абар. Абар,
Асы бымбыл хдырбоит.
Ибжьыдоуп ацэыкэбар, -
Ацаа шьяпьял сырбоит.

ШЬМАФ

Шьмаф
Икьаф
Еснагь
Итан.
Иара изыхэан
Ус иахэтан.

Мачк дацэаашьон
Акэатан,
Иаштае
Амшац шара
Итан.
Ихаз ахылца
Асахтан
Иалхын,
Даараза
Ицпзан.
Дакуаназ ашоура
Шьмаф,
Икэиршэуан
Ашьаршьаф.
Нас ихэда
Абжы гон.
Дшыцэаз
Зегы «еилиргон».

АХСААЛА

Адуinei ахсаала атзамц икыдуи.
Уи дахэацшуа дгылоуп Кыта.
Дивагылоуп уа Сампал,
Ирдырузеи? Ахампал.

Азгаб кэыбча хэычы, Тина,
Илдырбарц дрыхэсит Аргентина.
Изхэо дызуста икам-иным?
Аргентина ахсаала ианым.

Уи убас ианым Китаигы,
Ианымшәалазсит Таивангы.
Ахсаала асаңхьа акәарыл, –
Кыта изыхәан зегь заакәрылт.

Тина кәыбча хәычы, Тина,
Ицшаа бхала Аргентина.
Ацара рцом Самцали Кытеи,
Искасо ирылоуп хаблеи қытеи.

Тина кәыбча хәычы, с-Тина,
Иббоит мышкызны Аргентина.
Зегы рдырра ба бахъзап,
Ицшаа ахсаалас Ацсны акәац.

АДГЫЛ ГЪЕЖЪУАМА?

Хатыр икәахцойт Кадыр, -
Ауао нага, ауао дыр.
Шьта қарала уи дыкоуп кыр,
Ишимоу гәыцхас иара акы:
Игъежъуамашь адгыл? Агәра игом,
Имата иихәо изыхгом.
Кадыр дкәындкәындусит: «Са сызжьо
Бақыр иоума?.. Сгәы зыжъжьо
Уи дысхыччартә еицш смажәзацт...
Сыхшыю макъаназы имцазацт...»
Днеины дныкәгылт апшта агәта,
Илабашья аирсит уа иата.
Аха акымзарак цысзом,
Ртыц иахыцуам икәацом.

Ицацхеи икәаскәси исацшусит,
Иарггы дара дырсацшусит.
Ахәыспәкыагы ахәра иасуп,
Ирхаҕыц зеггы ирхаҕуп.
Игәы назом, Кадыр, дашшусит:
«Абри смата акы даршусит.
Бақыр иакәхума сызжьо,
Уао мдырс сара сызшьо.
Адгыл гәежбыр, имыбгои
Зыцсы тоу зеггы рхы млахои...»
Ауао нага, ауао дыр.
Дара изкәахцо харт хатыр.
Игәы цәумкыан ус Бақыр.
Адгыл хацгәежбусит, Кадыр.

МЫРЗАКӘЫЛ

Ател изасит Мырзакәыл,
Оыжәгас Акәа измоу абкәыл:
«Ацша асын Мархәаул,
Ассиоҕәа ихжәсит иахә ул,
Иахцәашыгәышьсеит укәарыл,
Уи ианаамтаз имцхьарылт.
Арахь ирласны усеиха,
Ихәха ацъармыкыаҕы аиха,
Арака иказ гычны иргеит,
Баша шьоукы рыгәра угеит»,
Атак каицеит Мырзакәыл:
«Абыржәы ишптысхусит сара абкәыл,
Ал хымжәакәа... нак шәныбзакът,
Ажәха сашәраза ақызац».

АМАҘАЦӘА

Ак имсикусит Мусик Русик,
Еимаркуагы дара ирусуп.
Рахәшә Цкырпын рыгәта дгылоуп,
Цкырпын хәычы – дышәтың гәйлуп.

Рыбжькәа духсит апта агәтапкәа.
Цкырпын җаалтит лҗачкәым рацәан:
– Иацы сгарымтит агара,
Сабду имашпына сара изгароуп.

Деихабымзи мацк нас, Муска:
– Тызшәак анхау, иесихом хускәа.
Изгоит абрака игылоу атрактор,
Спанаало здырусит знык уи сзакәтәр.

– Икоу шәасхәап, – җааитит Русик, –
Шәыбга абамба алоуп усгы.
Исышәт ишеибгоу хәәната,
Ижәбахра шәыкоуп са сгәәта.

Дзырәусит, дшышәарччо, рабду. –
Изкәырцо даараза пату!

Ә-РБАҘҖК

Аамта цон, ихәлон, ишон,
Махәык сицкәтәан иҗацшәон.
Руак җнатыр, сгы зырәуан,
Ркырккәа рәы шыжышара ниуан.

Ирыбжьасыр ма икалозма цшак,
Еибыршон ирымцаршэыз хэашак.
Рсибызара зэгъ ахэ ршьон,
Рыцэгъак рхэомызт, ицхашьон.

Абас ишыказ сикэатэы,
Ирыбжьалсит урт ацтэы,
Аргама агызмал дрыбжьалт,
Иацсицалсит иара ичалт.

Ргэышпцкэа цэырцэаны сисусит,
Акэыткэа шэаны, ицсусит.
Ёнак абас калсит Ешкыт,
Ё-рбагък рикакэа сибакит.

Руак гъацэыгъацэт: «Соужь нак,
Итужэоит сика – са сбирак.
Уагароуп счеицдыка уеикэжэаны,
Ачуан утыргароуп ужэны»,

Егъигъы ацахарын цъси:
«Сымч закэыцэкъаз шыта иумбси.
Итужэоит сика, абар уаргъы
Иоужь, сашьтам уаха акгъы».

Ё-рбагък рикакэа тыжэжэон
Еикэымақаруа, сибаршэон.
Рыхгъы иташэомызт: «Зны хааибышт»,
Нак-аак еиеахэжэон ихашщыш:

«Иоужь, сымхэси, сика». «Иоусыжьуам уацхьа»,
«Иоужь, схэсит». «Саргъы иоусыжьуам уацхьа».

О-рбагк сисадоуан, рхы мшата сикэпон,
Иакэымцо, ахшыоцакэа,
ирхэацгы рхэон:

«Иоужьыр, иоусыжьып».
«Иоусыжьып, иоужьыр».
Рыобаг рцхашагоуп, акэада рашуп,
Дрымам сикэызкуа.
Аштэ тацэуп.

Рсикакэа тибажэжэоит сисызцэаз анкэа,
Рбакакэа дыргылозшэа ихагалан акыан.

ДИВИДИ

Ибахъазма зныкыр, уи диди,
Кэынцал иабду дивиди.
Абар сахъакэак неишьталт,
Зны ицьеишьеит, нас данаалт:
Илхэоит цхэызбак ахапа,
Абжы хэа илхоузеи – ацхарпа!
Нак ихихит ихтарца,
Итатынжэга ицэахит,
Ицхэыс Хамсада дналызхыт...
Ибахъазма зныкыр, уа диди,
Абду Дадын дивиди.
Иматэ Кэынцал, ахыткэа,
Акомпьютер мзышэа асакэа
Дкыдлан дцоит иархэо «ти-ти»,
Узиацлабуама, уа диди.

ЦӘАЦШЬ

Аоны дыоноуп лара дгәамгәамау,
Дқыпшыһыпусит, лқыпшә кәамкәамау.
Хазцом халпырцны харт цыара,
Нас даламгарцаз харцбара.

Лара дыжәдыр, илыхзуп Цәацшь, –
Шыжымтанзатәи хара х-Шәацшь.

Аоны дыоноуп, лара дгәамгәамау,
Дқыпшыһыпусит, лқыпшә кәамкәамау.
Ажәак лыптахсит: «кәым-кәым».
Икаҳцамашь, мшәан иакәымк.

Дыжәдырхсит шыта, илыхзуп Цәацшь, –
Хара х-Хәынцәрацшь, хара х-Шәацшь.

Хахшыю усцәкәа ицагәым,
Аха ихаздыруам уи «лкәым-кәым».

Дазхызар здыруада агәыгәым?
Ускак уи ацшаара баргәым.

Инаган илахтсит агәыгәым,
Илхәац лхәоит: «кәым-кәым», «кәым-кәым».

Зынза ллеишәа лырцәгьсит Цәацшь, –
Шыжымтанзатәи хара х-Шәацшь.
Таацәаныла зегь хәиссит,
Жәақәак симаҳкит, нас хәиссит:

«Кəым-кəым» закəу силзырго,
Иаразəк иами зыгəра хго.
Акəардə хəыч акəзаап
Цəацшь «лкəым-кəым»,
Лгəы нхархазаап ишакəым.

АННА

*Анна Енвер-иңха
Ажсыба ылыхъзыншылоуп*

Сгызмал хəыч, Анна, скəымшəышə,
Иббома, ибзаазгеит сара Мышə,
Иацəызгеит дунейк ацəкəырца,
Ихəмаргоуп, аха ахатыр ба,
Агəы цəыбкьар, хапхацо,
Абнахь ауп ионы иахыцо.
Сшьамхы бныкəтəа Анна, скəымшəышə
Бхагəта снагəзып, ибыгəзып баргы Мышə.

АХƏАН

– Сшəыхəоит, – ахəсит ахəан,
Хакəыцып аухəан-схəан.
Хмыщəар хазхара,
Абас хазцом хара.
– Уиашоуп, – ахəсит хьацарч. –
Бжык гозаргы «хьарч-хьарч»,
Мшын нырцəка ицо абганч,
Иунамтароуп ахарць.

АДАҒЪ

Икыдцәан илсиуан ацхынтәи ақәа,
Азиаскәа хытны иргон ақыдкәа.
Дышнисиуаз амәан дкәытрабааха Згъык,
Ишьтыца-шьтыцо ицылеит дагъык.
Уи абла кәакәаркәа тытны ицон.
Абызцәа ркәаскәасбжы харантәи иаазон.
Ивымсит ацспәа иамхәакәа Згъык.
Ицәнамзеит агәалагъ: «Иаалыркәан з-гъык
Сышьтнахын, агака саманы ицеит.
Амшын саланажът, сакъашът, сбаазеит,
Сбызцәа рызмахкәа иртатәоуп ицкыза,
Урзызырәи, рапәахәабжъ гоит ихааза».
Днахәыц-оахәыцит, длак-оакит кыр Згъык,
Аха аепныхәа аимтеит амәан дагъык.

АШЫЖЪ

Иацон ацспәа ахыжъ:
Иацәыцәгъан ажәа: «ашыжъ».
Иамхахәон уи «ашышь»,
Шыжыи шыныи еицшцәан.

Ацспәа ацазаап ахыжъ,
Ателехәацшрасы – ашышь,
«Спәабадырусит», – ахәсит иара...
Уи хазызыролап хара.

НАНДУ ЛСАБША

Имацәысны иандыды,
Илыцәкашәсит нанду лдырды.

Илхакон абарцае абамба,
 Илцарц лтахын анаптарца.
 Иатах ацыхьхэа ихыст.
 Асабша лымшшбаран нанду,
 Даара иакэылцон пату,
 Аха иламхакит агэыр.
 Длабжэсит лахэшьагы Кэыркэыр,
 Анцэа игэамцхо калымцарц,
 Лсабша еиламгакэа дцаларц.
 Лылахь-лыцымшь затэуа, абан,
 Илыкэылцоит акэырбан.

АУАФИ ААЦЫНРЕИ

Ацша, ацша,
 Ацша хтыцшша,
 Игэгэоуп улша,
 Аха уиазар,
 Усынкыл шыта
 Ианша.
 Иаха, иаха,
 Иаха суршэсит
 Схэасацла
 Ашэтыцкэа
 Ёуршэшэсит.
 Уи атаца
 Лыцкы ашэуп,
 Аацын цстазаароуп,
 Ихэшэуп.
 Ацша, ацша,
 Ацша хтыцшша,
 Утөөасуеит бапаза,

Утәәс,
Уахымаара уçoit
Умәс.
Ауаәи аацынrei
Еизынхоит
Еицынхоит.

ЧЫЖӘИ ИАРА ИЖӘИ

Ассир ззырхәоз дакәшәсит Чыжә,
Иргылатәхсит ссышьыжә ижә.
Иканажыт азынтәи ачыхь,
–Нак ишыь, – ихәсит иашья Чыхь.
Аха Чыжә игәы иауам,
Ус залымдарак изуам.
Игәылацәа рызеитусит Чыжә,
Чама, Чанта, нас Чықмыжә,
Ацажә еицш ишытырхусит ижә,
Ари даргәыргъоит кырза Чыжә,
Аха ишнсеиуа игыргыруа,
Ашыапқәа ракәхап изымуа,
Итәоит рыцха, инеизкәығы,
Иазыфом ацхәгы иргәығы.
Зны ирыхтыгәлаз уа Хакәыцә,
Чыжә днаихәацшт: «Ахы ахкәыцә,
Иазыхгазом ари ачыхь...»
– «Иашоуп», – ихәсит иашья Чыхь,
Хәызбак хзаажәгар ихамхри,
Хнеидтәалан кәацкгы хамфари.
Аха Чыжә игәы иауам:
Ахш змихуаз ижә изшыуам.

АНТАТАҚДА

Александр Бардодым

АХАЦӘА АШЬОУЦӘА

Дыдбжык ахыфусит Грозный,
Анаатә шашьа айохаа ибжьалт.
Игәтәтән хабцаркәа сибагозар,
Шьхарцык хәсысны цака хталт.

Ашьажәцәа ахышьагьуа уа мишәанла,
Цьанат цьынць табылуа ацәа,
Имам Шамиль ду имәапала
Иццакусит ахацәа-ашьоуцәа.

Аға дгачамкуан рхацарала,
Ма хьацрак рыкәызма дара.
Хкама ццышнә ианахцан хшьала:
«Улацш ххыз, х-Аллах, уара».

Ххәыцра иалаз мцас ирыщаз
Злахьынцә иажьаз рыгәкәа.
Зышьта зырзуа шьауардынцас
Итынчхоит ахракәарә рыцкәа.

Август, 1992

АГЕНИОХЦӘА РАШӘА

Гбоуп амшынгәәс зцәара цәырцыз,
Ацша ртачуп апра цәышқәа.
Дымәашьартә хашка амәа здырыз
Аимцәә дхажәлоит, абар, джышша.

Ицуп уи дымшәартә дзыхьчаша,
Дшәсикәараха арахь дызхьцусит.
Ашыц, ахы, ауасцәа – изгапа,
Ииткәаша атәцәа дрызхьцусит.

Азхьцха рахтома, харәалоит,
Гәацла итәуп хәгәкәа пейпеиуа.
Рымәа цахцәоит уака хсала,
Харт иахтароуп хшья кәапсила.

Ахымдырцәа иранахажьуам
Еихәсыла ашыцкәа ихыршьяаз,
Хамшыни хашьхәкәси – зда хамам
Цшәымас хрымамшәа хәхьыршьяз.

Хамшәакәа рыцба хсадаххалап,
Хәидыслап нас напышьяшәала.
Хкама әскәа цырцырп, хәилалап,
Ршьяршә сытхәкәа амшын ихтәалап.

Хәхәкәа сишьталар псаатәшәа,
Урт рзы имца қбоуқадхап.
Ирлас хрылган иказамшәа,
Иахгаз хаман ацх-лашә хәахтап.

Цстхэакэак аршакьоит апша-цэгъа,
 Хласны шыта хагасахь хгъежыроуп.
 Аха амшын хықә хбом ахацәа, –
 Харт иаххажьу атх апшөшыроуп.

Абас назаза лахьынцала
 Афыртын хага хацлаблома?
 Гэтынчрак хамамкәа акала
 Хашхәа ажәәқәа ацахшылома?

Абар итәуоит амшын мчымха
 Атх былуга цәкәырца хьантала.
 Цсаатәшәа амцәыжәәқәа сицыхуа
 Апра сиқәацәа цоит ихиаала.

1990

АҚЫТА ТЫЦХАЦӘЕИ АЖӘЕИПЦШЫ

Ақыта тыцхацәа шыжымтанла
 Шьха-цшза мәала хыхь ихалон.
 Азыхь ахьыртоз уака цхалла
 Ашыабстақәа иржәырц иахафлон.

Аоныка идәықәлон нас сишьтала,
 Ашәтқәа рыкәшәон мцак рыцразцоз.
 Ажәеицшь хәыцра хьантак далан,
 Урт ирхылацшуаз, зегь гәазтоз.

Цъара чытбжьык гар уахынла,
 Илымха иаиошәаны ицомызт.
 Дыцгәғәзан уи гәы-шьамхыла,
 Дызхьымзапаз тыцк каломызт.

Ақыта тыпхацәа шәазомызт,
Иччо ихықәгылан аёкыра.
Адгьыл рыцууаар, ирхәомызт,
Изсо ихын рымшын цабара.

Аха ҫымт Ажәеицшь дгәәтәиуан...
Днарыхъзеит урт рымәа албаамтәс.
Дналыхәацшт, иблақәа шеишәиуа,
Тыпха қәыцшзак – агәыёкаага.

Уи дхынхәит ҫымт-цсымшь лыёныка,
Зхарта-сырта бжъаыыз цшазшәа.
Дунеи мазак ахь уахык дыкан,
Дыблит дшазхәыцуаз, уи дазшазшәа.

Атыпхацәа, хыхь шәымхалан
Шәымацара шьха-цшза мәала.
Мыч чыдақәак шәзыцшуп уа рхала,
Шәыгәқәа рхәынчоит урт гәырәала.

Цъара чытбжъык гар уахынла,
Рлымха иаиошәаны изцома.
Урт гәгәазами гәы-шьамхыла,
Рылацш зхьымзо тыцк калома.

1987

СФЫЗЦӘА АЦСУАА РАХЬ

Гәсыгъраха исысит. Спырны цъара спандаз...
Абагәаза адәыцәхәырас ихьтапәкьоуп.
Шьхарцык сынкыдлан цыхьейцш избандаз
Азын ацсы шкәакәа ахьтапәкьоу.

Угэырѡа хѡаас арака иказпода...
Ақыта иахѡусит ашьтыбжь хыткѡага.
Қаршоушѡа уи абна иахѡоит, изахѡода,
Абааш хыжѡѡара иахѡоит асырхага.

Ахѡылѡаз ѡѡиаѡѡоуп. Абааш уныѡоналар
Наурқѡак кахѡхѡа атѡамѡас икѡдѡоит.
Уахынла азѡгы иѡѡазакѡа ихѡаалар,
Апатырқал абгы қѡачаламрақѡа аршѡоит.

Аскѡала унықѡгыл уара ушьхынѡсылан.
Амшын ѡыха атѡарахѡа агѡы шѡсеисуеи.
Аѡқѡырѡ силахынхѡқѡа уа гыгшѡыг ѡсылан.
Ақѡара ѡшьаала реыкаѡо ишѡасуеи.

Аѡқѡырѡқѡа ирыѡоуп уаѡраки ѡхарраки,
Урт хѡѡитрак шуѡуа удырдыруеит.
Апатырқал иахылѡуа гѡмаки хаараки,
Ашықѡс ѡыѡха фѡы хааки уныруеит.

Ианвар, 1992

АСЛЫХ ЁЫУАѲ

Ашьха сиѡыѡқѡа реы асыѡса
Арѡаш апѡссо иахылѡуа,
Асы далхны ѡыуаѲ гѡтылсак
Дынхѡит дѡѡым заѡѡны, дѡѡатеиуа.

Аѡстхѡа кѡашқѡа аѡыларѡ рышьыжь
Шъха-нхыѡ уахынла рыѡсы аныршьѡ,
Акырѡ-кырѡқѡа сеимаак ашьтыбжь
Аѡааршѡ иахыѡны игѡит имѡашъѡ.

Мѡада-шьтада данбжькѡ ысла
Афыртын уахынла ибналоит.
Асыпса сикѡыщѡашькѡа шьхатѡылан
Ассохѡа ихысны хланцы италоит.

Урт реахьыржуа атымнтыша
Италапоит аспѡ цсызкѡа.
Акѡыцьмакѡацѡкѡа уака егърылшом,
Асазоит ацша зызымкуа.

Шьжьымтан амра шесишси цѡырцны
Ашѡахѡакѡа анашьтуа ишѡацшьха,
Афонтѡи аныхабааш ионыцны
Анацаруаа халоит ашьха.

Асеуаѡ иаалыркѡан инырыр
Агѡыгракѡа мпурашха ишисижьѡ,
Игѡы иуам дцырны дырхымсыр
Дыблахкыганы, деиццъаршьѡ.

Иааирак ицнсеигѡит – ицхызым,
Дунсик дазхѡыцусит исимиркъарцаз.
Акѡыцьмацѡкѡа ишьта ихыцуам...
Ажѡѡан иазцоит цшак шакъарцаз.

АМХАЦЫРҚӘА РГӘАЛАРШӘАРА ИАЗКНЫ

Зыжѡлар зырцшуа амшын нырцѡка,
Дѡычоуп цшза матѡа сикѡацѡала.
Анцѡа уиашьапкны уанырцырцуа
Ухъацш ушьтахька усицагѡгѡа.

Атоурых хапы зыетазымшыз усеицәа
 Гәакусит лахынцала,
 Шьхатәыла ныжыны
 Амшын ихылоит сипрыхәхәа.
 Шьажәык апх исалак хтархара итаххап.
 Ашьабста шәазызеицш тагалангы бналап.
 Апсаатә цсыкымкымкәа сигәныоны сизап,
 Анцә иашьапкраз ихайтаз аамтагы тарфап.
 Усеибашьцә абакоу, Апсха, иахыцыз арантә?
 Анцә ишәитоит шеибашьраә
 Аиаaira хьзырхәага.
 Аха ур рабцар хьсәбжькәа
 Ааәусит харантә,
 Аамта урт тыша лашәк
 Итанажыт инаган.
 Ага иигаз абаашкәарә имызар
 Еизартас ихтаркусит.
 Аха ицсадгыл ахьчаәцәа еицахома,
 Ркамакәа цхафыруа ирхусит.
 Хьацшыа змам икама ағы
 Ахацы лашьца итацырцырусит,
 Хацк дыцоушәа ахьамцәы амшын ахькәантә
 Дгаганы даацшусит.

1989

Владимир Къецба

РҜААРХЕИТ АҚЫРТҚӘА...

Урт амәа ианымлеит чара хаак дырцшзарц,
 Ма чеицдыкак агьама рбарц еишыцәацас.

Рсаархеит акырткәа апсаңәа рхәынчарц,
Иршырыц риашара, руафара, рпас.

Ркәалзытә сибашыгакәа агәыргәыр рымшын,
«Рашыңәа рзы ахамтакәа» рыман иаауан.
Лоак сикәапәала апсаңәа рымшкәа
Ршыыхырц, ипхсеибарс Апсныка ипцакуан.

Иаауан зыгәкәа бажәыз, зыпсыжәкәа қымқымуаз,
Хапсадгыл иаазжышша, рабцаркәа кны.
Иаауан апылхатуаа азхыпреицп игәрымуа,
Бла саркәа сикәапәала рыбақәа хкны.

Имца қбоуқадызма мчыс дара ирыцаз?
Ғеитхәызма ирхалан иаазышпәт тәымцәара?
Мамзаргы амал қамсажә аума изеипхызыз?
Хцәанат дгыл аума ма итызцаз рытра?

Ирдырран иабаказ нештамхәа ғычкәырцәа
Хцәира сидгылап хәа абасцәкәа иазәны.
Апцәа ихьчоит хәа уахгы-сынгы дмыщәа,
Апсны далахәмарыр иуам хәа азәгы.

Ирдырран иабаказ апкәа хазхылпыз
Ишрыжәлоз аңнышкәа рыруаа хәәсуа,
Зынза икылкаан апсаңәа шхысуаз,
Нак ишыцхарцоз ршыагәымха каршуа.

Ахамакәач мдырцәа мгәыцуази усгы,
Анышә иалабоит хәа апшә цкәа икатәаз.
Агәра рызгомызт, хыхь иага рургы,
Апсны ахьчараз «хәи» хәа ишгылоз Кавказ.

Агәра рызгахуазма Цсадгбылк ахьыштра, –
Москви, Питери, Дони рцаңа, –
Абрака ихадгылан ишанырхуаз урт рышты,
Ишкарцоз иңхарсны Ацснынтә агаңа.

Анңа лыңхала зеггы–зеггы гәситон,
Ибон: сидшылон, зынза сибарпсуан, –
Абаза джәылон Гоги иңсы деитарң,
Абрыскыыл гәсицамк абыстаа дишъуан.

Дрызхәыцуан Фемида аиашеи амци.
Еикаразма, иараби, рыџбагъ рылша?
Ихақ назарызма ашъхаруа-фырхаңа?
Ма изаңгарызма ақәылао-шамша?

Аиаша – иашан! Анңа – зеггы збартаз
Итигеит Ацсны агәакра изташәаз.
Назаза ибжъарзны зынза аҳарта-сырта
Ахақәитра ашәоуп уи иахъа иаирхәаз.

Уғъаңала, нас, сымш, тынч ура ухала,
С-Ацсынтәылан аңсуа ушыңиаң уңиала.
Маң, зразк иаңшәмоу дынхазом гәыроала,
Сыжәлар, шәңеиңш шәахзызо ишәыхъчала.

Андроник Баҳариан

АКӘЫКӘУ АЛАХЪЫНЦА

Апоема

Ааңын быбышза ашъха ианхала,
Изытит ибыбышза иказ асы.

Акәыкәу аккараә иахыыказ ахала
Азынтәи агәсыңра ахаштит лассы.
Асырзгы андәыкәла архакә ирәашха,
Ашьтыбжь ахарцаз кыргы изыроит.
Нас цлак инкыдтәал, атыгә-тыгә амшха,
Ацынца цар даара аус анаруит.
Аца зыднабалаз атра иныхтәалан,
Ацацәа хнахырц ө-кәтаңк уа иаңсит.
Иалан иаалымцуа цхызк иара атәала,
Аацын шәтышпраха агәтыха иахъсит.
Шыжьыказ акәыкәу атра цшза аоныцка
Цырчырбжькәак геит улымха цырхыртә.
Тынчроуп аккараә, шәартарак ыкам,
Ах, шыри, икаландаз ацшқацәа црыртә.
Ран рыңха рыхзызо, тәамәахә камцакәа,
Цхзашала иаазон уака ацацәа.
Рытра рыхкәа дтырхәхәон даргы мшәазакәа,
Ацсабарагы ирбоз ссирын рацәа.
Аацын иаха-иаха ирнатон амцәыжәа,
Ран-акәыкәу, аиашаз, игәыргъан ицсуан.
Ирзыцшын изцапырран иказ урт рыжәаан,
Амшкәагы рәашцас ицон, иласуан.
Ацсаатәкәа ргәы тынчын. Еикәшәон урт бызшәала,
Аха енак зны шәшырак аккара иахаңсит.
Тыкгы өар-өарит: – Шәыбнала, шәыбнала!..
– Амаң, амаң! – рыбжькәа сикәдыргсит.
Ихәазо ацла сибаркыракәа ирыцан,
Матсикәацәа дузак цәицәиуа макапас,
Иамбылрыз дарбан уи аблақәа рымца?
Апхам аршәларц ауп иамазоугъ цасс.
Иазңсит уи цла қаруа цырцырха,
Илымхарыө мацараха ицшзан иара нцәа.

Акызаңык акэын иагэтыхаз, иаңрыхоз:
Иафарц акэыкэу рыңха аңаңа.
Иагъкыдлсит аңла амат ашышыңха.
Ашхам шаунаштра иаңыңак иакын.
Изхэозгы дабаказ: «Шэхи шэахэа, ишэшы!» хэа,
Акэыкэу хэычыңкэа ачырчырра иаңын.
Ран акэзар, ахэхэыңха иңэуон лабжышла,
Иашпанкуан амат: «Исзааныжь сцаңа».
Аха нкылашыас иамаз ажэала, лаңшыла,
Амат – матыми, иңэшэома аңца!
Амат лакыылак назсит рытра акынза.
Рыобаг анафа, итэит иара аңсгы.
Ран пэуон, иңэуон, иңэуон иаакэымца,
Ахы ахынахаз икэңит, иалшоз усизгы.
Ааңыра анааи аңаңа иблахкыган,
Акэыкэугы мың сыңла иэысит агэы.
Ашэала иазымхэсит ахэаакэа зегь цэырган,
Цла махэык иныкэтэан ихэыңит такэы.
Мца хэаан аблакэа сихсыңтрада ирхыңцоз,
Ашэа зыхыңас иазхэомыңт – алахь сикэңэан.
Цакъак аиошпарта – шыңламтэла зэыңцоз,
Хэызбаң тыңк сиңшың – зынза ихэыңцэан.
Атра архисит акэыкэу уа шэтышла.
Аңакъа хыңтыңыңкэа гэыргэо, ишэахэартэ.
Иңэуусит акэыкэу, иңэуусит лабжышла.
Ахала ахэра цаула аргэартэ.
Иатах аңаңа рытрасы ичырчырит,
Иатах ирызатэуа ирхыкэшит уа ран.
Зегъакоуп цейиңцэгаык шазыказ адырит,
Акэыкэу, нас, кэыкэууп... Аңра иаңсан...
Аха аңца ус игэаңхама, иатахгы
Энак атра быча инадтэалт хышыңбак,

Акәыкәу хәычычкәа инарысит атах хәа
Хышыпца хасабла иузамтартә еидш вбак.
Акәыкәу иаңөызит иамаз мца цхарас,
Ипылхатха изалымцуа иалахсит цхызк.
Иахыгәакуаз ихәыцуан: «Исымоузеи харас,
Сара сахынхалар замуа рахәыцк?»
Өацхәа иңәуон, иңәуон акәыкәу,
Алабжыш абла зыхыны иртыкәкәон.
Агәырөа згәы аблыз акәыкәу занымшәсит,
Атыц иахыцны иңсит саңбара.
Амөан ажәакгы машәыршәа иасымшәсит,
Иасгәышпан гәаныла иара ахырцъара.
Өацхәа аацын зегъ рыбла иныхгылеит,
Сахыкоу сыжәбома хәа инхыкәгылт рышәхымс.
Ан-акәыкәу, ичханы, иңыруа, уа инхылеит,
Аацын лабжышын иамазас хәшәыс.
Иарак иадыруан иара ахәра зыргәашаз,
Иарак иадыруан ашәас сикәзырхоз.
Акәыкәу ахы аңәымгын, аха игәыгуан, аиашаз,
Чыкырак уа икан, иара зыгәра агөз.
Акәыкәу иаңәымзит аңстазаара агәагкәа,
Сгәырөа саңәапан хәа игәыгит иата.
Цаңәак хнахырц иаңсит иара кәтагкәак,
Хахәкәак рыбжъара, ашыцламтә агәта.
Агәыцрагъ – еңәами, мариала икыдшәом,
Знык ацла узхалаз – мариалаңәкәа иөом.
Акәыш уи даңлабырц, мап, исанишәом.
Гәырөа маңарала хараңәкәа узном.
Иатах акәыкәу аңшқаңәа хнахит,
Рычырчырбжыгы адуней ахата иагәацхартә.
Аха ран цхыз цәгыак абсит, агәы ахыт.
Аңсы штаз ахата иара убраңәкәа иахәхартә.

Агәра агон акәыкәу ачыкь силачыра,
 Иара атәала игәакха кыр изыроит.
 Разкын апцқацәа уа рычырчырра...
 Амшын еишбыл усгы енак интыроит
 Азмах цшпәы змаз мишәан цәыршәагак,
 Акәыкәу зыниашаз адырын, имцрит.
 Иазбсит: «Исыхылак, сацылап сымшәакәа...»
 Аха сибароит зегы-зегь, ибналсит, симпит.
 Апсабара ахатацәкьа шәан, итаслымхсит,
 Ицон амишәангы асаса сиххәаны.
 Акәыкәу апцқацәа ықәнахт, иазымхсит,
 Азәгы дзацымлеит уа дыхәхәаны.
 Акәыкәу агәы зынза исыблаазацәкьсит,
 Икан уи уака гратшала ицсыртә.
 Аха гәамчк аоныцка усгы асазацәкьсит,
 Иахылак апстазаарае бзиарак ауртә.
 Укәызхуа дыкоуп, дкалар унзырхаша,
 Ирххатәуп усгы нак-аак адуней.
 Акәыкәу иазхәарыма игәыскаагоу аиаша?
 Абас агәы таршыртә, рыцха, изынисей?
 Ицәуон акәыкәу. Апстазаара иахгәакуан,
 Иадыруан лахыцәгьарак шамаз разкыс.
 Ицәуон лабжышла, изыжжәодаз, нас, уака,
 Шәа кацшыын аацын иамазгы цшпәыс.
 Цлакгы хахәыкгы асацхәа имхырхәсит,
 Ма ируама урт иканацар цъара атра.
 Ирылшар ахшара нак рысқәа тырхусит,
 Итацшыртгы ртахзам акәыкәу алакта.
 Нас иалшой, ишышәхәара, акәыкәу лахыцәгьа,
 Ицәхәы-кьантазны ианықәха адуней?
 Гәыцхас измада иахыкоу, иахышәоу?

Атрапёкба ахтёалара иапёшэартё изынисе?
Оацхба иасхит аацынра апша-лас,
Амшын ахь Оацхба идёыхёлсит асырз.
Акёыхёу рыцха, азын цхыз иалаз,
Оацхба иабахит аацынтёи апхыз.
Аха игёагыны апёа хаак азцёыргом,
Кётагыкёак апёахт, нас, ус, мазала.
Азёгы гёакрас иазыкалаз гёнигом.
Иблит, ибылгёышьсит агёы цшқа мцала.
Игёырсоит, игёжёажёоит, ицёуоит гёаныла,
Иара анра ахарштны ирыхёоит шёоуки:
«Сшёыхёоит, сшёыззатёуп, сышёзыкоуп зегь рыла,
Сыцшқацёа сзышёааза, шёысмеигзан акы.
Сшёамхнышланы сшёыхёоит: матума, хышьыцбоума.
Ашба рыцкбасо ирышёымтан сыхшара фатёыс.
Ижёдыруа сакёзами... Сшыкалаз жёбома,
Хацырра хцёызны хкалома, мшёан, тёыс?..»
Еитачырчырт апшқацёа. Харакгы рыдзам.
Апцсацёа ракёзар, ирылшо карцоит.
Апсаатёкёа апырра уалны ирыдпам,
Апстазаара ахала ишцац еицш ицоит.
Ан-акёыхёу апёа шакёашаз ахаштны
Фымт-цсымшь цъара иныкётёоит махёык.
Ианыкоу адырусит гёыргъарак иамшны,
Аха агёы изтаччартё икам мыцхёык.
Оацхба аацын моа иныкёлар ишётышха,
Ан-акёыхёу хрыжь-хрыжь имшёахёои.
«Шёсыхёаапш, сыжёбома, аргаматёкба спышплаз,
Сылахь абасцёкба иахышцёгёоу зызхёои?»
Акёыхёу шёахёом нас. Апёакёа ахаштны,
«Кёыхёу», «кёыхёу» хёа ирыцхёоит апацёа.

Ан гәыраз чхафыми, ахы ус иахашпуам,
Иатах игәыцусит сибозар хәа анцәа.
Иааип, нас, аацын җаңхәа синтәылан.
Уи амҗан икәлан ицап хараза.
Ибжязып зынза маҗи мишәани ртәыла,

Иканатап акәыкәу атра цшзагь маза.

Ақабарда жәлар рлирика ақнымә

АЦЛА АШӘА

Угәапан инеиуа
ари ашәа заҳаз
азиас ццак ами,
иарами
иаазгаз, –
ицла кьалантарын,
агәра ганы,
акәа-магра итазхәаз
абас ашәаны:
«Сахьгылоу харазам
ускак,
хатырла исзыказам
рацәак,
сзыцсоу рхаштны
сыхә зшыь,
ишсыхәацшуа
збоит скәыншыь.
Ишәцыло амған
сара сами,
сназго ацәкәа

даара игөгөами.
Зны сара
сыцхацөрыми,
азыцчаёы
цъара схыми,
Шөымлакыр
Иёышөхуа шөырма.
Ахкөажө лзыхөан
Са сцөартоуп,
Сгараё акөзар,
Ацшқа диоуп.
Смазгөйт дуны
зны сышөцылоит,
өазных снышыны
сызсо схылоит.
Икасцоит зегь
ырманшөалан,
апшьаца рзахуөит
исыдшөалан.
Сара схыцуп,
Сагьыхөоуп,
өсуардынуп,
сыцөматөоуп.
Зныхгы сфархьны
сымбыллой,
сықдыхсаханы
скамлой,
көаөиөыхгас
скарымцой.
сара зны сыцьлых
уалыруп,
агьөжьра иакөымцуа

лыроуп.
зны слабашьоуп,
зны сыткацууп,
шәыбазара
еснагь сацууп.
Сара асас дызхатәо
еишәами,
фатәыла-жәтәыла зны ссикәшәами,
өазных аарла
сыңсы тамы.
Зны сара
камчы қшагоуп,
слаба дууп,
сыдгылшәагоуп.
Аңхәызба лзы
сымелых хакьоуп,
сара скьякьоуп,
скәымпыл цхныгоуп,
сцьыкахыгоуп.
Ачара хпыс акны
сыхрасоуп,
игәыргъаны исыртоит
раса:
зны сыбкәылуп,
зны сыкәбаруп,
сзакәу, дадраа,
зегъы ижәбар ауп.
Сара имаашьо мыругоуп,
қяфругоуп,
Сагькыругоуп.
Аа-цәык итырго
Ақыдқәа цьалла.

Идырхэазойт
суҕэ хьантала.
Аоны нызкыло
пьяками,
схышэны,
спенцьырны
сасами.
Сыжэбойт схахэцэахэны,
сиехэаны.
Суардынны
Моа дук
Санны.
Сара шэсыхьчойт
ақэа анкыдцэо,
хьтак шэасыркуам
сыцхарра шэыто.
Ижэдыруаз
шэарт, ауаа,
еснагь:
саныкам – сикэылом
мцак,
ихэхэаза изөсиуам
лоак,
сара сыдлацса
шэтахон,
шэыпсацарагы
цэгьахон.

Ажелар рѣапыцтә хәамтә акнытә

АСЛАН-БЕИ ИХХӘААУ АШӘА

Цыгыетиа ашыхакәарс азыхькәа рхы ыпырхусит.
Зыхьз газ афырхацәа роуп ашәакәа рхы ыцызхуа.
Хлахац ргыжьыгоуп арыжәтә узырцеицеиуа,
Гәашьамх ргәгәагоуп афырхацәа рыхьз.
Ашьяуардын цагъа амч азто цыхазуп.
Афырхаца амч иртоит ашәакәси ахәамтакәси.
Бзанцык здаракәац змырзуа арыци
Ашыхьц иахамтаны иахацшуа ацхеи
Ирылырхусит арыжәтә рцеицеига, –
Ахацәа нагакәа рапкыс иаиааиуа
Гәык ыкоума ашәакәа рзыцәкәырца зхылымцуа,
Афырхаца хьызрацара ддәыкәларц имьцхьо.
Сзышпоит хәа азыкьашь агъама узбарыма,
Фәы-хаак рхылцуама иканзаз ашәткәа.
Аус пәапсегә ашәа бзиа азырхәазом!
Аха о, Аслан-Бей, уара уускәа зегь цкьами
Уахәачаца асы аицш, хабла хкуа, имцырцыруси.
Уажә хашәа узахкусит, уара, хахьзырхәага.
Жәлары ирахартә укәышра зырахгоит.
Уускәа рхала нарха дук зроурыма.
Ибжамзуа ашәакәа урт ирзаццамхар,

Уагапәа иушьхьо рыпсыбао шырханштуеицш
Изгәалашәарыда, нак ирхамыштуси.

* * *

Закәытә гәыргъараз Апсуа идгъылае иказ,
Аслан-Бей ионыка Есма данигоз, –
Шьтрала ипсхәытәыз Мас-ица изгаб.
Ачарахь инеит зыхъз нагаз асасцәа,
Апсуаа жәоахырла иалырхуаз ахацәа.
Ианеибашьуаз зхы иамеигъоз иоызцәа
Иара иеицшцәкәа акәымзи ишгәырцъоз.
О-зиаск ццакы-ццакуа ишнениуа инеилалар,
Ацәкәырцакәа шәахха силасеи ишьтымцуеи.
О-гәыпцк акны икаларцаз силацәар,
Они-пцтеи ускан зынза илаша-лашоит,
Азара сихатыркәа кәаша-кәашо иныцәлоит.
Лакхынцала убас икалеит, Аслан-Бей
Пцхәысс Есма дигеит, Мас-ица изгаб.
Еизеит асасцәа дахькәа зәыроы:
Ҕыц сиднагалаз ахамтакәа рыртеит:
Шәкыла апсаса апта ду итарцалт,
Уархалла, чытла, бырфынла, матәала
Убла хкыртә аоната згъы роычеит.
Аапцәкәа рыла ацъыка, ачашыла
Ухәа хкыла инаган ишьтарцеит.
Асыбгаказа цкәынцәа апта ду цәдыртцәон,
Акраамта синдатло сидшылан ихәмаруан
Рыкәа ирыцахәхәо иацызго хәа иицхныцәлон,
Нак-аак рыешаны ацәкәара иаиeixсуан.
Фатәи-жәтәи рыгхаран иказма усгъы.
Ҕык-бзык иазхәарыма асасцәа ирымцаз.
Шака ныхәаа ржәыз зыцхъазодаз.
Ацаул чарае мратас ишеишсиуаз
Апшәмапцхәыс лгәыпцшқара гәатаны,
Ирыдныхәалон иахмыркәакәа хысрала.

Ахи-ахәшәи иреигзозма аоната лашарцаз,
Лнапкәа ыычан разны напхапала,
Лгәышпы хыроон абырлаш симхәыпкәа.
Урт тацәахны ирыман лани дзаазаз
Рызгаб блахшәала лчара калаанза.
Аибаркыра кәашара уа ианапшырга,
Лара дкылкааны арцарцәа лыхәапшуан.
Уи дрыгәтылакын атыпхацәа хымкыхкәа!
Реинаалашыа ухнамхырц залшпозма.
Рыхцәы шыкыруа зынза иршанхаган,
Аибаркыра иалагылан цагъа-цагъа икәашон,
Цшза-цшза амацәаз ахы итагъежъуан.
Урт зегърыла ишан омапшәа.
Аха дыкахызма уака атаца илацызгоз!
Асасцәа иранаршыаз ахамтакәа ссирын
Аха ипегъ иссирын ыыц сиднагалаз
Рыхъзала уажәы-уажә ирхәоз ашәа хаа,
Рыкәашара-мацәыс симкыарак иабызан.
Аишәа-чараә зегъ рыпштахъ инеиз
Алерсхәаә исы итшәарызеишъ хәа ипшып.
Уи дсасыз, дацшәымаз – азәгы дибазомызт, –
Длашәхеижътеи кыр шыкәса цуан.
Уи наптацәыла агәыргъараә днесизаргъ,
Зегъ реиха хатыр зкәырцоз сасын.
Акәардә тата издыргысит инаган,
Имцарцеит афатә, арыжәтә изыкәдыргылт,
Нас иааикәшан зегъы дрыгәтыларкит, –
Аслан-Бси иххәааз ашәак цәыригсит.
Мрадас икапхоз Есма Ханым лыхызгы налацан.
Ихата изкызгы ашәа цәыригсит,
Икәыпшреи иус хызырхәагакәси игәалашәсит.
Иаргы анкыа-зны абасцәкыа дфырхацан.
Шьахгырсеиаа баны икәымгылоз азә иакәын.
Рхәычкәа рцәигон, ирхицон рыцсаса.
Дырмсигза инирцәон ахәатыхла аибашыраә.

Искьаса ишишътаз енак урт дрымцыхъашөсит.
 Интасны иблақәа рыюбаггы нтыркәыцөт.
 Шьахгьиреаа ртәылаә дамахан дыкан
 Ахаца ихаца Аслан-Бей иагацәа ртәыла
 Дақәланы ицкәа-шөкәа игаанза.
 Урт рыонқәа цышәитөит, рымхкәа икәахаит,
 Рырахә цәа змамыз рыхцаны икеицөит.
 Азамат алашә ахақөитра иитөсит.

* * *

Ибжы сыхсыгъуамызт алашә,
 Ашәа рзихәон ииасхъаз ашықәсқәа.
 Аха зегъ рылацш икәырган иаразнак
 Инацшит икалазеишь хәа аптахъ:
 Асқәа ршьапышьтыбжы абцъар ахьсөбжы
 Рлымхә акнынза имөашьо иаазөит.
 Дук мырыцкәа ауухәа силәөсит ауаа:
 «Агацәа хәкәөсит, акыр иааскьахьөит!»
 Оыцъа аөцәа абри ажәабжъ ааргөит.
 Рқыта акынза иаазарц иртахын даөа саатк
 Зегърацхәа ицхьаркит ахәсөи ахөыцқәөи.
 Аслан-Бөи иөыццәөи ахьышәтхәа инөыжәлан
 Рагацәа ирцыларц ишзахөоз сөхөит.
 Агацәа ирахәзаап ачара ду ышказ,
 Уи рлымхә итишьзаап азөы мазала.
 Нас ирызбазаап ацх лашә реалакны,
 Икәылан зегъы-зегъы цкәа-шөкәа иргарц.
 Усгъы ргәы ирнацон – азөгъы химбазөит хәа,
 Аха шыта изышьтуада урт ахьмырхөыкәа.
 Амөахәаста мазақәа рыла Аслан-Бөи
 Ицөыжәлоз ганы, х-гөыцкны ишөит.
 Мцацтоу амшын цшахәәс абнара иаваршөны
 О-көыццәакны азиас аөсиөшамта акынза.
 Хөык аөцәа апхьака идөықөицөит –
 Ахьышьцба блақәа зхаз, зшьамхы царыз, –

Ага дтацшихэны ажэабжь рзааргарц.
Ацшихэцэа хынхэны ртыцэс ианааипцэкьа,
Амѳа нымѳахыц ѳ-гэыцк иргылт Аслан-Бей.
Нас урт уака иааныжыны, ахпатэи драцызан,
Ргэыреанзамкэа иагацэа дрыжэлит.
Аидыслара кьэс ашытахь уи дхьацит.
Ацэахэа икэгылан, ресибарк иаауан агацэа.
Ихьацны ицоз асцэа акэкэахэа ирышкклахысуан.
Аха али-пси рыбжьара

Аслан-Бей шытахька дыкэгъежът.
Ашьяарцэыра хлымзаах хэа

ззырхэогъы уиакэхсит.

Х-ганк рыла агацэа ианрыжэла,
Азиас шыказ рхы ахынахоз иѳит.
Асцэа урт атымтшэарра иксарцалт.
Иреихсны иршыуан ирызшыуаз,
Изыхьхоз рыхкэа рхагыламышэа ихырсон,
Ирызкуаз акэарацкэа рхаршэны иркуан.
Ирызгоз шэѳыла иргеит иткэаны.
Агацэа зэырѳы азиас иахэхсит.
Пытѳык роуп ирулак зшыамхы зсазыргаз.

* * *

Амал ду рыман аибашыцэа аѳныка ихынхэит.
Ацсуа итэылаѳ ишцагэыргъоз ускан.
Рныхэа иаццо инахатэсит ачара.
Ашэа изырхэон Аслан-Бей фырхаца,
Аха ддырхэон уа Муравиов-Бей гэымшэагъы,
Ачараѳ ахаршэ бзиаза зшэаз.

Аурысшэахьтэ еиѳагоуп

АПСТАЗААРА ГЭЫЛТЭААНЫ ИЗНЫЦШУА АПОЕЗИА

Рауль Лашәриа апсуа поезиафы ихыз рхәеижьтеи мац тцзом. Уи инапы итдиххьейт акымкәа-ѳбамкәа ажәеин-раалакәа реизгакәа. Рапхьаза акыпцхь афы дцәырцит 16 шықәса анихытцуаз. Убаскан агазет «Апсны капцшь» ианитцейт ажәеинраала «Ақьапцта» зыхьзитәыз. Убри аа-хыс апоет данысит цакыла игәылтәау, аамталагьы кыр зтазкуа арәиаратә мѳа.

Рауль Лашәриа ихатәи мѳахәастала, ицқьакәакәараза икоу ихатәи бжьи ихатәи кәзшьеи иманы апсуа поезиа агәашә ааиртит. Ибаѳхатәреи иказареи дрықәгәгыгуа, иееиқәааны, иажәа нап адкыланы, иразо даауейт иа-хьанзагьы. Уи еиқәауп, еинаалoup, игәтакы инар-тауланы, интқаа-аатқааны ахәашьа дақәшәоит. Шама-хамзар апоет иажәеинраалакәа апстазаара агәахәара, агәалақара бзиа узцәырыргоит, угәы дырфьцуейт. Аха уи мацарафы даангылом апоет, апстазаара иацу аб-зиагьы ацәгыагы матәахәуп ирфәиарафы, иаха-иаха изхацыпцхьаза рычедыртбаауейт апоет ирфәиара атема-тикеи атцаки, ифымтақәа зегьы мѳанызаѳтцас ирыцуп абзиабарей, аразрей, апцшзареи.

Запхьақа ипоетхараны иказ Рауль Лашәриа диит, изхаит Абжьуаа рфы иеицырдыруаз, анхафы бзиа, ауафы аамсташәа, зуаѳрей запсуарей нагаз, ауафы хаа,

зегъ рыла игэнаалаз Лашәриа Зыкәыр итаацәарафы. Жәфахырла ицназгоз, итаацәара зырпшаз апхәыс ахкәажә, апхәыс еиҕкаа. Дариа Кәытцниа-пҕаи иа-реи ирхылтит, ираазеит арцыски ҕыҕа апхацәеи. Иаазан урт инагаз апсуа тасла, апсуа нхафы каймат итаацәарафы ишапу еипш. Апсуа патриархалтә цста-заара иамаз игэнаалоу абзирақәа: абзиеибабара, аи-хатцгылара, арыцхаибашьара, аитибагара, аихабра-аитцбра, аизгәыкра, ауафы дуафызтәуа аказшьа бзиақәа зегъы рылараазеит урт рыхшара. Абра иеикәыпхьазоу аказшьақәа ныкәызго дреиуоуп Р. Лашәриа ихатәгы.

Апоет ифымтақәа ирныпшит, зегъ рацхьазагы, агеи ашьхеи рыбжьара ишьтоу икыта тбаа, икыта цшза.

Кәтол асахьақәа ичыдоу атыц ааннакылт иара изааи-гәазоу, дахьиз, иахьизхаз ихабла – Лашәриаа рхабла асахьа мзанрақәа. Уи омашәа ублаҕ иааиртә апста-цара илиршеит иаб иашта, Дгамшь апшахәа, абнара, адәы еиужькәа, ажәфан. Хәара атахума, апоет ирҕиара аеиитцнахцыпхьаза иазхауан ирҕиара адунеи, агео-графия, рычедьртбааит иидеатә-тематикатә еихьзара-қәагы. Апоет апстазаара аган рацәа иатцанакуа азтаа-рақәеи, ахтысқәеи, атагылазаашьақәеи хкы рацәала иеилоу, ихәаадоу адунеи иахылҕиаауа апроблемақәа зегъы дрызхәыцуеит, дрыхцәажәоит рҕиарала.

Апоет рацхьатәи иажәеинраалақәа еидызкылаз ашә-кәы «Атцх-тәцә» (1973) аатуеит ажәеинраала «Сан» ала. Автор иан лыбзиабарала итәу ари ажәеинраала ахы икуеит абас:

Етцәак харантәи абла ткәиза,
Илашалароуп сара сзы.
Уи акыдшәара иакәитзам,
Илашалароуп сара сзы.

Ан лхаѣсахъа есқынгы интерес ишьтырхуан ира-
цэаны амилацкэа рлитература ахатарнакцэа зэырфы. Урт
ажэеинраалакэа зегъ еидызкыло, ихадоу атакы – ан ил-
зырхоу ацэанырра цкъа, абзиабара ауп. Дарбан поетзаа-
лак имилат аказшьа иашьашэалоу, иара аказшьа чыдакэа
рыла икэтцоу, ихырчоу ахаѣсахъакэа азырпшаауеит.
Апсуа поет Р. Лашэриагъы уи апкара дыкэныкэеит.

Сара сан аңсра бақәйтзам,
Есымша итазароуп быпсы.

Имачхан сычхара сандэықәу,
Быбла кәышқәа сеикәдырхоит.

Р. Лашәриә ипоезиаґы имачым атың ааныркылоит
агәалашәарақәа ирызку ажәеинраалақәа. Убарт рахьтә
рзаатгыларә ахәтоуп апсуа поезиә атоурых абгыцқәа
хьынбанла зыхьзқәа анылаз агәлымтцәахқәа И. Коғониеи
Ал. Лашәриеи.

Абар, апоет Р. Лашәрия иашъеихаб, апсуа поезиа ашаецәакәа иуразәку А. Лашәрия еснагъгы игәалашәарағы дшыкоу зхәо ацәахәакәа:

Аадын, сгәта, сгәы сагоит,
Ускак сазхәышуам слахьынтә,
Избанзар, аадын са сцәабоит, –
Уцахъеит ахәра ду сынтә.

Р. Лашәрия, рәиафык иахасаб ала, ихәышуа поетуп. Иарбан хтысзаалак, фактзаалак иажәа ззикуа иатцоу, иаказшьоу, ахаҕсахьакәа иацитцо рдуinei адәахьтәи атеитыцш анаҕсангы иагәылоу инартцаулары ахаҕра аарцшра дазыманшәалоуп, сахьатыхык иеипш пластика атыгара илиршоит.

Убри аганахьала хәхәацшып апоет иажәеинраала «Иуа ибакаҕы». Ари ажәеинраалаҕы апоет ихаҕсахьа мыцхәы дазаатымгылакәа диасуеит исахьаркыратә хыкәкы аарцшрахь. Уи ассоциация хасабла апоет дизхәышуа иахьатәи аамтахь (иара дызтагылоу) ххьаирцшуеит:

Гәаныла Апсуара зырго,
Гәаныла иныхәо Апсынра...
Саналахо Акәа сара,
Снанагоит Иуа дахьгылоу,
Дхәыцраха амшын ахь дыцшуа.
Снанагоит Иуа дахьгылоу,
Иара ус аказыхәан дмашшуа.

Агәыгра, ауаҕытәыҕса игәыгра иазикит апоет иажәеинраала «Исыгәтасуаз йара...». Апоет гәыгыртас имоу ипсадгьыл ауп, дакәгәыҕуеит.

Ирхыччоз агэыгракэа исымоу,
Иашыклахэуаз амц са сёара,
Ацсынра иснарбашам еиҥымрак,
Чхашьа змаз зегь зычхаз Ацсынра.

Аурыс шэкэыѿ ду Ф. Достоевски ихэон, адунеи иеи-
кэзырхо ацшзароуп хэа. Уи ганкахьала ииашоуп, аха
адунеи еикэзырхақэо рахь ицхьазатэуп агэыграгы.
Агэыгроуп ауафы имч-илша зыргэгэо, лашарак изыр-
бо, иацхьака ацстазаара мѿахь ихо, ичхара анарха азто,
ацстазаара далыхэдаазымтэуа.

Абри ахшыѿттак ауп апоет иажэеинраала зызку.

Р. Лашэриа ипоезиа аказшьа чыдакэа иреиуоуп,
дзыхцэажэозаалак: тема дуума, ихэычума, тцакыла
имачума, идуума, зегь ирықэнаго ажэакэа – ажэеи-
цааиракэа рзыцшаара, ацхьаѿ азнык азы изатцымбаауа
ирбартэ ахэашьа. Уи зегьы зыбзоуроу, хымпада, автор
иказара аѿазара акэхоит.

Хэхэацшып абри хазлацэажэаз ахшыѿттак аганахьа-
ла ажэеинраала «Нас уажэшьтан зны...» Апоет дазхьуе-
ит ихэычраантэи иказшьа. Аха уи шыта ицахьоу аамта
иатэуп. Уажэы дзызхэыцуа – ихэычра иацыз аказшьа
ицэызхьеит, дазхьуеит, аха иааг. Уажэы: «Иага зургьы
ахэхэыхэа сызтцэыуом» – игэнигоит апоет, аха нас,

Нас уажэшьтан зны, сшыкоу са схала
Ицсыз ихаѿсахьа сзымхо скалоит.
Азэгьы сахьибартам, еишьтала-еишьтала
Сылабжыш цшьаала, цшьаала икатэоит.

Ихэычра иатэыз, дзызхьуаз иаказшьамзаргы, агэы
акнытэ иаауа илагырз агэра инаргоит ацхьаѿ алирикатэ
хаѿсахьа гэызызтоу, зуаѿра цкьоу азэ шиакэу. Ус ауп

иҗазар шахәтоу ауафы цкәа, ауафы раз иҗазшыа хәа ип-
хәзоит автор.

Тҗакыла абра хыхь зыгбахә ххәаз әжәеинраала иа-
шәшәаламзаргы, ауафра аидеиа хада аганахыла
иақәғнәтүеит афымта «Сашта».

Уи дзаазаз иашта ахьчара, ахылацшра, ацсуатцас
ишақәнаго еипш аныкәгара ауп. Ацсуа иашта ишатәоу
аиҗкаара, ацшзара ашәа азиҳәоит апоет. Ашта штәтцә-
кәзарц, ацсуа ицстазаара зыхьчо, иацсуара аныкәгара
зөыдазтәуа акәзар итахуп апоет:

Истахуп сара сашта есымша
Шәахстада еишһылза ирбаларц...
Сеидру нас, сеидру, сымшызар,
Сымшрагь иара иазынхарц.

Р. Лашәриа итәулань ихәыцуа поет лирикүп. Уи
ирҗиаразы иматәахәуп ацстазаараҗы атыц змоу иарба-
нызаалак ахтыси афакти, ацсабарей ауафи уб.ит.

Апоет ирҗиараҗы азатцәра иахылҗиаауа ахәыцрақәа
даньхтаркуа ыкоуп. Изатцәра збаз аблақәа дырнызбоит.

Аблақәа – исцәымгүп шәахьсышьтоу,
Аблақәа – сшәыхәоит, шәысцырц,
Шәысмышәацшын схала саныкоу...
Аблақәа – игәазтаз сышгәамтцуа,
Игәазтаз – са сышзатцәхаз.

Ауафы ихала ихы дазынхартә аҗагылазаашыа ани-
моу ауаа ркнйтә днаскьоит, итаххоит ихала аказаара,
ихы-игәы рыцсы диршьарц азы, ишьара дықәларазы,
еиҗх дбаҗыаза ауаа даарылагыларазы. Ас еипш ауафы
данькоу деилкаатәуп, иаразатәуп, идгылатәуп ибла
ухымгылакәа!

Ажэеинраала «Атх-тэца» аёы апоет шыахэла иааир-
пшит Ацснйтэи атх асахьа цшза.

Зыбла тылашоу атхцэца
Иагэылсуеит азиас ццакны.

Ажэақэа имырмыцхэыкэа, иразаны итихуеит апо-
ет атхи зиаси рсахьа гэнаала. Уи азиас ицэаны ибар
(иахгэалахаршэап азиас ыцэаны иубар уёахэы калоит
хэа ажэлар ргэаанагара), итахым, избанзар ускан уи
иацэызуеит игэахэоу, ицшзоу аёара, иацэызуеит, иара
иацстазаароу амшынахь инагоу амёа. Апоет агэахэа
ду инатоит ё-насыцк рыгэтыха рзейбыхэар, цэгьамзар
бзиац згэы итамгы, изымхэацгы ргэы цшқахар ауе-
ит. Ускан икалоит «ихашьташэарыцауа амцгы, шэара
шёёы ахы кэыннашьар». Ас ахэара зылшо ауаёы зёыда,
агэыраз иааикэыршаны икоу абзиарақэеи ацшзарақэеи
блатцарыла избартоу иоуп.

Азэырёы ацсуа поетцэа реипш, Р. Лашэриа Ацсны
жэлар рпоет ду, рёахэы нткаа-ааткааны изхэаз, ац-
суара адоуха нартаулары атцаара, ашьақэыргэғэара
иашьагэыту Д. Гэлиа ихъзниёылеит ажэеинраала ду. Апо-
ет жэеинраалак аёы илиршеит жэлар рпоет дызнысыз
ипстазааратэи ирёиаратэи, омашэа ацабаа ду здитцаз
амёа ду исахьаркны, хатырла, оригиналла аарцшра.

Дырмит. Атоурых. Ацсинтэыла.
Амацэыс. Адыд. Ақэа.
Агэыжэла. Ажэйтэра. Гэышпыла.
Ажэлара. Аужэра. Анапқэа.

Аказа ду изку ажэа ихатэраны, иара ихъз ишақэнаго
еипш ахэара – аёра даара иуадаёу усуп, аха Р. Лашэриа

уи ихыкэкы анагзара илиршеит. Апоед ду дызнысыз амѳа данымлакэа, аха уи хкырацэала, цштэы рацэала, бжырацэала итэыз, еиларсыз амѳа ду аказшьа шытызшаз ажэакэа – Дырмит ихтыс, иус зегь апхьаѳ инырыртэ изырбашаз ажэа лыпшаахкэа рыцшаашьа дакэшэеит.

Апоед иажэеинраала хиркэшоит абарт ажэакэа рыла:

Сгэы итхо. Сеимыздо. Лапшыла.
Сзыргэыгуа. Сзызхэыцуа. Мыцхэы.
Назаза. Дырмит. Ацсынтэыла.
Ацсуара. Апшэма. Сэахэы.

Ажэа лыпшаахкэа, цакыла аидара хьантэ иатцоу ажэакэа, апоед алшара иртеит ацсуаа рэахэы зхэаз рхыбаѳ ду иатэаз ахафсахьа апцара.

Рауль Лашэриа ипоезиазы иматэахэуп зегьы: апсабара апштэи, асахьа-казшьа рацэеи, ауафытэыѳса еиуеипшым итагылазаашьа аазырцшуа илеишэа-ихныкэгашьақэа, иказшьақэа, иааикэыршаны икоу, ибартоу, иахартоу, игэы ианыруа, дзырхэыцуа, игэытгагоу, игэнаалам (игэкажьгоугы убрахь иналатданы) – иаахакэыршаны икоу абартқэа зегьы. Ихадоеу арэиафы изы, – урт дызлацэажэо зегьы ирышьашэалоуаформеи атцаки рзицшаауеит, апхьаѳгы далаирхэуеит апоед идунеи, ихэыцра, уи апоед игэра игоит, апоед игэахэа игэахэахартэ, игэы изырхьыз игэы инархьыртэ. Абас еипш икоу жэеинраалоуп: «Хьы уардынла», «Акэараг» (итакдахаз абзиабара иазку, аразра ду зныцшуа ажэеинраала), «Акэатэи абахчафы», «Афара», «Р. Биорнс» уб. итц.

Дарбанзаалак ауафы игэалашэарафэы ихамштуа иаанхоит дахьыз-иахьызхаз атыци аамтеи рсахьақэа.

Апоет ирѣиараѣы уи атема дазхьацшлоит зны-зынла, иагьмыцхэцѣамкѣа – иагьтдахэцѣамкѣа, иахьынзахэтоу, имырмыцхэыкѣа, уи ихи-игѣи рѣы иааннакылоит хаз-чыдала икоу атыц.

Апоет икыта Кѣтол, дахьиз-иахьизхаз, иахьагьы итызтыц, инхара ахьыкоу, иазикуеит ацѣахѣа бзиахѣкѣа, бзиабарала итѣу ажѣеинраалакѣа. Игѣахѣтап апоет акыта асахьа шааирпшуа:

Акытан ажѣфан даеакзоуп,
Адѣеиужькѣа хѣкоуп какачла...
Зынгьы избахуеит, сгѣы катцо,
Ашѣапыцѣац акы рхѣошѣа,
Амшын ахь хѣзиаскѣа ицо,
Хашьха дукѣа рыцрахѣоушѣа.

Акыта иалиааз, уа изызхаз егѣацѣара дцаргьы дыш-кытауаѣу даанхоит, ус ишьа-ида италаз атмосфереи ахсаалеи псраенынза ицуп. Уаатѣи асахьакѣеи, рѣказ-шьеи изынрыжьуеит хаштра зкѣым, игѣырѣыцгоу агѣалашѣаракѣа.

Абрака хазлацѣажѣаз ахшыѣтѣак дазаатгылеит апоет иажѣеинраала «Агѣалашѣара» аѣы.

Хышѣ шыкѣса зхытѣуа атѣыць, –
Апѣстазаара сгѣазырпхоз,
Сашѣа зырпшзоз амытѣмыць,
Зхапѣыц ссакѣа еикѣацхоз!
Акытаѣы тынч, хрыжь-хрыжь,
Ашѣа зхѣоз акарматѣыс...

Ашьжьымѣтан арахѣ ргѣархѣра, урт наскѣазгоз алакѣа, Дѣамшь иамоу азыжькѣа зѣашѣ еилышьны азхыкѣа аѣаѣ

икәгылаз алапанқәа, урт рыттан ихәылы-сылуа итаз
апсызқәа, апшаҳәағы ихәуаз әеқәа, урт ирықәтәарц
ирейфазоз ахәыцқәа уб.итц. ақыта асахба зфыда, ақыта
асахба гәылтәаа тыхуеит апоет, нас атдыхәтәаны абас
ихиркәшоит иажәеинраала:

Сыбла ихгылоуп урт зегы,
Сыбла ихгылоуп ак аанмыжъ...
Сара схынҳәыроуп уахь уеизгы,
Итамбазац – макъана стыць.

Дахыз дахьааз ақыта иазикуеит иажәеинраалақәа
рағьырак апоет. Ақытеи ақытауафи, ажәак ала, анхафи.
Ақыта иадхәалоу абзиабара, апоет игәы зырцхо, ибла
ихымтцуа ақыта ачыдарақәа, уи аказшьақәа, асахьақәа.
Ақыта иадхәалоу асахьақәа, уантәи иубо апсабара ҕа
чыдарак рymoуп, ара ишубартоу ажәәан, аетцәақәа,
ашьхақәа ҕацьара иубазом, урт рныршьа ҕакуп, ара ио-
ууа агәахәа ҕацьара иуоузом. Арақоуп апсабарей уарей
шәахьеизаигәоу, шәахьеизгәыку.

Ақытағы ажәәан иатибаауа, изаарго ахәыцрақәа
ҕакзоуп.

Агәырға матәа зегы ирнаалоит,
Ашәеикәатцәоуп агәытшьаага...
Аетцәақәа лақәуеит сышка,
Схарашәк, сшәыхәоит, сышьха зышқәа.

Уи зитәххазей апоет? Уи итахуп бызшәа ссирла, быз-
шәа еинаала-хаала дирцәажәарц ауафы. Ауафы игәы
аналакам ицқәоу, ихараку иеазааигәаитәыр гәаартыла
дцәажәар итаххоит.

Атдыхәтәаны игәтахәыцра абас ихиркәшоит апоет:

Аха сара урт сзырпылом,
Цака мчык сагоит исыхан.
Аетдә харак сзырыдкылом,
Саргыы исхарои – ауаф гәтыха?

Ақытеи ақалақы. Урт реимадара, реизыказаашья,
уақа ауафытәыфса иааникыло атып, – урт реиҗцаара
ауаф изнартысуа ахәыцрақәа, азтцаара рацәа иахылтцауа
апроблемақәа, уи иахьатәи ауафы дшазыкоу уб. ит.
аныпшуеит апоет иажәеинраала «Ари ақалақы, ари
ақыта...»

Ари ақалақы, ари ақыта
Ирымоуп рыфбагы сыпс акырта,
Руак сыпсҗазаара иашьяноуп,
Егы лакә-еырбага шаноп.
Уара, ақыта, исымцахароу,
Уара ақалақы, исгәапхароу,
Ихьантоуп аидара сызтцашәтцаз,
Ахәыцрақәа сгәатца итәшәтцаз.

Ақыта, дахьиз-дахьяазаз, дызлытцыз, нхарта тыпс
иалихыз ақалақы – бзиа иибаз, изцәырыргеит гәартак
деимзырххо ахәыцрақәа. Атцыхәтәаны ихәоит апоет:

Абар схала, схала, схала,
Схәыцуа снеиуеит катран мфала,
Исыхь сзымдыруа, акы гәнызгоит
Акалашәа сшыафә еихызгоит.

Р. Лашәриа поетк иахасаб ала апсуа қыта дазы-
шәахәафуп ххәар аиаша ҳацәыхарахом. Избанзар уи
ирҗиарафы ақыта уааи, ақыта асахьеи, апсабарей, урт

рказшьеи, рлеишъеи имачымкәа ифымтақәа рзикхъеит. Ацсуа қыта ацәа рыкәнуп кыр иажәеинраалақәа. Ақыта уааи ақыта асахъеи ула ихгылартә, угәы иабартә казарала аарцшра илиршеит. Уи даангылазом, настгы дызлацәажәо адәахътәи асахъа цшза атгара мацарафы, урт зегъы ирыцуп еиуеипцшым агәалакарақәа, агәта-хәыцрақәа, автор ихәшьарақәа. Хәхәацшып убри ага-нахъала ажәеинраала «Акәара шкәакәеи ахахә шкәа-кәеи».

Ари ажәеинраалафы апоет игәалакара иашьашәалоу апштәы шкәакәа ахра ауеит: афара шкәакәа, ацсабара шкәакәа, атыцха цшза шкәакәа. Ауаф ицышәеи икә-реи ирызхацыцхъаза ашкәакәаггы аеацсахуеит, ишкәа-кәацәышхоит.

Сыцстазаара ишкәакәацәышуп,
Сынасыцггы шкәакәацәышуп.
Ицәышкәакәаза ахәыхәкәа
Нысхацырлоит сымфә ныхәо.

Апштәы – ацәыш агәеикарамра акәзам иаанарцшуа, уи иаанарцшуа амфә икәу (ус анакәха, зыцстазаара хәыдам ауафы), ауафытәыфса ихафсахъа, ацстазаара агәта иалагылоу ауафы зыда. Уи азы акәхоит апоет изихәоггы «...ахәыхәкәа нысхацырлоит сымфә ныхәо». Ус анакәха, уи алашара – ашкәакәа асахъа еснаггы ицуп, ипстазара агәамч азнархауеит.

Аамтәикәшара есқынгы цсахрада иааиуаз аилага-ра (ажәцарақәа рыхнымхәра афныка) хәыцра хьантак изцәырнагеит ауафы. Уи ихәыцра ицәырнагаз азцаара иатакны ихәоит алирикатә хафсахъа, ажәеинраала «Азәггы сихәом, азәггы дсыхәом» акны:

Исараз, саңбал, итцегь цытрак,
Икасташа рацэазоуп.
Зынза сгэы змыртынчуа тынчрак
Иҫаха-дагэан исхатэоуп.

Ҫымт-цымшыа игэы змыртынчуа «тынчрак» да-
тэнатэит ауафы, уи зыхкьогы ауаа ргэаанагара – ажэ-
царақәа аоныка рытрақәа рахь рыхнымхәра – иееим
акы иазхэоуп хәа ирыцхэзоит.

Атцыхэтэаны, апоет иажэеинраала хиркэшоит абас:

Цыпхтэи ажэцарақәа хнымхэит,
Рытрақәа тыкка итацэуп.
Азэгы сыхэом, азэгы дсыхэом,
Ус сыцшуп, сзатцэуп, сыцшуп.

Мачк азатцәрей игэыграқәа лтцшәадызтәыз ажэцара-
қәа рымаарей изааргаз агәкаҳара дышътнахзаргы,
ари ауаф, запхәака ихәыцуа, пейцш бзиақ дшазыцшу, уи
агәра шиго рхәоит ацәахәақәа: «Исараз, саңбал, итцегь
цытрак, Икасташа рацэазоуп». Уи игэы азыхәоит дыз-
мыртынчуа атынчра хьантә аиааира. Уи агәра хнаргоит
ари ажэеинраала атцыхэтэантэи ацәахәа: «Ус сыцшуп,
сзатцэуп, сыцшуп».

Р. Лашәриа поет лирикк иаҳасабала еихарак иеахь-
цишәо, - ауафытәыфса иказшыа, ихымфәпгашыа, иус-
ихәыс, игәаанагарақәа, ифәнытцкәтэи идуней, урт ирыд-
хәалоу ахәыцрақәа раарцшра – рыхцәажәарафы ауп.

Ҫазаатгылап ажэеинраала «Ари адгьыл». Ари афым-
тафы апоет дазаатгылоит ауафи ацсабарей реизыка-
зашыа, ауафы итыц адунеиафы. Доухамчла ихәыцра-
фы ихынхәуеит икәыцшра, игәакәышра тынчмрак из-
цәырнагоит.

Бжык аафует харантə ихааза:
«Ари адгыл уқəуп ууафы-мшны,
Урбоит бзиа уфызцаа узлоу...
Уцхынра мфасааит ицхны-мшны,
Узын-мшггы цааит ишзынроу».

Ауафы иуафыбжараф данааи, ишьтахька дызны-сыз амфохь дхьапшуеит иқəра насыц бзиала иааигеит иахьанза, цəгьак дақəымшəеит, цəгьак дацəыхьчахеит, Анцəа имчала, дызхылтцыз ишьа-ида итарцаз ауафрала игəы цқьоуп, игəы чкəыноуп, аха идыруеит иаафыз абжыы хаа атцакгы, ауафытəыфса иуафара цқьаны ац-сґазаара ианигаразы, есқьынггы ахəыцра, ауафара аз-хəыцра иатаху.

Аамта ашықəсқəа цацыцхьаза аеапсахуеит, ауаа-ггы ацсахуеит. Рееитаркуеит кəзшьала ауаа, инхозар-ггы рхазы, рыпсазы. Ари гəнигагəышьоит апоет. Ице-ит абыргцəа, урт рыцқарақəа дара иргеит. Ара инхаз даеа шыоукхеит. Абри афыза атагылазаашьа гəынго ажəеинраала «Абыргцəа ахьыцсыз ахаблафəы» ифует:

Сналалеит ахабла – схəыцра зегь ахьцаз,
Сналалеит ахабла – афəр ирзынхаз.
Рееитаркит кəзшьала, рееитаркит зегьы,
Рхазы-рыпсазы инхоит уажə уеизггы.

Икалап апоет мацк инамцхəны ирцəацəацəазар (иа-хьа згəы цəымсахаз, мгəала ихəыцуа шмацымггы), аха имгəыгкəа ицсхьада, хгəыцлап хəигьхап хəа. Уи агəра хдыргоит апоет иажəеинраалақəа реихарак.

Апоет абзиабара иазку ажəеинраала шыахəқəа иа-кымкəа-ифбамкəа иацитцəхьеит. Урт зегь аразреи ац-қьареи рхыкəкəоит, игəнаалоуп, иара афəра ахəтеипш

ипшзоуп, игәкуп. Алирикатә фырхатца игәтыхақәа ашьха
зыхь еипш ицқьоуп. Аизга «Абзиабаара ашықәс» ашәкәы
ахьз ишахәо еипш, ауафы ибзиабар, ауафара, аҕар рыб-
зиеибабара иазку мачзам.

Уахынла саныцәоггы исхафойт,
Сгәеисыбжь иазызырфуйт тынч,
Бзиа избазар – исхарои?
Иахьақәымхо исхарои са сымч?

1991 шықәсазы итытцыз апоет иеизга «Сдоуха ашта»
иагәылоуп Ацсны ускан изтагылаз ашоура иахылтцыз
ажәеинраалақәа. Апоет игәтыхоуп ицсадгыл алахьын-
тца, ибартоуп шыта шәышықәса инацынтцаны қартаа
Ацсны зтадыргылахьоу агәакрақәа, ибойт ажәлар зегь
рееизыркәкәаны рыцсадгыл ахьзи, ахьымзги айқәыр-
харазы ақәпара ишафәу. Абас еипш атагылазаашьафәы
апоет иацитцойт ажәеинраала «Ацсынра».

Ухьз шытымтцыр калом, ирымдырыр калом,
Исныруейт уацхьака иупеипшу, Ацсынра...
Сыцсы узтыхны усыхьчароуп сара.

Апоет иныруейт ицсадгыли ижәлари рацхьака еим-
тахара дук, цышәара хьантак шырызпшу:

Умгәамтцыр калом, умгәакыр калом,
Ихьантыцъза еидарак науқәхашт зынгы, – хәа зихәо-
ггы убри азы акәхойт.

Рауль Лашәриа ирҕиарафәы еихарак атыц аанызкыло,
хафсахьахадасикоуауафойуп. Уи ауафытәыфса ицстазаара
аганрацәа аарпшра, ифнутцкатәи идунеи, апсабарей иарей

реизыѳазаашъа, итынха-итынтцы, иѳызцѳа-иѳѳацѳа,
ауаѳ-ипѳазаара иадхѳалоу аѳактѳеи ахтысѳеи зегъы
дрызѳлымѳауп, урт зегъы иѳымтѳаѳа ирѳаѳсахъоуп. Ша-
махамзар, апоет ирѳиамтѳаѳа рѳы апѳабара асахъатыхра
маѳара иазку жѳенраалак уѳылазом, уа апѳабара аса-
хъа ыѳазаргъы аѳымтѳа ахаѳсахъа хада, – ауаѳы иѳазшъа
иадхѳалоуп, сахъаркыратѳ цхыраагзак иахасаб алоуп ихы
ишаирхѳо. Апѳабара ауаѳ инхартѳ, интцырта ауп. Уи ауаѳы
ипѳазаара ханартѳаауеит, ипѳазаара иамѳангартѳоуп,
далахѳуп.

Апоет иажѳеинраалаѳа руак аѳы дазхъапѳуеит,
игѳтыха азикуеит алашареи алашъцареи реизыѳазаа-
шъа, уаѳа алирикатѳ хѳѳсахъа ихѳыѳра днацныѳѳаны
ихѳоит апоет:

Сгѳы тѳаѳѳоит уахынла еимгеимѳарак,
Пхыз-лабѳабоушѳа гагаѳѳак анѳѳыртѳлак.
Сѳасыршъыѳлоит смыѳцакзѳаѳа алашъцара...

Аха иитѳаху, – игѳытѳахѳа ахѳара дахъзарѳ, итѳахым лас-
сы алашара далхѳадаахар. Мышкы зны, алашъцара да-
назынхалак, – идыруеит апѳазаара шѳаунагзам, аха
дыѳканатѳ ихѳоит:

Шѳара ишѳымаз, шѳара ишѳымаз алашара,
Макъаназы шѳаргъы саргъы иахѳеипѳу.

Агуманизм апѳабара ду аныѳшит ари ажѳеинраала,
– автор ирѳиара иаѳазшъаѳыдоу, ара иѳѳоуп аразра,
агѳыѳѳара, аиаша хѳѳа, абзиа, – араѳа иѳѳоу алшара, –
ихѳазы маѳара итѳахым, зегъы рзы итѳахуп.

Ихѳѳсыз ашѳышыѳѳа анѳѳамтѳазы апѳсуа жѳлар
зѳагъылаз ахынѳѳа-ѳынѳара, – ажѳлар рѳаѳѳитраз рыѳѳ-

пара атагылазаашыа есқынгы дазхьацшуеит апоет.
Ипсадгьыл алахьынтца, уи адеипш есқынгы игэы итц-
хоит:

Зыцсадгьыл иакэиту, уи ала згэы хыху
Есымша дыками еитдыхны илахь.
Апсуа дгьыл рыцха – зыжэла абжатцэка зыху,
Сыцсы шықэхэхэо сғынаснап сқытахь.

Ахьыцрақэа, ахьыцрақэа, жэлар рыцстазаарағы атып
змоу, қартаа ирчақыа азалымдарақэа ргэырфагара...

Апсуа изы ақыта, ахэштаара атцакы, иара аиқыыр-
харазы, Апсадгьыл ахьчаразы уб.итц.

Атдыхэтэаны игэалақара хьанта иеаалхны, ус иага
иказаргы игэыглатэуп, иқэпалатэуп ихэоит апоет:

Издыруеит сыжэлар рхэынчара шамуа,
Енак изқымгэыгуа бзиара дук иакэшэап.

Дзыдхэалоу ақытеи, аус ахьиуа, ифызцэеи иарей
ахьейцыкоу ақалақы, рыфбагы изейцшуп, рыфбагы
иара итэуп, ицсы рылоуп:

Саныкам цсыхэак рмоурашэа сгэакуа,
Цхатцас срыбжалеит қытеи қалақы.

Ауафы гэалақарала есқынгы деипшым, игэнаалам
хэыцрақэакгы даныртэыртэуа қалалоит. Уи далзхуа
иеиуоуп ашэа, ашэа амч дууп ауафьтэытса игэалақара
ашьтыхрағы. Абри ахшыфотцак ауп апоет иажэеинраала
«Ашэа» зызку. Амфа иқэу ауафы ак игэы иахэан, мам-
заргы игэы иалсны дыказам, ус илапш еимдоит, ашэа-
пыцпац аилачыра дагэылсны днеиуеит.

Убри аамтаз:

Сыбжы ахымназо наҕза, харантәи,
Исахауеит ихааза шәахәабжык.

Зегь ззеипшны, мыцхәы акгыи згәы итдымхоз ауафы,
ашәа хаа аниаха, ашәапыцъац ацсы штаз, уи шыцшзаз,
ацстазаара агыама шамаз инырт, ибартахеит:

Ашәапыцъац рлымхақәа кыдтца
Иазызырџеуеит уи ашәа еикәышышы.
...Анцәа ихамтоуп, ашәа рымшыкәа
Иахыыкоу... дуней ссирк саџоуп.

Ауафы ашәа дарҕыхеит, ацсабара ацшзара – азџыдара
инарбеит. Ажәеинраала алирикатә хаҕсахъа, – ауафы,
тынч абнара итцаланы инеиуаз, ишышыылза иказ, итын-
чза ацсабара иалаз ашәа дарҕыхеит, уи ауаф еилыхха
ибеит адуней шыссиру, изызгәаџо, гәыла-цсыла изны-
руа изы.

Апоеит ирҕиараҕы еснагь ицсадгыл алахынтца игәы
итцоит, уи дазыхынхәлоит, ажәеинраала заманақәа
азикуеит. Игәнигоит апоеит аџната каимат ахьқаптахаз.
Ацсны аџоурых аҕы уи есқынгыи атыц аман. Икьап-
тахон жәытәнәтә аахыс анхарақәа, аха иеитах иҕиахуан.
Иахьазы, рыцхарас икалаз, қытацыцхьаза ақьаптахәа
рацәахоит. Аха ихтәаз-ихыцсааз рымацара акәымкәа,
иаха имариоу цстазаарак ацшаара хәа зынхарақәа ир-
хытцыз кәлеит. Ари рыцхара дууп.

Вахынхало ахәаҕы
Ахала икәхеит ашәырды.
Ихәаеуеит аџны, хәаеы,
Шәласны аҕенцъырқәа ашәырти.

Иабакоу уажэ урт атцеицэа? Иабакоу аоната, ашта-
агэара иаззырхауа ауаа? Ус икоу иахьазы рхыцхьазара
мыцхэцэамзаргы, онатак иадамхаргы алѳатцэ ахым-
неиуа рыцхара дууп апсуаа хзы, иахьатэи хказшья,
хтагылазаашья уахэапшуазар. Иажэеинраала антцэам-
тахь ихэоит апоет:

Хзыниазеи рыцхарас уажэы?
Аѳны еитымкэа рацэазоуп.
Уи иазымкызт азэ ипсы
Қалақьк дафеит, итаххан.
Ишпашэызгэамто абаапсы
Ақьапта ацэа ахалт ахан.

Ас мацара ицарыма? Цьара псеивгарак, арыгьарахь
хзырхынхэша тагылазаашьяк хцеипшхарыма? Азтцаа-
рақэа, азтцаарақэа...

Уатцэтэи амш азхэыцра, «апстазаара иацу ахьанта-
рақэа... Абри ахшыѳтцак иақэѳнатуеит апоет иажэеин-
раала «Ацхатцэры»,

Иауам сазымхэыцыр суатцэы,
Иароуп исзыказоу хэрыбгьыцтас.

Апсра азхэыцра. Уатцэынза анеира, еитах даѳа мшык
дахэоит алирикатэ хаѳсахья.

Исоуз амѳан лахьынтас
Уатцэтэи сымш иназныжьны,
Цшьяала снықэлап ацхатцэры,
Избар сзықэсыр смыхбыкькэа.
Ах, уатцэы, уатцэы, уатцэы, –
Исцьяханым цьанату мцымкэа.

Ацхатцэры, ицъаха-цъафаразарггы, апстазаара иа-
символуп, къэцароуп, гэггироуп.

Апсуаа рыцстазаарафы шамахамзар атыц амазам,
абырг ихала, хылацшрада анхарафы иныжъра, уи ихы-
лацшра итаацэа айтбацэа ируалцшьоуп, аха рыцхарас
икалаз, иахъа хаамта злакоу ала, ус еипш икоу афак-
ткъаггы хцыло иалагеит хафнытцка.

Убри атэы ауп иихэо Р. Лашэриа угэы узырхъуа иа-
жэеинраала «Цгэык ахала иехэатэоуп» афы:

Апацха тынчрак ахатэоуп,
Иафуп амцаггы атаара.
Апшэма быргггы уака диоуп,
Имчггы днанагом рацэак.
Хчык ихчнызтдаша, нас, диоуп,
Уажэ азыхэан – къдсафэак.

Пыхъа зны атаацэа ацъцъахэа иахыфказ уажэы абыр-
ги ихырсысуа ахэыштаара иехэатэоу ацгэи рхала иа-
анхеит. Ифната иеиуаз рхы ахынахоз (крырхароума,
ақалақ ахь аума, уажэ уи модахеит) ипыртцит.

Аха иара ифытцшэазом: «Дадхеит, сгэшэт». Ари
ажэеинраалафы апхъаф ибоит игэкажъгоу асахъақэа:

Изахауада акы ихэар...
Ажэқэа ылахеит агэшэ,
Хазы еибарқаауеит ахэар.
...Ахэста итагъежъуеит афы,
Лажэк уи иашьтоуп ифкъаса...

Илашьцоу афны, уи иашьашэалоу ахауа: «амш иах-
наркъоит, цэгъа ихьтоуп». Абас лашарак здумбаало,
ихьшэашэоу асахъа, абырг зхала аехэа иехэахаз, угэы

еитказыргэгэо асахъа хъшэашэа... Ари афыза иахъа ацсуаа хадстазаарафэ, ирацэамзаргы, иахпылоит. Ус анакэха, уи иалацэажэтэуп, иакэзбатэуп ус еипш икоу ахтыс, афакт, цкарак еипш икалаанза. Убри азы акэхоит апоет ацсуара иацэтэыму аказшъа, игэнаалам атагылазаашъа дзазхъацшыз, апхъафцэагы изрыдигалаз.

Апоет ифымтакэа реизга «Апшақэа ргэил» (2004) еиднакылоит Ацынцътэылатэ еибашъра ашьтахъ иифыз ажэеинраалакэа рагырак.

Ашэкэы иацу аннотацияфэ шъахэла иазгэатэуп апоет иказшъа чыдарақэа зныцшуа агэаанагара: «Апоет Рауль Лашэриа иажэеинраалакэа реизга ыц «Апшақэа ргэил» алирикатэ фырхатца хъаа-гэырфас имоуп ипсадгыл алахынтца, уи имшкэа рахэыц шкэакэа-еикэатцэала еипшуп, апхъаф рыгэра игоит игэжэажэарақэа, Апсны ахакеитразы итахаз атцеицэа ргэахэтэхымзара изцэырнаго агэтыхақэа. Уи изы зегъ ратцкыс хадара рылоуп Ацынцъ ацапхъа ацсыцкъара, ладеи-фадеи рыцшеицасыртафэ аеыбжъамырзра. Ашъарфаш иалацшыз, злабжыш тцааршэха икатэаз анацэа рмыткэмабжы злымха иштафыц итафуа алирикатэ фырхатца итахуп ихы дфахан ажэфан датцацшырц, аха кырза ицэуадафуп, имч зкэымхо еидара хъантак датцуп».

Р. Лашэриа изы ари еигъны ахэара уадафуп. Арака иазгэатэуп апоет илирика аказшъа чыдарақэа: рацхъатэи иеизгақэа рфэ атыц змоу абжы рацэа, ацштэы рацэа, ацстазаара иацу арацэарақэа зегъ аныцшит, атыхэтэаны ари аизгафэ иахаггы аеартбааит, иказара иазхаит. Аракаггы, хых ишазгэахтахоу еипш, иуцылоит апоет игэтахэыцра хъантакэа зныцшуа ажэеинраалакэа, аибашъра зхы ақэызтцаз ақэрахымзақэа ирызку афымтакэа, аибашъра хлымзаах иннажыз ахэрақэеи агэырфэи зныцшуа апцтамта заманақэа.

Ашәкәы «Апшақәа ргәил» ахьаатуа иану автор ипат-рет иатцаицит апоети ирҕиара аказшьеи шытызкааз гәыла-цсыла ихәоу ацәахәақәа:

Бзиа сызбоз, исыхызыоз зәырфы
Рынарцә мѡа икәлеит ирзымхәакәа рашәа,
Исзаанхаз гәыкала ишәасхәоит, шәзырфы:
Схы збо салагеит сымшьта цәгьоушәа, –
Шьта бзиа сшәымбан, ак шәыхьыр калоит,
Аха бзиа шәшызбац шәара шәызбалоит.

Апоет ас еипш икоу агәаанagara-гәтахәыцраҕы дааз-газ, кыр зтазкуа, дызнысыз, имариамыз, иагьылашаз, аха иагьыхьантаз, цакыла иеилыграа иказ ицстазара мѡа акәхоит.

Апоет аибашьра ашьтахьтәи аамтазы ирҕиара аказ-шьа аеитцнахт, алирика цкьа анаѡсангьы уи дазхьац-шит, инапы итихит иуаѡратә (играждантә хәа изышь-тоу, урысшәала иухәозар) позиция зныцшыз ажәеин-раалақәа. Аибашьра ашьтахьтәи аамта, иеилакәыбаса ишьтаз ицсадгьыл иазцәыртыз азтаара рацәа, ауаа-тәыѡса рыхныкәгашьа, рыцәгьа-рыбзиа, ацстазаара ҕыц, – ахақәитра, ахазынхара иахылҕиааз апроблема рацәа, – абарт зегьы роуп апоет гәытцхас имоу, дызла-цәажәо. Иумхәар ада цыххәа змамыз давымсит, ахәа-шьагьы дақәшәеит.

Р. Лашәриа, Апсны атцеицәа лашақәа, зыцстазаарей зус дуи зыжәлар акы аанмыжкәа ирызтаз, ирзикыз ажәеинраала шьахәқәа ацитцеит. Урт наунагза иша-етцәақәаны иаанхоит апсуа жәлар ртоурых адакьақәа рыкны.

Апоет ирҕиараҕы азатцәра амотив хдылоит кырцья-ра. Азатцә дызшаз иитоит доуха мчык, дзырманшәало,

амчеикэатцэакэа риааира илзыршо, агэкахара дацэы-
зыхьчо. Абри атемоуп изызку автор иажэеинраала
«Ианфыхатэымыз».

Зхала зцэарта илаиоу, ифыхаз ауафы ахэыцрақэа
дыхтаркит, азэггы дидырхагам, ихэыцрақэеи иареи
еизныжуп, тынчроуп. «Ианфыхатэымыз салтцит ацэа»,
ихэоит, избанзар игэы иатахым хэыцрақэак изааиуе-
ит, игэалашэоит дызтахымггы шыкоу, иара цэгьарак
шырзыкаимтцаггы (араз дызтахымггы ыками, дара
дахьреипшым мацаразы).

Уи игэы ианаалом, аха атдыхэтэаны иныруеит иара
дзыхьчо мчык шыкоу:

Сара дсымазам аеыхаф,
Зынза сыпстазаараф сзатцэзоуп,
Доуха мчуп уахык сзырфыхаз,
Уи акэа старшэуп... зегь мазоуп

Адоуха амч – амаза, уи зеггы ирдырыр иабамазоу.
Уи амазоуп амч еикэатцэакэа дырцэызыхьчоггы. Ама-
заггы игэы-ихы итатцэаху, ишья-ида иалоу иразреи
иуафыцқьареи роуп.

Убри азы акэхоит апоет оптимизмра згым атдыхэ-
тэантэи астрофафы иаарпшу ахшыотцак хыхьтэи изақэ-
фнатуа.

Хыхь азэ дыкоуп – ишью нцэасггы,
Сыгэра игошэагь сгэы иабоит.
Доухауп исытцоу сара мцасггы,
Азы сышзаагыло сшабоит.

Агэыгра амч гэгэга дақэгэыцуеит ауафы, иага цын-
гылара иоурггы, уи апстазаара, ақэпара, аказаара иам-

шоуп. «Азы сышзаагыло шабоит», – иаанагогы апстазаара агамч ауп, афымта афырхатда уи аганахь ала дышхэыдам ауп.

Р. Лашәриа ицстазаара лашара мацараны, атцыс хшы ада егызгымкәа изызхаз иакөзам. Уи атаацәара бзиа далиааит, аха апстазаара иацу атагәтасрақәагы кыр ихигахьейт. Убри азы акәхоит зны-зынла апоет мацк агәкаҳара зцоу агәалакара дзышътнахуагы. Аха уи знапкәа звапсоу гәкаҳарам. Апстазаара бзиа ибоит, уи азы дыкәпоит, гәынамзarak, ицстазаара атагылазаашьа иахкьаны ианиныцшуа ыказаргы, апыжәара аитом.

Абас еипш икоу ахәыцрақәеи агәаанарақәеи аныцшит апоет иажәеинраала «Ахахә шкәакәа».

Сшықәнатдаз гәастейт апстазаара акышә,
Итәлейт саштаф ахахә шкәакәа анышә.
Тладук амтцан шықәсыла ишьтоуп.
Снеины ашьшьыхәа снықәтәарц сгәы итоуп.

Дзызхьаауазеи ауафы, иарбан игәы итцо? – Ма-кьана сахызаарц стахыткәам сыфны, – ихәоит иара, цсцәахак игәарц ахь дшыцшуагы, тәкәажә цыггтарак акахуа дшапшуагы, уи илахьынтца – ицеипш шееим иасимволуп, аха иара уи идикылазом.

Сыкоуп... сыкоуп... ҫымтроуп – уаха акгы,
Алашьцараф ихафсахьа збом сара азәгы.
Ахахә шкәакәа, утцмлан, сухәоит, анышә,
Ианамух, иаркы нак уенадцан сара сышә.

Актәи ажәакәа: – сыкоуп... сыкоуп, нас апштәы шкәакәа, – ахахә шкәакәа, макьана аказаара зтаху игәа-

зыхэара ауп иаадырцшуа. Ианамузах ахахэ шкэакэа
иааигэара иказар итахуп, ари агэкаҳара иатэзам, ари
аамта еикэшара иатэуп.

Хыхь хазлацэажэаз агэалакара иазааигэоуп апоет
иажэеинраала «Амѡа сшангылаз сышлеит», аха излеиц-
шымгыы ыкоуп. Ари ажэеинраала ауафы конкретла
дызтагылоу далацэажэоит апоет.

Амѡа сшангылаз сышлеит,
Амѡа сшангылаз сажэит.
Зны скаҳаит, ҕазных сеилышшеит,
Агэырѡа еикэатцэа ашхамгыы зжэит.

Амѡа ишангылаз ишлаз, иажэыз, аха иахьагыы амѡа
иангылоу, ус анакэха, ацстазаара иатэу амѡа змоу,
иашам аршшара зылшо, агэырѡеикэатцэа ашхам
зыжэхьоу ауафы, ауафы зфыда, ауафы хатэра, зпышэа
ду ыкоу уаѡуп. Ус анакэха, ара хара ихамазам агэкаҳара,
ацстазаара ахьантара анызбара.

Ари ажэеинраала апоет ирѡиаратэ кѡѡиара бзиа
атэы ауп иханахэо.

Р. Лашэриа ахэыцкэа ирзырхоу апоезиа амхустаѡгыы
ихэтаа алаигалахьеит, уи итижхьеит иакымкэа, иѡ-
бамкэа ахэыцкэа ирызку ажэеинраалакэа реизгакэа.

Апоет, ҳацэымѡашьо иаххэар ауеит, кѡѡиара бзиа-
ла илшеит ахэыцкэа ргэы иакэшэо, зтцара рзымариоу
афымтакэа раптцара. Гэахэарыла узыпхьо жэеинраалоуп
афымта «Ацсынтэыла».

Сынхоит Амратэыла,
Сынхоит Амзатэыла,
Сынхоит Аетцэтэыла
Сынхоит Ацсынтэыла.

Ажәеинраала еихышәашәо, имырхьаакәа ахәыгцкәа
уи агәынкылара рзымарианы, ржәаргы арбеио ақатцара
илиршеит апоет. Нас иацитцоит Ацсны атыцхьызкәа
еиқәыпцхьазо:

Сынхоит ашьхатәыла,
...Сынхоит азыхьтәыла
Сынхоит Ацсынтәыла,
Ауафратцәкәа ахьулцуа,
Ақәра ду ахьнутцуа.

Ажәеинраала аформа мариоуп, амелодиа иақәнаго
ажәақәа адигалт. Ацсны ацсабарей атыцхьызкәеи еи-
қәыпцхьазоуп имыцхәымкәа, ахәыгцкәа агәынкылара
рзымариахартә, ажәеинраала аформа еилыхха ази-
пшааит.

Р. Лашәриа ахәыгцкәа ирызку иажәеинраалақәа иры-
моуп дара иртәу кәзшыа чыдак. Ажәеинраалақәа реи-
хышәшәарей рформа цшзеи рнафсангы, арт афымтақәа
адуцаггы иранахәо, ргәы иахәо ажәеинраала аиқәкаа-
рей атцаки рганахь алаггы имачзам.

Ахәыгцкәа рыхшыф иазнарҳауеит, рылапшхәаа арт-
баауеит, ихәартоуп, рдырра артцулоит ажәеинраала
«Акаканкәшәара». Аформа акәзар абзиаза:

Саб аратцла икәыбон,
Акакан кәцсон,
Сықәлацәеи адуқәеи
Акакан ҳәкәшәон.

Азын, асы асахьа тызхуа ахәыгцкәа ирызку ажәеин-
раалақәа мацзам ацсуа поезиафы ахы урт иаарылччауа
иқоуп апоет иажәеинраала «Асы леиуеит ахәылыхәа».

Асы леиуеит ахэылыхэа,
Ишьталоит шыамхахы.
Саакэымтцзакэа санду слыхэоит.
Слышьтырц хэмарра адэахы.

Ифьццхахараза иаатыз ацсабара асахы гэнаала, ауа-
фьтэыфсеи ацстэкэеи, – абарт зегь ыкоуп ари ажэеин-
раалафы.

Ахэыцкэагы адукаэагы ирзеипшны, аестеткиатэ
гэахэа рызто жэеинраала цшзоуп «Са сфыхеит, са сгы-
леит».

Са сфыхеит, са сгылеит,
Са сныкэлеит адэы.
Амра-цшза сфылеит
Исымхуа снапы.
Са снейуеит, са сышыха,
Са сырха ыырбоит.
Азатцэкэа ашыацраф
Кэыноушэа избоит.

Аметафоракэа, аепитеткэа, аифырцшра, имырмыц-
хэыкэа, гьамала. Ахэыч иеипш адугы дзамыцхьарызеи
ари афымта!

Атдыхэтэаны чыдала иазаатгылатэуп ажэеинраала
«Сырмеи агэили». Ажэеинраала апоет иазалихит адиа-
лог аформа. Ари аформа апхьаф афымта иаха даднап-
хьалоит, дархэыцуеит, игэынкылара армариоит, из-
флымхара артцыруеит.

Шыжымтанк агэил дазтааит Сырма:
– Узхьыдышышызеи, акыр ухьма?

Уара сыпшза, уара сымра,
Зыхыла амцхә иацы усрыхьма?

...Агәил пхашьа-пхатцо: – Са сгәатцан
Бахьынзатаршәу акгы сыхуам,
Аха исықәтәеит иаха азаза,
Уи сцәыхъантоуп, исзышьтыхуам.

Ари ажәеинраала аразра згәылыжж икоу, хәычгы дугы ирзеипшуп, агәахәа рзаазго ҫымтоуп. Урт ахәычкәагы агәынкылара рзымарианы, рыбз цнаеуа, ражәакәа (алексика) рхыпхьазара артбаауа, аду изгы гәахәак изынзыжьуа жәеинраалакәоуп. Ус анакәха, урт ргырак хәычгы-дугы ирзеипшу, кәзара хатәрала иапцдоу ҫымтакәоуп. Ари афакт апоет машәыршакә импытаманшәалахаз усым, уи ажәа азкәа дазхәыцны, нап адкыла, гәы адкыла икаитцаз арәиара иахылтцшьтроуп. Апоезиатцәкәа ахәычкәеи ахбыцкәеи хықәкыла ирзырхазаргы, аду изгы акы аанаго, игәы иакәшәо икәзароуп. Убаскан акәхоит асахьаркыратә ҫымта изцазкуа иарбан жанрзаалакгы, ахықәкы хада анынагзо. Ара ихадоуп аказара нагеи акыбаф дуи.

Абас икоуп, иааркәафзаны, Р. Лашәриа аҫар (ахәычкәа инадыркны) ирзыкыз иажәеинраалакәа ртцаки ртеитцши.

Ишазгәахтахьоу еипш, Р. Лашәриа ипоезиа апстазаара ахәтеипш аган рацәа амоуп, изызкуи ианыпшызи рацоуп.

Аабыкәа ҳазхысыз аибашьра ду, уи ашьтахьтәи аамта ицәырнагаз апроблема рацәа апоет иаразнак акәҫытра илшеит. Арт ахытсқәа шыахәла ирныпшит апоет аибашьрашьтахь итижьыз ишәкәкәа «Апшақәа ргәили», «Агәыпшкәи ашьанеи» ирнылаз иҫымтақәа

реихарак. Урт ируакуп ажэинраала «Ашэтымта». Ацстазаара иамоуп «ахатэ шэтымта». Аихьымзарақәеи амакэмабарақәеи атыц шрымоу еипш, ацстазаарафы аитцытрақәагы ыкоуп.

«Ишыдыдуа қәа ауам» – рхэоит ацсуаа. Аус злоу, амфә иаша ацшаароуп. Абри амфә анылашыақәа ируакуп апоет иажэинраала ацәахәақәа рыхшыөтцак:

Адунеиаф дыкам пшәымак,
Адунеиаф зегь сасцәоуп.
Итцакыдоуп ауаа шәеимак,
Шәеинызраалаша рацәоуп!

Ара кәығареи разреи згым апоезиа иаша, ацстазаара аган рацәа ашыткаара зылшаз апоезиа нагза, автор ихата иеипш иаамысташәоу апоезиа.

Р. Лашәриа поет-лирикк иахасабала итышәынтәалаз, аkyбафи аказара шыахәи аазырпшыз, Мушьни Миқаиа иажәақәа рыла иаххәозар, зажәа зыци-зышәи ирыттразааны, ирытцганы артәара иақәшәаз ажәа азказацәа дреиуоуп. Уи ипышәеи идырреи, иказара назеи, иkyбаф рыбзоурала илшеит итбаатыцәу, ганрацәала еиларсу ацстазаара ду ахсаала исахьарку жәеинраалала аццара.

*Владимир Агрба,
афилологиа тә тцәарадыррақәа ркандидат*

АХҚӘА

«АҰХ ҰӘҢА»

1973

Сан	6
Сыпстазара	6
Атакараз	7
«Аапын, сгәата, сгәы сагоит...»	9
«Адунеи ду сзыпшуп илахәыхза...»	10
Иуа ибакасы	11
«Исыпәтасуаз сара тымра-тымра...»	13
Нас, уажәшьтан зны... ..	14
Асыкәмал	14
Сапта	15
Ашыц	16
«Ацша сценцьыр иадыхәхәлоит...»	17
«Уажәакәмыз, сацәцақәа ыжәны...»	18
Ачынча	19
«Аоны сыкоуп сара схала...»	20
Аблақәа	22
Зынза	22
Аоыз	24
Ацх цәца	25
Абзиабарси акармапыси	28
«Са сгәақы имацәыст, ихысит...»	29
Истахуп	30
Сара ацла-ката сеицшуп... ..	31

«АЕҰӘАҚӘА ЗҒАЛО АҰЛА»

1976

Дырмит Гәлиа	34
Хыы уардынла	35

Апхыз.....	76
Сымшра амацөз.....	77
Аспөакөа.....	77
«Апта сикөара сналщшыны, ащшыбжьонк рыбжьара...».....	79
«Цаха кацшыны, илаккы-лаккыа...».....	79
«Ари акалаккы, ари акыта...».....	80
«Сгөы тыцойт, итыцойт аерацөан...».....	82
Архнышпына.....	83
Саб.....	84
Ахы ахлафра.....	85
Аккы.....	86
Абызкатаха.....	87
«Акөара шкөакөси ахахө шкөакөси...».....	89
«Азөггы сыхөом, азөггы дсыхөом...».....	90
«Арака сгыккам ирххатөу...».....	91
Гагра.....	92
Гагра шыбжьымтан.....	93
Гагра хөылцазы.....	94
Ари адггылаө.....	94
«Атаацөа реихабы дабакоу...».....	96
Аспөакөа.....	96
«Уахггы-сынгы, хахси-хымши...».....	97
Избан?.....	98
Абрысккыл.....	99
«Ускан шөышыкөса иртысхөаз...».....	100
Ашөт.....	103
«Уалцзар адгкыл, идыр нас уи ушатөу...».....	104
Сыбзиабара ақөаршаөы.....	104
Хыхы цакөи.....	105
«Ацшеи амщцөгөи идыркараз...».....	106
«Ажөөанаө аспө еидцөацөала...».....	107
«Апырра злымшо...».....	108
Агаза-көыш.....	109
«Иатөарымбо – ахөак икөнуп...».....	110
Амчыбжь-амчыбжь.....	111

«Уара нухэан, сара исхэан...»	112
Анхабы	113

«АБЗИАБАРА АШЫҚӘС»
1980

Ащынць	116
Ацстазарас	117
Амшын шыжы	118
Адунейсибаркырас	119
Ламыск	119
Сапыцәа	120
«Дыццзан...»	121
«Мапурауабык...»	122
Адгылы амшын	123
«Сыцстазара аицшуп зхынкыларә цәгьоу...»	124
«Ианеыхо сыхшыбаа апыркқәа...»	124
«Дықәприт сыжәа ацааимбар...»	125
«Лассы сдәыкәлоит ақәака...»	126
Изаамтоу сара соуп	127
«Ацәцақәа иртахтәан абы...»	128
«Сақәшәо салагеит сыгха арсеишыа...»	129
«Зны-зынла ссысцәахусит, сцәырцуам...»	129
Ахатә дуней	130
«Иртахымшәа сыбға среицьыр...»	131
«Амшцәгьа иаркарром са сгәы...»	132
«Ғнәтусит, сынасыц, ғнәтусит...»	133
Абзиабара ашықәс	133
«Уажәоуп абгьыжәқәа анкацсаша...»	134
«Смапуратә уада тшәазам...»	135
«Ацсәаха ихы-иғы спшышыуеит...»	137
Сахәшыа лгәаларшәара иазкны	138
Еита сахәшыа	139
Лгәаларшәара иазкны	139
«Икасцит, зегь касцит...»	140

«Сгәы – ицәз вулканын...»	141
«Ишарккоит, ишарккоит...»	142
Абыргәа ахыпсыз ахаблаз	143
«Асцәакәа...»	146
Абжыы.....	147
Атакәажәи азынрей	147
«Сареи агәкажърей хаймарам...»	150
«Исхысырыма аматкәа рышхам?...»	151
«Идуззоу ддуззаз – хшыҗла...»	153
«Апсы тазар, итазар, итазар...»	153
Ө-хәыцрак.....	154
«Ихьтакыз цыспас акәым, хшыыцбапас...»	155
Сареи апсабарей	156
«Икалои сыюныка исааихар...»	157
Ари амшгы	158
«Исыцуп хаесахык – сзыдхалаз...»	159
«Апстазара сажәахә сыенахуеит...»	160
Апсуа телехәапшра	161
Җнак	162

«СДОУХ А АШТА»
1991

Апсынра	164
Ақыцә	166
«Өыла итәызарц стахуп сыюцара...»	167
Адунси	168
Ацакәа	169
Ашьямоа	170
«Ацәкәара сызкыдмыршәсит схысны...»	171
«Амши ацхи – жъи-нацхыци...»	172
Өыноажәа	173
Москва.....	174
«Сеидру санҗыхаз, сеидру саныцәаз...»	176
Абырг	177

Ауабы	178
Алапп	179
Сыпыхахаларта	180
Ахъз	181
«Избоит: ауаа зегъыщэкъа уаам...»	184
«Аргама, сыбла ишабо...»	185
Асеитакы	187
«Сгэы тнакъоит уахынла симгеимцарак...»	189
«Азбахэ умхэаргъы, иурехэаргъы, иурцаргъы...»	189
«Зыпсадгъыл иакэиту, уи ала згэы хыху...»	190
«Аамта агэра шыта исымпыцкъоит...»	191
«Саб иблакэа алабжып рхызбаалт...»	192
Анасыц	193
«Зыжь ацулак схыланы сызсозшэа...»	194
«Гэыграс хыпцагъы ихамаз...»	195
Аамта	196
Сиепэахэ	197
Ахак	198
Хразкы-цла	199
«Уи аены сеишэара – еицаран...»	200
«Азэ дысхагыланы дыхэхэазшэа...»	202
«Испеицшыз шэзымдырт закэ ацалыз...»	203
Апост	204
«Абар, шыта амрагъы ташэоит...»	205
«Сыдгъыл гэакъа тынч сахуп...»	206
«Зны-зынла сгэы мыжда кахауп...»	207
Анбан шэкэы	208
«Назатэи сыоны...»	209
Асы	210
Ашэа	211
«Уахынхало, ахэафы...»	212
Ацбал	213
«Сдунеи мшыппас еилашусит...»	214
«Сшыцэаз, цхыбжонказ, спэазызан сцэырхаит...»	215
«Имч зкэымхо изкашэоит...»	215

«Ус лахынцала исызпоуп...»	216
«Апстазара хьантахоит...»	218
Ахызацә	219
«Ауацъаккәа рыпсыц ларгафаргом...»	219
Сара сыпштахь	222
Сдоуха апта	224
Ацхыз бызкатаха	225
Адгьыл ачапан	226
Саб уахь	227
«Тынч узлацәари, уцы злоушьари...»	228
Са стәкәси егьырти	229
«Сахәшъа данцсышаз аены...»	230
«Сыцстазара асаркьа пьым...»	231
«Арбагъкәа шьыртуа акьи-сихәа...»	232
Уи ауа	233
Афьза игәалашәара иазкны	234
«Схала иахьанзагъ еидара дук сацоуп...»	235
«Иазхәыцтәуп апсадгьыл узхылщыз...»	236
«Цгәык ахала иехәатәоуп...»	237
Ацыхәтәантәи агәтыха	238
«Саргъарахь – амза кьдуп...»	239
«Илсиусит тагалантәи абгъкәа...»	240
1953 шыкәсәзтәи марти ахәыцкәси	241
Хәасакакал	242
Акәатәи амаалыкь	244
Апхыз	246
Аишәа	247
«Ажәфәан хагасит. Ақәа кьдхасоит...»	248
«Сыхтәома ма сынхома? Исымази-исыхзызи...»	249
«Изтаыхьда зыюны музейхарц...»	253
«Зны аамта снаагар акыгәан...»	253
«Хазгом ари амәа хара...»	254
«Абас санахәсит цыхызла лахәак...»	255
«Ари адгьыл апсуаа ишырзыкоу омашәоуп...»	255

«АТШАҚӘДӘ РТӘИЛ»

2004

Ахаңға	258
Амш зыхь	259
Сбызшға-шыабста	260
Аибашығы ишпа	260
Агәилкәа	262
Азхыпра	262
Апсеикәхәаларта акынза	263
Адунси уанаңызуа	264
«Еңәапсас акәиң кәиесицеиуа...»	265
Сыдғыл	266
Лабра	266
«Аңаас сырчараз сканажъусит сеимаа аңыршы...»	267
«Ихышәашәоуп, зегъы-зегъы хышәашәоуп...»	268
Аказа	269
Аңхәызба калмаха	270
Ашәтымта	271
Аңшақәа ргәил	272
Ауабы	273
Аңңа инафсгы	273
Амши аңхи	274
«Дунси дук Гегель ахы тикъеит...»	275
«Дгыли жәәани сибызтаз шыакада...»	276
Ашыаңсибгеи ашыаңхңәси	277
Чвени миңа	278
Атаңа	279
Адунси ду азлагара	280
Аеиқәа цыоңы	281
Азахәа	281
Бзана	282
Аңлакь-дгыл	285
«Уажәа-саркыа ануңәкаха...»	286
Схәа	287
«Қыта мәала тынч сизцарц...»	287

«Сыңқыра шсымоу – исыкышаанза...»	289
Сдин	289
Асцәкәа рнышәынтра	290
Атак	291
«Сыбзиабара ацла цәа-кацшык аешәсит...»	292
«Апхуаф...»	292
Адыд-мацәыс	293
Ага дандамыцхо	294
Абжь-шана	296
Апости ахатгәынкәси	297
«Угәы кыдгылт, издырусит, усидара ушахоз...»	298
Аинцәыш агәышца	299
«Сани саби шыцсхәоу схарштны...»	300
«Исыпкыса илеуаз зегъ сырзын...»	301
Ахәаасы	302
Аоыжәои сарси	303
Адәыкрын	304
Ацсуа қытақәа	305
Ешыра	306
Мшацымш	307
«Ацстазара цәымыг жыакцан...»	308
«Апарақәа зтыпрааз ацыстреицш...»	309
Ахақәитра арахәыц	310
Ацхәыссиба	311
«Ачныш млашықәа аацсаны...»	312
«Издырусит: сызқәа тыц хахәроуп...»	313
«Ицацшыоз хырсысуан, аоы афәы рхышәшәон...»	314
Ацсуа данацсуоу	314
Memento mori	315
Аеыхәа	316
Цсоу ахықәан	316
«Ишьтыцит сықәра амардуан...»	318
Акәици ахәси	319
«Издыруашәа зызбои мазак?...»	319
«Ацсны, сатамыз, сара сыда...»	320

«Апост апх аффы ихыпәшәоит...»	320
«Уссыл, апсәәха, снапы устоит...»	321
«Аспәакәа срапәажәо гәаныла...»	321
«Бабаказ уажәраанза...»	322
«Ашыкәс җың акынза җымш заңык бжәан...»	324
Анцәа	325
Иаштхәа	326
Амца зкыз ақытахь	327
Абака ахәамц	329
Схакым	329
«Ацар брылкыны хазы бгылан...»	330
Ахатгәынкәа рбаҳча	331
Ақыңәи абцар агәыңәи	332
«Сгәы кәапсипәа ихыхәхәо итәуп...»	333
«Иссирын, иссирзан апх, аха...»	335
Ахызаңкәа	335
«Сырпырпышт сгәы апхарра нарытан...»	336
Схәыштаара акыбжы	337
«Аңсыпәа бзиа анцәа ихата...»	338
Аостаңцәа	339
Сажәа хьанта	340
«Сара соума, аспәа, узхыччо...»	341
Аныпә-оны	342
«Скәардә лакә сыеныкәкны, ашара кыр шагу...»	343
«Сызабцәа рахь...»	344
«Сгәаңа итагъежъусит гәынчыхьак...»	346
«Сышә ывпраан дсыхәапшусит азәы...»	347
«Сацалама сара гәнаҳак...»	348
Ашпәа	349
Җиынцә анырыхьча изыхьчаң...	351
«Избоит, исыхоит җышәтак...»	352
Апшеисасыртаң	353
Сышпәхәкәа	353
Ашпә анкашуа	354
Аңхаңәры	355

Апсны	356
Атырае	357
«Ажәсан сазпаан, исразкхой хәа...»	358
«Имжыжкызы ухәрақәа зыргьода?...»	359
Апхәыс	361
«Сыкам ус мариала исхацәартә...»	361
«Амал қамса зырхаз – дқамсамхеит...»	362
«Апх хагәылаланы ҳдон...»	364
«Иахьа мьышоуп, исымшироуп...»	365
«Инпәагәышьоит иухәоз уашәа...»	366
«Апсны амцапшь ацралан ассахәа ибылуан...»	367
«Псызпас, стәы, узырпатпатуеи...»	369
Агәаг	369
«Тынч иуадае дтәоуп дыхьеза...»	370
«Стызта лассы арака ирхаштуам...»	372
«Хаицълоит, хаицырпусит...»	373
Абицазацә	373

Таиф Ацъба изку ажәеинраалақәа

Адоухауао	374
Ссыза... ссыза...	376
«Амшын шыцәкәырцац ицәкәырцоит...»	377
Таиф ацъба ииубилеи	379
Таиф икәымраә	380

«АШЪАНЕН АТӘЫДШКЕН»

2008

Ацссыхы	384
Ус дыкоуп азәы	385
Хцеицәа ршы анаос	387
Цунами	388
Сыгага	389
Ахызацә	391
Алабашьа	392

Ахақәитра апта.....	392
Амшацпараз.....	393
Сымпираз.....	395
Апшоу.....	397
Соызеи сарей.....	398
Амат.....	400
Ахьаца.....	401
Макьаназ.....	402
«Исхәаппаз сашәақәа сцырцны...».....	405
Шәарей сарей.....	406
Абжьас-цәа зпәызцо.....	408
Жәлар рпост изхәыцра.....	409
Амп кәицкәа.....	410
Арәытака.....	411
Зымш зырзуа.....	412
Ашоура.....	412
Ахәбатәи абарбал.....	414
Амц гәыбзыц.....	415
Исыхәтазаап.....	415
Апһаней агәыцшкәи.....	416
Асамовар.....	417
Акаитан.....	418
Нанхәа.....	418
Ахцәа стоуп.....	422
Ацәапшы.....	424
Дасазәы.....	424
Архына.....	425
Алахтым.....	426
Цхыбжьон.....	427
Ажымжәа.....	428
Анапылаоырақәа.....	429
«Уацәы ацша ахьасша дырны...».....	430
Абри сашта.....	432
Ацстазара – е-уроуп.....	433

Адолларкәа	434
Абгархыкәтәи аңхәызба	435
«Хәыцьагъ змыжъ цаулак хталан...»	436
Схәышрақәа	437
«Игәагъны сазцааит сара амш:...»	438
Схы сыхуеит	439
Бодлери Рембои	440
«Схәаа сызхымгартә иансызцәырцуа...»	440
Иансыхатәымыз	441
Сшыцыруа	441
Згәы мцацшыыз	442
Ахаршә	446
«Уа азәгъы дыкамызт, кашырран...»	447
Апстазара – цәа кацшыым	447
Ахахә шкәакәа	449
Асабац	449
Сымца	450
«Бара ибхаразам...»	451
Сапәца зыла иртәны	452
Сыгәжәажәа цәажәара	453
Абжы	454
«Апсуа игәы зызтам...»	455
Сыпстазара апсыщытыбжь	456
«Ацгәы сшыамхы икәтәоуп...»	457
«Уи сапта дынталан, дцикә-цикәуа...»	457
Аныхәәса	459
«Амса спангылаз сышлеит...»	459
Агъычкәыр	460
Арратә мотивқәа рыла	460
«Анцәа иоуп издыруа сзишаз...»	467
Мырза	467
Абзиараз	468
Ажурналистгә цстазара иахылпыз ажәсинраалақәа	469
Ашышықәа	477

Ахэыцкэа ирызку жэинраалакэа
«УРАШАН»
1979

Амшын	481
Абрыскыыл	482
Ёыкэбалла	483
«Сасны ипысеусит акакан...»	484
Акаканкэшэара	485
«Асы леиусит ахэылыхэа...»	486
«Ианымацэысуа апыр-пырхэа...»	487
«Са ссыхсит, са сгылсит...»	487
Дамшэ	488
Апэа	489
Ацынцыхэа	490
Урашан	490
Ахэаракэа	491
Аласба	492
«Изакузеи амза атыю?...»	493
Ала	494
Цис	495

«АСААТ АХЫЦ»
1991

«Саб ацмакэа цхьейоит...»	500
Адагь	500
Чанта игэала	501
Елана	502
«Еланей сарей цкэа хаайбзом...»	503
Тагалан мшыказ	504
Ажэа ашэа	505
Акэарацэит	506
Ёахэарала хышэка	506
Ацэма	507
Асы	508
Аштэа	508

«АҲШАҚДА ФҲӘЖА»

2004

Ахёыч иашёа.....	513
Аматси абдуи	514
Аирыз	514
Асаца	515
Аматреи аметрой.....	516
Хыырыр	517
Пахёалси Бадгёалси	518
«Адёахы ицааусит ача-чахаёа...»	519
Ғакёына лхёычкёа	519
Алси ахёынаци.....	521
Кёышё	523
Ашёарыцаё Шыыпа.....	524
Бадра ирахё	525

«СЫРМЕЖ АҒӘЖА»

2009

Ғыфа-зыфа	528
Дыжё.....	529
Акёты	530
Енлёо.....	531
Азын мшы	531
Шымаф.....	532
Ахсаала.....	533
Адгыыл гёежыама?	534
Мырзакёыл.....	535
Аматацёа.....	536
Ө-рбагък.....	536
Дивиди.....	538
Анна	540
Ашыыжъ.....	541
Ауаёи аацынреи	542
Ғыжёи иара ижёи	543

АЖАТАҚӘА

А.Бардодым

Ахаңға ашыуңға	546
Ағениохқа рашға	547
Ақыға тыңғаңси Ажәсиңшы	548
Сөйзңға аңсуаа рахь	549
Аслых сыуаф	550
Амғаңбырқаа рғәаларшғара иазкны	551

В.Қыңба

Рсаархсит акыртқаа.	552
<i>Андроник Баҳариан</i>	
Акәыкәу алахынңа. <i>Аноема</i>	554

Ақабарда жәлар рлирика ақнытә

Аңла ашға.....	561
----------------	-----

Ажәлар рғаңыңтә ҳәамтә ақнытә

Аслан-Беи иххәау ашға.....	565
----------------------------	-----

Аңстазаара гәылтәаны изныңшуа апоезия. <i>Вл.Ағрба</i>	570
--	-----

Рауль Зыкәыр-ица Лашәриа

ИАЛКААУ

Ажәеинраалақәа

Аиҭагақәа

Рауль Дзикурович Ласуриа

ИЗБРАННОЕ

Стихотворения

Переводы

На абхазском языке

Аредактор В.Касланзи
Акорректор И.Цьения
Асахьаџыхы Р.Габлиа
Компиутерла еикәлыршәеит Н.Гәынба

Аформат 84x108¹/₃₂. Атираж 300.
Икәтә. акь. бгь. 19,25.
Инықәыр. акь. бгь. 32,34.
Ағәтәцәкә №...

Отпечатано в ООО «Флер-1»
350058, г. Краснодар, ул. Уральская, 98/2